De la L.bª
de D.ⁿ Joachin
Cid Carrascal.

Vive tibi:

BEROSI

CHALDAEI SACER-DOTIS

Reliquorúmque consimilis argumenti autorum,

De antiquitate Italiæ, ac totius orbis, Cum F. Ioan. Annij Viterbensis Theologi commentatione, & auxesi, ac verborum rerúmque memorabilium indice plenissimo.

TOMVS PRIOR.

LVGDVNI,
Apud Ioannem Temporalem.

1555.

Satiabor, cum apparuerit gloria tua; Ps. 16

IN BEROSVM, ET cæteros eiuſdem Chronicæ Hiſtoriæ autores.

*

Aurea cui doctis data lingua Beroſus Athenis
Antiquæ vindex maximus hiſtoriæ.
Tempore paulatim quo cuncta teruntur edaci
In tenebras tanquam mortuus inciderat.
Dūque viros ſequitur priſcos in naue Charōtis
Iam prope Lethæo flumine merſus erat:
Auxilium niſi forte manus ars illa tuliſſet,
Aeternis ſeruat quæ monumenta typis.
En rediuiuus adeſt è manibus ergo profundis
Et ſecum χρόνικων *agmina multa trahit.*

PRAEFATIO AETIOLOGICA.

VETVS est canon, A maiori fieri totius denominationẽ, quem sanè secuti quicunque hæc antiquitatum monumẽta concinnarunt: Vniuersum hoc priscæ historiæ, & Chronologiæ uolumen ex multorum ueterum scriptis compositũ BEROSI nomine non temerè inscripserunt. Nimirum quia Berosius ille ab Atheniensibus χρυσόγλωττος factus, cæteris omnibus (Mosen excipio) ut ætate superior, authoritate maior, & historia amplior, sic ueritate probatus magis, & fide certior, dignus est uisus, abs quo tota hæc ueteris historiæ series denominationem acciperet. Quî factum est igitur (obijciet quispiam) ut in ea authorum serie Archilochus primũ lo-

cum teneat, Xenophon secundum, post eos uerò tandem Berosus sequatur tertius, quem primum pro dignitate, uetustate, & titulo positum esse oportuit? Equidem quo consilio Annius Viterbensis horum commētator scriptorum, atque (ut uidetur) dispositor huiusmodi τὸ ὕστερον πρότερον fecerit, certum non habeo. Coniicere tamen licet eum prudenter perspexisse Assyriam Berosi historiā uix ut testatam accipi, aut ut certam percipi à quoquam posse: citra exactam collationem temporum (de quibus Archilochus) & accuratam distinctionem æquiuocorum nominum, de quibus Xenophon scripsit. Quapropter huius quidem ὁμωνυμίαν, illius uerò χρονολογίαν, quasi quandam ad Berosi antiquitates sine offensa, & confusione legendas parasceuen, commodè (opinor) censuit Annius præponendam. Cæteri deinde tēporis quo uixerūt, & rerū de quibus scripserūt ordine cōsequuntur.

QVAE IN HOC TOMO, IOAN. ANNII COMMENTARIIS *illustrata, continentur.*

*

AD FERDINANDVM EIVSQVE CONSORTEM ELISABETHAM CHRISTIANISSIMOS Hispaniæ Reges, F. Ioannis Annij Viterbensis, in Commentaria Antiquitatum Italiæ ac totius orbis,

PRAEFATIO.

QVibus efferendi sunt laudibus reges ac principes, quibus mundus iustè disponitur, gloriosissimi simul & Christianissimi, atq; Hispaniarum catholici principes Ferdinande & Elisabeth, hinc vel maximè patet, quòd cum diuina historia damnet eos, qui incommunicabile nomen tribuerunt lignis & lapidibus, vocãtes eos deos, tamen solis principibus id cõmunicari non modo passa est, sed etiam ipsa cum hominibus & gentibus appellatione sua confirmauit, sæpissimè

pisimè deos, duces & iudices vocans. Nam Exodi VII. Moysen, Deum nominauit, dicens: Ego te dedi Deũ Pharaoni. Et Exodi item XXIII. Si furtum latuerit, applicabitur dominus domus ad deos. Et item alibi Diis non detrahes, & principem populi tui, ne maledicas. Et item in psalmo: Principes populorum cõgregati sunt cum deo Abraham: quoniam dij fortes terræ vehementer eleuati sunt. Et in alio psalmo ad principes prauos: Deus, inquit, stetit in consilio deorum: in medio autem deos ita diiudicat. Vsquequo iudicatis iniquitatem, & facies peccatorũ sumitis? Et paulò pòst: Ego dixi Dij estis: & filij excelsi omnes. Qua certè appellatione dignati fuerunt, quòd solis ipsis (quod ad deũ spectat) ius regendi atq; iudicandi loca, prouincias, & regna, & imperia tributũ est. Vnde & aurea ætate quæ (teste Ouidio) cœpit principio generis humani, cum nulla esset idololatria, principes iustos appellabant deos & numina. Quod testatur Ianus apud Ouidiũ in primo de Fastis, dicens:

Tunc ego regnabam, patiens cum terra deorum
Esset, & humanis numina mixta locis.

Eosdem vocat iustos dicens infra:

Proq; metu populum, sine vi pudor ipse regebat.
Nullus erat iustis, reddere iura labor.

Quod si ita est, quia ita est, quod iustos principes Deus vult deos dici per communionẽ nominis, non per essentiam, consequẽs necessariò est, vt in communione nominis, cõmunes simul perfectiones, & quæ omnes in nomine deitatis laudes perfectionum & qualitatum continentur, homini iusto tribuantur. Tot igitur virtutum laudibus iustus princeps, procul mendacio atq; adulatione potest efferri, quot cum dei nomine iusto cõgruere possunt: vt eum deum, iustũ, prudentem, fortem, inuictũ, temperatum, castũ, humilem, pudicum, veracem, mitem, pium in Deum, in homines subditos, sollicitum, legislatorẽ, perturbatorem sceleratorum: amatorem, & præmiatorẽ bonorũ. Quòd si quibus ætate nostra ex principibus meritò à Deo nomen illud cõmunicatum est, quibus vtique iustius tributũ est, vt sint dij & numina in terra degentes, quàm christianissimis simul & gloriosissimis Hispaniarũ principibus Ferdinando & Elisabeth, qui animo diuino atque inuicto formati, breui tempore effecerũt, quod octingentis fermè annis maiores eorũ attẽtantes frustrà enisi fuerunt? Hi enim soli tenebras à luce diuiserunt, tyrannos Hispaniarum & Geryones, tanquã semen Herculeũ magna vi atq; fortitudine sustulerunt, latrocin

trocinantes deleuerunt, impios hæreticos tota Hiſpania pepulerunt, Mauros crucis inimicos illo potentiſsimo regno Bætico ſpoliauerunt, ad temperantiam ac religionem & caſtimoniam quoque omnes iam lapſas relligiones reduxerunt: etiam (vt vnico verbo omnes laudes eorũ colligam) quicquid fortitudinis, victoriæ, caſtitatis, comitatis, prudentiæ, pudicitiæ, pietatis, ſolicitudinis prædicatur in Moyſe duce legiſlatore, & Dauid, atque ſanctis priſcis ducibus, hoc totum noſtra ætate principes Chriſtianiſsimi Hiſpaniarum, à Deo fuerunt iure aſſecuti. Nec ea ſunt in abſcondito, quæ iam totus vna voce perſonat orbis, quod Hiſpania ferox, pridem impiis & barbaris mixta, ad humanitatem & mores mutata eſt. Boni afficiuntur præmio, impiis ſupplicium eſt in promptu. Docent hæc qui Romæ degunt, perchariſsimi familiares ipſis regibus Reuerendiſs. D. Bernard. Caruaial, Cardinalis ſanctæ Crucis: & eorũ Orator illuſtris D. Garſias Laſſus. Nam alter inter Cardinales, vt inter ſtellas luna minores, fulget doctrina, vita, literis, moribus, pietate. Alter verò etiam literatis ſemper immixtus, & iuſtis atque religioſis, tam moratus eſt, vt eum veluti alterum Catonem venerentur: tam iuſtus &

plenus castimoniæ atque religionis, vt vndique in se omnium animos simul & oculos conuertat. Non igitur mirum si tales seruitores, atque enutriti regia domo tales principes habent, qui vniuersum orbem illuminant, & veluti dij, ac vera numina, sint & dicantur. Quales domini (inquit Chrysostomus) tales & serui. Quã ob rem ipse incognitis facie principibus Christianissimis, virtute verò toti orbi notissimis, dicaui opera mea antiquitatum: non quòd iam senex Theologiam professus his studeam, sed quòd è sepulchris & infernis fuscinis absconsa, & primum è latebris educta, & in lucem prodita, eo tempore quo Bæticæ regno potiti estis, iure Bæticis victoribus regibus primum dicata sunt. Donum quidem minimum ex parte mei offerentis, sed maximum ex parte authorũ, & eos suscipientium principum, quos Christianissimos Deus sublimis & altissimus indies fœliciores, & altiores efficiat: ad fœlicem statum Christianorum & ecclesiæ sanctæ Dei.

Amen.

F. IOANNIS ANNII VITERBENSIS ORDINIS PRAEDICATORUM, *Theologiæ professoris, antiquitatum Italiæ ac totius orbis*

LIBER PRIMVS.

PRAEFATIO.

THEOLOGI officium eſt, rerum veritatem, præcipuè quæ ad res diuinas ſpectat, & ad eas perducit, perquirere, inuenire, firmare, aperire, atq; pro viribus elucidare, docere, ac tradere. Nec deeſſe illũ decet virtuti diuinæ, pietati, quæ non modo in Deũ, verùm etiam in patrem ac patriam diffunditur, inter quæ amor, & æternitas rerum geſtarum, & antiquitas, ac ſplendor eius, & defenſio, tum armis, tum ſcriptis enumerãtur. Hæc ego in his meis ſcriptis: pro patria & Italia, imo & Europa tota profiteor. Ornatum verò & elegantiã non profiteor, ſed ſolam & nudã veritatẽ. Quare cuilibet cedo, in copia & ornatu dicendi. At in inuẽta veritate, illis ſolis palmã cõcedo, & eos cenſores ſequar, qui cõtra me produxerint nõ

tantum

tantum vt blaterones & verbosi verba, sed potiores authores, & certiora argumenta. Qui verò infimiora his argumenta, aut iuniores authores obiecerint, vtique eadem facilitate contemnentur, qua proferent. Hæc enim mea opera iudices æquos & eruditos censores, non verbosos desiderant. Si quis verò in his legerit quæ illum offendant, ante bene examinet quàm iudicet. At si quis obiicere cupit, non expectet id agere cum mortuus fuero, quia tunc cum laruis & vmbris pugnabit, quod est timidi simul & ignorantis atque inuidi officium. Me viuente obiiciat, & ilico responsiones referet. Ordo autem librorũ erit Pliniano more, vt in hoc primo libro, omnium librorũ sequentium titulos, & capitula, & authores prænotem, & inde singulos libros singulariter digeram.

SVMMATIM HAEC INSVNT LIBRIS *singulis.*

PRimo, præfatio operis ad Christianiſsimos Hiſpaniarũ reges Ferdinãdũ & Eliſabethã. Item authorũ nomina, ex quibus deſumpſit ea quę perſequit' libris ſeptẽdecim.

Secundo, cõmentaria in epitomen Archilochi de temporibus.

Tertio, cõmentaria in æquiuoca Xenophontis.

Quarto, commentaria in quinq; libros Beroſi Chaldaici de antiquitatibus Italiæ, ac totius orbis.

Quinto, cõmentaria in Manethonis Aegyptij ſupplementa ad Beroſum.

Sexto, commentaria ſuper Metaſthenẽ Perſam, de iudicio temporum, & annalibus Perſarum.

Septimo, commentaria ſuper Philonem Hebræum de temporibus.

Octauo, de primis tẽporibus, & quatuor ac viginti regibus Hiſpaniæ, & eius antiquitate.

Nono, de antiquitate & rebus Ethrurię.

Decimo, cõmentaria ſuper Q. Fabium Pictorem, de aureo ſeculo, & origine vrbis Romæ.

Vndec

Vndecimo, commentaria in Myrſilum Lesbium de origine Italiæ, ac Turrheniæ.

Duodecimo, commentaria ſuper duodeuiginti fragmenta M. Caronis de Originibus.

Decimotertio, commentaria ſuper Itinerarium Antonini Pij Cæſ. Auguſti.

Decimoquarto, commentaria ſuper C. Semproniũ, de Chronographia ſiue deſcriptione Italiæ, & eius origine.

Decimoquinto, commentaria in Vertumnianam Propertij.

Decimoſexto, de Etruſca ſimul & Italica Chronographia.

Decimoſeptimo, quæſtiones quadraginta de Thuſcia.

SECVNDI LIBRI COMMENTARIA SVPER ARchilochi *Epitomen de temporibus.*

QVòd de temporibus Homeri poëtæ notatis ab Euſebio, ſolus Archilochus præualet.

Quòd ducentis quinquaginta fermè annis ante Ninum fuit priſca inundatio, poſtquam homines viuebant auream vitam.

Quòd

Quòd auus Nini Saturnus cœpit regnare anno primo & trigeſimo ſupra centum poſt primũ diluuiũ:& regnauit annis LVI.

Quòd Belus Iuppiter regnanit annis LXII.

Quòd Ninus regnauit annis. LII. Semiramis XLII.

Quòd à primo anno Nini ad ortũ Deucalionis ſupputantur anni CCCCLI.à priſca verò inundatione ſeptingẽti. Ab huius Deucalionis ortu ad conditã Troiam colliguntur anni CXXVIII.ſed à priſca inundatione octo & viginti ſupra octingentos.

Quòd Troia ſtetit paulominus trecẽtis annis ſub regibus ſex. Dardano, Erichthonio. Troië, Ilo, Laomedonte, Priamo.

Quòd per quingentos annos poſt captiuitatem Troie floruerunt octo Homeri. Et de ſingulorum patria, arte atque tempore: Et quòd Græci eiſdem literis vſi ſunt quibus & antiquiores ſe Celtæ ſiue Galli.

Ex authoribus.

Diodoro, Ioſepho, Solino, Maſea Phœnice, Pindaro, Antimacho, Nicandro, Ariſtarcho, Dionyſio Thracio, Ariſtotele, Simonide, Socrate, Eratoſthene, Philochoro, Apollodoro, Xenophonte, Iulio Cæſare.

TER

F. IOANNIS ANNII TERTII LIBRI COMMENTARIA SVPER *Aequiuoca Xenophontis.*

QVòd Saturnus, Ioues, Hercules, Cæli, Vestæ, Rheæ, Iunones, nomina sunt dignitatum ad se inuicem relata, simus & ad vnum primum analogũ, quia plures sic dicti fuerunt & Cæsares.

Quòd qui fuit vni genti Saturnus, alteri fuit Iuppiter, vt Belus Priscus. Et qui vni fuit Hercules, alteri Iuppiter fuit, vt Assyrius filius Beli.

Quòd Assyrius fuit proprium nomen, & Ninus cognomen.

Quòd Assyrius fuit Babyloniis Hercules, & Assyriis Ninus, id est, Iuppiter.

Quòd Phoronei fuerũt duo. Antiquissimus rex Græciæ tempore Nini, & iunior filius Inachi rex Argiuorum.

Quòd apud diuersos diuersimode accipitur ætas, & annus.

Cur Græci nihil compertũ habent ante Ninum, sed à Nino incipiunt.

Cur Xenophõ dicit literas Græcis fuisse ab Aegyptiis, cum à Cadmo illatas Græciæ alij tradant.

Cur Græca historia de temporibus ante primam

primam Olympiadem est incerta & inconstans.

Quomodo intelligãtur sex milia annorum Ibericæ literaturæ ante Strabonem.

Quòd ab Ogyge prisco ad Ninum fuerunt anni nouem & quadraginta supra ducentos.

Quòd Olympus est nomen æquiuocum.

Quòd Homeri fuere plures.

Quòd Nini fuere plures.

Quòd Ogyges fuere plures.

Quo pacto Etrusci sacrabant Olympũ, quẽ Romani fossam & pomœriũ vocabant.

Quòd Galli galera & galea ab inundatione nominis originem habent.

Quòd inundationes fuerunt quinque, quarum prima præcessit Ninum sub Ogyge Prisco annis CCXLIX. Vltima fuit sub Aegyptio Proteo.

Quòd Protei, id est, Vertumni fuerunt plures.

Quòd vt Iano principia rerum, ita & Vertumno media & fines erant dicati, vt ea bene verteret.

Quòd primo Vertumno Iano consensu totius orbis, statuæ, aræ, ac templa dicata fuerunt.

Quòd Cadmi fuere sex, & penultimus dicitur è Phœnicia literas attulisse non

Phœnicas, sed Galatis & Mœonibus persimiles, quas vltimus Homerus emendauit.

Quòd Ioppe fuit conditum ante diluuium, & cur Semiramis & Babylonij dicti sunt columbæ.

Quòd Titanes Aegypti & Phœnices paulò pòst primum diluuium Titanas vrbes Tetrapoles in Aegypto & Phœnicia Palestina condiderunt.

Assyriorum & Phœnicum Tetrapolis prima & Academia vbi fuerit, & quàm turpiter Hebræi & frater de Lira aberrent in nomine Arbano Tetrapoli.

Quòd omnis vrbs regia antiquitus cõdebatur arbana, id est, quadrata, siue tetrapolis, vt Babylonia, Niniue, Arbea, Hierosolyma, Samothracia, Syracusæ, Roma, Etruria.

Ex *authoribus.*

Seruio, Lactantio, Eusebio, Diodoro, Aristotele physico, Aristotele historico, Moyse, Plinio, Antiocho Syracusano, Dionysio Halicarnasseo, Archilocho, Iosepho, Beroso, Strabone, Metasthene, Pomponio Mela, Plutarcho, Ouidio, Varrone, Tibullo, Catone, Solino, Masea, Manethone, Iuuenale, Herodoto, Lucano, Macrobio, Horatio, Trogo, & Iustino.

QVARTI LIBRI COMMENTARIA SVPER QVINque libros antiquitatum Berosi.

IN PROOEMIO.

QVòd Berosus floruit circa tempora Alexandri Magni, qui patria Babylonicus, dignitate Chaldæus, scripsit hunc librum Atheniensibus, ad emendandos antiquitatum complurimos errores.

In primo libro.

Quòd inter quinque diluuia primum ante Ninum dicitur Antonomastice inundatio terrarum, ante quod Chaldæi tradunt præcessisse literas, artes, & homines, annis mille sexcentis quinquaginta & amplius.

Quòd disciplina Græca comparatione Chaldaicæ, tota est fabulositas, & per totam vitam errare compellit, Et vaticinium Catonis.

Quòd diluuium primum, scelera hominum simul & astrorum cursus prouocauerunt.

Quæ fuit prima vrbs in orbe ante primum diluuium.

Vbi sit vrbs à Moyse dicta Edem, à Græcis paradisus.

Quid Phœnices & Aegyptij,& Chaldæi tradant de Prisco diluuio. Et quòd cum Moyse concordant nominando Noam, & filios eius & Arcam , & locum & tempus. Et quòd Noam vocauerunt Ogygem,à loco Phœniciæ Palestinæ,vbi est prima Phœnicum metropolis Arbea, quæ & Hebron.

In secundo libro.

Quòd genus humanũ saluatũ fuit & reparatũ in Prisca Scythia Saga,circa Araxẽ fluuium,in Armenia maiore. Et vnde ibi vrbs prima dicitur Saga Albina.

Quòd Noam dixerũt satorem deorũ & hominũ,chaos & semen mundi. Et vxorem eius Tyteam cognominauerunt terram.

Genealogia & theogonia omniũ principũ,& regum antiquorũ in tabulas redacta.

Quòd quidã delirant in exponendo numerum ducum coloniarũ positum à Moyse Genesis decimo capitulo.

De Tuyscone Germanorum fundatore.

De Araxa Prisca.

De XVII. Titanibus Aegyptiis,filiis Iani siue Noæ ac Terræ vxoris. Et mendaciis Græcorum. Et qui fuerunt primi quatuor dij maiores.

De Osiri.

De Brygo,Mesa,& Thyno.

De Phaëtonte, Cydno, Lygure, Eridano. De Sabace.

De Sypo & filia eius Tyle cognomine Cybele.

De Hercule Aegyptio, & quinquaginta Tospiadibus, & mendaciis Græcorum. Et similiter de Geryonibus.

In tertio libro.

Quòd natura & deus affuit in celeri multiplicatione generis humani post diluuiũ.

Quòd antequam colonias per orbẽ mitteret Noa, docuit duces coloniarũ theologiam, ritus sacros, à quibus Saga dictus. Docuit physicam & modos viuendi.

Quòd sacerdotes instituit notarios & disciplinarum doctores.

Quòd docuit Astronomiam, ob quam illi dicauerunt vrbes, & cognominauerunt Cælum & Solem: vnde Saturnus Aegyptius Cameses dictus est filius Cæli & Solis. Ob eandem causam existimauerũt Noam mortuum, conuersum in animam motricem cœli, & ius vertendi cardines omne penes eum esse. Et vt gentes insculpunt Ianum cum curru solis, sceptro, & clauibus.

Quòd Titheam vxorem Noæ vocauerunt Vestam & Terram, & Cur.

Quod docuit agriculturam & vinũ con-

Rhea ex Almanthea nympha genuit Dionysium Libycum.

De tertio rege Assyriorum Nino.

Quòd hic primus militiam instituit,& decem fermè annis nouissimis aureũ seculum in argenteũ cœpit conuertere,sub quo à Caspiis in põtum fugit Saturnus.Sub eo Tuyscon Germanos.Samothes verò Gallos,& Tubal Hispanos,formãt literis,carminibus & legibus,& Cameses corrumpere nititur Tuscos.

Quòd ob stuprum Amalthæ lis primũ orta inter Hammonem & Rheã.Rhea ad Camesem venit & vtriq; cõtra Hammonẽ mouentes,Libya potiti sunt,pulso Hãmone,Ianus ab Aphrica in Hispaniã colonias transportauit,vbi duabus vrbibus fundatis in Thusciámq; veniens,tertio anno Camesem ab Italia discedere iussit.Et filiam suã Cranam fascibus insignitã Aboriginibus creauit Helernã,ipse Vetuloniæ docebat, atq; iura dicebat & reddebat.Vbi Cameses ab Italia in Siciliam discessit,& Hammonem in Libya superauit,Osiridem ex sorore Rhea genuit.Dionysius eum sibi in filium adoptauit cum Minerua apud Tritonidem,deuictis Saturno & Rhea,& Osiridem Aegypto præfecit.

Quæ fuerint quę Ianus Thuscos edocuit.

Quòd

Quòd vltimis annis Nini secundi reges fuerunt, Iberus quidem apud Hispanos, & Magus apud Gallos.

De Semiramide quarta regina Assyriorum.

Quòd sub ea nata est ex Camese ac Rhea Isis soror & cõiunx Osiridis, & Saturnus ad Ianum veniens Latio prępositus fuit. Apud Germanos regnat secundus rex Mannus.

Quòd Vesta Thuscis virginibus sacrum ignem credidit.

Quòd Saturnus Sabatius cum Iano regnat, & Sabum filium Sabinis præficiens in Thuscia moritur, vbi ab eo Sabbatia dicitur.

Quòd tertius rex Hispanię Iubalda fuit.

De quinto rege Assyriorum Niniade.

Sub eo Ianus in Thuscia obiens, Larthẽ reliquit filiũ Razenũ à quo Thusci Razeni. Osiris cũ sorore Iside fruges & aratrum inueniunt. Iano templum, & cognomen diuinum Dei Vertumni statuunt.

Quòd apud Gallos regnat Sarron.

De sexto Assyriorum rege Ario.

Quòd paulò ante Camesem in Bactriis obtruncatũ, in Italia Razenus sorori Cranę lucum & parentalia sacrat iuxta Tyberim Ianiculum.

Quòd apud Libyam regnat Hiarbas, à quo Hiarbæ, apud Hispanos Brygus, vnde

Phrigij. Apud Italos Aruns filius Razeni.

De VII. Assyriorum rege Aralio.

Quòd sub hoc rege Amazones in Libya vicerunt Hiarbã. Apud Germanos regnauit Herminon, Apud Celtas Bardus.

Quòd ex Armenia Perusinæ & Ausones coloniæ venerunt ad Aruntem Larthem, hísq; loca assignata, & similiter Phaëtonti Libyco & Lyguribus. In Italia regnat Tages Larthes aruspex, & in tribus locis arsit Italia, in Histria, Cymea, & Vesuuia quæ loca Aramei Palensianas, & Græci Phlegræas dixerunt.

De VIII. rege Assyriorum Baleo Xerxe.

Quòd sub hoc apud Hispanos regnat Targus, apud Germanos Marsus, apud Lygures Lygure filio dimisso Phaëton in Aethiopiam regreditur.

De IX. Assyriorum rege Armatrite.

Quòd sub eo apud Hispanos regnauit Betus, apud Ianigenas Larthes Sicanus, qui templo Terræ, id est, Vestæ dicato eam cognominauit Horchiam, & de Colonis accolis Padi.

Quòd Geryo assumpsit in Hispania tyrannidem primus, & Bardus iunior regnat apud Gallos.

De

De x. Assyriorum rege Bel Ocho.

Quòd sub eo apud Germanos regnat Gambriuius, apud Emathios Macedo filius Osiris: apud Hispanos trigemini Geryones.

Quòd Itali oppressi à gygantibus euocauerũt Osiridem tunc agentem in vicinis Italiæ fontibus Istri: qui potitus Italia illã x. annis cõposuit, & à suo cognomento Api Apeninam, id est, Taurinam cognominauit & discessit relictis nepotibus suis Lestrygone Larthe Italię, & Phorco rege maritimo. Apud Gallos regnauit Lucus, & Attica ingens inundatio obtigit sub Ogyge iuniore Attico.

De xi. Assyriorum rege Baleo iuniore.

Quòd sub hoc Phorcus Veios Etruscos primos colonos in Sardiniã transportauit, à quibus Veij Sardiniani natione Thusci.

Quòd Osiris de toto orbe bene meritus à fratre perimitur in Aegypto, consciis gigantibus in toto orbe, etiam ipso Lestrygone. Quos omnes filius Osiridis Hercules Aegyptius bello inducto sustulit, & in Italia deletis Lestrygonibus xxx. annis regnauit, multísque beneficiis Italiæ impensis rediit in Hispanias, quas ante à Geryonibus liberauerat, & Hispalum illis regem præfecerat.

De

De XII. Assyriorum rege Altada.

Quòd sub eo Hercules reliquit Vetuloniæ regem filium suũ Tussum, à quo portio Paratussa, id est, coronata Tusca. Apud Gallos regnat filius eiusdem Herculis Galatheus: à quo Galli, Galathę. Apud Germanos Vandalus: à quo Vandali. Hercule in Hispania mortuo, Hispani templũ & vrbes dicant, & Thuscus filius eius in Etruria primus militiam incantare more paterno docet.

De XIII. Assyriorum rege Mamito.

Quòd sub hoc regnauit Larthes Etrurię Alteus Thusci filius in Italia: & Hesperus in Hispania, & Narbon in Italia, & Teutanes in Germania.

De XIIII. Assyriorum rege Macaleo.

Quòd Italus Atlas pulso fratre Hespero in Italiam, regnauit in Hispania. Inde ab Hispaniis in Siciliam, & ab ea in Tyberim veniens, relicto in Hispania rege Sicoro, tandem coniugio electræ factus gener Coriti, regnauit Larthes Italiæ in Vetulonia. Apud Gallos regnat Lugdus. Apud Germanos Alemannus Hercules.

Quòd Italus regnans in Vetulonia, filiam suam Romam primam subregulam in Latio condidit, à qua Latini reguli cœperunt.

De

De xv. Assyriorum rege Sphero.

Quòd sub hoc ortus est Deucaliõ. Apud Italos Larthes Etruriæ fuit Morges filius Itali, & cognatus Coriti, & post eum Coritus fit Larthes. Apud Hispanos regnat Sicanus paulò pòst obitum Spheri.

De xvi. rege Assyriorum Mamelo.

Quòd sub hoc fuit apud Latinos Romanessus filius Romæ secundus subregulus & primus Saturnus indigena Latij, & Sicanus regnat apud Hispanos: apud Gallos Beligius.

Quòd eodem anno cœperunt regnare & totidem annis, Cecrops primus apud Athenas, & Iasius in Etrusca Turrena sede patris Coriti, & quòd in eius nuptiis affuit Isis quæ vixit annis sexcentis vnica inter fœminas.

De xvii. Assyriorum rege Spareto.

Sub huius anno quarto propriè cœperũt Cecrops & Iasius, & aliquanto post apud Hispanos Siceleus.

Quòd magi cum Hebræis de magica contemnentes submersi sunt mari rubro subsequente rege.

Quòd diluuium Thessalicum sub Deucalione, & incendium sub Phaëtonte iuniore accidit.

Quòd

Quòd lis prima inteſtina in Etruria orta eſt, inter Iaſium & dardanum.

De XVIII. Aſſyriorum rege Aſcatade.

Sub hoc regnauit apud Hiſpanos Luſus, apud Gallos Allobrox.

Quòd Romaneſſus primus Latinorum Saturnus ſacratur, & ſucceſsit illi filius eius Picus Priſcus. Dardanus dolo peremit Iaſium & fugit in Samothraciam, & ſucceſsit Larthes Etruriæ Ban.

Quòd poſt in Phrygiam & Mœoniā veniens Dardanus ad patrem Turrheni Atū, donatus eſt agro Phrygię vbi cōdidit Dardaniam. Turrhenus econtrà in Etruriam adnauigans, à Bante & Cybele atque Etruſcis comi hoſpitio ſuſceptus, & ciuilitate Turrenæ donatus fuit.

Ex authoribus cunctis ut in præcedentibus libris.

QVINTI LIBRI COMMENTARIA SVPER

Manethonis ſupplementum pro Beroſo.

QVòd ſicut Beroſus per Aſſyriorum reges enarrauit aliorū antiquitates, ita eaſdē proſequitur Manethō Aegyptius per reges & Dynaſtias ſuorū Aegyptiorū.

Quòd

Quòd Manethon vitio scriptorũ inuenitur in aliquot annis mendosus.

De Aegypto fratre Danai à quo Aegyptus vrbs Titanũ & ꝓuincia nomẽ accepit.

Quòd sub eo Dardanus Dardaniã cõdidit,& quod de temporibus regũ Troianorũ veracius scripsit Archilochus quàm Manethon,Et Eusebius eum secutus. Sub eodẽ Aegypto Thurrenus fuit Larthes Etruriæ,& Romus rex Galliæ,in Latio Faunus Priscus. Et anno LXVII. eiusdem Aegypti item in Latio Annus Faunigena.

De Menophi successore Aegypti.

Quòd sub hoc apud Gallos regnauit Paris:& in Etruria Tarchon primus. Et apud Hispanos Testa,& nouissimis annis Menophis,in Etruria Abas,& eiusdem nominis Abas apud Argos.

De Dynastia post Menophim quæ durauit annis CXCIIII.

Quòd sub hac Dynastia regnauerunt in Etruria Vei bonus Vetuloniẽsis. Itẽ Oscus, Tarchon secũdus, Tyberinus, Mezentius, & Tarchon tertius. Apud Gallos sub eadem Dynastia regnauerũt, Lemannus, Olbius, Galatheus iunior, Nannes, Remus. Apud verò Hispanos sub eadem Dynastia regnauerunt Romus, Palatuus. In Latio reguli fuerunt Mars cognomine Ianus

nus iunior, Cæculus cognomine Saturnus iunior, Picus iunior, Faunus iunior, Latinus, Aeneas.

De Dynastia Diapolitanorum, quæ durauit annis CLXXVII.

Quòd in hac Dynastia Larthes Etruriæ ac reguli Latij floruerunt. In Etruria quidē Ocnus, Pipinus, Nicius, Piseus, Tuscus iunior, Annus Felsinus. In Latio verò Ascanius, Posthumus, Aeneas Syluius, Latinus iunior, Alba. In Gallia verò Francus.

Tam Manethonis quàm Berosi commentaria pendent ex authoribus

Diodoro, Aristotele, Xenophonte, Ouidio, Archilocho, Solino, Lucano, Strabone, Fabio Pictore, Ptolemæo, Plinio, Hieronymo, Sillio, Moyse, Festo, Iosepho, Masea Phœnice, Vergilio, Seruio, Hieronymo Aegyptio, Horatio, Propertio, Cornelio Tacito, Trogo, Iustino.

SEXTI LIBRI COMMENTARIA SVPER METAsthenem *Persam de iudicijs temporum.*

QVòd sola vnica, & publica, atq; certissima tempora habentur ex Monar

narchiis, quia publica fide sacerdotũ tunc notariorum digesta sunt per singulos Monarchiarum reges & annos.

Quòd ante Persarum & Medorum Monarchiam præcessit Assyria, cuius tempora annos & reges, veracissimi Chaldæi seruarunt, & Berosus publica fide transsumpsit, & idcirco eum solum sequuntur Persæ.

Quòd ante Ninum CCXLIX. annis regnauerunt tres reges, Ogyges, Saturnus Babylonicus, Belus Iuppiter. Inde à Nino ad Sardanapalum trigesimumsextum regem Assyriorum, regnatum est annis mille ducentis trigintaquatuor.

Quòd quisque plures aut pauciores annos in Monarchia Assyriorum asserit, funditus negatur & reiicitur, vt qui publicæ fidei contradicens fabuletur & somniet.

Quamobrem ex Græcis reiiciũtur Herodotus, & Ctesias Gnidius, & quisquis eos sequitur. Et Eusebius in sex vltimis annis Sardanapali.

Quòd publica fide Persàrum regnatũ est ab Arbace primo vsque ad Alexandri Monarchiam annis CCCCXCV.

Quòd Eusebius de temporibus funditus redarguitur Herodotum fabulatorem secutus tam in regibus quàm eorum annis, huius Monarchiæ Persarum, quia pu-

blicæ illius fidei contradicit: quam quia Ctesias Gnidius sequitur, idcirco solus ex Græcis cum Metasthene chronographo Persa recipitur. Ob id similiter explodun-tur Iosephus, Aphricanus, Clemens, Tatia-nus, & alij cõtradicentes publicæ fidei Per-sicæ. Iidem respuuntur in temporibus Mo-narchiæ Græcorum & Latinorum, quia pu blicæ fidei Monarchiarum Græcæ atque Romanæ aduersantur. Quas quia Euse-bius sequitur, idcirco in vtraq; recipitur.

Ex authoribus.

Masea, Iosepho, Ouidio, Xenophonte, Solino, Beroso, Fabio Pictore, Diodoro, Philone, Hebræo, diuinis literis, Petro co-mestore.

SEPTIMI LIBRI COM-MENTARIA SVPER *Philonem de tem-poribus.*

In proœmio quæstionali.

QVòd quatuor obiectiones cõtra cer-titudinem Genealogiæ Saluatoris proponunt cum Iuliano apostata hæretici.

Quòd differt si scribas Helyh vel Eli.

Quòd eadem sunt Helyh, Helyachim, & Ioachim.

Quòd

Quòd quidam magis delirant in sacris literis, quàm exponant.

In præfatione.

Quòd Chaldæorum traditio sola peruenit ad Adam, per tempora ante Ninum & diluuium priscum.

Quòd Ouidius secutus est Chaldæos de formatione hominis & mundi.

Quòd excepta chaos ipsius æternitate, Moyses consentit.

Quòd fermè tot annos enumerat Moyses à primo diluuio ad Adam, quot teste Diodoro ponunt Chaldæi de antiquitate disciplinarum suarum.

In prima parte Breuiarij.

Quòd ab Adam vsque ad diluuium fuerunt anni mille sexcenti quinquagintasex: A diluuio autem ad Abraham CCXCII. Et ab Abraham ad inchoatum tabernaculum legemq; datam, fuerunt anni quinque & quingenti. Ab hoc verò templo ligneo ad inchoatũ sub Salomone, colliguntur anni CCCCLXXX.

In secunda parte Philonis.

Quòd Dauid decreto statuit, vt nati ex se atque Bersabea succederent alter alteri.

Quòd posteros Salomonicę succeßionis ad vnum interemit Athalia, successores

verò ex Nathan fratre Salomonis percussi, excepto vno infante Ioas. Et disputatio contra delirantes.

De tribus officiis soli primogenito propriis, & de zanedrin, id est, senatu & dictatura Hebraica.

Quare Ioram occidit fratres.

Quòd à templo Salomonis inchoato, vsque ad crematum, supputantur anni CCCCLX.

In tertia parte, quæ est secundus libellus.

Quod propter carceres Ioachin editi sunt Psalmi duo, octogesimusseptimus, & octogesimusoctauus.

Quòd à desolatione templi ad deliberationem fluxerunt anni LXX.

Quod à soluta captiuitate ad Alexandrum Magnum, colliguntur anni CXCI.

Qui fuerunt duces ex domo Dauid à soluta captiuitate, vsque ad Iudam Machabæum, & qui summi pontifices.

Quando & sub quibus gesta sunt, quæ sunt scripta in Iudith & Hester.

Quod ab Alexandro ad Iudam Machabæum, fluxerunt anni CLIIII.

Quòd à Iuda Machabæo ad Herodem colliguntur anni CXXIX.

Quòd

Quòd Herodes primus alienigenarum tyrannidem assumpsit, cuius successio durauit à principio regni sui vsque ad Agripinum & decrepitam ætatem Philonis, annis CXXXIIII.

Quòd falsi fratres nitebantur corrumpere Euangelia, & de genealogia vera Saluatoris.

In vltima parte.

Quòd quæ sequuntur in Philone alius apposuit, de authoribus sequendis vel reiiciendis.

Responsiones claræ ad supradictas quatuor obiectiones hæreticorum & Iuliani apostatæ.

Quòd sicut angelus Sathanæ se transfigurat in angelum lucis, ita falsi apostoli transformabant se in Apostolos Christi.

Qui erant qui resistebant Apostolo, & quos excommunicauit Apostolus nominatim, & quæ dicantur genealogiæ fabulosæ & quæstiones legis interminatæ.

Ex authoribus.

Iosepho, Hieronymo, Thoma, Moyse, Septuaginta interpretibus, Diuinis libris, & gentilibus, Diodoro, Xenophonte, Plinio, Antichyde, Epigene, Beroso, Critodemo, Macrobio.

OCTAVVS LIBER DE PRIMIS TEMPORIBVS *& quatuor ac viginti regibus primis Hispaniæ, & eius antiquitate.*

NONVS LIBER EST DE ANTIQVITATE

& rebus Etruriæ, sectus in institutiones nouem.

DE nominibus æquiuocis, Diua, Volturna, Volturnus, Palatua, Flora, Furina, Falucer, Luceres, Pomona, Pomonusq; pater, Etruria, Turrena, Volturrena, Thusca, Thuscia.

Ex authoribus.

Aristotele. M.Varrone. T.Liuio. Fabio Pictore, Ouidio, Vergilio, Hieronymo, Ptolemæo, Plinio, Ennio, Iunio, Tolumnio Thusco, Gotifredo Viterbēsi, Sempronio, Seruio, Dionysio Halicarnasseo,

Propertio, Catone, Suetonio, Antonino, Plutarcho, Myrsilo, Valerio Maximo, Helio Spartiano.

Secunda institutio.

Quòd Turrhena, Volturrena, Etruria, Volturna significant eādem vrbem turritis ædibus extructam, & quòd omnis Etursia & Voltursena est Tursena, sed non conuertitur. Et quòd vrbs Etruria fuit Tetrapolis regia, & eius portionibus regia munera tributa. Et quòd hæc tria nomina Etruria, Turrhena & Volturna sunt synonyma, sicut Marcus Tullius Cicero.

Ex authoribus.

Dionysio Halicarnasseo, Myrsilo, Xenophonte, Sillio Italico, Beroso, Manethone, Propertio, Vergilio, Plinio.

Tertia institutio.

Quòd portiones vrbis Hetruriæ sunt Arbanum, Thusca, Volturna & Vetulonia. Et quòd ea est iuxta lacum Vadimonium habens à tergo iuga cyminia, à fronte Volsinienses, à sinistris amnem Bleranum & Tarquinienses, & à dextris Tyberim, vbi finitima Vmbriæ. Et quòd ea vrbs est, vbi tractus Vmbriæ, Sale Vmbrone, & nunc Viterbum Lucumonium Et cur Vetulonia cum sit mediterranea inter Volsinas & Lacum

cum Cyminium, tamen, haud procul mari esse dicitur.

Ex authoribus.

T. Liuio, Plinio, Propertio, Catone, Vergilio, Myrsilo, Dionysio, Herodoto, M. Antonio, Solino, Sempronio, Itinerario Antonini, Beroso, Sillio, Vergilio.

Quarta institutio.

De excisa memoria Lybiscilla.

Quod Viturgia vel mendoso loco impressa est, vel est duplex.

Ex authoribus.

Ptolomæo.

Quinta institutio.

De secūda excisa Lybiscilla tabula quæ incipit Faul faluceres, quòd ea excisa fuit circa ætatē Mœecnatis filij Menodori. Et quòd Faul sunt quatuor sacræ literæ ingētis luci Lucumonum. Et quòd hic lucus est in itinere Casſiano vel Cyminio, non procul Egelido amne inclyto lustratione Aeneæ. Et quòd eum prius Ianus, inde veteres Pelasgi, sacrauerunt, Vertumno, Pomono, Syluano. Et quòd hic lucus erat Lucumonibus curia templum.

Ex auhoribus.

Catone, Vergilio, Seruio, Varrone, Plutarcho, Plinio. Ibidem quòd Longhola est

duplex, altera in Latio ſecus mare Volſcũ, & à lõgitudine ſine aſpiratione dicitur Longula. Altera verò cũ aſpiratione Longhola eſt pars vrbis Etruriæ. Et ibi pulchra diſputatio ſuper nono Liuij ab vrb. cond. ad quã iſtarũ profectus eſt Papyrius dictator.

Sexta institutio.

De prima tabula Cybelaria, Græcis literis & lingua ſcripta.

Quòd Etruſci aſpiciebant literas Græcas, non perdiſcebant. Et quòd hæc tabula exciſa eſt ante Homerum, rudi exiſtente Græcia, circa vrbem Romanam cõditam, ſcilicet poſt Marſiam Etruriæ Larthem, & ante Numam Romanorũ regem. Et quòd hic Atlas *K*ityn, fuit Italus, à quo Italia, ſocer penultimi Coriti, cognomine Iani iunioris. Et pater Electræ, ac Pleiadum Italicarũ. Et quòd hic regnauit principio, in Capena iuxta Tyberim Auentinum, inde in Etruria regia Tetrapoli, vbi nomina, & cognomina, tituli, & monumenta adhuc permanent. Et quòd diuinæ literæ hoc teſtantur præter alios authores. Et quòd Coritus & Iaſius regnauerunt in eadem ſede regia Tetrapoli Turrena, vbi adhuc extant extremæ vrbes Coriti, & Pleiadũ. Quod Iſis ſoror Oſiridis venit rate, à Lybia Aegypti in Tyberim, inde ad nuptias Iaſij & Cybeles

les

les in Veiuzam vrbem,& Cybeles prædia, vbi primùm docuit in Italia molere, & panes conficere,paulò ante Dardaniam conditam. Et quod de nuptiis Iasij & conditione Dardaniæ,Græcia mendax nimis audet in historia. Et de errore Blondi. Et quod Veiuzi dicti sunt. Etrusci Vei Sardiniani, à quibus Veientes geniti. Et de loco,& causa mortis Iasij,atque tempore. Et de solutione contradictionis inter authores & tabulam,quis primus condiderit Vetuloniam. Et de cognominibus Herculis Aegyptij,atque ritu incantandi militiam. Et quod ager Etruscus diuiditur in superiorem partem Trometinam & Trossulam, & in inferiorem Tuscaniensem & Veiam.Et quod in Trometina est regio Sanginaia, sicut in Sabatia, & in Trossula est Sangnina, & quis fuit iste Sabatius Sangni.

Ex authoribus.

Catone, Beroso, Archiloco, Vergilio, Seruio, Dionysio, Igino, Fabio pictore, Tortellio,Aretino,Sillio,Inscriptione,Plinio,Itinerario Antonini,Manethone,Palæfato Spinga,Eusebio, Aruntinis Camillariis,Plutarcho,Strabone,Macrobio Hieronymo,Ptolemæo,& T. Liuio.Ibidem tabula Ararathea.

Septi

Septima institutio.

De decreto Desiderij, quod Longbardi sunt Germani, qui cum Sidoniis Sarmatiæ proximis, nunc Polonis, occupauerunt Italiam. Et de triplici eorum ducatu circa Tyberim.

Quòd Desiderius rex, septem beneficia contulit Etruriæ, nunc Viterbo.

Quòd à qualitatibus propriis & cõmunibus Viterbũ significat Veiterbum, Vita Heroum, Vitrium vrbium, Vita Vrbium, Viturrium, Vi Thebum, Vita Herbũ, Vita inermium, Vi Thermum. At per substantiã Viterbũ significat idem quod Etruscæ Lucumonium, Græcè palæologum, & Latinè veterum dictatura. Et quod Horchia erat princeps dea Viterbi, olim Etruriæ. Et de mendosa traditione Festi, vnde Lucumonij Lucenses dicti. Et vnde nunc patrimonium dictum, quod antea à principe vrbe Turrena & Etruria dicebatur.

Ex authoribus tam ueteribus quàm modernis.

Ptolemæo, Paulo historico Longobardo, Sillio, Thoma Aquinate, Donato, Liuio, Valerio maximo, Facio Florentino, Lelio Vetuloniensi, Thoma Veltrino, itẽ Vetuloniensi, Archangelo Michaële caprino

prino para Tusso siue Tuscaniensi, Blondo foro liuiensi, Raymundo Gallo, Hermolao Veneto, Archade nostro, & interpretatione inuictissima nominum.

Institutio octaua & nona.

Octaua institutio est de tabula Ararathea, quam sextæ inseruimus. Vltima verò est columna Osiriana.

Quòd sacræ literæ ægyptiæ sunt quædam effigies, quæ ad secretum aliquod magis quã ornatũ aspiciẽti apparẽt institutæ.

De progenie Osiridis & ortu.

Quòd illius cognomina fuerunt Iuppiter, Dionysius, Olympicus, Iustus, Saluator, qui vniuerso imperauit orbi. Et quid docuit.

Quòd non fuit in orbe locus, & prouincia nobilis, quam non adiuerit, & vocatus ab Italis, tunc à fontibus Istri qui & Danubius venit in Italiam cum Hercule ac diis ægyptiis.

Quòd Osiris ab Alpibus fudit tyrannos Italiæ in prima phlegrea Histria: Hercules in tertia phlegrea vesuuia, & mox simul iuncti, in media phlegrea Cyminia in subsidente campo Cymeo. Et quòd triumphauit cum diis & Musis Aegyptiis in Vetulonia, in qua est columna monumentum huius expeditionis. Et in triumphum à suo

cogno-

cognomine Api, Italiam dixit Apeninam; id est, Taurinam. Quòd sine fallo hæc est Osiriana memoria, quia in eo sunt tres effigies soli Osiri tributa, semifacies crinita, Calathi, & sceptra in trunco cum effigie in star oculi in summo, itémque serpens in imo sceptri qui occuparat imperium. Et quid omnes effigies significent. Et quo pacto Latinè legantur.

Authores.

Plinius, Macrobius, Xenophon, Diodorus, Hesiodus, Cato, Antiochus Syracusanus, Dionysius Halicarnasseus, Berosus, Herodotus, Ptolemæus, Tibullus, & noster Tortellius.

DECIMI LIBRI COMMENTARIA SVPER *Q. Fabium Pictorem de origine vrbis Romæ.*

QVòd aurea ætas fata est post primum diluuiũ sub Iano Ogyge, ante Ninum Iouem Assyriorum, annis CCXLIX.

Quòd Ianus ex Scythia profectus, post inundationem terrarum, primus rate venit in Vaticanum, Leuum latus Tyberis, sub initium aurei seculi, & Olympum regium

Etruriæ vrbis, & duodenas colonias totidemq; fasces, ad cõtinendũ rudes in officio aurei seculi instituit, & qualis erat hæc aurea ętas, & quid docuit Ianus, & eius vxor Vesta.

Quòd duo fuêre prima Italiæ imperia, primum sub Iano Tuscorum. Posterius Romanorum.

Quòd Nino Ioue turbare incipiente aureum seculum, Cameses ante, inde Saturnus Caspius, ad Ianum se contulerunt, quibus permisit dextrum latus Tyberis, Sabinósque & Latium, vbi ad radices Capitolij Saturnus, oppidulum Saturniam posuit. Et hæc est prima Romæ origo aureo seculo turbari cœpto, sed nondum totaliter vitiato, & in argenteum conuerso.

Quòd limes inter Ianum Vadimona Thuscum, & Camesenam regionem atque Saturnium Latium, erat Tyberis. Aræ vtriusque prouinciæ, Ianiculæ Etruriæ & Saturnij Latij, erant Ianiculum & Saturnia.

De prisca facie agri Romani inter Tyberim & septem colles, & de ordine collium inter Capitolium & Auentinum, ante aduentum Saturni. Et quis fuerit iste Saturnus, cui alium partum Græcia mendax supponit in historia. Et vbi vrbs Veiẽs.

Quòd

Quòd tres primi colles culti sunt Romæ, Capitolium à Saturno, Auentinus ab Italo, vbi Capenam permiſſu Iani iunioris condidit, & Palatinus à Roma filia Itali.

Quòd imponere locis & gentibus nomina, erat munus regum.

Quòd Latium principio dicta eſt Italia, deinde Etruria, poſtea ſenſim tota, ab Alpibus vſque in fretum Siculum.

Quòd Italus ſuſcepta tutela imperij Thuſci, regnauit in Vetulonia.

Quòd nemo in Italia regulus aut rex eſſe poterat ante imperium Romanorum, niſi Cretus de ſanguine Thuſco aut verna eſſet Thuſcorum.

Quòd ante Romulum in Latio nullus rex propriè, ſed regulus extitit, primúſque omnium rex fuit Romulus creatus à Cœlio Veibenno Larthe Etruriæ, qui Romulo triumphum contra Ceninenſes peperit & Latinos.

Quòd Romulus tetrapolim ſiue quadratam vrbem ſtatuit in tertio colle, antea habitato à Roma filia Itali. Cœlius verò quartum coluit cum Thuſcis, ab eo dictum Cœlium & ſibi iunctum quintum Cœliolum à Cœlianis ſuis militibus, qui poſtea viminalis dictus eſt.

Quòd Galeritus Lucumo Arbeæ, Thu-

ſcus,& poſtea Larthes,triumphauit de Tatio & Sabinis pro Romulo, & eos in fœdera coëgit , & tanquam princeps inter tres duces Tatium Romulum, & ſe Galeritum Thuſcum Lucumonem , tribus gentibus quibus tunc Roma conſtitit,impoſuit à ducibus Etruſca lingua nomina , Tatienſes, Rumnenſes,Luceres,& is primus dedit prætoria Romulo.

Quòd hoc Galerito facto Larthe Etruriæ,Romulus tres colles inhabitauit , Tatius duos,& Thuſci Luceres vicum Tuſcum à radicibus Capitolij,ad radices Auẽtinas.

Quòd eiaculatæ aquæ ſulphureæ à Iano in Sabinos pro Romulo,eſt fabula pro militia Galeriti initiata ad lacũ Vadimonis.

Quid ſit Alba vnde Tyberis Albula. Quid lictor.

Quot armati ſuberant ſingulo lictori.Et de errore Ouidij quod Crana fuerit Iani amaſia.

Quòd Fauſtulus & Carutius,viri Larentiæ,fuerunt Thuſci.

Quòd tribus Trometina eſt Cœliana, Luceres verò à Lucumone.

Quòd tempeſtate Romuli,vrbs habitari cœpta eſt à Tyberi ad ſeptem colles,inde à ſeptẽ collibus ampliata per alios colles & cõualles vſq; ad mœnia quæ nũc cernimus.

Quòd vicus Thuſcus olim ante Romulum & Luceres Thuſcos, erat paludalis, & dicebatur campus Lybiſſus, & Argeus diſtinctus in inferiorem atq; ſuperiorem Argiletum. In hoc vico Thuſco erāt loca particularia, pars viæ ſacræ, Senaculum, concordia, Græcoſtaſis, Aedes Saturni, Vertūnus, Forum Boarium, Vicus Longhus, Vicus Arnienſis, vicus Stellatinus, Sabatinus, Larthenianus qui & Veiens, Phaliſcus, Herculis ara, vbi Romæ conditæ Olympus, Forum piſcarium, Porta Carmentalis, Aedes Pudicitiæ, Rotunda Herculis, Forum venalium, Lacus curtius, & huiuſmodi.

Quòd Tyberis Deus dicitur Volturnus, à capite imperij veteris principe Volturna. Et quòd Tyberis ob id Thuſcus amnis non latinus dicitur. Et quod Volturnus dicitur de pluribus. Et quòd ab Etruſcis Vertumnus Ianus Vadimon dicitur.

Ex authoribus.

Beroſo, Xenophonte, Ouidio, Trogo, Iuſtino, Diodoro, Archilocho, Acrone, Iuuenale, Macrobio, Propertio, Cicerone, Vergilio Euſebio, Varrone, Plinio, Dionyſio Halicarnaſſeo, Liuio, Igino, Seruio, Tortellio, Plutarcho, Solino, Cornelio Tacito.

VNDE

VNDECIMI LIBRI COMMENTARIA SVPER

Myrsilum Lesbium, de origine Italiæ ac Turreniæ.

QVOD prima propositio Myrsili est falsa, qua dicit: Omnis Italia à Græcis est culta, & quindecim ætatibus ante ruinas Troiæ dicta Oenotria, ab Oenotrio Arcade.

Quòd Dionysio minus creditur quàm Myrsilo de tempore aduentus Oenotrij.

Quòd plures fuêre Oenotrij, & plures Oenotriæ terræ.

Quòd Ianus fuit antiquissimus Oenotrius, à quo Ianigenæ viri, seruata nominis interpretatione dicti sunt Oenotrij, & de contradictione Myrsili, Dionysij, Sempronij, & Catonis de origine Ligurum & Oenotriorũ in Italia, qui sint antiquiores.

Quòd de Turrenis Herodotus & alij dicunt originem habuisse à Turreno Lydo, qui consedit & habitauit in Thuscia in prima medietate Tyberis septentrionali, Alij verò eos dicunt suæ regionis esse indigenas, & priscos sub Iano habitatores Italiæ.

Quòd in hac quæſtione magis creditur ipſis Turrenis & vicinis Romanis, atq; Lydis hiſtoricis, quam externis & remotis. Et de quatuor regulis probandi & videndi, cui magis in contentione hiſtoricorum ſit credendum.

Quòd nullus Turrenus nomine fuit filius Atus.

Quòd ante Atum & Pelaſgos ac regem eorum fuit Turrenum nomen. Et quòd fabula Turrenorum Delphinorum præceſsit Atum & Turrenũ filium eius, & quomodo intelligatur illa fabula, & quo tempore res illa fuit geſta.

Quòd Turreni dicũt ſe ſolos indigenas Italiæ, & à Iano ortos, & ab eo poſt diluuiũ conſtitutos, & ab eodem ſuã tetrapolim cõditam, quam nõ à Turreno, ſed à Turſibus vocant Turſenam, Volturſenam, Eturſiã.

Quòd poſteri verterunt s, in r, vt Cameſes, Cameſena, arbos, decus, Valeſij, Fuſij, Phaleſij, Turſis, Turſena, Volturſena, Etur ſia, pronuntiant per r, vt Camers, Camerena, arbor, decor, Valerij, Furij, Phalerij, Turris, Turrena, Volturrena, Etruria.

Quòd Turreni iacent medij inter Phaliſcos & Peruſinos, & differunt ab eis ſermone, deis & moribus.

Quòd Romani eis vicini, non vocãt eos

à duce

à duce, ſed potius à loco Turſito prima eorum metropoli dicta Etruria vocant Etruſcos.

Quòd Turreni à duce ſe vocant Razenos.

Quòd ſi Torebus filius Atus & frater Lydi venit in Etruriam, vtique ipſe Torbus ab ipſa Turſena Turrenus cognominatus eſt, & non ab eo Turrena.

Ex authoribus.

Beroſo, Dionyſio, Catone, Fabio Pictore, Vergilio, Varrone, Seruio, Plinio, Antonini Itinerario, Xantho Lydo hiſtorico, Sillio, Euſebio, Xenophonte, Iuuenale, Ouidio, Solino, Iſidoro.

DECIMITERTII LIBRI COMMENTARIA *ſuper duo & viginti fragmenta Catonis.*

QVòd Catonem coëgit ſcribere de originibus Græcanica impudentia & leuitas, qui relictis diſciplinis maiorum, & inſtructi fabulis & nouis adinuentionibus, incredibile eſt quantas mendaciorum nebulas excitauerint, & oĩa corruperint.

Quòd omnes latini conueniunt cœptã fuiſſe habitari Italiam, aureo ſeculo ſub Iano.

Quòd Italiæ ſplendidiſsima origo fuit cum tempore, tum præcipuè origine gentis Sagæ.

Quòd aureum ſæculum cœpit ante Ninum fermè annis CCL.

Quòd his temporibus originem Italiæ dedit primus Ianus ex Saga gẽte aduectus in vaticanum, dictum à vagitu, cum Gallis progenitoribus Vmbrorum.

Quòd Ianus primam regiam Etruriã, & Surrenam Auguſtalẽ, vbi rex ſalutaretur ſingulis menſibus condidit. Et XII. faſces inſtituit, & quę ſint illæ XII. vrbes quas poſt conditionem Etruriæ ac Surrenæ poſuit.

Quòd paulò poſt conſtitutis ſubregulis, Cameſe ac Saturno circa Latium, omnis origo Italiæ circa Tyberim auguſtiſsima primum fuit.

Quòd Italia à diis & ducibus & gentibus plura fuit ſortita nomina, vt à Iano Ianicula, id eſt, Oenotria, & ſic de aliis.

Quòd Tyberis videtur fuiſſe in tutela omnium deorum, vnde nomen Albula habuit.

Quòd Albula ab imperio non colore habet originem.

Quòd Italia dicitur Apenina, à duce Aegyptio Api, non à pœno, vel bobus.

Quòd

Quòd Italia primo diuiditur in Apeninos mõtes, in Cisapẽninã, & Trãsapẽninã.

Quòd omnem Transapenninam Italiã vsque Alpes & Rhetos, Thusci missis coloniis tenuerunt, vbi & de singulis gentium earum originibus tradit, & de errore Græcorum atque mendacio de Istro & Istria.

Quòd Galli dicti sunt mariti Gallinarum, Celtæ quoque Transalpini & Etrusci Cisalpini Transapeninum, Et Castrati Cybeles sacerdotes & Ianigenæ.

Quæ ciuitates Etruscorum in Alpibus & transpadum & cispadum sint, & quid de Pado dicitur.

De Ancona & Gallia Togata.

Quòd Larius, Laro, Arunus, Atlaus sunt originis Etruscæ. Latina declinatione dicti Atlas & Aruns.

De origine totius gentis à Gargano mõte ad Brundusium, inde vsque in Leucopetram.

De origine gentium à Leucopetra ad Sarnum, & à Sarno ad Tyberim, & de triplici genere Aboriginum.

Quòd Roma cœpta fuit sub Saturno, inde ab Italo & Roma filia eius in Auentino & Palatino colle prosecuta, postremò sub Romulo per colles & vicum Thuscum fuit habitata à Tatiensibus Sabinis,

Et à Romnensibus Asilanis, & à Luceribus Thuscis, à quibus Romæ princeps origo extitit,

Quòd gens Etruriæ triplex est Maritima, Ciscyminia, Veientana, & Transcyminia Etrusca. Et quæ sint singulæ Vrbes, & populi in singulis partibus,

Quòd ab Ostia, Romæ vsque in Niceam finem littoris Italici, incolunt Lygures Etrusci, Lygures Populonij, Lygures Apuani, & Lygures montani, & vnde istis origo.

Quòd prima gens Etruriæ habet metropolim Populoniam, id est, puppium Philarcham.

Quòd secũda gens Etruriæ à tyberi ad Cyminia iuga dicitur Veientana siue Latheniana, à metropoli Eniano siue Veiẽte.

Quòd tertia gens à Cyminiis iugis ad Pistorium dicitur Etrusca à principe Vrbe totius Thusciæ Etruria siue Volturrena, quæ sub radicibus Cyminiis iacet ante Volsinas.

Quòd Apeninũ montem incolunt Lygures montani, ab Apenino colle, transitu Annibalis vsque fontes Macræ.

Quòd à fontibus Macræ ad fontes Tyberis incolunt Thusci Apeninum ad inferum mare, ad superum verò Galli Aureliani.

Quòd à fontibus Tyberis ad Narem

Vmb

Vmbri incolunt.

Quòd Apianum à Nare vſque ad Sarnũ habitant Sabini & inde Sabelli cognomine Samnites, à Sabo nominati.

Quòd ſequentes Lucani à Lucio Samnite dicti ſunt.

Quòd gentilem Sabi proferunt. Sabini quidem Sangni, Romani Sanctum, Barbari Sagam, à quo primi Thuſci Sagi, id eſt, ſacri pontifices & expiatores.

Quòd Etruſci noluerunt recipere Latinas literas niſi ſub Cecinna Volturreno, longè poſt deuictam Etruriam, & hoc quia ſemper horruerunt fabulas & mendacia Græca, à quibus Latinæ literæ pendent.

Quòd tonſuram ouium Romanis oſtenderunt Thuſci.

Quòd ianus bifrons Quirinalis dicitur à victoria Lucumonis à colle Quirinali mouentis, Quirinalis vero collis à Curina, id eſt Iunone Sabina.

Ex Authoribus.

Lactantio, Ioſepho, Dionyſio, Fabio Pictore, Sempronio, Trogo, Iuſtino, Macrobio, Varrone, Vergilio, Ouidio, Iuuenale, Horatio, Seruio, Xenophonte, Archilocho, Myrſilo, Ariſtotele, Platone, Diodoro, Beroſo, Plinio, Feſto, Gellio, Liuio, Hiero-

nymo, Igino, Tralliano, Antiocho, Martiale, Strabone, Cornelio Nepote.

DECIMITERTII LIBRI

COMMENTARIA SVPER *vnum fragmentum Itinerarij Antonini.*

QVod ab Vrbe in Gallias, sex sunt itinera: Maritimum, Littoreum, Aurelianum, Casſianum, Cyminium, Flaminium.

Quæ oppida aſsignentur maritimo, inter quæ illustriora sunt, Populonia, Genua, Nicea.

Quæ oppida occurrant itinere Littoreo, inter quæ clariora erant Pyrgi, Grauiſcæ Coſæ, Volaterræ, Piſa, Luna.

Quæ oppida occurrant itinere Aureliano, inter quæ nobiliora erant, Tarquiniæ Volcæ, Mons Tunnias, Turſena.

Quæ oppida Caſsiano itinere inueniantur, inter quæ præcipua erant, Forum Caſsij, Arũtini veteres, Camillarij, Sena, Phocenſes, Luca.

Quæ oppida ſint in Cyminio itinere, inter quæ præſtabant Veiens, Sutrium, Fanum Volturnæ, Volſinæ, Cluſium vetus & nouum.

Quæ oppida occurrunt itinere Flaminio

nio inter quæ in pretio erant, Ocra, Otriculum, Narnia, vel Spoletum, Camerinũ, Vrbinum.

Ex authoribus.

Plinio, Catone, Ariſtotele, Verrio, Ptolemæo, Strabone, Diodoro, Vergilio, Dionyſio, Pio II. ponti. Max.

DECIMIQVARTI LIBRI

COMMENTARIA SVPER

C. Sempronium de Chronographia, ſiue deſcriptione Italiæ & eius origine.

QVòd vniuerſa Italia aſſurgit ab Alpibus & finitur freto, Siculo, inſtar inſulæ cincta mari ſupero & infero.

Quòd Alpes Italiæ ſic diuiduntur, ab Nicea ad Pœninum Alpes Lygurum, A Pœnino ad Ocram montem Tranſpadanorum, & ab Ocra ad Rhetos. Et quòd his fermè tota origo Etruſca eſt.

Quòd mons Apeninus, qui ab Alpibus ortus tenditur per mediam Italiam vſque in fretum Siculũ, ſeptem primoribus gentibus incolitur.

Quòd ab Alpibus ad fontes Macrę Apenin

ninus incolitur à Lyguribus montanis qui bus Phaëtontis origo, quem Lygures Pheritonem vocabant. Et quòd Phaëton Colonias miſcuit ab oſtiis Romanis ad Niceam finem Italiæ.

Quòd Lyguribus omnibus ſicut & Etruſcis origo eſt Ianus Genius, à quo Ianiculū, & Ianua Genua.

Quòd à fontibus Macræ ad fontes Tyberis Apeninum colunt Apuani, orti veteribus Etruſcis Ianigenis Gallis.

Quòd à fontibus Tyberis ad Narem amnem, incolunt Apeninum Vmbri, veterum Gallorum Etruſcorum proles.

Quòd à Nare amne ad fontes Silaris iuxta Latium, incolunt Apeninum Sabini, Sancti ſiue Sabatij Sangni, Caſpij genus, qui à Megale Turreno ius diuinum & humanum atque diſciplinas didicere, & non à Pythagora, vt Græcia mendax audet in hiſtoria.

Quòd à fontibus Silaris, ad fontes Vulturni amnis, Apeninum incolunt Sabelli, quos Latini, Samnites. Græci Saunitas vocant, à Sabinis orti.

Quòd à fontibus Vulturni & Sarni vſq; in magnam Græciam, Apeninum coluerūt principio Thuſci, & reſiduum pro maiori parte Græci.

Quòd

Quòd Ciſapennina Italia, ad inferum mare,& Tranſapennina ad ſuperum mare,ſunt loca Italiæ magis plana ſub radicibus Apeninis.

Quòd Tranſapenina Italia plana,ad ſuperum mare diuiditur in Ciſpadanam,& Tranſpadanam.

Quòd Ciſpadana diuiditur in Aemiliã, Aureliam,Flaminiam, Togatámque Galliam.Item Picenum,& vſque Brunduſium, Hydruntum & Leucopetrã. Et hic ponuntur primores vrbes,& earum origo.

Quòd Tranſpadana Italia Gallia,diuiditur in Lariam,Venetias, Iſtriam. Et hic ponit vrbes primores,& gentes,& origines earum.

Quòd in Ciſapenina Italia,diuiſio eſt iſta. Ad Niceam à Macra tenuerunt Lygures montani,origine Phaëtontei.A Macra ad Arnum & Portum Lygurnum ſunt Lygures Apuani, origine Etruſci, quos ſequuntur Lygures Populonij vſque ad caput Etruriæ:à quo ad oſtia ſunt Lygures Turreni,vbi campi complutorum lapidũ, clari pugna Herculis Aegyptij,in quo errauit Plinius.Et de errore expoſitorum Tibulli,ibi:

Nos tenet Etruſcis manátque è montibus vnda.

Quòd

Quòd post magnam Græciam à Velia ad Silarũ, sunt Lucani proles Samnitum, A Silaro ad vrbem Romam vt plurimum tenuerunt Etrusci exceptis Baiis & Cumis & de origine gentium illarum.

Quòd Roma non fuit dicta à Romulo, sed Romulus à deo Romæ, incognitæ originis.

Quòd fuit Romulo & Remo proprium nomen Rumulo & Rumo, ab Etrusca deriuatione ruma, id est mamma qua fuerũt lactati à lupa, à qua Ruminalis ficus vbi lactati, & Rumnenses viri, qui communione Asili adhæserunt Romulo, & Luceres Thusci, & Tatienses Sabini, à ducibus omnes dicti.

Quando, & à quibus condita est Roma. Et de mendaciis leuitatéque fabulosæ Græciæ, & stomachositate Græcorum in rationibus & antiquitate Italiæ.

Ex authoribus.

Ptolemæo, Liuio, Plinio, Beroso, Catone, Dionysio, Solino, Diodoro, Seruio, Verrio, Vergilio, Ouidio, Sillio, Varrone, Fabio Pictore, Martiali, Metrodoro Sceptio, Igino, Plutarcho.

DECI

DECIMI QVINTI LIBRI COMMENTARIA SVPER *Vertumnianam Propertij.*

QVòd idem fuit Ianus cœlum, Vadimon, Vertumnus & Proteus.

Quòd quadrifrons & bifrõs ab auersione diei & anni fingitur & dicitur Diespiter, Iuppiter, optimus, Maximus: alij sunt dicti Vertumni Veioues.

Cur pingitur multiformis.

Quòd sicut Horchia erat princeps dea Etruriæ, ita Ianus Vadimon siue latinè Vertumnus erat princeps Etruriæ, cuius pars est Tusca in Volsinensibus focis.

Quòd falsò exponitur, Clusinos deseruisse focos pro Volsinos.

Quòd in vico Thusco primum Roma vidit Deum Vertumnum aduectũ ex Thusca, siue vrbe Etruria.

Quòd Ianus cœpit dici Vertumnus in Latio, quando sub Galerito cœptus est habitari vicus thuscus.

Quòd etiam Iano fuit Vertũno cognomen, quia est deus vertentis anni & diuersarum naturarum ad concordiam, & est deus vertendarum rerum.

Quòd Ianus dictus est Vertũnus & multiformis effectiuè, quia vertit priscos rudes

ad omnes formas & modos ciuilis vitæ, ad honeſtatem tegumenti & victus, & cohabitationis, ad rationes faſcium, imperij militiæ, ſerendi, plantandi, vini conficiendi, metendi, exercendi, venandi, aucupandi, piſcandi, mercandi, paſcendi, arandi, ad rationes quoque olitorias, à quibus Ianus Pomonus pater, & eius vxor Veſta Pomona dicti fuerunt. Dictus quoq; fuit Vertũnus, vinifer, auriga, patronus ſobrius, ſacerdos, pontifex. Vertit inſuper homines ad ritus, ſacráq; & Theologiam Phyſicã & Ethicã.

Quòd dictus eſt ſolus ſator Deorum.

Quòd vicus Thuſcus illi ſacer fuit ſub Galerito Larthe Etruriæ.

Quòd Galeritus Lucumo fudit Sabinos, dedit primus Romulo XII. prætoria ſiue lictores, impoſuítque tribus populis, quibus Romana gens principio conſtitit. Etruſca nomina, & eos à ducibus ſuis nominauit. Sabinos quidem Tatienſes, Rumnenſes autem, qui Romulo communione aſyli coaluerant, & Thuſcos Luceres.

Quòd ſub Romulo ligneum Ianũ Vertumnum bifrõtem in imo Argileto, & ſub Numa æneum factum, tranſtulerunt poſteri ad Argiletum ſuperiorem.

Ex authoribus.

Beroſo, Ouidio, Diodoro, Xenophonte libro

libro de æquiuocis, Fabio Pictore, Macrobio, Seruio, Myrsilo, Horatio, Varrone, Catone, Liuio, Acrone, Porphyrione, Donato, & Dionysio Halicarnasseo.

DECIMISEXTI LIBRI CAP.

EX EMENDATISSIMA *Chronographia Etrusca.*

QVòd ea sola historia certissima est, quæ per substantiam constat vera narratione, & per principiantia indiuiduãtia dicta hic: & nunc constat sua chronographia propria atque non discrepante à publica Monarchiarum fide.

Quòd ab Ogyge Iano aurei sęculi fundatore Etrusci imperij, vsque ad suum subregulum Camesem, fuerunt totidem anni, quot ab Ogyge ad Ninum fundatorem monarchiæ Assyriorum, videlicet anni ducenti quadragintanouem.

Quòd à Camese vsque ad Italum fratrem Hesperi, fuerunt anni CCCCXXX.

Quòd ab Italo ad finem Mezentij, fuerunt anni CCCLII.

Quòd à Tarconte tertio, successore Mezentij vsq; ad sextum annũ Cœlij, qui iuuit Romulũ, supputantur anni CCCXXIII.

Quòd à septimo anni Cœlij, quo fundata est tetrapolis siue quadrata vrbs Ro-

ma vsq; ad perdomitam tetrapolim Etruriam enumerantur anni CCCCXLIIII.

Quòd ab Elbio Larthe sub quo perdomita est Etruria, vsque ad Cecinnam qui primus recepit literas Latinas in Etruria, colliguntur anni CXXIX.

Quòd à prædicto Cecinna vsque ad Mecœnatem & Octauianum Augustũ, fluxerunt anni CXXXVIII.

Quòd à Mecœnate vsque ad interitum Othonis scribuntur anni CXIII.

Quòd à Iano Prisco, vsq; ad Sceuinũ sociũ Othonis, in interitum Othonis, decursum fuit in Etruria sub Larthibus quinquagintaquinque, & præclarissimis decẽ principibus, totidem annis, quot gentilis monarchiarum supradicta publica fides tradidit, scilicet octo & septuaginta supra trecentos & duo milia.

Qui fuerint dicti Larthes, & principes Etruriæ? & quibus nominibus appellati? & quot quisque regnauerit annis.

Ex anthoribus.

Iuuenale, Beroso, Manethone, Suetonio, Appiano, Philone, Liuio, Fabio Pictore, Dionysio Halicarnasseo, Eusebio, Catone, Macrobio, Festo, Propertio, Vergilio, Diodoro, Solino, Varrone, Myrsilo, Xenophõte, titulis, Ouidio, & Metasthene.

CAP

CAPITVLA EX CHRONOGRAPHIA QVAtuor Monarchiarum.

QVòd ab Ogyge ad Ninum fuerunt anni CCXLIX.

Quòd à Nino ad finē monarchiæ Aſſyriorum, vſq; ſcilicet initium Arbacis Medi numerantur anni MCCXXXIIII.

Quòd monarchia Perſarum & Medorū durauit annis CCCCXV.

Quòd ab Alexandro Magno ad principium monarchiæ Romanæ deuicto vltimo regē Syriæ & Aſiæ Philippo colliguntur anni CCXXXVI.

Quòd ab initio dictæ monarchiæ Romanorum vſque ad interitū Othonis Cæſaris ante Veſpaſianum ſunt anni CLXIIII.

Colliguntur omnes anni certiſsimi à Priſco diluuio ſub Ogyge per annos publicæ fidei monarchiarum vſque ad interitum Othonis, octo ac ſeptuaginta, ſupra trecentos & duo millia.

Ex authoribus.

Publicæ fidei Beroſo, Metaſthene, Cteſia Gnidio, Euſebio, Liuio.

CAPITVLA SVPER QVADRAGINTA QVAESTIONES *Annias.*

FINIS.

F. IOANNIS ANNII VITERBIENSIS, ORD. PRAEDICATORVM, sacræ Theologiæ professoris in Archilochi de Temporibus Epitomen.

PRAEFATIO.

A ARCHILOCHVS GRAEcus Chronographus, floruit Olympico certamine victor, floruit cũ Simonide & Aristoxene Olympiade xxix. vt Græci scribũt & Archilochus.
B Eusebius annotat in eadem Olympiade. Caussæ edendi hanc Epitomen de tẽporibus plures fuere. Vna quidem communis sibi & aliis Græcis, quia funditus ignorabant Græci qui primi reges fuerint in orbe, & aureo seculo ante Ninum, quippe
C quia Ninus primus fuit qui assecutus est scriptores Græcos, vt Diodorus in tertio libro, & Xenophon de æquiuocis insinuant, idcirco ad com-

plete ſcribendum hiſtorias & antiquitates, ne- A
ceſſe fuit ab Aſſyriis mutuari & mandare literis, qui reges ante Ninum, quótue annis ſinguli regnauerint. Deinde, quia etiam de temporibus, à Nino vſque ad primam Olympiadem, Græci autores per opiniones ſcribunt, & ſibi B
mutuo contradicunt, & ob id incerta eſt omnis Græca hiſtoria de temporibus, vt autores ſunt Euſebius de temporibus primæ Olympiadis, & Ioſephus contra Appionem grammaticum, idcirco neceſſe fuit ad depellendos errores ab hi- C
ſtoricis, cum ipſa certiſſima Barbarorum hiſtoria concordare Græcorum incerta tempora, quantumq; temporis interceſſerit a Nino vſque ad conditionem Troiæ, quótue annis & quibus regibus Troia durauerit. Deinde, quia circa D
ſenectutem ſuam qua vixit Archilochus, vt aiunt, annis centum & decem, errari cœptum erat de temporibus Homeri, idcirco ipſe coactus eſt etiam Epitomen protrahere, ab excidio Troiano vſque ad Homerum poëtam. Huius Epi- E
tomes meminit Euſebius quum de temporibus Homeri loquitur, & nos paulo inferius adducemus. Itaque de temporibus aurei ſeculi quæ præceſſerunt Ninum, & quæ idem Ninus vitiare cœpit omnium primus, vt autores ſunt F
Fabius Pictor, Trogus & Iuſtinus, his verbis abſoluit Archilochus.

M as-

A MASEAS Phœnix Damaſcenus,
libro nonageſimoſeptimo hiſto
riarum aſſerit ante Ninum fer-
mè ducentis quinquaginta an-
nis fuiſſe inundationem terrarum, & quen
B dam cui teſtimoniũ perhibet Moſeus anti-
quiſsimus hiſtoricus liberatum circa flu-
uium Araxim ad montes Caſpios, túmque
recenti cœlo & rudi humano genere vixiſ-
ſe auream vitã, in qua nullo ferẽte legem,
C natura ipſa viuebatur, quouſque Ninus &
Semiramis arma populis inferentes, primi
vitam vitiare cœperunt humanã. Tradunt
igitur Chaldæi vno & trigeſimo atque cen
teſimo ab Ogyge anno regnaſſe apud ſe
D Saturnum auum Nini, annis ſex & quin-
quaginta, primúmque Babyloniæ funda-
menta ieciſſe. Hunc ſecutum fuiſſe filium
Belum Iouem, & rexiſſe Chaldæos & Aſſy
rios annis duobus & ſexaginta. Ninũ verò
E duobus & quinquaginta, Semiramidem
duobus & quadraginta. Ea Babyloniã ma-
gnitudine indicibili extruxit. Supputantur
igitur à Nino ad ſecũdum annum Spheri
quo ortus eſt Deucalion, anni vnus & quin
F quaginta ſupra c c c c. ſeptingenti verò à
prima inundatione nouimeſtri, à qua ad
Troiam colligit Maſeas annos non minus
octo & viginti ſupra octingentos. Regna-

tum verò fuit Troiæ regibus sex, sub Dar- A
dano quidem vno & triginta annis, sub
Erichthonio quinque & septuaginta, sub
Troë sexaginta, sub Ilo quinque & quin-
quaginta, sub Laomedonte sex & triginta,
sub Priamo quadraginta. B

Vt diximus, quia ante Ninum tempora igno-
rauerunt Græci, cõpulsi sunt ab ipsis Assyriis &
Maseas. *Phœnicibus historiam mutuari. Hunc Maseam*
etiam contra Appionem grammaticum, & in
primo de antiquitate Iudaica producit Iosephus C
dicens: Maseas inquit, Damascenus lib. xcvi.
historiarum ita scribit: Est super Myriadem ex-
celsus mons in Aramea, qui Baris appellatur, in
quo multos confugientes sermo est diluuij tem-
pore liberatos, & quendam simul in arca deue- D
ctum in montis Ociiæ summitate, lignorúmque
reliquias multo tempore cõseruatas, cuius memi-
nit etiam Moyses Iudæorũ legislator. Hæc Ma-
seas. De tempore autem quo cœpit prima aurea
ætas ante Ninũ omnes historici Latini cõueniũt E
mox homine sato sacrã fuisse simul auream æta
tem vt Ouidius indicat in 1. Metamor. & nos
in aliis cõmentarijs super Fabiũ Pictorem dixi-
mus. Porrò de quinque diluuijs & eorũ tempo-
ribus, copiose expositũ est in Xenophonte de æqui- F
uocis, & in cõmentarijs eius. Itaque vbi Archi-
lochus absoluit tempora ex annalibus Assyrio-
rum & Phœnicum ab inundatione prima ter-
rarum

A rarum vsque ad conditam Troiam, nunc ab ea cõdita vsque ad destructam ex Annalibus regũ Troianorum subinfert dicens: Clara est litera, in qua error Eusebij de temporibus regũ Troianorum conuincitur, sequuti dissidentem sibipsi Græ- *Eusebij error.*
B cam historiã. Et ob id in hac re Troiana sequimur absque errore Archilochum, qui non Græcas pugnas defendit, sed solos regũ Troiæ annales ex Masea phœnice prosequitur. Deinde de temporibus ab euersione Troiæ vsque ad Home-
C rum poëtam distinguit, de cuius patria & temporibus indocile semper genus litigauit, vt vere ostendant se nihil sciuisse. Nam vt ipsimet Græci confitentur, si de Homeri patria à Pyndaro Lyrico quæres, sibi ipse diuersus erit & nunc Smyr- *Homeri patria.*
D næum, nunc Chium asseuerabit. Si ab Antimacho & Nicandro expetis, Colophonium censebunt. Si ab Aristarcho & Dionysio Thracio, haud dubitabunt Atheniensem dicere. Aristoteles eum Salaminium, Simonides verò Argiuũ
E eum fuisse contendit. Hactenus de patriæ eius erratis. Nunc de temporibus, Eusebium de temporibus Aeneæ Syluij scribentem: audiamus his verbis: Homerus, inquit, his fuisse temporibus à quibusdam indicatur. Et subdens, quan- *Homeri seculum.*
F ta, inquit, apud veteres de eo dissonantia fuerit, manifestum esse poterit ex sequentibus. Quidã eum ex quibus Socrates, ante descensum Heraclidarum ponunt. Eratosthenes, post centesimũ

annum Troianæ captiuitatis. Philocorus verò, A
Ionicæ migrationis tẽpore, sub Archippo Athe-
niensium magistro, qui fuit post captam Tro-
iam, annis clxxx. Cæterũ Apollodorus Athe-
niensis ccxl. anno euersionis Ilij. Extiterunt
alij, qui paulò antequam inciperent Olympia- B
des, retro cccc. annis Troianæ captiuitatis eum
fuisse putent, licet illũ Archilochus dicat fuisse
vigesimatertia Olympiade, & quingentesimum
Troianæ captiuitatis annum supputet. Hæc Eu-
sebius. Quæ omnia Archilochus ex historijs di- C
ctarum patriarum perquirens qui fuerint illis
temporibus apud eos dicti Homeri, has caligi-
nes dissoluit dicens:

Homeri octo.

Secuti sunt anni quingenti à captiui-
tate Troiæ vsque ad vigesimamtertiam D
Olympiadem, in quibus floruerunt Ho-
meri octo. Horum primus in annalibus
Teutei regis Assyriorum traditur, qui
vigesimusseptimus à Nino extitit. Hic
Homerus vt ibi traditur, fuit Smyrneus E
& præfectus eiusdem regis paulò ante de-
scensum Heraclidarum in Peloponnes-
sum, anno xx. Demophoontis regis Athe-
niensium quãdo Pyrrhus in templo Apol-
linis fuit ab Oreste interemptus. Hunc F
secutus est Homerus Chius, qui vt Chie
sium memoria tradit, floruit arte me-
dicinæ anno xix. Melanthis regis Athe-
nie

A nienſium. Alius fuit Homerus patria Cu-
meus, qui vt ipſi Cumei perhibēt enituit
magica magis quā literatura, anno xxiiij.
Codri regis Atheniēſium. Quartum, ci-
uem ſuum prædiuitem Salaminenſes Cy-
B prij efferunt, arte inſtitoria inclytum, an-
no octauo Agaſti Athenienſis. Biennio
poſt emerſit Homerus Colophonius, quem
illorum annales migratione Ionica præ-
dicant effulſiſſe arte pictoria ſimul & ſcul-
C ptili. Sextus fuit Athenienſis, qui vt ipſi
ſcribunt, illuſtris reuocatione abolitarum
legum & nouarum latione floruit ſub Ar-
chippo. Septimum argiui habent, Muſi-
cæ atque geometricæ diſciplinæ præceptis
D admirabilem, anno decimoſeptimo Dio-
geneti Athenienſis. Vltimum hunc Ho-
merum ætas noſtra cernit, qui Olym-
piade xxiij. & à Troiæ excidio anno quin-
genteſimo patria Mæon Olympico cer-
E tamine victor, iudicio totius Græciæ exi-
mius poëtarum eſt habitus, & ei ſoli ius
tributum emendandi characteres & no-
mina & linguam Græcam, quæ, vt ferunt,
Cadmus Samothrax ferè Barbara & plena
F ruditatis attulit, ſub excidium Troianum,
quum reuerſus eſſet à fuga, quam inierat
ob certamen quod illi Priſca vxor intule-
rat propter nuptias ſuperinductæ Armo-

niæ. Sunt ergo nũc characteres ab Home A
ro forma elegantiore. Nam primi barbariem quandam vetuſtam & non phœnicam ferebant, quia nihil phœnicum habent vt cernimus, ſed Galatarum & Mæonum figuras retinent. Idem Homerus reforma- B
uit characteres, & grammaticæ præcepta primus dedit, quum antea quiſq; ſermone ſcriberet ſimul & loqueretur vernaculo. Quæ profecto etiam Italia, quæ & magna Græcia ſuſcepit. Hactenus de temporibus. C

Licet Euſebius non definiat pro Archilocho expreſſe, tamen ſub tacitè per iſtam coniunctionem, licet, determinat. Quaſi dicat: Licet Archilochus certiſsimus temporum author probè diſſoluat æquiuocationes nominis Homeri, quia plu- D
res fuerunt, vt etiam Xenophon de æquiuocis dicit, & tempora eorum & nobilitates ex annalibus patrijs probet, & ætate ſua vltimum fuiſſe tradat, tamen illi in æquiuocatione, & ſtultitia perſeuerant, quia vt in principio fragmentorum E
Catonis probauimus, Græcorum genus eſt confuſiſsimum, & per omnem vitam homines errare compellens, ſimúlque indocile atque nequiſsimum, quærens literis ſuis à natura ſua, cuncta corrumpere. Inſtructi enim copia dicendi, vt ait F
Lactantius, mirabile eſt, quantas mendaciorum tenebras, & caligines excitauerunt. Creditur ergo Archilocho, cùm ſtudioſe annalium patri

Homeri octo.

A patriorum perscrutatori, tum præcipuè quia vltimo Homero qui quæritur ipse coætaneus fuit, de cuius laudibus hæc dicit Archilochus floruit vt Eusebius notat, & nos suprà diximus, Olympiade xxix. Et Homerus xxiij. quare B ante floruit Homerus quàm Archilochus, sex Olympiadibus, id est, annis xxiiij. quoniam Olympias apud Græcos est spatium quatuor annorum, sicut apud Latinos lustrum est spatium quinque annorum. Fuit igitur Archilochus coæ C taneus Homero poëtæ de quo erat perquisitio. Et ideo ipsi soli præter omnes creditur. Quot verò Cadmi fuerint super Xenophontem de æquiuocis exposuimus, ac etiam de nuptijs huius Cadmi. Et certamen passus est anno fermè octo D gesimo antequam excideretur & cremaretur. Troia, vt Spinga & Palefatus tradunt, & Eusebius de temporibus notat. Non ergo post huius Armoniæ & Cadmi nuptias ædificata est Troia à Dardano Samothrace, qui cùm Ia E sio & Cybele his nuptijs interfuit, vt Græcia mendax audet in historia, quia ante has nuptias ducentis annis, & amplius inuenitur Troia condita ab alio Dardano Thusco filio Coriti, qui teste Vergilio à Tyrrhena sede Coriti F profectus in Samothraciam primo, postea Idæas Phrygiæ penetrauit ad vrbes. Isq; fuit Dardanus Iliacæ primus pater vrbis & autor. De literis verò reformatis ab Homero Mæone,

Literas ex poliuit Homerus.

quòd similentur Galatis & Mæonicis chara- A *cteribus, etiam argumẽto est; quòd ait Cæsar in sexto Commentariorũ, quòd Galli vsq; ad illud tempus vtebantur literis quibus & Græci.*

XENOPHONTIS LIBER, DE AEQVIVOCIS, cum Commentariis Annij. B

Xenophõ.

QVis fuerit iste Xenophon nondum compertum habeo, existimo tamen fuisse filium Gryphonis, qui post Archilocum floruit, quia Archilochus distinxit octo fuisse Homeros, iste verò Xenophon solùm octo fuisse dicens, non discreuit inter eos vt pote qui ab Archilocho digestos ante se viderat. Archilochus enim floruit Olympiade vigesimanona. Et Xenophon filius Gryphi Olympiade xcv. Opinari tamen licet cuilibet. Aequiuoca autem hic appellantur nomina hominum, quæ errorem in historiis ingesserunt, priscis Græcis existimantibus de vno solo dici quæ de pluribus dicta sunt. Et incipit a Cælo & eius posteris, Saturno, Ioue, Hercule, & aliis, dicens: C D E

SAturni dicuntur familiarum nobilium regum, qui vrbes condiderunt, senissimi. Primogeniti eorum Ioues & Iunones. Hercules verò nepotes eorum fortissimi. F

Patres

A Patres Saturnorum Cæli, vxores Rheæ,& Cælorum Vestæ. Quot ergo Saturni, tot Cæli, vestæ, Rheæ, Iunones. Hercules. Idē quoque qui vnis populis est Hercules, alteris est Iuppiter. Nam Ninus qui Chaldæis
B extitit Hercules fuit assyriis Iuppiter, quibus oppidulum paternū tetrapolim & caput imperij statuit. Vnde ipsum Ninum, id est, Iouem cognominauerunt, qui proprio nomine Assyrius dicebatur, à quo
C Assyrij dicti, & à cognomine vrbs Ninus dicta.

Lactantius primo diuinarum institutionum libro capite vndecimo. Cælus dictus est fuisse Saturno pater, & terra mater, vt autor est Minu- **Cælus pater.**
D *tius Felix in Octauio, quia qui vel virtute eminent, vel subito ignotis parentibus apparent, solemus eos de Cælo cecidisse dicere. Hoc ibi Lactātius probat authoritate antiquissimi Trimegisti, qui cùm diceret admodum paucos extitisse, qui-*
E *bus esset perfecta doctrina in his Cælum, Saturnum, & Mercurium nominauit. Natus est igitur Saturnus ex homine cui Cælo nomen erat, quem Vranum Græci vocant. Et capitulo decimotertio. Ennius inquit in Euhemero, non pri-*
F *mum dicit regnasse Saturnum, sed Vranum patrem dicens, initio primus in terris imperiū summum Cælus habuit. Cur verò primi reges deorum, cælorum, stellarúmque nominibus cogno-* **Nominū rebus perpetuis imponendorum causæ.**

mina

minati fuerunt, idem Lactantius ait ob propa- A gandum fulgorem nominis, & memoriam indendam, vt in vndecimo capitulo insinuat, dicens: Saturnus cùm esset potentissimus, ob parentum suorũ memoriã nomine cælo terræquè indidit, quum hi, prius alijs vocabulis appellarẽtur, B qua ratione montibus & fluminibus nomina sunt imposita, quod apud veteres maximéque Græcos vsitatum fuit, vt Inachus fluuius, mare Aegeum, Tyberis, & Turrenũ mare, atq; mons Auentinus. Et subdit. Hæc quia Minutius igno- C rauit, alio traduxit historiam. Hoc loco nota Lactantium, quia alio proprio nomine nominabantur. Vt Ianus, Cælum, Chaos, proprio antea nomine dicebatur Noa, vt ait Berosus. Seruius verò super septimo Aeneidos, ibi, Saturnúsque senex, D Antiqui (inquit) reges nomina sibi plerunque vendicabant deorũ Rationẽ verò aßignat Lactantius capitulo decimoquinto, inducens etiam testimonium Ciceronis in libro de natura deorum. Nam quia ante Cælum & Saturnũ nulli E fuerunt reges ob raritatem hominum, ipsum regem totamq; posteritatem eius summis laudibus ac nouis honoribus iactare cœperunt, & Deos credere, siue ob miraculum virtutis rudes adhuc & simplices, siue (vt solet) in adula- F tionem præsentis potentiæ, siue ob beneficia quibus erant ad humanitatem compositi. Et hi summi reges ob celebritatem nominis in prouin

A *uinciis omnibus colebantur. Priuati verò singuli populi, gentis, aut vrbis conditores, seu fortitudine insignes essent, summa veneratione colebant. Hæc Lactantius. Et hoc videtur significare Xenophon, quum dicit Saturnos dictos*
B *qui nobilium regum vetustissimi, condiderunt vrbes & populos, ac propterea non vnum sed plures fuisse Saturnos, quorum patres dicti erant Vrani siue Cæli. Filij verò Ioues, & nepotes qui viribus excellerunt, Hercules. Nomi-*
C *na ergo hæc fuerunt dignitatis & deitatis cuiusdam apud rudes priscos ob fulgorem nominis inuenta. Deinde notat Xenophon quòd ista sunt nomina relatiua, vt genitor & genitus. Vnde Saturnus est, is qui à Cælo & terra siue*
D *Vesta genitus fuit, & qui ex Rhea siue Opi sorore simul & vxore genuit Iouem & Iunonem. Iuppiter verò est qui à Saturno atque Rhea genitus, genuit Herculem. Porrò Cælus & Vesta siue terra ad nullos superiores refe-*
E *runtur, quia absolutè primi. Ergo ista sunt magis nomina analoga quàm æquiuoca, quia de pluribus posterioribus dici videntur, per habitudinem ad primum Cælum, posteriores Cæli, & ad primam Vestam iuniores, &*
F *ad primos Saturnum & Rheam posteriores, & similiter de Iouibus, Herculibus, Veiouibus, & Iunonibus. Vnde apud Babylonios Nymbrotus est Saturnus, cuius filius Bellus est Iuppiter*

Bab

Babylonius, vt in 3. libro Diodorus indicat. Si- A
militer Cameses apud Aegyptios est primus
Saturnus, & primogeniti eius Osiris & Isis
sunt Aegyptius Iuppiter & Iuno, vt ait in 1.
lib. idem Diodo. Et filius Osiridis Lybius nomi-
ne, vt Moses insinuat, fuit Aegyptius Hercu- B
les: qui teste Diodoro ibidem, robore corporis
erat admirabili, & gradu Osiridi generéque
erat proximus. Pari forma Apteras Creten-
sibus fuit primus Saturnus, qui Cælo patri testes
amputauit, & filius eius Iuppiter Iunóq; pri- C
mogenita, & Alcæus ex Alcmena fuit Græcus
Hercules, & ita de alijs. Et quia relatiua pos-
sunt vni diuersa conuenire, quippe quia idē est
pater & filius respectu diuersorū: idcirco idem
potest esse Iuppiter, Saturnus & Hercules, cuius D
exēpla ponit Xenophon. Quod verò ait quòd po
puli appellati sunt Assyrij ab eo, & vrbs Ninus,
hoc idem Hebræi proferunt Assur & Niniuen
Gen. ca. 10. vbi Moses ait de Nymbroto auo Ni-
ni, & Saturno Babylonico, & tetrapoli Babylo- E
nia, & tetrapoli Niniue ab Assyrio condita, his
verbis vsus. Fuit (inquit) principiū siue sedes regni
Nymbroti, Babel & Arach, & Achat, & Ga-
lāne, in terra Sennaar. De terra illa egressus As
sur ædificauit Niniuē, & fora ciuitatis, & Cale, F
& Resen inter Niniuē & Cale. Nec hæ sunt qua-
tuor ciuitates discretis longis spatijs, vt quidam
ignari topographiæ veteris existimant & expo
nunt

A *nunt contra textũ Moysi, qui has exponens non dixit: Hæ sunt ciuitates, sed hæc est ciuitas magna scilicet Tetrapolis, vt ait Xenophon, & nos inferius exponemus.*

B DE SECVNDO AEQVIVOCO, PHORONEVS.

PHoronei plures, sed in precio habiti duo, Antiquissimus claruit primo anno Nini, in parte Hellinica quæ pòst Græ-
C cia dicebatur. Iunior secundus rex Argiuorum filius Inachi, inter quem & Priscum fuêre decem ætates & amplius.

Sequitur de secundo nomine æquiuoco, quod etiã obscuritatem ingerit in histori{j}s, & dicitur **Phoronei.**
D *Phoroneus: qui licet fuerint plures, tamen duo poterant capere atque decipere historicos. Hi autem differunt in multis. Primo, in tempore, quia Priscus claruit primo anno Nini: Secundus verò, vigesimoprimo anno Armatritis As-*
E *syri{j}, qui septima proles fuit à Nino, vt Græci asserunt, & Eusebius notat in tẽporibus eiusdem Armatritis. Ex quo soluitur illa quæstio, quare Græci incipiunt sua tempora à Nino, & non cõpertum habuerunt qui primi ante Ni-*
F *num fuerint in orbe reges, quum primus qui Græcos scriptores assequutus est fuerit Ninus, vt insinuat Diodorus Siculus in primo libro & tertio. Hoc dissoluitur ex hoc dicto Xenophon*

phontis. Nam quia priscis Græcis nullus fuit A *rex antiquior Prisco Phoroneo, idcirco non comperiebant alios antiquiores, sed coætaneos. Et quia Ninus fuit ei coætaneus, idcirco ab eo potuerunt incipere. Secundo differunt regno, Nam iunior fuit rex Argiuorũ, quæ est vna* B *pars Peloponnesi. Priscus verò regnauit in altera parte, quæ à filio Deucalionis dicta est Hellines, sed prius Græcia, vt author est Aristoteles in secundo libro Metheororum, dicens: Sub Deucalione fuit grauis hyems, & excessus* C *imbrium in loco vbi nunc habitant Hellines, qui prius dicebãtur Græci. Ergo ab historicis Priscus appellabatur Phoroneus antiquissimus rex Græciæ. Quo epitheto Plinius vtitur in septimo naturalis historiæ, cap. vlt. Alter* D *verò Phoroneus secundus rex Argiuorum. Nam ante eum fuit pater eius primus illis rex. Quo epitheto vtitur Eusebius de temporibus. Sequitur tertia differentia, quia Phoronei antiquissimi nulla genealogia reperitur, iunioris* E *verò reperitur, quia Phoroneus iunior fuit filius Inachi & Niobes, qui primus leges & iudicia constituit Argis vernaculo carmine, quia his nondum erant literæ. Inter hunc, & Priscum interfuerunt decem ætates & am-* F *plius, id est, plus ccl. annis, vt nunc explanat, dicens:*

A
DE AEQVIVOCIS TEMPORVM.

AEtas apud diuerſos diuerſa metitur
ſpatia, quia apud Aegyptios ſpatio
triginta annorum perficitur, & apud Græ-
B cos quartam centenarij partem, id eſt, an-
nos quinque ac viginti continet, Annus etiã
diuerſus eſt. Etenim ipſi Aegyptij vtuntur
anno quandoque menſtruo, ſæpe bimeſtri,
non raró trimeſtri: ſæpe quadrimeſtri, nõ-
C nunquã ſolari. Quæ varietas etiam ex no
ſtris qui ab eis literas habuerunt, ſapientes
coegit aberrare. Iberis annus quadrime-
ſtris vt plurimum eſt, rariſsimè ſolaris.
Econtrà Chaldæi quum in antiquitate di-
D ſciplinarum ſuarum vtantur menſtruo, in
cæteris ſemper ſolarem ſe intelligere fa-
tentur. Et hoc pacto ſemper, quo Semira-
mis in columna Nino ita excidit: Mihi pa
ter Iuppiter Belus, auus Saturnus Babylo-
E nicus, proauus Cur Saturnus Aethiops, ab-
auus Saturnus Aegyptius, attauus Cælus
Phœnix Ogyges. Ab Ogyge ad meum
auum ſol orbem ſuum circumluſtrauit ſe-
mel ac tricies & centies. Ab auo ad patrem
F ſexies & quinquies. A patre ad me bis & ſe-
xagies: Columnam, templum, ſtatuam
Ioui Belo ſocero, & matri Rheæ, in hoc
Olympo Semiramis dicaui.

Aetas. *Sequitur tertiò de æquiuocis temporum, dicens quòd ætas apud Aegyptios triginta annorum spatium est. Verùm quia apud Aegyptios annus etiam est confusus, vt mox aperiet, idcirco etiam hi triginta anni definitum habent intellectum quomodo accipiantur. Apud Græcos autẽ, vt ait, ætas est spatiũ vigintiquinque annorum. Quod congruit his quæ alij autores Græci tradunt. Et enim vbi Antiochus Syracusanus ait, Siculos pulsos ab Italia à Pelasgis ante res Troianas septuagintaquinque annis, & Herculem discessisse ab Euandro quinquagintaquinque annis quàm Aeneas in Italiam venisset, alij per ætates fermè eũdem numerum attingunt, vt patet ex his quæ ait Dionysius Halicarnasseus in primo libro, dicens: Siculum inquit, genus reliquit Italiam tribus ætatibus ante res Troianas, vt Hellanicus Lesbius dicit: vt autẽ Philiscus Syracusanus, annis octoginta. Et in eodem libro: Secunda, inquit, ætate post Herculis profectionẽ, anno fermè quinquagesimoquinto (vt ipsi Romani dicunt) rex erat Aboriginibus Latinus Fauni filius quintum & trigesimum iam annũ imperij agens.*

Annus. *Hæc de æquiuocatione ætatis. Sed de anno maior cõfusio nascitur, præcipuè apud Aegyptios, qui vt patet hoc loci in Xenophonte, atq; alijs autoribus, tam mixtè promiscueq; atque confuse annũ in eadẽ narratione accipiunt, vt cõ-*

pulerimt

A pulerint etiā sapientes Græcos errare, qui ab eis literas habuerunt. Miror quòd dicat sapientes Græcos ab Aegyptijs literas habuisse, quũ pro cōstante teneant illas à Cadmo Græcis illatas. Sed existimo literas hoc loco Xenophontem B appellare, non ipsos characteres, sed disciplinas Aegyptiorū, quas ante Cadmum Linus, Orpheus, Museus, & alij in Aegypto habitas vernaculo carmine in Græciam retulerūt, & tādem Homerus in eam formā qua nunc sunt C redegit, vt insinuat Archilochus, super quem cōmentaria confecta cum sequētibus edemus. Omnes enim Græci sapientes & historici, vt autor est Diodorus in pluribus locis, in Aegyptū profecti sunt. Ex quo patet dissolutio illius D quæsiti, quo quæritur. Vnde est quòd Græca historia de temporibus à Nino vsque ad primam Olympiadem est incerta, vt ait Eusebius de temporibus, imò & sæpè falsa, vt scribit Iosephus contra Appionem grammaticum, dicens: E Scimus, inquit, in quot locis de genealogijs & temporibus Hellanicus discrepat ab Agesilao, & in quantis Herodotum corrigit Agesilaus: nec ignoramus quo pacto Ephorus in pluribus ostendit Hellanicum esse mendacem, Ephorum F verò Timæus, Timæum posteri, Herodotū cuncti. Et ideo non iniuria dixit noster Iuuenalis Aquinas: Et quicquid Græcia mendax audet in historia. Vnde ergo tot in temporibus in-

ter eos dißidia & caligines ante primã Olym- A
piadem? Et respondent tam Eusebius quàm Io-
sephus. Quia, inquiunt, annos & tempora non
per certitudinem, sed vt cuique visum est per
opinionem scripsit. Quòd si quæres vnde origo
quòd tam diuersimodè opinati sunt, in prom- B
ptu est responsio ex Xenophonte: quia quum an
nos ab Aegyptijs didicerint, qui multis modis
accipi possunt, vnusquisque accepit prout sibi
melius visum est posse accipi. Quin etiam &
ipse Manethon Aegyptius non potuit subterfu- C
gere, quin promiscuè Dynastiarum acciperet
annos, vt patet in supplemento Berosi, in quo
multa inuolucra sunt in temporibus eius. Ita-
que ab historicis solent vitari anni Aegyptij.

Anni Iberici.

Caterũ Xenophon de annis Ibericis & Hispa- D
nicis, ait eos in vsu habere annum quadrime-
strem, rarißimè autem solarem. Cui argumento
est, quod Strabo ait in Geographia Hispania-
rum, ab Hispanis qui circa Beticam doctißimi
incolunt, tradi ex milibus annis ante sese ha- E
buisse literas, leges & carmina. Duo autem mi
lia solares efficiunt sex milia quadrimestres:
quos si à principio Octauiani, quo Strabo flo-
ruit retro supputes, peruenies ad initium Nini
hoc modo, per certißimos annales quatuor Mo- F
narchiarum, quas suo loco digeremus. A Nino
enim ad Sardanapalũ Berosus supputat annos
Assyriorum quatuor & triginta suprà ducen-

tos

A tos & mille. Monarchiæ verò sequentis. Medorum atque Persarum vsque ad Alexandrum, ex eorum annalibus Metasthenes Persa colligit annos quinque & nonaginta suprà quadringentos. Porrò ab Alexandro per re-
B ges Asiæ atque Syriæ Eusebius vsque ad vltimum Philippum, supputat annos ducentos triginta sex. Inde ad Monarchiam Octauiani, enumerat annos, quadragintanouem. Hos omnes si simul colligas, efficient annos quatuor-
C decim & duo millia, qui numerantur à Nino ad Strabonem. Ergo iure Xenophon ait, Iberis in vsu esse annum quadrimestrem. Quòd autem circa initium Nini fuerint literæ atque leges non solùm Hispanis, verumetiam Gallis &
D Germanis, author est Berosus, quem commentaturi in hoc volumine sumus. Is in quinto Antiquitatum sic dicit. Anno quarto Nini, literis & legibus Germanos format Thuyscon gigas, Celtas verò Samothes, & Celtiberos Tu-
E bal. Cui argumento est in Betica vrbs vetustissima, à duce dicta Tubal, & à posteris Dubal, vt profertur in Pomponio Mela, in descriptione Beticæ. Ergo Iberi, Samothei, & Thuysceones patres literarum & philosophiæ inueniun-
F tur ante Græcos plusquam mille annis, vt Aristoteles in Magico, & Senon verè asserunt, & non Græci, vt Ephorus mendax, & Diogenes Laërtius fabulator somniant, & non probant.

Literæ apud Hispanos & Gallos.

Sed de his sermo erit in commentarijs Bero- A
sianis. Igitur quo pacto apud Aegyptios &
Iberos in vsu annus fuerit, dictum est.
Quo verò modo apud Chaldæos & Assyrios
accipiatur, Xenophon dicit, quòd in vna
re tantùm anno menstruo vtuntur, quum B
de antiquitate disciplinarum suarum loquun-
tur, quod alibi exposuimus in fine primi prin-
cipij commentariorum super Philonem. De
columnis verò & statuis Beli Iouis, & Rheæ,
& Iunonis, & templo, & excisis imagine Se- C
miramidis, & Nini, copiosissimè in tertio libro
Diodorus exequitur, suppressa solum mentione
nouem & quadraginta annorum supra ducen-
tos, ab Ogyge ad Ninum.

Annus Chaldaicus.

DE QVATVOR ALIIS AEQVIVOCIS.

Olympus plura significat. Nam omnis môs regionis altior, Olympus, à Græcis dicitur. Vnde & plures Olympi dicti quasi toti lympidi. A Barbaris verò omne spatium circulare vltimum lympus dictus est, & cum interiori areas Olympus, à quo astrolabium Olympus, & sacrum pomœrium Olympus est. Homeri plures fuêre, quorũ qui eximius Poëtarum extitit vltimus omnium, postq; Thalem Milesiũ inuen

A uenitur. Nini plures fuêre. Primus omniũ Assyrius, quem ab ampliato oppido patris vocauerunt Ninum, id est, Iouem lingua Assyrica. Huius filius Zameis etiam Ninus paterno cognomine appellatus fuit.
B Ogyges plures fuêre. Primus supradictus attauus Nini, quem Babylonij Gallum cognominant, quòd in inundatione etiam superstes alios eripuerit, & genuerit. Hinc Sagæ apud quos nauigio saluatus est &
C ereptus, ratem vocant Gallerim, quòd vndis saluet. Verũ Græca lingua Gallus candidum & lacteum significat, Phryga exertum testibus, Latina gallinæ maritum, & Celtas qui sunt Galathæ veteres, à rege Ga
D lanthe filio Herculis, à quibus Galathæ in Asia, & Gallogræci in Europa. Fuit autem priscus Ogyges in prima inundatione terrarum. Alter verò Atticus, in tertia.

Sequitur Xenophon de quatuor alijs æquiuo- Olympus.
E *cis, dicens: Non videtur Olympus plura significare, vt æquiuocum eo modo quo hic tractat Xenophon, quia æquiuocũ spectat ad eãdem linguam. Hic verò tractat de Olympo, vt spectat ad diuersas linguas. Et ideo non potest dici æquiuocum.*
F *Nam vt est Græcæ originis, deriuatur ab olos quod est totum, & lympos quod est lympidus, quasi totus lympidus. Quæ ratio vniuocè & non æquiuocè conuenit cœlo & altissimo montium*

regionis. Quod vtique significauit Lactantius A
in vndecimo capitulo primi libri Institutionum,
vbi ait: Olympus ambiguū nomen est, & montis & cæli. Ambiguum verò, id est, indifferens, ad vtrunque dicitur etiam vniuocum. Verùm quoad originem Barbaram, propriè Arameam, B
deriuatur ab ol, quod est priscum vel æternum aut perpetuum, vt aiunt Talmudistæ: & lympum siue lymbum, quod est circulus extremus. Vnde lymbum appellant vltimum astrolabij.

Astrolabium. *Astrolabium dicitur in vsu, dum cum eo acci-* C
piuntur astra & horæ. Olympus autem dicitur à forma circulari continua & perpetua, cum interiori prima area. Ideo fossa pomœrij, quia est spatium rotundum ab Etruscis dicebatur Olympus, & à Romanis Pomœrium, quasi ponæ mœ- D
nium, quia ibi inciebant ducere aratrum & mœnia condere. Dicebant autem fossam mundum, quia ad similitudinem mundi sphæricam fossam faciebant. Vnde Plutarchus in vita Romuli scribit asciuisse Romulum ex Etruria va- E
tes, qui literis & misterijs quibusdam fossam sacrandæ vrbi de more facerent, quam illi mundum & Græci Olympum vocant, scilicet veteri vocabulo barbaro, quia Græciam prius Barbari incoluerunt, & multa his vocabula remanse- F
runt. vt patet ex Strabone sexto & septimo Geographiæ.

Argumento quoque sunt Omberi, quos Græ-

ci per

A ci per syncopam, Omlros vocant, Latini Vmbros, & similiter Hesta quam Vestam dicimus. Sunt enim nomina Aramea, quoniam hestam Aramei ignem & flammam vocant, vt etiam Ouidius in Fastis exponit, dicens: Nec tu aliud B Vestam quàm viuam intellige flammam. Et Ombros populum imbrium intelligunt. Similiter Olympus vt fossam pomœrij significat, aut fani, vel templi sacrandi, licet Græci vocent Olympum, non tamen origine Græca. Quo autem C pacto sacraretur locus cum Olympo, Ouidius in quarto de Fastis sic indicat:

Apta dies legitur, qua mœnia signet aratro,
Sacra palis Juberant, inde mouetur opus.
Fossa fit ad solidum, fruges iaciuntur in ima,
D *Et de vicino terra petita solo est.*
Fossa repleatur humo, plenæq; imponitur ara,
Et nouus accenso funditur igne focus.
Inde premens stiuam designat mœnia sulco.
Alba iugum niueo cum boue vacca tulit.

E Et hæc Plutarchus in vita Romuli sub obscurius, sed clarius Varro in de lingua Latina exprimens, Oppida, inquit, in Latio cōdebant ritu Etrusco, iunctis bobus tauro & vacca, interiore aratro circumagentes sulcum. Hoc autem facie-F bant religionis caussa, die auspicato, vt fossa & muro essent munita. Terram vnde excluserant, vocabant fossam: & introrsum factum murū, quódque postea fiebat orbis & vrbis principiū,

quod erat post murum, pomœrium dicebatur. Cippi pomœrij & aræ circumfiebant. Hæc Varro. Itaque Olympus orbem, pomœrium, fossámq; sacrā significat, vt est illud Tibulli de Vertumno Deo principe vrbis Etruriæ, in suo Olympo, dicentis:

Talis in æterno fœlix Vertumnus Olympo

Homerus. *Mille tenet formas, mille decenter habet.*

Porrò de Homeris, in commentarijs super Archilochum videbitur. De vtroque verò Nino, Diodorus in tertio libro consentit. Verum quæ de bino Ogyge dicit, notandum est, quòd apud Hebræos & Arameos Gallym vndam & inundationem significat, vt noster Talmudista Samuel hunc mihi locum exponens dicebat. Asserit enim Gallos dici eos, qui inundationem imbriúmque excessum passi essent, Ombros verò populum ex his ortū. Vnde Ombri, populi imbrium paterno epitheto dicuntur. Quare Cato in proœmio de originibus, & alij, non iniuria dicunt, ex Scythia venisse Ianum cum Gallis progenitoribus Vmbrorum. Quos sequutus in collectaneis Solinus: Veterum, inquit Gallorum prolem Vmbros esse M. Antonius asseuerat. Inde Thusci Geleas, & Galleras Babylonij, & Sagæ Scythæ, quæ saluant ab inundationibus rates vocant. cætera in litera Xenophontis clara sunt, exceptis inundationibus prima & tertia, de quibus sic subdit:

Galli Vmbri.

Inun

A Inundationes plures fuêre. Prima nouimestris inundatio terrarũ, sub prisco Ogyge. Secunda Niliaca menstrua, sub Aegyptijs Hercule ac Prometheo. Bimestris autem, sub Ogyge Attico in Achaia. Trime-
B stris Thessalica, sub Deucalione. Par Pharonica, sub Proteo Aegyptio in raptu Helenæ, Ab inundatione terrarum ad ortum Deucalionis secundo anno Spheri, septingenti supputantur anni. Qui natus annos
C duos & octoginta Thessaliam, vbi primum in Hellina regnauit Phoroneus, vidit inundatam.

Græcis (vt supra exposuimus) non fuit compertum qui primi fuerint in orbe reges, & eo-
D *rum tempora, & gesta, nisi ex Barbaris, qui se primos rerum vtilium Indigetes & scriptores asserunt, & multorum temporum memoriam à se conseruatam affirmant: vt autor est Diodorus in primo libro. Vnde & de prisca terrarũ*
E *inundatione, quæ præcessit Ninum annis ducentis quadraginta nouem, ex inscripta columna Semiramidis Xenophon notitiam habuit: & quantum temporis fuerit, à prisca inundatione ad ortum Deucalionis, per annales Assyrio-*
F *rum & reges eorũ, Ogygem priscum, & Spherum, qui decimusnonus ab eo fuit, vt in emendata Chronographia videbitur, septingentos annos supputat. Quare hunc Xenophontem Solinus*

linus videtur sequutus: dum in Collectaneis scri- A
bens: Meminisse, inquit, hoc loco par est, à primo diluuio notato sub Ogyge, quando diem inumbrauit continua nox mensibus nouem & amplius, vsque ad Deucalionem, septingentis annis medium æuum dari. Quod enim primum diluuium fuerit, & perseuerarit nouem mensibus, & amplius, & tempus inter ipsum & Deucalionem, equidem à Græcis ve Latinis collegit, qui id rescire non potuerunt, nisi vel à Maseā Phœnice, vel a Beroso Chaldæo, vel à Hierony- C
mo & Manethone Aegyptijs, vel a Moyse Hebræo, qui de illiuscemodi primo diluuio tractauerũt, & quod inundationem terrarum absolutè antonomasicæ nominant, quia, vt aiunt, omnes terras subruit. Nam alia, quia particu- D
lari loco gesta sunt, à particulari illo loco denominantur, Niliacum, Atticum, Thessalicum, Pharonicum, vt etiam Xenophon hoc loci significat. Hinc Roma dicta est caput terrarũ à Plinio & alijs, quia omnes terras, & non solum E
Latium inclusit. In hoc primo diluuio, quum aquæ sensim in suas origines recurrerent, primum Olympi siue montes Cassij in Armenia cœperunt apparere, vt scribit Moyses, & in mari insula Delos, vt tradit Solinus. Secundum F
verò diluuium durauit vno mense sub Aegyptijs Hercule atque Prometheo. Vbi hæc notanda occurrunt. Primò, vt autor est Seruius su-

Diluuium primum.

Diluuium secũdum.

per

A per Aeneida, tres fuerũt, Atlantes, quorum antiquißimus fuit, qui a loco vbi non comparuit, Maurus cognomen accepit. Postremus verò fuit Græcus Arcas. Medius Italus socer Coriti principis Thusciæ. His pares fuere, Vxores, Fi-
B liæ, & Fratres, & eisdem nominibus dictæ. Et ideo sæpe æquiuocatur de his sicut ait Seruius: Cuius malum ortum est à Græcis, qui omnium gesta suis tribuunt, quos eisdem nominibus nuncuparunt, quorum leuitas instructa dicendi fa-
C cultate ac copia, incredibile est quantas mendaciorum nebulas excitauerit, vt Lactantius in primo Institutionum diuinarum scribit. Itaque hic Prometheus Aegyptius fuit frater Atlantis Mauri, qui teste Diodoro Siculo in primo li- Prometheus.
D bro, fuit tẽpore quo Osiris profectus est per vniuersum orbem, id est, vigesimooctauo anno Armatritis regis Assyriorum, qui vnus regnauit post Ninum, vt in quinto antiquitatum Berosus indicat. Tunc enim Nilus inundauit
E (teste Diodoro) per totam prouinciam quam regebat Prometheus, in qua quia adeo incluserat & læserat subditos inundatio, vt ferè omnes in interitum irent, ob id Prometheus voluit seipsum occidere, nisi Hercules prudenti consilio
F & viribus vsus, exundationem Nili auertisset. Ea res, vt ibi Diodorus exponit, mentiendi, atque plura fingendi Græcis occasionẽ præbuit. Porrò ab Ogyge vsque ad vigesimumoctauum

annum

annum Armatritis, colliguntur anni nouem supra quingentos, vt in Beroso enumeratur, & in nostra Chronographia videlitur. Quare hæc secunda inundatio fuit post primam, anno nono & quingentesimo, & particularis, quia Niliaca & in prouincia solum Promethei, & duratione modica, quia menstrua, Porrò tertia fuit in Attica prouincia Græciæ vbi sunt Athenæ, regnante ibi Ogyge Attico. Fuit post Niliacam inundationem, teste Beroso, anno quadragesimoquarto, scilicet anno trigesimoquarto Belochi, qui sequutus est Armatritem, vt notant Berosus & Eusebius de temporibus. Hæc inundatio fuit particularis loco, quia Attica, & parua duratione, quia bimestris, & magna regione, quia inundauit etiā omnes insulas Hellesponti, & littora vicina Asiæ, vt Diodorus Siculus in sexto libro scribit. Porrò quarta fuit Atticam sequens Thessalica, sub Deucalione anno eius octogesimo secundo. Quare à prima inundatione ad istam, sunt anni septingenti octogintaduo. Quare ista fuit duratione trimestris in hyeme & loco particulari Hellinico, vt suprà ostendimus ex Aristotele, & hoc loco Xenophon tradit, quanquam leuitas Græca apud quosdam primam & vniuersalem velint (nulla tamen ratione vel autore) persuadere. De hac etiam Latini, Græcorum fabulas sequuti meminerunt, vti est illud Iuuenalis in Satyra.

Diluuium tertium.

Diluuium quartum.

A ra. Ex quo Deucalion nymbis tollentibus æquor Nauigio ascendit montem, sortesq; poposcit: Paulatimq; anima caluerunt mollia saxa. Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas. Fuit autem ante Romam conditam, anno paulo minus octogesimo supra septingentos, quamuis Iustinus decimum suprà octingentos, sed nullo certo authore vsus supputet. Vltima verò quæ notatur ab autoribus fuit Pharonica. i. Alexandrina Aegypti. Vbi enim nunc Alexandria à magno Alexandro condita, olim erat insula Pharon, habitata colonijs Pharaonicis, vbi inundatio fuit tempore vatis Protei sacerdotis, ad quem Paris rapta Helena primum adnauigauit, vt hic notat Xenophon, & Herodotus scribit in secundo historiarum. Quare fuit circa excidium Troiæ. De hoc ait Lucanus vltimo libro. Tunc claustrum pelagi cœpit Pharon insula quondam, In medio stetit illa mari sub tempore vatis Proteos, at nunc est Pelleis proxima muris, Hæ sunt quinque inundationes, quas ab autoribus inuenio celebratas, quarum vna prima, terrarum fuit, aliæ verò particulares, & à prima ad vltimam octingenti anni & amplius, per certissimos annales Assyriorum colliguntur.

Diluuium quintum.

Paris ad Prothea.

Lucani locus.

DE

DE AEQVIVOCO PROTEOS.

A

PRotei fuerunt plures. Primus Saga in Caſpiis. Alter Aegyptius, ſub quo diluuium Pharonicum. Erat enim ſacerdos Protëi magni Phœnicis, cui conſenſu totius orbis, templa, ſtatuæ, & aræ dicatæ ſunt in Europa, Aſia, & Aegypto. B

Vadimon Proteus. Vertũnus. *Hæc tria nomina videlicet Vadimon, Proteus, & Vertumnus ſunt eadem, vt ait Samuel Thalmudiſta. Nam vt dicebat, quod apud Arameos Vado, id idem eſt apud veteres Aegyptios Proto, & apud Latinos Verto. Quare eadem ſunt Vadimon, Proteus, Vertumnus. Idem autem & Ianus, à Iain, id eſt, vino dictus vinifer, quia primus omnium inuenit vinum, vt in alijs commentarijs Beroſi explanauimus. Iano autem, vt ait Xenophon, teſte Macrobio in primo Saturnalium, omnium rerum principia & introitus itemq; exitus & fines ſacri dicatiq; erant. Vt autem principium rei vertendæ feliciter aſpiraret, vt Ianua Ianus inuocabatur, & ob id in foro Boario & initio vici Thuſci posteri ſub nomine Iani poſuerunt. Vt autẽ rei vertendæ finem bene verteret, vt rei verſor Vertumnus orabatur. Rationem verò quòd ſolus Ianus Vertumnus eſſet, reddebant Etruſci, vt in quinto antiquitatum aſsignat Beroſus, quia existimabãt ipſum conuerſum in animam cœli* C D E F

motric

A motricem, & ob id in eius manu esse omnes res in diuersas formas & status vertibiles, vt elemẽta, lapides, vegetabilia, animalia, hominesq́;, & illorum vita, actiones, & opera, solumq́; illum esse Monarcham mundi, penes quem solum
B sit ius vertendi cœlestium & terrestrium cardines, vt omnes Latini cum Beroso consentiũt. Quod etiam in prosopopeia Iani: Ouid. in 1. de Fastis, lepidissimè atque eruditissimè expressit, vbi inducit ipsum Ianum de suis epithetis
C atque titulis gloriantem, inter quos apud se solum omnium vertibilium rerum imperiũ summum esse contestatur his verbis: Quicquid vbique vides, cælum, mare, nubila, terras. Omnia sunt nostra clausa patentq́; manu. Me penes est
D vnum vasti custodia mundi. Et eius vertendi cardinis omne meum est, Et ob id ius vertendi se in omnes formas habere finxerunt poëtæ. Quod eius vati Aegiptio Proteo etiam tribuũt qui mythice scribunt, vt Horatius in primo epi-
E stolarum libro. Quo teneam vultum mutantem Protea nodo. Fuisse autem ibi simulacrum Iani pro tota Aphrica, non modo Beroso & Xenophonte autoribus creditur, sed etiam argumentum efficax est, quod Plinius in trigesimosexto
F libro naturalis historiæ capite quinto scribens: Ianus, inquit, pater in suo tẽplo dicatus ab Augusto ex Aegypto aduectus, vtrius manu sit Scopæ an Praxitelis. Ita in Europa & Aphrica

Ianū Vertumnum inuenimus, & in Asia. Item A
quia in Saga Scytia, vt ait Berosus. & hoc loco
dicitur hic primus magnus Proteus, id est, Ver-
tumnus multiformis. Sacerdos quoque eius sum-
mus in Aegypto fuit alter, sub quo, vt vidimus
Pharonica inundatio obtigit, cui inundationi B
comparauit Tyberinam Horatius in Oda dicēs:

Terruit gentes, graue ne rediret
Seculum Pyrrhæ, noua monstra questæ,
Omne cum Proteus pecus egit altos C
visere montes.

Cadmi fuêre plures. Primus frater Phœ-
nicis paulò post conditionē Troiæ, qui am-
bo epud Sydona regnauerunt. A Phœnice
quidem tota regio nomē accepit quæ est à
Sydone ad Ianineum portum Ascalonis, vr- D
bis Semiramidis, vicinum mōti tetrapolis
atque gymnasij veteris Phœnicum cum o-
mnis ante Assyria diceretur. Paulò post fuit
alius Cadmus Argiuus qui post exilium à
Phœnicia reuersus in Bœotiā, Thebas con- E
didit. Tertiū qui in eadem vrbe tyrānidem
assumpserat, propulsauerūt Linus & Zetus.
Quartus cū Spartis bellū gessit. Quintus
paulò ante ruinas Troiæ Armonia Samo-
thraca inclytus, qui à prisca vxore ob Ar- F
moniā certamen passus, rediēs à Phœnicia
detulit in Græciā primus sedecim numero
literas rudes non Phœnicas, sed Galatharū

&

A & Mæonum persimiles characteribus. Residuas retulerunt paulò post Palamedes & Simonides medicus. Fuit & vltimus, qui scribere docuit oratione soluta, cum ante literas aduectas atque post vernaculo so-
B lum carmine vterentur.

Cadmi.

Sequitur de pluralitate Cadmorũ, qui floruerunt à primo ad vltimum spatio fermè ducentorum annorum, quorum tempora notat Eusebius de temporibus. Quæ verò sunt obscura in hoc ca-
C *pitulo prosequemur. Ante inquit Phœnicem regio dicebatur Assyria. Hoc omnes concedunt, quòd Ninus cui proprium nomen Assyrius erat, sublata pace atque prisco aureo seculo, primus omnium rudibus adhuc ad resistendum populis*
D *bella intulit, & totam Asiam vsq; in Aphricã & Libyæ terminos armis subegit, vt non Barbari modò, sed etiã Trogus & Iustinus & Fabius pictor & alij consentiũt. Et quia teste Seruio super Aeneida, à victoribus victi denomi-*
E *nabantur antiquitus, idcirco Assyrij omnes vocabãtur, & ob id eædem sunt antiquæ literæ Assyriæ atq; Phœnices. Postmodum verò duce Syro deuicti qui ab angustijs Ciliciis vsque Ascalonem & Gazam incolunt. Syria nomen reti-*
F *net hæc inferior regio, & superior Assyria nuncupatur. Deinde hæc Syria diuisa est in Syriam Comagenã, Damascenã, Cœlesyriã, curuamq; & Phœnicen, vt hic Xenophon dicit à prisco*

Ioppe. Phœnice Aegyptio dictam. Vnde Ioppe Hierosolymæ portus Phœnicus dicitur, dicente Plinio in quinto naturalis historiæ cap. 14. Ioppe Phœnicum oppidum, antiquius vt ferunt inundatione terrarum, Solinus verò in Collectaneis in Palæstina ponit dicens: Ioppe oppidum, toto orbe terrarum antiquissimum, vtpote ante diluuium conditum, scilicet primum, quod sub Ogyge notatum fuisse annis septingentis ante Deucalionem dixerat. Itaque pars Phœniciæ est Palestina, in qua ait esse Ascalonem vrbem Semiramidis portum Ianineum, & tetrapolim Gymnasiumq; vetus Phœnicum, que etiã omnia in sacris literis nominantur. Et idcirco paululum his immorabimur. Ascalon dicitur vrbs Semiramidis, non quia illam Semiramis condiderit, sed quia ibi nata est stupro Veneris Ascaloniæ, quã illi Dircen vocant, vt asserit Diodorus in quarto lib. & Hebræi Dagon. vt patet primi Regum tertio capitulo, & Iudicũ 16. & primi Machabæorum 10. Porrò vt Diodorus sequitur, nutrita fuit ab auibus, & vxor Nini effecta condidit Babyloniam. Nam solam turrim & fundamenta signauerat auus Nini, quem Moyses Nymbrotum vocat. Cumq; Semiramis expirasset, vt ait Diodorus, in columbam versam ferunt. Et ideo abstinent Syri ab his auibus, & columba vexillum Babyloniæ insignitur, vt insinuat Hieremias propheta 25. capitulo

Ascalon. Semiramis. Venus. Dirce. Columba.

A *pitulo, hortans Hierosolymitanos, vt fugerent à*
facie iræ columbæ, id est, Babyloniorum, quos co-
lumba Semiramis armorũ ferocia magis quàm
Ninus instruxerat, si Diodorum sequi volu-
mus, aut quibus in vexillo columba erat, vt no-
B *ster Aquinas Thomas exposuit. Nam vtrumq;*
verum. Ianineus portus à Geographis ponitur, Ianineus
& in diuinis literis Hebraica prolatione Iannia portus.
nominatur in secundo libro Machabæorum, vbi
Iudas Machabæus narratur cremasse Ioppitas
C *& Iannitas à regione & vrbe proxima Iano*
nominatas, cuius memoria agitur à Iosue duce
Hebræorũ, cap. 15. vbi in præfectura Gazæ ma-
ritimæ versus montes enumerat vrbes, Ianum
& Chyriat Arba, id est, ciuitatem tetrapolim,
D *& versus meridiem iuxta terminos Edem an-*
numerat vrbem Noam Argumentum videlicet
eius quod Berosus ait, Noam fuisse Ogygium & Noa.
Ianum, cui in sua patria primum vrbes inte-
græ dicatæ fuerunt. Sed de tetrapoli Phœnicum
E *vetustissima, inepta quædam & falsa ab He-*
bræis existimãtur, quæ vt certius deprehendan-
tur, præmittenda sunt quæ nobis concedunt. Pri-
mo quidem de illius antiquitate & conditione.
Secundo de Phœnicum vetustissima Academia.
F *Tertio de antiquissimo tetrapolis nomine. Postea*
in quibus aduersantur. Tandem contra eos in-
uincibili argumento à tempore vsi, partes Xeno-
phontis tutabimur. Primo conueniunt nobis-

cum in eo quòd Moyses antiquissimus scriptor A *asserit in libro Nume. tertiodecimo capitulo quòd antiquiores fuerunt gigantes tetrapolis Phœnicum, quàm Titanes gigantes Aegypti. Nam vt ibi scribit, Hebron septem annis ante Tanim vrbem Aegypti condita est. Septuaginta* B *interpretes qui Aegypti vrbem nouerant, tra-*

Titanes. *duxerunt Titanim, à qua vt omnes exponunt Titanes dicti fuerunt gigantes. Nec te moueat, vt ait Hieronymus, quòd Moyses truncata prima syllaba Tanim protulerit, quia id in vsu est* C *vernaculæ linguæ Hebreæ & gentium in nominibus localibus & proprijs. Exemplum possumus accipere in vernacula nostra lingua, quia vbi grammatice scribitur Philippus, Nicolaus, Ry Atlaus, Ogygianum, Ry Osiris, Osi-* D *ricella, Veiuzus: & eiuscemodi, vulgo truncata prima syllaba pronuntiamus Lippus, Colaus, Gygianum, Ry Syris, Ry Thaus, Syricella, Iuzus. Ilidem Titanim, & Tanim. Perquiramus ergo Titanum Aegyptiũ, à quo vrbs Tita-* E *nim & filij Titanes dicti sunt. Græci qui nullos Cælos vel Saturnos distinguunt, vtique dicent*

Saturnus. *Titanem fuisse fratrẽ Saturni natu maiorem, filium Cæli & Vestæ. Quæramus igitur Saturnum Aegyptium, is fuit inter deos iunior, pater* F *Osiridis Iouis iusti Aegyptiorum, teste Diodoro, in primo libro, qui eum & Herculem Aegyptium fuisse in primo ortu generis humani,*

id

A id est, recente homine post diluuium, ex hoc potissimum probat, quòd tam Aegyptij quàm Græci consitentur gigantes & monstra fuisse recente humano generi, & fuisse perdomita ab Osiride & Hercule Aegyptio. Et ob id necessario sequitur, patruum Iouis Osiridis Titanem
B Aegyptium, & Saturnum Aegyptium fuisse mox post diluuium. Cui etiam argumento sunt noster Aquinas Thomas & Berosus. Ait enim supradicto Num. xiij. cap. beatus Thomas &
C eum sequutus frater de Lyra, quòd Moyses dum loquitur de gigantibus qui fuerunt mox post diluuium, idcirco subiecit, quod Hebron ciuitas Phœnicum vij. annis ante Tanim vrbem Aegypti condita fuerit, quia fuit quasi post dilu-
D uium à Phœnicibus condita & ipsis gigantibus. Berosus quoque in v. antiquitatum ait Osiridem Iouem iustum Aegytium natum ex Saturno & Rhea Aegyptiis anno fermè xxiij. Nini. Ante Ninum verò fuisse primum Aegy-
E ptiorum Saturnum fermè centum annis probat: id est, tempore Saturni Babyloniorum qui & Nymbrotus. At Titan maior natu, in Aegypto vrbem ædificauerat. Esto igitur æque antiqua sint Babylonia & Hebron Phœnica, &
F Titan Aegyptia septennio post fuerit condita. Igitur ad minus circa principia Beli patris Nini saltem cōdita est Aegyptia Tanes. Et in hoc aut parum dissentiunt, aut ad integrum

conueniũt docti Hebræi nobiscum, vrbem Phœnicam Hebron antiquissimã & longe ante Ninum, & mox post diluuium à gigantibus conditam. Secundo conueniunt de Academia vetustissima huic vrbi proxima. Nam Iosue 15. cap. scribitur sic, Caleph verò, Iosua dedit partem in tribu Iuda Chyriat Arba, ipsa est Hebron, & Dabiriten quæ prius vocabatur Chyriat Sepher, id est, ciuitas literarum. Vbi B. Hieronymus & eum sequutus noster Aquinas aiunt, quòd propria interpretatio Sepher est scriptura & liber, sicq; illa vrbs antiquitus id nomen accepit, quòd ibi primum literæ ac memoriæ Assyriorum & Phœnicum libris mandatæ fuerũt, & priscorum fuit Academia antiqua. Frater autem de Lyra ibidem sub exemplo posuit quòd ibi fuerunt inuentæ literæ Cananeæ, vel ibi viguit studium. Nam, quam terram Cananæorum & Canaam vocant diuinæ literæ, eandem Gentiles vocant Phœniciam, in plures partes diuisam, vt super diuinas literas explanauimus. Hoc est igitur secundum in quo cum doctis Hebræis conuenimus. Tertiò de antiquitate & pluralitate nominis, quia antiquitus primum cõditæ nomen fuit Arba, nouello verò cognomine Hebron, vt patet Iosue 14. cap. Nomen, inquit, Hebron antea vocabatur Chyriat Arba, id est, ciuitas quatuor. Et 1. cap. libri Iudicum: Perrexit, inquit, tribus Iuda contra Cananeum qui habitabat

Academia prima.

Arba Hebron.

A tabat in Hebron, cui nomen fuit antiquitus Chyriat Arba, atque inde profectus abijt ad habitatores Dabir, cui nomen vetus erat Chyriat Sepher, id est, ciuitas literarum. Verùm quidam Hebræi dissentiunt, quos frater de Lyra sequi-
B tur, vnde ab initio post diluuium dicta sit Chyriat Arba, id est, Græce tetrapolis, Latine verò vrbs quadrata, siue vno, vt Græci vocabulo, quadriurbs, siue vt vulgares postillatores vrbs quatuor. Quæritur à quibus dicatur quatuor. Re-
C spondent quidam vulgares, à quatuor Patriarchis ibi sepultis Adam, Abraham, Isaac, & Iacob. Hoc reprobant beatus Thomas & Hieronymus, asserentes hoc manifestè falsum esse, quoniam antequã Abraham, Isaac, & Iacob orti
D essent, antiquitus atque à conditione sui quadriurbs siue Chyriat Arba dicebatur, vt probatum est. Et idcirco acutiores Hebræi aiunt dictam fuisse à quatuor gigantibus in ea dominantibus, scilicet Enach cum tribus filijs, probantq; istud
E supradictis duobus capitulis. Nam Iudicum primo cap. scribitur his verbis: Perrexit tribus Iuda contra Hebron, cuius nomen fuit antiquitus Chyriat Arba, & percussit Sesay, & Hayman, & Ptolmay. Et item Iosue cap. 15. Et cœpit Ca-
F leph in tribu Iuda Chyriat Arba patris Enach, ipsa est Hebron, & deleuit ex ea tres filios Enach, Sesay, Hayman, & Ptolmay de stirpe gigantea. Quare Arba fuit pater Enach, qui cum

Chyriat Arba.

tribus filijs ibi regnabat. Sed & hoc patet esse A *falsissimum. Nam hi quatuor gigantes erant tempore Iosue, quos deleuit Caleph, vt litera clare sonat. Sed ante Iosue septingentis annis & amplius, imo & ante Ninum à sui principio dicta est Chyriat Arba, quando isti non erant in* B *rerum natura, vt ex superioribus patet. Quare non à quatuor nouellis giganteis regibus dicta est vetustissimo nomine quadriurbs. Nec valet, hæc est Chyriat Arba patris Enach, id est, ista est ciuitas quatuor, patris Enach. Ergo quatuor* C *siue Arba fuit pater Enach, vt quidam Iudæi arguunt, sicut nec ista consequentia currit dicendo: Ista capa est patris Ioannis, ergo ista capa fuit pater Ioãnis. Et ideo Xenophon in quodam fragmento: antiquitus, inquit, vrbs mono-* D *polis rustica erat, Dipolis verò opulenta, Tripolis quæ prouinciæ caput esset, Tetrapolis verò regia, quam toti regno & xij. principibus regni colonijs priscis præfectam instituebat, vt Samothracia, in qua eadem tetrapolis constituta ex* E *Samo, Nesso, Thracia, & Saona xij. primus post Atticum diluuiũ vrbibus præfuit. Idipsum insinuat Strabo in Geographia vbi ait: Samothracia cum tetrapolis esset, habuit ex his vnam quæ Same & Samos dicta fuit. Et argumento* F *est etiam Moyses, qui vt supra in æquiuocis Saturni Nini produximus, asserit quòd antiquissimus Nymbrotus tetrapolim Babyloniam, &*

Ninus

A *Ninus tetrapolim Niniuem construxerunt, licet xij. colonias ibi Moyses non nominet, sed Deuteron. capit. xxxij. exprimit dicens: Quando diuidebat altissimus gentes, scilicet linguas apud turrem Babel vt exponit Hieronymus &*
B *alij, & quando separabat filios Adam per colonias, post confusionem linguarum vt omnes interpretantur, tunc constituit terminos populorum, adinstar secundúmque numerum filiorum Israel in quo pars & colonia Domi-*
C *ni fuit populus eius, & Iacob funiculus, id est, mensurator & dux caput hæreditatis eius. In hoc dicto Moysi quæritur, quomodo in dispersione coloniarum fuit similitudo populi Israël & ducis eius Iacob, secundum nume-*
D *rum. Et respondent quidam quos sequitur frater de Lyra, dicentes, quia Iacob quoad numerum ingressus est in Aegyptum cum septuaginta posteris, & ita se habuit in diuisione coloniarum & linguarum, quia diuisi*
E *sunt in septuaginta duces & linguas, qui dispersi sunt in loca & terminos suos septuaginta colonias primas, vt ipse Moyses enumerat Gen. cap. decimo vndecimóque. Sed hoc ipsa prima fronte est falsum quia ibidem enumerat septua-*
F *gintaduas linguas, & lxxij. primos duces coloniarũ sumpto primo initio à primo omnium duce Noa. Quare in ipso numero in quo Moyses, similitudinem fundat, ipsi palàm aberrant*

nec

nec illud nisi per ignotius aut figmenta probare A possunt, quæ funditus negantur. Vnde Moyses præposuit, vt de hac re antiquos ante Moysen scriptores interrogarent, dicens: Interroga patres tuos, & annuntiabunt tibi, maiores tuos, & dicent tibi. Descenderant autem à Chaldæis ipsi B Iudæi, quoniam Nachor, Thare & Abraam fuerunt Chaldæi ex Aram que est in Mesopotamia, vbi & Babylonia, ex castro Vr Chaldæorum, vt docent passim diuinæ literæ. Vnde & ipse Moyses primus interrogator etiam eru- C ditus in eorum scientia atque historiis, asserit numerum filiorum Israël fuisse duodenarium, & ipsum ducem eorum fuisse quatriuxorium. Et ita singulos populorum duces fuisse quadriurbios regios, vt dux Kyriat Arba, & Nym- D brotus dux Chaldæorũ fuit quadriurbius, quia vt ipse testatur, sedes regia fuit Babel, Arat, Acat, Calanne. Regia item Nini quadriurbs fuit, Niniue, Fora, Cale, Resen. Quadriurbs fuit regia Hierosolyma, Sion, Moria, Iebus, & E Salem. Melchisedech enim duo fundauit oppidula sacerdotia, pro hostiis pacificis, & idcirco vocauit ea Salem, & ipse dictus est rex Salem Gen. 14. cap. Et prima Monopolis sacerdotia

Salem. *Salem erat iuxta Iordanem pertinens ad Sic- F cimitas in tribu Effraim, de qua Ioan. 3. cap. dicitur: Erat Ioãnes baptizans in Ennon, iuxta*

In Lyrã. *Salem. Vbi frater de Lyra dicit, quòd hæc non est*

A est vrbs pertinens ad Melchisedech, & adducit Isidori Etymologias, quasi Isidori autoritas praeemineat diuinis literis, quae Salem vrbem Siccimorum affirmat esse Gen. cap. xxxiij. vbi aduenit Iacob in Salem, vrbem Siccimo-
B rum. Nusquam autem reperitur alia in diuinis literis, nisi ex traditione Hebraeorum quibus in hac creditur parte. Et ideo ridiculositatibus fratris de Lyra omissis dicimus, quòd duo oppida ad sacramentalia Melchisedech conficienda in-
C stituit. Primum iuxta Ennon, idest aquas, ad lauandum & baptizandum, quia baptismus & expiatio per aquas, erat de iure gentium sacramentale quid vsque ad Christum sub quo sacramentum verum est & vera expiatio atq; lustra- Ennon.
D tio, vt probauimus in commentariis nostris super diuinas literas. Secundum verò oppidum Salem sacerdotale erat, vbi nunc Hierusalem, in ea parte, quae sequitur Moria, iuxta vallem Iosaphat, vbi porta Effraim. Iebus verò erat in Moria, Iebus.
E superiore parte quasi arx, vbi piscina superior in qua superanda, magnas vires adhibuit David, vt patet in ij. libr. Reg. cap. 15. vbi dicitur: Abiit Dauid cum exercitu in Hierusalem contra Iebuseum & reliqua. Et haec dicebatur se-
F cunda vrbs, de qua in iiij. lib. Reg. dicitur cap. xxiij. quòd Olda prophetissa habitabat in Hierusalem in secunda, vbi frater de Lyra fingit triplicem somniorum murum. Tertia verò vrbs fuit

Sion. fuit arx Iebusci quæ vocabatur Sion, cuius planicies habet mensuram boni ac magni oppidi vsque ad voraginem inter se atque montem siue collem Moria, quæ vorago dicitur Mello. Hanc tertiam Dauid partem ædificauit, vt in eodem ij. Regum libr. & capitul. scribitur: Cepit, inquit, Dauid arcem Sion, & ædificauit per gyrum à Mello & intrinsecus, & habitauit ibi, & vocauit eam ciuitatem Dauid. Quartam partem in colle Moria voluit addicere cum templo, vt eam tetrapolim faceret, & regiam cum fano & templo sacraret. Sed prohibuit eum Deus per Nathan prophetam dicens, quòd ea pars vrbis cum templo reseruabatur Salomoni filio. Vnde vt scribitur iij. Regum cap. iij. & deinceps, atque asseritur ibi quòd ædificauit ibi domum suam & templum, & muros Hierusalem. Itaque sicut Metropoles aliæ quadri urbes erant Babylon, Harba, & Niniue, ita regia xij. tribuum Hierosolyma tetrapolis constabat Salem, Iebus, Sion, Moria. Quo etiam pacto Cicero contra Verrem in vj. Verrinarum dicit: Metropolim Siciliæ Syracusas tetrapolim, constare quatuor magnis vrbibus Tyke, Archedina, Neapoli, Insula. Romulus, item oppidum Romam in vrbem conuertens, totum collem Palatinum cinxit, & tetrapolim reddidit, constantem Roma, Vellia Germallia, & Foro, vt exprimit Fabius Pictor de

orig

A origine vrbis Romæ, & Varro in 1. de lingua Latina per origines horum vocabulorum significat. Denique & ipsa Iani, & Etruscorum regia Etruria metropolis, erat tetrapolis, Harbanum, Volturna, Vetulonia, Para Tussa siue Sa-
B ra Tussa, id est princeps Tusca, Herba enim quatuor. Harbanum quartam tetrapolis significare, nomen arguit: in qua loca sunt, Calumla, & Musurnus, id est, Herculeus collis, ad hæc tempora, quem sequitur hac etiam ætate dicta Para Harba.
C Tussa, à qua pons para tussus. Nam para, apud Arameos hasta & princeps dicitur, vt noster Samuel dicit. Eam Tuscam, à qua Tuscanienses, & in cuius agro adhuc vadus dicitur vulgo Tuscaniensis, fuisse regiam duo sunt argumenta, Para.
D vnum scilicet Para siue Sara cognomentum. Quòd enim Hebræi Sara, id Aramei, Para, id est principem, vt Vironissam intelligunt. Sara.
Hinc Para Tussa princeps, & Vironissa Tusca vrbs est. Nam quæ diruta est inter Caminum
E atque Tuscanellam, Tussam Nanam vocant incolæ, id est Tuscam paruam ignobilem, ex cuius ruinis & viris suffectam Tuscanellam, nominis interpretatio & locorum vicinitas conuincit. Nam quam Aramei vocant Tussam Nanã
F hãc Latina lingua profert Tuscanellam, vt erudite noster Samuel Talmudista interpretabatur. Quare à cognomine Para Tussa regia erat. Deus quoq; Vertũnus id probat, est enim Vertũ-

nus

Vadimon. *nus siue Vadimon princeps deus Etruriæ atque re-A gius vt in aliis cōmentariis videbitur, & Varro in 1. de lingua Latina insinuat. Regius verò deus, regiæ vrbis erat numē. Cæterū vrbis Tuscæ ipse deus erat quæ in parte Volsiniensi, vt significat Propertius in Prosopopeia Vertumni, in qua inducit Vertumnum, à Tusca Romam, à Lucumone Galerito traductum, pro Romulo contra Sabinos, ita dicentem: Tuscus ego, Tuscis orior, nec pœnitet inter prælia Volsinos deseruisse focos. Ex hac vrbe fuit vnus ex Tyrrhenis Delphinis exul Lybacas, de quo in iii. Metamorphoseos Ouid. scribens. Furit, inquit, audacissimus omni de numero Libacas, qui Tusca pulsus ab vrbe. Exilium, dira pœnam pro cæde luebat. Et ab hac parte non iniuria scribit Fatius de Vbertinis Florentinus noster in sua Geographia vernaculo metro edita, olim Viterbum dictum Veiuzan, & à ture Tuscam: Emendatius dixisset à Tussa parte Tuscam. Sequitur hanc secundam partem, collis ad hæc tempora tenens nomen Vetuletum, à quo tota portio Vetulonia deriuatiuè dicta fuit. Eam fuisse regiam, & nominis interpretatio, & dignitas probat. Etenim Veitulonia per syncopam dicta est Vetulonia, deriuata à nominibus Arameis, Veia, quod est currus, & Lomni quòd est tribubus principari. Vnde beatus Hieronymus in libro interpretationum dicit Lomnimos esse phylarchas, id est, princ-*

Vetuletū.

Phylarcha.

A principes tribuum & populorum. Hinc Babylonia est Babel phylarcha, & populonia puppium phylarcha, & Vetulonia curulium phylarcha, id est, princeps curulium xij. Lucumonum & populorum xij. Etruriæ. Quare erat princeps, B id est, regia xij. regum. Probatur etiam à dignitate & officio, quia penes illam ius erat dandi fasces & imperia & decorare & admittere aduenas ad ciuilitatem Volturrenam, dicente Sillio in viij. libr. Mæoniæq; decus quondam Vetulonia gentis, Bis senas hæc prima dedit præcedere fasces. Et iunxit totidem tacito terrore secures. Hæc altas eboris decorauit honore curules, & reliqua. Quarta hanc sequitur Volturna, quam omnes concedunt fuisse regium, ad D cuius fanum indicebantur concilia publica imperij. Quod etiam Liuius significat, in pluribus locis ab vrbe condita. Hanc tetrapolim fuisse absque mœnibus vti Hierosolyma, & multæ aliæ tetrapoles, constat, cum quia Desyderius E vltimus Longobardorũ rex illam mœnibus muniuit, tum præcipuè, quia licet vno communi nomine vocarentur, distinctè tamen singulæ enumerabantur, vt Babylonia, Babel, Alcar, Arat, Calanne, Similiter Ninus dicitur Niniuen, Fora, Cale, Resen. Rursus Hierusalem enumeratur Salem, Iebus, Sion, Moria. Item Samothracia distinguitur in Samenses, Nessos, Thracienses, Samnenses. Ibidem Syracusæ, in Volturna.

Tykēsenses, Archedinos, Insulanos, Neapolites. A
Item Troia, in Phrygios, Dardanios, Troes, & Ilienses. Pari forma prisca vrbs Roma ante Sabinos & Luceres sub Romulo distinguebatur in Romanos, Forenses, Vellienses atque Germallienses. Similiter vrbs Etruria distin- B
guitur in tertio naturalis historiæ capit. vj. à Plinio in literis alphabeti, Harbanum, Tuscanienses, Vetulonienses, Volturreni cognomine Etrusci, in eadem parte Volsinienses. Ex his argumentum inuincibile vnum est à coniugatis C
hoc modo. Vbi Volturreni sunt cognomine Etrusci, vtiq; necessario sequitur, ibi esse vrbem Volturrenam siue per syncopam Volturnam cognomine Etruriam. At Volturreni cognomine Etrusci sunt in eadem parte qua & Volsinien- D
ses. Ergo necessario sequitur quòd Volturna cognomine sit vrbs Etruria, à qua communicato nomine omnis Thuscia Etruria dicta est, vt copiosius super Myrsilum scripsimus. Sequitur necessario etiam quoniam Etruria vrbs est te- E
trapolis, vt vbi est vna eius pars, sit & reliqua. Quare necessaria verissima responsione redditur ad quæsitum vbi sit Volturna? vbi inquam & Vetulonia. Et si quæritur vbi Vetulonia? respondetur, vbi & Thusca & Voltur- F
na, in eadem parte qua & Volsinienses, & vrbs Hetruria & Thermarum aquæ piscosæ, iuxta lacum Ciminum. Vnde hos significa- G
tur

A tur quoad lacum Cyminium à Sillio viij. libr. qui iuxta Vetulonienses ponit Veientanos Ciscyminios populos, Nepe, Sutrium, & lacum Cyminium, vt super fragmenta Catonis explanabimus. Quoad Etruriam verò & Thermales
B les aquas piscosas, significat Plinius in ij. naturalis historiæ, de miraculis fontium & aquarum, quo per distinctionem à Pisa de Etruria & Vetulonia sic habet: Aquis calidis Pisæ innascuntur ranæ, ad Vetulonos verò in Etruria
C pisces. In Etruria inquit, quæ scilicet est vrbs inter Volsinas & Veientanos dictos populos, vt clare limites eius describit Liuius in primo ab vrbe condita dicens: Erat Sabinis vicina Etruria, proximi Etruriæ Veientes. Nam populi Ve-
D ientes finiunt ad lacum Cyminium, vt Catonis fragmenta indicant. Porrò Volturna vt diximus in parte Volsiniensi ipsa est cognomine Etruria, quia Volturreni ipsi sunt cognomine originali Etrusci. Sed de his hactenus. Nam
E plura in aliis commentariis adducemus. Nunc de vltimis Cadmis aliqua dicamus. Cadmus, inquit, Samothraca Armonia inclytus paulò ante ruinas Troianas Ergo mēdax Græcia audet in historia Samothracum, aperto mendacio Cadmi vltimi.
F mentiri fingens fuisse cognatum Dardani & Iasij Cadmum ex sorore Armonia, qui post nuptias has & mortē Iasij Dardaniā cōdiderint, vt scribit Diodorus in vj. li. & Dionysius in 1.

Quo enim pacto post nuptias, & mortem Iasij A *Dardanus Samothrax Dardaniam condere potuit, qui eo tempore quo iam multis regibus Troianis extinctis, Troia condita fuerat, & ad finem Laumedontis & principia Priami venerat, vt Xenophon indicat? Testes sunt etiam* B *Spinga & Palefatus Græci, qui annis sexaginta duobus ante ruinas Troiæ, fuisse certamen priscæ vxoris contra Cadmum, ob Armoniæ Zelotypiam regnante Laumedonte & Euandro nauigante in Italiam asserunt, quan-* C *quam Eusebius de temporibus antiquitatis Græcanicæ fautor fermè annos decem ante, id est, septuagintaduos ante ruinas Dardaniæ notet. Sed de his mendacijs Græcanicis hactenus. De vltimo Cadmo Plinius in quinto naturalis hi-* D *storiæ cap.xxx. ita scribit: in Asia, inquit, Miletus Ioniæ caput, antea Lelegeis, & Phybysa, & Anactoria nominata, octoginta vrbium per cuncta maria genitrix, nec fraudanda ciue Cad-* E *mo qui primus orationem prosaicam dicere instituit.*

A # IOANNIS
ANNII VITERBIENSIS,
SACRAE THEOLOGIAE
B professoris, in quinque libros Beroſi,

PRAEFATIO.

C BEROSVS fuit patria Babylonicus, & dignitate Chaldæus, vt Ioſephus cōtra Appionē grāmaticū, & in primo de antiquitate Iudaica ſignificat. Fuit er- Beroſus.
D go ſacerdos, quia eundem gratum in ſua re publica tenent Chaldæi, quem ſacerdotes in Aegypto, vt aſſerit in iij. libr. Diodorus Siculus. Quare fuit notarius & ſcriba publicus, quia penes ſacerdotes ſolos erat pu-
E blica fides annalium, temporum geſta & regum, vt autor eſt Metaſthenes in libro de iudiciis temporum. Quamobrem omnem Chaldaicam defflorauit hiſtoriam, & tanquam publicæ fidei notarius tranſſumpſit
F omnia tempora & antiquitates in quibus diluuii, quod anteceſsit Ninum, meminit, nominatus etiam Noam & filios eius, vt in eiſdem libris aſſerit Ioſephus. Et propterea

tanquam fidelissimo & publico antiquita- A
tum transsumptori fides publica datur, &
ipsum solum sequuti sunt Persæ in Monar
chiæ Assyriorum temporibus, vt idem Me
tasthenes author est, & nos in commẽtariis
super eundem Metasthenem exposuimus. B
Floruit autem Berosus ante Monarchiam
magni Alexandri, quia idem Metasthenes
sacerdos Persa florens in principio Monar-
chiæ Alexandri ipsum sequutus est in tem-
Berosi laus. poribus Monarchiæ Assyriorum. Calluit C
item Berosus Græcam linguam, & docuit
Athenis disciplinas Chaldæas, præcipuè
Astronomiam, in qua cæteros Anteibant
Chaldæi, adeo vt teste Plinio in naturali hi
storia, Athenienses illi statuam inauratæ D
lingua, in publico Gymnasio ponerent, ob
diuinas eius productiones Caussa scriben-
di & transsumendi has Chaldaicas tradi-
tiones fuit, quia Græci solum vsque ad Pho
roneum Priscum regem Græciæ attigerãt, E
& quidẽ commixtis multis antiquitatum
erroribus. Et inuentis literis apud Babylo-
niam ante hunc Phoreneum annis DCC. &
amplius teste Plin. VII. naturalis historiæ
cap. vltim. cogebantur Athenienses crede- F
re, vti ibi credit Plinius, vsum literarum
fuisse æternum, & literas Assyrias semper
fuisse. Quamobrem ab eodẽ Beroso edocti
sunt

A sunt in hac transsumptione breuissima, quid de temporibus & antiquitatibus haberent Chaldæi, penes quos semper fuisset vsus literarum Diuidit autē hunc librum Berosus in quinque libros. In primo tra-
B dit, quid Chaldæi scribant de temporibus ante primum diluuium. In secundo de Genealogiis primorum deorum, id est, ducum post diluuium, In tertio docet antiquitatem Iani patris, quem & Noam no-
C minat. In quarto, de antiquitatibus regnorum totius orbis in cōmuni tradit. In quinto, singula explicat. Titulus huic libro est, Defloratio Berosi Chaldaica. Modus est orientaliū, vt breuem & publica fide trans-
D sumptam narrationem, vocent deflorationem. Vnde & Iosephus in primo de antiquitate Iudaica scribēs: Berosus, inquit, Chaldæus, omnem Chaldaicam deflorauit hi-
E storiam, in qua vt contra Appionem asserit, nominat diluuium, Arcam, Noam, & filios eius.

PROOEMIVM.

Berosus in primo libro tradit, quid antecesserit Diluuia.
F *primum diluuiū. Nā quinque fuerunt diluuia, vt author est Xenophon in libro de æquiuocis. Et vnumquodque à particulari suo loco nomen habet, excepto primo notato sub Ogyge Phœnice, quod antonomasice inunda-*

tio terrarum dicitur, quia omnes terras diluit. A
Secundũ fuit Niliacum sub Prometheo Aegyptio Hercule, vt Diodorus in primo loco indicat. Tertium fuit Atticum sub Ogyge Attico, quod ab Athenis in Asiæ litora inundauit, vt Samothraces tradũt, & Diodorus in vj. lib. B
scribit referens & illud Samothracum infame mendacium de nuptiis Cadmi, post quas voluerunt fingere fuisse conditã Dardaniam. Quartum fuit Thessalicum, solum circa Parnasum vna hyeme sub Deucalione, vt Aristoles in pri- C
mo Metheorum scribit, & Xenophon in libro de æquinocijs confirmat. Et tamen Græcia mendax audet eam in historia quasi inundationem terrarum fingere. Quintum fuit Pharaonicum, vbi nunc Alexandria Aegypti sub vate Pro- D
teo, vt Lucanus in vltimo libro insinuat, & Xenophon tradit, & nos in commentarijs eius ad longum explanauimus. Et vt idem Xenophon ait, & Solinus in collectaneis dicit, à primo diluuio nouimestri notato sub Ogyge Phœ- E
nice, vsque ad Deucalionem fuerunt anni dcc. id est ducenti quadragintanouem ante Ninum, licet Cato in secundo fragmento originum dicat, ante Ninum præcessisse inundationem terrarũ annis fermè ducentis quinquaginta. Et totidem F
Fabius pictor dicit de origine vrbis Romæ. Sed vnum annum addunt veriúsque Solinus, Xenophon, & Archilochus tradunt, quia vt idem
Xeno

A Xenophon & Archilochus tradunt, Deucalion ortus fuit secundo anno Sphæri regis Assyriorũ, à quo retro supputando in Eusebio & beroso vsque ad principium Nini sunt anni vnus & quinquaginta supra quadringentos. Quare
B residuum septingentorum, erunt anni ix. & xl. supra ducentos, quibus Ninum antecessit inundatio terrarum. Ex his probatur irreuincibiliter à tempore demonstrato à Selino & proprijs Epithetis Iani, eundem fuisse Ogygem, Ia-
C num & Noam. Nam qui præfuit primo diluuio ante Deucallionem annis dcc. & pater antiquissimus deorum & hominum post diluuiũ, fuit nomine proprio dictus Noa. Porrò ante Deucalionem annis dcc. præfuit diluuio Ogy-
D ges cognomine, quia sub eo notatum fuit primum & nouimestre diluuiũ, & ad idem Iano epitheta propria Noæ à Latinis tribuuntur, vt à Iuuenale & Propertio tribuitur ipsi regnum aurea ætate, quæ præcessit Ninum, & quòd sit
E antiquissimus pater diuum, vt in præcedentibus pluries produximus. Quare iidem & eodẽ tempore sunt Noa, Ogyges, & Ianus. Sed Nona fuit proprium Ogyges verò Ianus & Proteus. i. Vertumnus sunt solum prænomina eius. Ponam ta- Proteus.
F men hoc loco singulorum dicta de temporibus ante Ninum. Fabius Pictor de origine vrbis Romæ. Aurea inquit ætas cœpit sub Ogyge ante Ninum annis circiter ccl. & eam primus Aetas aurea.

Columna Semiramidis.

omnium Ninus vitiauit. Cato in secundo frag- A
mento de originibus: Italiæ inquit origo splen-
didissima fuit, tum tempore, tum origine gentis.
Et narrata dissensione inter Chaldæos, & Scy-
thas de origine orbis, hæc subinfert. Inter vtros-
que conuenit ante Ninũ circiter annis l. & du- B
centis, quibus durauit aureum seculum, terras
fuisse inundatas, homines porrò in Scythia sal-
uatos, & ex his venisse Ianum cum Dyrim &
Gallis progenitoribus Vmbrorum. Hi quidem ex
Latinis authoribus, porrò ex Græcis Xenophon C
in libro de æquiuocis: Iberus inquit annus vt
plurimum quatrimestris est, Chaldæis verò ecõ-
tra semper solaris, nisi in antiquitate disciplina-
rum qua semper vtuntur menstruo. In cæteris
eo pacto annos intelligunt, quo Semiramis in D
columna ita excidit. Mihi pater Iuppiter Be-
lus, auus Saturnus Babylonicus, proauus Cus
Saturnus Ethiops, Abauus Saturnus Aegy-
ptius, Atauus Cælus, Phœnix, Ogyges. Ab Ogy-
ge ad meum auum, sol orbem suum circumlu- E
strauit semel, ac tricies & centies. Ab auo ad
patrem, sexies & quinquagies. A patre ad me,
bis atque sexagies Columnã, templum, statuas,
Ioui Belo socero, & eius matri Rheæ in hoc
Olympo Semiramis dicaui. Ex hac inscriptione F
prædicti anni ccxlix. colliguntur. Totidẽ assi-
gnat Archilochus in Epitheto temporum super
quem cõmentaria confecimus. Sed nõ modo du-

cen

A centos quadragintanouem annos ante Ninum
assequuti sunt posteriores Græci, verumetiam
dcc. & amplius. Quod & Plinius in vij. natu-
ralis historiæ cap. vlt. indicat. Hanc enim pro-
positionē assumit. Assyrias literas semper fuisse
B arbitror. Hanc autem probat quia literæ Aegy-
ptiæ quæ antiquißimæ habētur, longe post Assy-
rias fuerunt, nec Assyriorum inuenitur prin-
cipium & author sicut Aegyptiarum. Hoc pro-
bat à Phoroneo antiquißimo rege Græciæ, qui
C teste Xenophonte in libro de æquiuocis regna-
uit primo anno Nini, longe ante Phoroneū iu-
niorem filiū Inachi secundū Argiuorū regem.
Ponenda sunt verba Plinij in supradicto libro.
Antichydes, inquit, repertas fuisse in Aegypto
D literas à Meonone quodā nomine tradit, idque
monumentis probat, annis xv. ante Phoroneū
antiquißimū regem Græciæ. E diuerso Epigenes
apud Babyloniā, septingentorum viginti anno-
rum syderum obseruationes, coctilibus latercu-
E lis inscriptas docet, grauis author in primis. Qui
minimū, Berosus & Critodemus ccccLxxx. anno
rū. Ex quo patet, æternū fuisse vsum literarum. Contra
Hæc Plin. Sed nota quòd nō valet hæc consequē- Plin.
tia Plinij. Nō inuenitur author & principiū li-
F terarum Phœnicarum, siue Assyriarū, ergo sunt
æternæ, quia oppositū consequentis stat cū ante-
cedēte. Similiter assumptū est falsum, quòd non
inueniatur principiū, quia teste Diodoro Siculo

in iij.lib.licet Chaldæi opinentur mundū fuisse ab æternum tamen principium Astronomiæ & literarum se nactos fuisse asserunt ante ascensionem siue Monarchiam & eleuationem Alexādri, annis xlij. millibus. Teste autem Xenophonte in lib. de æquiuocis, annus in antiquitate literarū, à Chaldæis menstruus accipitur per lineā medij motus lunaris, quo pacto ad quadraginta tria millia anni menstrui reddūt circiter tria millia sexcentos xxxiiij. annos solares. Quòd si vt super Philonem exposuimus, & in chronographia nostra ex publica fide annalium probauimus, Monarchia Persarum durauit à primo Arbace ad Alexandrū annis ccccxc. Monarchia verò Assyriorum durauit à Nino ad dictum Arbacem, annis m.ccxxxiij. à Nino verò ad inundationem terrarum antecedentem, omnes suppputant annos ccxlix. Et ab inundatione ad Adam primum conditum hominem m. dclvj. vt Moyses supputat Gen. 5. cap. consequens necessario est, vt Chaldæorum & Phœnicum literæ sub conditione Adæ cœperint, quia ab Monarchia Alexandri vsque ad Adam colliguntur xlij. millia anni menstrui, siue tria millia sexcenti xxxiiij. solares, vt patet colligenti annos publicorū annaliū Monarchiæ Persicæ, & Assyriæ, atq; diluuij & præcedētis temporis, sicut mox superius cōputauimus. Quare per literas gentilium tempora certissima

assi

A assequuti sumus, ab Alexandro vsque ad Adã. Quod etiam diuum Hieronymum non latuit in cõmentario super illud Apostoli ad Hebræos: Fide credimus aptata fuisse secula, vt ex inuisibilibus visibilia fierent. Chaldæorum inquit veB terum traditio est, huius visibilis & formati mundi fuisse inuisibilem & informem præiacentem naturam sempiternam à nullo productam, quam posteriores Græci hylem, chaósque vocauerunt, Moyses verò abyssum. Hanc mateC riam ad visibilitatem & formam fuisse à meliore natura deductam consitentur, atque vti Moyses primo sceptro stellis ornari cœlos, ex tempore non ab æterno produnt, inde terram plantis, & animantibus, postea piscibus aquas, D volucribus aërem, postremo hominem dominũ mundi factum. Quæ omnia Naso in opere magno à Chaldæis accepta, ad vnguem prosequutus est. Quinetiam annos & viros ante regnum Macedonum sub Alexandro produnt, à quibus E orti sunt, annis circiter quatuor & triginta supra sexcentos & tria millia. Quos si retro ab Alexandro supputes, peruenies ad Adam primum. Quod profectò Moyses in omni eorum disciplina atque historia eruditus conscripsit, & F quod erroris erat, in ipso initio elisit: dicens: In principio creauit Deus cœlum & terram, quæ erant inuisibilis & incomposita: quia tenebræ erãt super faciem abyssi. Hæc Hieronymus. Itaque

Metamorphosi Oui.

que Chaldæi tempora longe ante Ninum & diluuium fuisse scribunt, vti & Moyses, atque Critodemus, Epigenes, ac Plinius. Sed Berosus ne crederetur nimis velle limites apud indoctos Græcos excedere, indefinito temporis initio vsus est, dicens: Ante aquarum famosam cladem, multa perierunt secula. Quæ vt clariora fiant, commentaria sequentia super quinque Berosi libros iam ædidimus. A B

BEROSI LIBER PRIMVS, DE TEMPORIBVS ANTE PRImum diluuium C

Cum commentarijs Annij. D

IN hoc primo libro Berosus agit de his quæ præcesserunt inundationem terrarum. Et facit duo. Primò præmittit exordium. Secundò narrat inundationem priscam. Primum sic absoluit.

ANte aquarum cladem famosam qua vniuersus periit orbis, multa præterierunt secula, quæ à nostris Chaldæis fideliter fuerant seruata. E

Facit Berosus auditores attentos, dociles, & beneuolos. Attentos quidem dum rem magnam proponit dicens: Ante aquarum famosam cladem

A dem qua vniuersus periit orbis. In aliis enim inundationibus videlicet Niliaca, Attica, Thessalica, & Tharonica sola terra illa periit vbi inundatio obtigit. Vnde Eusebius & alij chronographi & historici, notant eo tempore quo
B pars illa periit: alias orbis partes habuisse incolumes suos reges & terras. Hæc verò prima omnes terras subruit. Et ideo absolute terrarum inundatio à Barbaris & Græcis & Latinis dicitur. Vnde & Moyses hic notauit quum dixit: Diluuium Magnum.
C Deleta fuit diluuio omnis caro sub cœlo. Famosam verò cladem dicit, quia ab infami vita gigantum prouocata fuit cœlestium ira, & à coniunctione magna astrorum, & magna fama celebrata à Chaldæis & Phœnicibus & aliis.
D Reddit item auditores dociles, dum notat se dicturum de prisca inundatione, & pluribus seculis & ætatibus quæ illam antecesserunt. Postremo reddit beneuolos, dum illis non Græcanicas nugas & fabulas quibus animos ho-
E minum errare compellunt, sed tradere veritatem, quam sacerdotes Babyloniorum publica & fideli atque probata fide in Archiuis simul & publicis bibliothecis conseruauerunt, pollicetur, quam etiam Moyses ipse se-
F cutus est, vt Hieron. in commentario dicit super illud Apostoli ad Hebræos: Fide credimus aptata formatáque fuisse secula. Quòd autem ea differentia fuerit inter priscos Græcos &

Chaldæos, quòd Græci fabulas nugásque & errores seminauerunt, Chaldæi autem firmam & solidam verámque doctrinam triuerunt, testis est acerrimus Græcanicæ partis aliâs defensor Diodorus Siculus in iij lib. sic de vtrisque dicens Chaldæi, inquit, [illegible] antiquissimi fuêre, qui eum locum in sua rep. obtinuerunt, quem sacerdotes in Aegypto Ad cultum enim Dei deputati per omnem vitam suam philosophantur, peritissimi Astrologiæ habiti. Et paulo post: Non enim quemadmodum Græci omnem doctrinam suscipiunt, sed pueri à patribus progeniem sequutus, discunt philosophiam omnium aliarum rerum cura posthabita, doctissimique euadunt, tum quia à teneris annis in ea doctrina erudiuntur, tum præcipue, quia diutius in illa perseuerant. Apud Græces autem vt plurimum tardè ad philosophiam accedunt, paululúmque in ea morati vertuntur ad quæstum lucri gratia, & neque de more doctrinam parentum sequuntur, sed sua sponte varijs studijs incumbunt, & lucri gratia nouis semper opinionibus studentes, déque maximis disciplinis altercantes incertos discipulos reddunt, animúmque hominum per omnem vitam errare compellunt, & nulla in eis certa sententia, dubium, & in confuso relinquunt. Hæc Diodorus in quibus plura nos edocet. Primum quòd Græci non fuerunt sequuti doctrinam maiorum, sed nouas opiniones lucri

Chaldæorum veritas.

Græcorũ vanitas in philosophia.

A *lucri gratia adinuenerunt. Fuerunt autem maiores Græcorum Barbari, teste Strabone in Geographia Græciæ, probatq; illud, quoniam plura vocabula barbara sua ætate in Græcia permanebant. Et quoniam apud priscos Barbaros ve-*
B *ritas rerum erat, consequens necessario fuit, vt relicta maiorum perquisita & inuenta veritate, sua sponte in fabulas & nugas inciderent, quibus hominum animos à vero peruerterent. Secundum est, quia de rebus maximis semper*
C *altercantur, quæstus & lucri gratia. Vnde Iosephus contra Appionem grammaticum, Græci, inquit, mutuo se de mendacio redarguunt, & non pudet eos de eisdem contraria scribere. Scimus enim quot in locis Hellanicus de genealo-*
D *giis & temporibus ab Agesilao discrepat, & in quantis Herodotum corrigit Agesilaus, & quomodo Ephorus Hellanicum in pluribus ostendit esse mendacem, & Ephorum Timæus, Timæum posteri, Herodotum cuncti. Tertio dicit quòd fa-*
E *bulas & errores inuenerunt quæstus gratia. Et ideo vt mendacia facilius seminarent, studuerunt ornatui verborum. Nihil enim magis proficit ad decipiendum quàm delectabilis fabula & lenocinium ornatus. vt significat de Græcis*
F *Lactantius in primo diuinarum institutionum cap. xv. dicens: Apud etiam malos reges, panegyricis mendacibus adulantur, quòd malum à Græcis ortum est, quorum leuitas instructa di-*

Græcorũ discrepantia.

rendi facultate & copia, incredibile est quantas mendaciorum nebulas excitauerit. Quartum est, quòd vbi quis doctrinam eorum sequitur, semper animo fluctuat, & per omnem vitam errat. Quod & Cato ad Marcum filium scribens, vt author est Plinius xxix. naturalis historiæ cap. primo, ita vaticiniū protulit. Dicam de istis Græcis suo loco Marce fili, quid Athenis exquisitum habeam, & bonum sit illorum literas aspicere non perdiscere. Vincam nequissimum & indocile genus eorum. Et hoc puta vatem dixisse. Quandocunque ista gens literas suas dabit, omnia corrumpet. Tunc etiam magis, si medicos suos huc mittet. Verè implitum est vaticiniū Catonis. Nam omnis illa theologia, philosophia, & naturalis diuinatio, & Magia, quas disciplinas teste Beroso eruditissimus Ianus tradidit, & in quibus Thusci, teste Diodoro Siculo in vi. lib. vsque ad ætatem suā erant admirabiles toti orbi, equidem susceptis fabulis & disciplina Græcorum corrupta sunt, adeo vt omnia fabulosa & erronea Græcanica nôrint, & nihil de origine, disciplinis, & splendore antiquitatum Italicarum (quod turpe & impium est) nesciant, vt deplorabat noster Aquinas in Satyra vbi dicit: Quid rancidius quàm quòd non se putat vlla formosam, nisi quæ de Tusca Græcula facta est? Et item. Omnia, inquit Græce, cum sit turpe magis, nostris nescire Latine.

Catonis vaticiniū.

A *Latinè. Bonum est, inquit Cato, illorum literas aspicere, vt venenum & errores illorum redarguantur, & non perdiscere, atque cum eorum leuitate insolescere, contra vetustissimas traditiones maiorum, quia omnia corrumpet,*
B *quod etiam Aristoteles fecit, velint nolint Peripatetici, quia vt verbis Diodori vtar, cum alijs semper altercans incertos discipulos reddit, & animos nostros per omnem vitam errare compellit, vt patet omnibus dissensionibus* Aristotelē carpit.
C *Peripateticorum etiam nostræ ætatis, in quorum disceptationibus nulla certa sententia reddita, dubios semper & in confuso auditores relinquunt. Ergo non solum Latinas origines & historias antiquorum, sed certissimas Iani-*
D *genas disciplinas, & toti orbi admirabiles, corruperunt susceptæ fabulæ ac nugaces disciplinæ, vt verè vaticinatus est Cato. Et ideo maxime sibi beneuolos auditores facit in principio Berosus, dum non à nouitijs esurientibus*
E *quæstus gratia Græcis, qui dum omnia norunt nihil intelligunt, sed à Chaldæis & maioribus fideliter conseruata, se traditurum connotat. Et hoc de proœmio. Nunc ad narrationem accedit, & facit tria. Prima parte nar-*
F *rat infamem vitam hominum. In secunda præcognitum diluuium. In tertia quo pacto humanum genus seruatum est in diluuio. De primo ita dicit:*

Scribunt illis temporibus circa Lybanũ a fuisse Enos vrbem maximam gigantum, qui vniuerso orbi dominabantur, ab occasu solis ad ortum. Hi vastitate corporis ac robore confisi, inuentis armis omnes opprimebant, libidiniq; inseruientes, inuenerũt & papiliones, & instrumẽta musica & omnes delitias. Manducabant homines & procurabant aborsus, in eduliumq; præparabãt, & commiscebantur matribus, filiabus, sororibus, & masculis, brutis, & nihil erat sceleris quod non admitterent, contemptores religionis & deorum.

Literarũ antiquitas *Vt in præfatione posuimus, & Hieronymus dicit, quòd mundus & mundi formatio sit ex tempore, & non ab æterno, ex fide atque historia credimus. Verum quòd ab Adam primo condito cœperint literæ & disciplinæ infusæ, non est ex fide tantum, sed etiam historia gentilium & traditione Chaldæorum, qui se astronomiam & literas habuisse ante Alexandri monarchiam tribus millibus & sexcentis annis ac triginta-quatuor asserũt, vt in præfatione diximus. Epigenes quoque septingentos annos & amplius ante Ninum & Phoroneum inuentos, ait Babylonia laterculos coctiles inscriptos pro sydereum obseruatione. Quare iam ante inundationem terrarum annis paulò minus quingentis, vt ex dictis in proœmio colligitur, vtique erant*

in

A in vsu ars coctilis, & impressoria, atque inscriptiua, & literæ Phœnices, & Astronomia, & eiuscemodi. Quæ profectò omnia conueniunt his quæ Moyses & diuinæ literæ tradunt. Nam vt patet Genesis v. cap. sanctus propheta Enoch na- Enoch propheta.
B tus est ante inundationē terrarū anno xxxiij. supra mille, qui teste Iuda Apostolo cognomine Thadeo in sua canonica prophetauit de iudicio futuro tam aquarum diluuij quàm vltimæ cōflagrationis, & ea teste Iosepho in primo de an-
C tiquitate Iudaica inscripsit duabus columnis, altera ærea, altera lateritia. Erant igitur in vsu literæ, & ars fusilis, & lateritia, & vaticinia, mille annis & amplius ante inundationem terrarum. Porrò viuente Adam, & agente an-
D num sexcentesimum & vigesimum secundum natus est idem Enoch, vt supputat Moyses Genesis quinto capite. Quare coniectura & argumentum firmum est, ab ipso Atauo eius primo Adam eundem Enoch suscepisse literas & di-
E sciplinas, cuius tempore fuisse literas & disciplinas Adæ infusas Theologi asserunt, & eodem tempore se cœpisse literas & Astronomiam Chaldæi affirmant, vt supra exposuimus. Et ideo non immeritò Moyses dicitur à Hierony-
F mo sequutus ex reuelatione de mundi atque sui creatione, & texuit historiam gestorum vsque ad Enoch cui prosequēdam reliquit historiam. Enoch autem prosequendam reliquit Lamech

prophetæ patri Noæ, & Lamech filio eidẽ Noæ, Noa verò reliquit post diluuium Chaldæis, à quibus Habraam & residui veritatem rerum gestarum scripserunt. Vnde cum historia Chaldaica de antiquitatibus quàm simillima est Hebræ, ac propterea Moyses pro teste adducitur à Masea Phœnice & Hieronymo Aegyptio, vt asserit Iosephus contra Appionem grammaticum & in primo de antiquitate Iudaica. Non est igitur mirum si Moyses & Berosus conueniunt, qui ex eodem fonte historiæ combiberunt. Itaque literam Berosi exponamus, quæ primo narrat infamem vitam hominum in communi, inde in particulari. In communi quidem erant peccata oppressionis, libidinis, & promiscuæ luxuriæ. In particulari vero quoad oppressiones, feritatem supremum scelus adijciebant vt homines manducarent, & aborsus in eduliũ delitiosi epuli procurarent, ac si oua essent aborsus, & carnes humanæ altilia. Neque hoc fabula est cum ætate nostra in insulis Canariis, quarum quasdam nunc subegit gloriosus rex Hispaniæ Ferdinandus, homines captos castrent, & in greges more pecudum ad conuiuia seruent. Ptolomæus quoque in Geographia, ætate sua Aethiopes & alios Antropophagos, id est, hominũ commestores annotat. Plinius in quinto naturalis historiæ capitulo septimo asserit Scythas esse, qui humanis corporibus vescuntur.

Antropophagi.

A tur. Et subdit. Incredibile quidem videretur nisi cogitemus in medio terrarũ, Sicilia & Italia fuisse huiuscemodi monstri gentes Cyclopas & Lestrigones, & nuperrime trans alpes hominem immolari solitum, quod paulum à mandendo
B. dendo abest. Hoc scelus vultum per diluuium, mox prohibitũ fuit à Deo dicẽte: Carnem cum sanguine non comedetis. Et vt intelligas de carne humana dictum, ilico explanauit dicens: Quicũque enim fuderit humanum sanguinem,
C fundetur sanguis illius. Sed de hoc copiose tradidimus super Genesim nono cap. Hæc de peccato oppreßionis ferinæ. Porrò de peccatis luxuriæ, nihil erat sceleris quod supreme nõ admitterent, incestum, sodomiam, & brutalitatem. Quod
D etiam Moyses nõ tacuit, dum asserit eas vxores accepisse quas eligerent, scilicet siue matres siue alias. Et item omnis caro corruperat viam suã, scilicet Sodomia & brutalitate. Quare ex his nati sunt gigantes, vt ibi ait Moyses, potentes
E viribus & viri famosi, scilicet vitæ quam maxime infamis supradictis sceleribus. Per Gigantes enim intelligimus homines vastis corpore, famosos, & deorum contemptores & hominum similiter oppressores, vt Macrobius in
F primo Saturnalium, & Diodorus in sexto significant. Tria sunt nunc cognoscenda. Primum de Enos vrbe, quis eam condiderit, quando, & propter quid, & vbi. Secundo quando

cœperunt hæ deliciæ & peccata. Tertio quare à nunc Deus non punit ea sicut tunc. Ad primum respõdet Moyses Gen. cap. iiij. quòd Caim damnato & excommunicato à cœtu iustorum ob fratricidium, profugit à facie iustorum cum vxore, & habitauit ad orientalem plagam Edem, id est, paradisi, & ibi ædificauit ciuitatem, & vocauit eam à nomine primogeniti sui Enos, & vt aiunt tam Hebræi quàm catholici ædificauit eam ad opprimendum & excurrendum & prædandum iustos ex posteritate patris sui Adam & fratris sui iusti Seth. Aedificauit autem eam ad orientalem plagam respectu regionis Edem Hebraice dictam, siue latine locum & regionem delitiosam. siue græce paradisum. Est autem regio Damascena, vt quidam suspicantur, quia ad orientalem plagã est mons Libanus, in quo est vrbs Enos diruta, cuius maxima & ingentis molis fundamenta visuntur, & vocatur ab incolis regionis ciuitas Caym, vt nostri mercatores & peregrini referunt, qui in Damasco & Libano sunt assueti. Aliis placet Eden siue locum delitiarum & paradisum dici, regionem Phœnicam Laodicinam dictam, probantq; duobus argumentis. Primo quia ibi est vrbs Eden siue interpretatione Græca paradisus, vt Ptolomæus notat in quarta Asiæ tabula. Secundo quia in ea vrbe existenti est mare ab occidente, & extremitas Libani & Antilibani

Enos vrbs.

ab

A ab ortu æquinoctiali vel saltem Hyberno, vt pa-
tet ibidem. Ad primum ergo dubium responde-
tur, quòd Enos vrbem condidit Caym, post ex-
communicationem promulgatam, & eiectio-
nem à communione Adæ atque iustorum, vt
B sicut excommunicati posset latrocinari & præ-
dari iustos, & in loco orientali Libanni, vt ait
Berosus, in ea parte quæ est magis orientalis
respectu vrbis & agri, qui à Moyse dicitur
Eden, & à Græcis paradisus. Ad secundum
C dubium dicitur quód peccata Caym & excom-
municatæ atque impiæ posteritatis eius cœ-
perunt sub fratricidio Caym, & adaucta sunt
in septima generatione ab Adam, vt notat
Moyses Gen. cap. iiij. quia Iael, Tubal, & Tu- Iael.
D balcaim fuerunt sexti à progenitore suo Caym, Tubal.
& septimi ab Adam, quorum primus inuenit Tubalcaim.
delitias in arte pastorali, papiliones & tento-
ria, secundum fistulam, cytharam, lyram, &
organum, cum voce, chorea, & modulatione mu
E sica, tertius verò arma & omne genus ferra-
menti, vt ibidem Moyses exprimit. Huc vsque
impia septima generatio ab Adam excreuit per
vniuersum orbem. Sed in hac septima genera-
tione impia & excommunicata, cœpit iusta po-
F steritas Adæ cum excommunicatis participare
coniugio, & supradictis sceleribus impiorum,
quia teste Moyse videntes filij Dei, scilicet
iusti homines, filias hominum & Caymicæ po-

steritatis quòd essent pulchræ, id est, opulentæ & fortunatæ, non obstante excommunicatione, etiam ipsi acceperunt sibi vxores ex omnibus quas elegerant. Quòd verò etiam septima generatione iustorum ab Adam cœperint iusti effici participes scelerum & vitiorum, est argumento: quòd Enoch septimus ab Adam fuit translatus ne malitia immutaret cor eius, vt scribitur Sapient. iiij. capite. Et ideo respondetur ad secundum dubium quòd impiæ posteritatis Cayin peccata, sub Caym cœperunt, iustorum verò sub sancto Enoch propheta, quem propter bonam vitam Deus cito transtulit, ne cum alijs iustis iam ad impietatem inclinatis consentiret. Ad tertium verò dubium respondetur, quod Deus nõ punit vniuersaliter peccata, nisi cum in vniuersis inueniuntur, quod non est nunc. Et prӕterea etiam summa peccata non statim punit, nisi addita obstinatione, sicut nunc Berosus ostendit ita dicens in secunda parte, in qua de præcognito futuro diluuio sic scribit:

Enoch.

Tum multi prædicabant & vaticinabãtur, & lapidibus excidebãt, de ea quæ ventura erat orbis perditione, sed enim illi assueti corridebant omnia, cælestium illos ira atque vltione perurgente pro impietate atque sceleribus.

Diluuij præcognitio.

Præcognita verò fuit prisca inundatio tum spiritu Dei, vti sanctus Enoch, tum Astrorum obseru-

A *obseruatione, vt quæ Babyloniæ inuenta fuit, & Epigenes atque Plinius notauerunt. Alibi scripsimus atque probauimus hæc duo simul stare, inundationem terrarum à causis naturalibus processisse, quas studiosi in monumentum exci-*
B *derunt, & à diuina prouidentia simul ab æterno ordinatam, vt quo potißimum tempore homines demererentur perirent. Deinde Berosus ostendit in tertia parte quo pacto genus humanum reparatum sit per arcæ præparationem dicens:*

C Vnus inter gigãtes erat, qui deorum venератior & prudentior cunctis, reliquus ex probis erat in Syria. Huic nomẽ erat Noa, cum tribus filijs Samo, Iapeto, Chem & vxoribus Tytea magna, Pandora, Noëla,
D & Noëgla, is timens quam ex astris futuram prospectabat cladẽ, anno LXXVIII. ante inundationem, nauim instar arcæ copertam fabricari cœpit. Anno septuagesimo octauo ab inchoata naui, ex improuiso
E exundauit oceanus & omnia maria mediterranea. Fluminaq; ac fontes ab imo ebullientes inundauerunt supra omnes montes accedentibus, atque impetuosissime & supra naturam è cælo copiosissimis hymbri-
F bus multis diebus corruentibus. Ita omne humanum genus aquis suffocatum, excepto Noa cum familia sua quæ naui erepta est. Nam eleuata ab aquis in Gordiei montis

montis vertice quieuit, cuius adhuc dicitur aliqua pars esse, & homines ex illa bitumen tollere, quo maximè vtuntur ad expiationem.

Iosephus hoc loco vtitur contra Appionem grammaticum, dicens Berosum Chaldæum & historicos Phœnicas nominare Noam & filios eius proprijs nominibus, & diluuium, & arcam. Et in primo de antiquitate Iudaica, hunc locum ad verbum transsumens in testimonium eiusdem inquit, arcæ Noæ atque diluuij memoriam faciunt omnes qui barbaras historias conscripserunt, quorum vnus Berosus Chaldæus qui narrans de hoc diluuio taliter est affatus. Dicitur autem nauis eius quæ in Armeniam venit circa montem Gordieum aliqua adhuc portio esse, & quosdam bitumē exinde tollere, quo maximè homines ad expiationem vtuntur. Et subdens de historicis Aegyptijs & phœnicibus, meminit, inquit, etiam horum Hieronymus Aegyptius qui antiquitatem Phœnicam noscitur conscripsisse. Sed & Maseas Damascenus in nonagesimosexto historiarum libro ita de eis dicit: Est super Myriadam excelsus mons in Armenia, qui Baris appellatur, in quo multos confugientes sermo est diluuij tempore liberatos, & quendam simul in arca deuectum in montis Ocilæ summitate fuisse, lignorúmque reliquias multo tempore conseruatas. Fuit autem iste, quem

Baris.

A *quem etiam Moyses Iudæorum legislator scribit. Hæc Maseas. Nota quia dicit Iosephus ibi, quòd etiam Græci qui barbaras historias trāssumpserunt non solum diluuij & Noæ reminiscuntur, verumetiam & longitudinis annorum*
B *solarium, quibus mille annis vixerunt. Sic enim ad verbum dicit: Noa quum vixisset post diluuium trecentis & quinquaginta annis, fœliciter agens, mortuus est anno vitæ suæ quinquagesimo suprà nongentos. Nullus autem ad*
C *vitam modernam & breuitatem annorum quibus viuimus comparans antiquorum longitudinem putet falsa quæ de illis sunt dicta. Illi nanque cum essent religiosi, & ab ipso Deo facti, tantorum annorum curriculis rite viuebāt.*
D *Deinde propter virtutes & gloriosas vtilitates quas iugiter perscrutabantur, id est, Astrologiam & Geometriam & Physicam, Deus eis ampliora viuendi spatia condonauit, quæ non cautè discere potuissent, nisi nongentis viuerent annis. Per tot enim annorum curricula,*
E
magnus annus impletur. Et subdit inducítque testes dicens: Testes autem dicti mei sunt omnes qui antiquitates apud Græcos & Barbaros conscripserunt. Nam & Manethon qui de-
F *scriptionem fecit Aegyptiorum, & Berosus qui Chaldaicam deflorauit, & Mochus, & Estyus, & Hieronymus, Aegyptius qui Phœnicam disposuerunt, concordent cum dictis meis.*

Vitæ longitudo quibus & cur data.

Hesiod.

Hesiodus quoque & Eratheus, & Hellicanus & Agesilaus in historijs suis, memoriam faciunt antiquorum, annis mille viuentium. Hæc Iosephus. Quinetiam diluuij & temporis eius vsque ad Ninum meminerunt Xenophon libro de æquiuocis, Archilochus in Epitheto temporum, Fabius pictor de origine vrbis Romæ & Cato in secundo fragmento originum, super quos omnes iam commentaria edidimus. Hactenus in communi pro Berosi litera dicta sunt, nunc in particulari pauca excurramus. Noam fuisse virum Dei cultorem & iustum, & solum, vniuersis ad impietatem declinantibus, etiam Moyses scribit. Fuisse verò gigantem & astronomiæ peritum, etiam peritiores Talmudistæ asserunt. Fuisse autem Syrum Phœnicam cognomina sua indicant Ogygius Dysir, vti in sequente commentario exponemus. Dubitatur verò de eo quod ait, cœpisse fabricari arcam ante inundationem anno lxxviij. cùm centum viginti annos Moyses supputet Genesis vi. cap. & Berosus alibi teste Plinio quadringentos octoginta cum Critodemo assignet, vt in superioribus diximus. Ad primum respondetur, quòd mandatum de fabricanda arca Noa accepit ante inundationem annis centum viginti vt Moyses significat. Quadraginta verò & duobus annis præparauit ligna ob immensitatem operis faciundi. Et ita anno sequente qui erat

Noa gigas & astrologus.

Arca quādo facta.

sept

A *septuagesimusoctauus ante inundationem, cœpit opificium ingẽtis arcæ, vt Berosus supputat. Quod verò adducitur de Plinio dicente ante Ninum fuisse supputatos à Beroso & Critodemo annos cccclxxx. non de arca dixerunt, sed de li-*
B *teris inscriptis & inuentis eo tempore, vt patet in septimo naturalis historiæ cap. vltimo vbi de his loquitur Plinius. Rursus, quia dicit ex improuiso accidisse diluuiũ, non refertur ad Noam, & eos qui nouerũt & inscripserũt coctilibus la-*
C *terculis, & lapidibus, sed ad derisores, qui illud neque credebant neque sperauerant affuturum. Fuit autem hoc primum diluuium nouimestre, vt Selinus asserit in Collectaneis, & Moyses Genesis viij. cap. & Xenophon de æquiuocis. Ex-*
D *cessit verò omnes altissimos orbis montes xv. cubitis, vt testatur Moyses. Et vt ait, deleta est omnis caro sub cælo, excepto Noa cum sua familia. Ex quo patet Talmudistas esse falsiloquos, & mendaces, contráque diuinas* Talmudistas carpit.
E *literas ad morem suum exponentes, quòd diluuium non attigit montem Sion, argumento vsi: quia inuentum est ibi post diluuium semen giganteum: nõ attendentes quòd Noa cum filijs fuerunt gigantes, & Titanes gigantes ge-*
F *nuerunt, teste Beroso, qui teste Moyse posuerunt vrbẽ Titanũ in Aegypto, quam vocat Tanim dẽpta prima litera, vt patet Num. ca. xiij. tã per textũ quã per expositores. Hæc de tẽporibus ante*

dilu-

diluuium. Nunc ad ſequentes libros præparans A *auditores, ita concludit.*

Ab hoc igitur anno ſalutis humanæ ab aquis primordio ſumpto, noſtri maiores innumeros ſcripſerunt. Nos verò tædioſum illorum ſermonem abbreuiaturi re- B feremus origines & tempora, & reges eorum duntaxat regnorum, quæ nunc magna habentur, In Aſia quidem noſtrum omnium celſiſsimum Babylonicũ, Aphrica Aegyptium & Lybicum, quę vnum pri- C mo fuerunt, & ſub vno narrabimus. Poſtremo in Europa quatuor noſtri enumerant. Celtiberum, Celtæ, Kytim, quod illæ gentes Italicum appellant, & Thuyſconum quod à Rhæno fluuio per Sarmatas in Pō- D tum finit. Addunt quidam etiam quintum dictum Ionicum.

Ergo ſuperior narratio quaſi quædam præfatio à Beroſo præmiſſa eſt, vt quiſque cognoſceret à quo præcipuè anno & tempore, ſuæ gen E *tis originem inchoare debeat, quia non ante diluuium primum, quia nulla remanſit origo niſi Noanica quæ & Ogygiana Phœnica, neque item vt Græci faciunt, inchoanda eſt à Nino, quia longe ante eum coloniis oppletus erat totus* F *orbis, & origines ſub Noa diſcretæ. Et ideo quiſque dum requirit ſuæ gentis & regni originem incipiat ab hoc anno ſaluationis hominum*

A *num à diluuio, & videat genealogias ducum*
primarum coloniarum, & inde originem suam
in communi accipiat, & postea in particulari
in quarto & quinto Iob. Verùm quia in biblio-
thecis Chaldæorum annotabantur prolixæ o-
B *mnium gentium & regnorum origines, & an-*
tiqua gesta, quæ fastidium generabant: idcir-
co ipse deflorauit vt Iosephus loquitur, omnem
Chaldaicam historiam; & solum de origine re-
gnorum ætate sua clarorum loquitur. Fuit au-
C *tem Berosus circa finem monarchiæ bipartitæ*
Persarum & Medorum. Fuit enim ante Ale-
xandrum, quia Metasthenes qui floruit circa
initium Alexandri vsus est chronographia Be-
rosiana pro monarchia Assyriorum, vt tam in
D *eius litera, quàm commentariis super eum ex-*
planauimus. Item adhuc durabat bipartita
monarchia Asiæ in qua præualebat Babyloni-
ca, vt hoc loci notat, vbi ætate sua Babyloni-
cum asserit præstantissimum omnium. Quare
E *pro Asia Babylonicam originem & antiqui-*
tatem tradet. Pro Aphrica verò Aegypti &
Lybiæ originem exponet. Pro Europa verò
in qua nulla erat monarchia, exponet origines
Italiæ, Hispaniæ, Germaniæ per Sarmatas vs-
F *que Tanaim & Pontum. Cur verò de Ionico*
non posuerit ad longum originem, existimo id
caussæ esse, quia posita origine Græciæ à diluuio
ad Ninum, ipsi Græci deinceps inter se disside-

bant in historia. Et quoniam nullis displicere A *voluit, quibus erat charus, & à quibus donatus fuit publica statua inaurata lingua, vt Plin. asserit, idcirco à Nino deinceps raro tangit Græciam. Cæterum quia origo haberi non potest nisi per genealogias, ob id hunc secundum librum* B *Genealogiarum præmittit tribus sequentibus.*

BEROSI DE GENEALOGIIS PRIMO- C RVM DVCVM POST diluuium.

LIBER SECVNDVS.

Indigetes pro indagatores.

QVi primi fuerint in orbe reges post D diluuium & ante Ninum Græcis prioribus nondum compertum fuerat, sed solùm Barbaris, qui se primos rerum vtilium Indigetes asserunt atque scriptores, & multorum memoriam apud se fuisse cõ- E seruatam affirmant, vt Diodorus in j. lib. author est. Igitur Berosus in hoc secundo libro de primis ducibus & eorum Genealogia post diluuium ita tradit, vt nulli sit regno sua ignota origo. Et primo quidem in- F ducit procemium de Iano patre omnium, & Tytea magna. Deinde Genealogias describit.

De

A De primis sic dicit:

NEcesse est igitur nos ex præmissis confiteri, quòd & Chaldæi & Scythæ scribunt, siccato ab aquis orbe non fuisse
B nisi dictos octo homines in Armenia Saga, & ab his omne hominum genus in terris seminatum, atque ob id Scythas rectè dicere & appellare Noam omnium deorum maiorum & minorum patrem, &
C humanæ gentis authorem, & chaos & semen mundi. Tyteam verò Aretiam, id est, terram in quàm semen chaos posuit, & ex qua tanquam ex terra cuncti prodierunt.

D *Multa memoratu digna his verbis insinuat Berosus, quæ apud poëtas legebamus, & originem ignorabamus. Primum igitur nedum apud Moysen & Berosum, sed etiã apud authores Latinos legimus, quo scilicet primũ loco post*
E *diluuium & ante Ninum cœpit humanum genus. Primi sunt Barbari historici, præcipuè Hieronymus Aegyptius & Maseas Phœnix, qui (vt supra diximus) testãtur Noã cùm arca saluatũ fuisse in Gordici Armeniæ montis iugo*
F *Ocila altissimo. Est autem Gordieus mõs in Armenia nõ procul ab Araxi fluuio, à quo Moyses vocat Armeniæ Caspios montes altissimos Ararat pro Araxat. Et ideo licet in Ptolemæo*

Gordieus mons.

Araxes fluuius.

non continuctur à scriptoribus mons Gordiens A & Caspius proximus amni Araxi, hoc tamen à vitio impressoris processit, quia debent continuari, licet diuersis locis diuersa nomina sortiantur. Est autem Ararat, vt Hebræi proferunt, siue Araxat vt Aramei, siue Araxes vt Græci B ac Latini, fluuius Stychiæ in maiori Armenia, de quo Lucanus in septimo: Armæniumque bibit Romanus Araxem. Super hunc Augustus pontem, quem à magno Alexandro factum ruperat amnis impetus, firmiorem restituit, in cu- C ius laudem Virgilius in octauo Aeneidos dixit: & pontem indignatus Araxes. Ex hoc tres amnes fluere, Phasim, Thermodonta & Tanaim, Orpheus mendax in Argonautica dixit. Nam vt Geographi cum Tolomæo certissimè D notant, aliunde ortum habent. Hac itaque regione circa Araxem consedit ab origine sui gens Scythica, à Scytha rege eorum dicta, vt est author Diodorus libro quarto. Et ideo locus primus quo cœpit humanum genus post diluuium, fuit Scythia Araxea, vt Berosus E Chaldæus, & Hieronymus Aegyptius, & Maseas Damascenus, atq; Moyses, ex Barbaris consentiunt, ex quibus Archilochus Græcus in Epitome temporum, super quem iam confecimus F commētaria, ita dicit ad verbum Maseas Phœnix Damascenus libro xcvij. historiarum asserit ante Ninum fermè ducentis quinquaginta annis

A annis fuisse inundationem terrarum, & quendam, cui Moyses antiquissimus historicus testimonium perhibet, liberatum circa fluviũ Araxem ad montes Caspios, túmque recente cœlo, & rudi humano genere vixisse auream vitam, in
B qua nullo ferente leges natura ipsa viuebatur, quousque Ninus & Semiramis arma gentibus intulerunt, & auream vitam vitiare cœperũt. Idem scribunt ex Latinis Trogus & Iustinus in primo epitomatum de aurea vita ante Ninũ.
C Et hi secũdo libro asserunt itidem Scythas semper fuisse superiores de principatu humanæ originis, sequuti Catonem de originibus, cuius commentaria exegimus. Is in secundo fragmento hæc dicit. Chaldæi orbis sempiternitatẽ sibi per-
D suadent. Phœnicibus verò ac Sagis magis placet origo. Inter vtrosque conuenit ante Ninum circiter ducentis quinquaginta annis quibus durauit aureum seculum terras fuisse inundatas, & in Scythia Saga renatum mortale
E genus. Siue enim ab æterno mundum existimes, & ignis principio cuncta possederit, posteáque sensim in sua loca elementa coëuntia homines produxerint, siue (vt fertur) ante aureum seculum terras subrutas inundatio tenuerit, & ex
F siccata humo apparuerint homines equidẽ principatus originis semper Scythis tribuitur, à quibus auctis colonias per orbem missas ferunt, & ex his venisse Ianum cum Dyrim & Gallis

Scytharũ antiquitas.

progenitoribus Vmbrorum in Vaticanū & Ianiculum. Et in principio fragmenti: Italiæ, inquit, splendidissima origo fuit, tum tempore, tum origine gentis. Cœpit enim aureo seculo sub principibus dijs Iano, Camese, Saturno, gente Phœnicea & Saga. Igitur omnes historici, Græci, Latini, & Barbari, qui de priscis ante Ninum antiquitatibus conscripserunt, vnanimi consensu affirmant in prisca Armenia Aramea cœpisse genus humanum quacunque via cœperit. Eadem regio prius Aramea Scythia Saga dicta fuit, à qua postea longè latéque antiquitus omnis septentrio à Tanai in Sarmatas, & in orientalem Imaum montem, Scythicum Araxeum siue Arameum Saga nomen communicatum fuit, vt Plin. in septimo naturalis histo. cap. xvij. significat dicens: Scythas populos Persæ vniuersos Sagas appellauere à proxima Saga gente, antiqui verò Arameos. Cui argumento est prima vrbs ponè Araxim amnem, vbi teste Diodoro gens Scythica parua numero, & ignobilis principio consedit. Nam ea Saga Albina, siue (vt Ptolomæus notat) per syncopatam compositionem Sagalbina dicitur, Et hoc de loco, vbi cœpit post diluuium genus humanum tam secundum diuinas literas quàm gentiles dictum sit. Secundo memoratu dignum est nomen Saga, vt Aramei proferunt, vt Sangni, & Etrusci, & Sabini, vel

A B C D E F (margin letters)

Marginal notes: Aramea. Saga. Scythia. Albina. Sangni.

A vel Sanctus vt Latini. Hæc non differunt significato, sed sola deriuatione prolationis, quia à Saga Sangni & à sangni sanctus deriuatur, mutata litera g in c. Est autem Sanctus id quod purus religiosus, sacerdos. Vnde Sagam Festus B exponit sacerdotem expiatorem. Diuus vero Hieronymus in libro de interpretationibus, sagam interpretatur immolatorem & sacrificulũ. Congruit ei quod Moyses scribit Gene. cap. ix. vbi affirmat Noam cum familia egres- C sum ab arca primum sacerdotio & religione functum, mox sacra Deo fecisse. Vnde & ipsa familia eius & posteritas Saga, & qui cum Iano in Etruriam venerunt Tusci, Sagi, & ostium Padi ab his sagum dictum referunt D authores, præcipue Cato & Plinius. Cato enim in fragmento decimonono de originibus his verbis vtitur. Sangni gentilem Sabi dicunt Sabini. Sanctum Romani, Sagam barbari, à quo primi Tusci, id est, pontificij & sacri expiato- E res dicti fuerunt. Plinius item libro tertio naturalis historiæ, cap. xvij. de Padi Ostijs circa quæ Tusci venerunt, ita dicit. Proximum inde Ostiũ Caprasiæ, deinde Sagus. Omnia ea flumina fossásque primi Sagi fecere Tusci egesto per F transuersum amnis impetu in Atrianorum paludes, quæ septem maria appellantur nobili portu Tuscorũ Atriæ, à quo Atriaticum mare ante appellatũ, quod nunc Hadriaticũ. Hæc Plinius

Sanctus.

Sagus.

Locus igitur & gens Saga sic dicta fuit. Tertiò A
memoratu dignum est, quòd Noa siue Iani, vbi
Sagalbina *consedit ad Araxim prima vrbs dicta Sagal-*
Alba. *bina, id est, pontificia imperialis, quia Saga pō-*
Fasces. *tificia est. Albina verò imperialis ab insigni*
imperij Alba, id est, fascibus. Est enim fascis, B
fasciculus in quo virga sceptri & flagellum
cum securi inclusa erant. Et hoc Latini fasces
imperij, Aramei vero vocant Albam, vt demō-
strauimus super quartum fragmentum Cato-
nis, vbi & redarguimus eos non exili argu- C
mento, qui Tyberim existimauerunt dictum
Albulam à colore, aut albam virgam datam
Cranæ in vj. de Fastis Latinam habere origi-
nem. Rursus memoratu dignum est, quòd octo
solum animas saluatas à diluuio tam Moyses D
quàm Chaldæa historia tradit, cōtra fabulosos
simul & hæreticos Talmudistas, qui (vt suprà
diximus) nullo certo authore dicunt multos gi-
gantes fuisse saluatos in monte Sion. Rursus de
primis cognominibus Noæ cognomine Iani, vt E
in iij. lib. dicet Bero Primũ cognomen est chaos,
Chaos. *vt supra dixit in prologo Hiero. idē est chaos &*
Hyle à quo hyleton. Est autem chaos rudis &
indigesta moles ante omnes & ex qua omnes
prodeunt, vt Ouidius in primo Meta. docet. F
Ad huius similitudinem Ianus siue Noa dictus
est chaos & semen orbis, quia in eius renibus
& semine informi prodijt humanum genus, &
ipse

A *ipse omnes præcessit tempore, vt idē Ianus apud Ouidium loquitur in primo de Fastis. Et primo quòd omnes longo tempore præcessit, ita aperit. Me chaos antiqui (nam sum res prisca) vocabant, Aspice quàm longi temporis acta canam.*

B *Deinde quòd membra sua, id est, filij fuerint in seminali sua ratione informi, ex qua successu formati fuerunt, sic Mythice, loquitur. Tunc ego qui fueram globus & sine imagine moles, in faciem redij, membráque digna Deo.*

C *Membra digna patre Deo dixit, quia omnes filij eius pro dijs ex magnitudine beneficiorum impensorum humano generi habiti sunt. Vnde & pater deorum maiorum, scilicet filiorum, & minorum, scilicet nepotum & pronepotum di-*

D *ctus fuit, quia omnes fuerunt principes regnorum & coloniarum excellentissimi iudices & duces, qui quoniam in regimine orbis vices dei exequuntur, tam apud Gentiles quàm Hebræos & diuinas literas Heloim, id est, dij & numina*

E *dicuntur, vt est illud Psalmi: Ego dixi dij estis,* Dei qui. *& filij excelsi omnes, & in Exodo: Si inquit fur latuerit, causa referetur ad deos. Et hoc pacto pro iustis iudicibus & principibus deos & numina secum regnasse Ianus dicit apud Ouidiū*

F *in primo de Fastis, his verbis: Tunc ego regnabam patiens cum terra deorum Esset, & humanis numina mixta locis. Aurea enim ætate iusti principes regnabant, & ideo iure dij à di-*

Consutius *uinis literis & gentilibus dicti, quoad vices dei* A *non diuinitatem substantialiter. Rursus illi cognomento fuit auctori hominum, id est Consutio, quia eo auctore conseritur humanum genus, vt asserit Macrobius in primo Saturnalium.*

Noæ cognomina. *Ergo quia Ianus siue Noa post diluuium præces-* B
sit omnes tempore, dignitate, principatu, & effectiua origine, idcirco sibi iure vendicauit cognomina Chaos, Ileton, Semen, mũdi, patrem principum, & deorum maiorum ac minorum, & auctorem consutiúmque humanæ gentis, qui se- C
men iaciens in vxorem Titeam, vti cœlum in terram, seminauit omne mortale genus. Et ibid Titea terra, & Noa siue Ianus cœlum cognominatus est, vt in tertio libro dicetur, quia sicut ex vi cœlesti & terra cuncta prodeunt, ita o- D
mnes geniti sunt authoribus Iano & Titea. Vnde & Titanes dicuntur terra geniti, vt poetæ mythice loquuntur. Hæc de principibus mundi Noa & Titea, nunc ad genealogias Berosus se conuertit dicens: E

Preter verò tres primores filios, Noa post diluuium gigantes pluresque filios genuit. Quare ad abbreuiandum plurimum conferet si omniũ posteritates figurabimus, ab ipso Noa sumpto exordio, deinde sigilla- F
tim à cæteris. Primum itaque dixerunt Ogygisan Sagam, id est illustrem sacrorũ pontificem Noam Dysir.

Figu

A *Figuras Berosus appellat Genealogiarum arbores, à quo exemplari morem legisperiti desumpserunt, qui gradus de sanguinitatis instar arborum conscribunt. Et per truncos & ramos & folia significant ascendentes seniores patres &* Arbores consangui nitatis.
B *auos, & descendentes filios & nepotes & circunstantium consanguineorum. Initium figuræ primæ erit Noæ continens omnes filios Noæ ortos ante póstque diluuium. Secunda erit arbor posteritatis Sami. Tertia Iapeti. Quarta*
C *Cham, qui & Cameses. Duo autem hoc loco Berosus tradit, quæ conueniunt historiæ Mosaicæ. Primũ quia Noa Gygas genuit post diluuiũ gigantes, vt supra diximus Secundum quia etiã genuit alios filios, quos in arbore eius scribet.*
D *Nam teste Moyse nono capite Genesis: mandatum Noa sacrificans à Deo accepit cum filiis, vt vacaret generationi, & solitariæ terræ implendæ. Neque tamen dicendum est quòd illud neglexerit, aut quòd illi tempus defuerit, aut*
E *quòd illud præceptum nõ obligaret omnes terra iam multiplicata, quod erat intentio latoris dei expressa, quia erat vir iustus & perfectus vt ait Moyses, & vixit post diluuium annis cccl. vt tam Moyses quàm Berosus scribunt, &*
F *terra funditus desolata, etiam ipsa lege naturæ obligabatur ad generationẽ. Quòd si Moyses non omnes posuit, hoc fecit quia ad originẽ Hebræam festinabat, & solum tot ponere voluit,*

quot

quot linguarum genera septuagintaduo discre- A *uerant. Neque valet quod Talmudistæ dicunt, quia ipsum Noa cognomento Cælum, filius eius Cameses incantamento testes illi secuerit, quia vt testatur Berosus hoc egit iam genitis filiis compluribus, & iam in senium declinante Noa,* B *vt narrabitur in tertio lib. Et ideo vitatis fabulis & erroribus Talmudistarum, quod præcepto naturæ, imò diuino congruit est tenendū, & quòd Berosus exprimit certissimus & veracissimus author. de Ogyge verò, id est illustri* C *Noa, & Desir, id est, Ilice, vt interpretatur diuus Hieronymus, est sciendum quòd ait Petrus Comestor Genesis cap. xiiij. & Iosephus in primo de antiquitate Iudaica. Habitauit (inquit)*
Hebron. *Habram circa Hebron iuxta Ilicem quæ voca-* D
Ilex. *tur Ogygi. Et dicitur, vt ait, ciuitas quatuor patriarcharum, quia habitauerunt ibi & sepulti sunt, Adam, Habraam, Isaac, & Iacob. Et ita Ogygi ante diluuium, & post fuit patria iustorū etiam & ipsius Noæ, qui à patria Ogy-* E *san, id est illustris sacer cognomen habuit. Vnde*
Ogyges priscus. *omnes illum cognominant priscum Ogygem, vti Xenophon de æquiuocis, & Metasthenes, quem præfuisse prisco diluuio dicunt. Et ex Latinis Solinus dicens primum diluuium fuisse nota-* F *tum sub Ogyge nouimestre, & ab eo ad Deucalionem septingentos supputari annos. Sed sub Ilice manebant iusti, quia arbores pro templis*

&

A & numinibus antiquis erant, vt etiam consentit Plinius in xij. natural. historiæ capite primo. Et nota, quia Phœnicia est à Damasco vsque ad Gazam. Quod patet, quia Ioppen Hierosolymæ portum dicunt esse oppidum Phœnicum, B vti est illud Plinij in v. naturalis historiæ cap. xiiij. Ioppe inquit oppidum Phœnicum, inundatione terrarum vt ferunt antiquius. Nota quòd Ioppe fuit ante inundationem terrarum in Phœnicia, sed non primum Phœniciæ oppi- C dum, quia in principio Phœniciæ mediterraneæ antea Cain ædificauerat Enos vt diximus & prius Adam cœperat Hebron, vt in sequentibus ostendemus. Phœniciæ Ioppe.

D Nunc Genealogiarum figuræ ponendæ sunt.

Prima figura Noæ, quæ & Iani patris.

Macrus Iapetus Prome Thuys Crana Cranus Granus
iunior theus cō gy
priſcus gas

Noa cognomine Ianus Ogyges ante diluuium, genuit Sem Cam & Iaphet. Poſt diluuiū verò omnes iſtos huic arbori annexos qui ſunt.

Decē
et ſep Ara- Regina Pando- Thetis Oceanus Typhœus
tē Ti xa ra iuni-
tanes priſca or.

Porrò Thuyſcon tam Beroſo quàm Cornelio Tacito teſtibus, fuit author Germaniæ, cuius hæc poſteritas.

Thuy- Mānus Ingae Iſteuon Hermi Marſus Gābrinus
ſcon uon non
Germa
norum Sueuus Vādalus Hunnus Hercules
& Sarma Teutanes
tum pater
Araxa pri- Scytham Napus
ſca genuit priſcum & Prutus
à quo

Hæc Genealogia & arbore prima, notandum eſt quòd omnes hi reputati ſunt filij Cæli ac terræ

A terræ, siue Iani & vestæ, siue mauis Noæ atque Titeæ. Nam Noa, Ianus & Cælum cognomenta habuit, vt in tertio libro Berosus commemorat. Diodorus verò Siculus in quarto libro refert ex historia Scythica & Aphricana,
B na, quòd Cælum qui primus omnium regnauit apud eos habuit plures vxores, & ex Titea sustulit xvij. quos à matre appellauit Titanas, fuerúntque omnes filij Cæli numero quadragintaquinque. Quòd si in hac arbore Berosiana supputes
C putes filios tres primores ante diluuiū, & xvij. Titanas, & residuos xiij. Et item xij. successores posteritatis Thuysconis, erunt omnes numero quadraginta quatuor. Sed notanda sunt duo, quòd Noa sibi in filios adoptauit Thuysconis posteritatem,
D steritatem, & ideo in eius arbore ponuntur & non aliorum nepotes, in quo præcellunt Germani & Sarmatæ, qui dicuntur nunc Thuysci à Latinis & Gallis. Sarmatæ autem populi sunt Poloni, Gothi, Rußi, Prußiani & Daci, atque
E huiuscemodi. Hæc secundum descriptionem Berosianam. De pluralitate vero vxorum Noæ siue Cæli, decipitur Diodorus pluralitate synonyma. Nam eadem vxor Iani fuit dicta Titea, Terra, & Vesta magna. Cum Beroso concordat
F de Thuyscone terra genito Cornelius Tacitus de situ & moribus Germanorum. Nunc sequitur arbor Sami.

Germanorum excellentia.

VxorNoæ Titea, Terra Vesta.

Sec

Secunda arbor genealogiarum Sami.

Samus qui ponitur primus filius Noæ, à quo geniti hi quinque — *Arameus Arpaxeus Lugdus Assyrius Helameus.*

Posteritas Aramei.

Arameus filius Sami genuit hos quinq; duces — *Getul Alan Vl siue Vol Mesa Ausi*...

Posteritas Arpaxei.

Saus à quo — *Epirus à quo* — *Obulas à quo* — *Thyobum*

Arpaxeus filius primogenit⁹ Sami genuit Salē — *Sala Heber Ictã siue Ister Dalmat*...

à quo à quo à quo — *à quo*

Albana Obalus Diclas Azalus Adulas Iader Salad... *es*

à quo à quo à quo à quo à quo à quo

Sernates à quo

Posteritas Mesæ filij Aramei.

Mesa filius Aramei genuit quinq; hos duces. — *Getum Dacū Bannonem Brigū Thynū*

Samus qui & Sem. *Hæc supradicta secunda arbor est genealogia Sami filij Noæ siue Iani. Hunc Samum Moy*

A *Moyses & Hebræi vocant Sem. Moyses autem*
in x. capitulo Genesis, huius arboris non omnes
duces nominat, sed solum eos quibus fuit diuer-
sa lingua, quia Moyses non distinguit gentes
nisi quatuor & septuaginta, quia non fuit di-
B *stincta lingua nisi per septuaginta quatuor di-*
scretos sermones, licet in eadem lingua atque ser
mone essent distincti modi loquendi intelligibi-
les tamen sub eadem lingua. Quare tot duces de- Linguarū
scribit Moyses quot linguæ fuerunt. Chaldæi & gentiū
C *verò tot duces quot regnorum & gentium con-* distinctio.
ditores. Falso igitur de more suo delirātes nullo
certo authore dicunt fuisse septuaginta linguas,
ac propterea frater de Lyra falsissime atque In Lyrā.
erronee exponit illud Deuteronomij xxxij.
D *quando diuidebat altissimus gentes, quando*
separabat filios Adam, constituit terminos po-
pulorum iuxta numerum filiorum Israël. Dicit
enim. Quando diuidebat altissimus gentes in
confusione linguarum constituit terminos popu
E *lorum lxx. linguarum iuxta numerū filiorum*
Israël, qui fuerūt lxx. quia dicitur Genes. xlvi.
Omnes animæ domus Iacob quæ ingressæ sunt
Aegyptum fuerunt septuaginta. Et nō vidit de
Lyra, sed ignorauit linguas fuisse lxxiiij. Nam
F *vt patet Genesis decimo capitulo, quatuor fuere*
primi duces, scilicet, Noa, Sem, Cam, & Iaphet.
Et ex Iaphet fuerunt duces linguarum xiiij.
Ex Cam xxxi. Et ex Sem viginti quinque.

Quod si volumus strictius & exactissime vide- A
re, tempore diuisionis linguarũ non fuerunt nisi
sexaginta solum duces, quòd sic patet. Phalech
natus est tempore diuisionis linguarum, vt patet
Genesis decimo & vndecimo capitulo. Ergo ipse
& qui post eum natus est frater eius Iectan, & B
duodecim posteri Iectan nondum loquentes vel
nondum nati, non fuerunt lingua confusi. Et ita
amotis quatuordecim ducibus à septuaginta
quatuor, remanẽt solum sexaginta. Quocunque
igitur se vertat de Lyra inueniet falso se expo- C
nere, non solum ipse, sed & omnis glosa ei simi-
lis, quòd in diuisione linguarum numerus eius-
dem speciei septuagenariæ fuerit par filiorum
Israël, & terminorum siue regnorum Gentium.
Fuit par numerus Iacob quadriuxcrij, & duo- D
decim filiorum ac tribuum Israël, vti probaui-
mus in commentarijs nostris super Deuterono-
mium, & super Xenophontem de æquiuocis. Igi-
tur siue Moyses ad capita linguarum genealo-
gias referat, vt quidam existimant, siue quòd E
verius existimo, prætermissis iunioribus colo-
niarum ducibus ad suam originem festinaret,
quam prosequi præcipue instituebat, neque to-
tidem quos Berosus enumerauit primarum co-
loniarum duces, neq; eadem prolatione protulit, F
sed Hebraica. Sic enim vocat. Filij Sem fuerũt
Elam, Assur, Arphaxat, Lud, & Aram. At
verò Arphaxat genuit Sale, de quo ortus est

Heber

A *Heber. Nati autem sunt Heber filij duo. Nomen vni Phalech, eo quòd in diebus eius diuisa sit terra, & nomen fratris eius Iectan. Hic Iectan genuit Almodat, Asarmauet, Salep, Iadar, Aduram, AZal, Dicla, Obal, Abimael, Soba,*
B *Epir, Obula, & Iobab. filij autẽ Arã, Hus, Vl, Geher, & Mes: Et hæc nomina corruptißimè in Latinis codicibus habentur. Nec mirũ de Hebræis dictionibus, quum Latina vocabula impressores in immensum corruperint, vt aliquan-*
C *tulum ostendimus quæstione Annia xij. Et nota hunc Assyriũ filium Sami ducem fuisse coloniarũ post Cam in Aegypto, & à suo nomine vrbem ædificasse, de qua Esaias propheta capit. lij. In Aegyptũ (inquit) descendit populus meus*
D *à principio, vt colonus esset ibi, & Assur absque causa calumniatus est eum. Porrò fuit alter Assur filius Beli, & nepos Nymbroti, qui egressus de Babylonia ædificauit tetrapolim Niniuen ciuitatem magnã, vt Moyses scribit Gen. x. cap.* Assur.
E *Vocauit autem eam Niniuen, id est, Iouinam à suo cognomine. Teste enim Xenophonte, libro de æquiuocis. Nomen proprium viro fuit Assyrius filius Beli, quem Assyrium sui cognominauerũt Ninum, id est, Iouem, quoniã Assyrius qui fuit*
F *Babylonius Hercules, idem fuit Assyrius Iuppiter. Hæc de secunda arbore, quæ est Genealogia Samiticorum ducum. Nunc de tertia est dicendum, quæ est de prisco Iapeto filio Noæ.*

Tertia arbor posteritatis Iapeti.

Iapetus qui &
Iopetus & *Andromada*
Cephus 2 3 4 5 6
Atalus *Medus* *Magogus* *Samothes* *Tubal &* *Moscus*
primus *Dis* *Iubal*
genuit duces 7 8
octo qui sunt: *Tyras* *Ion.*

Ab hoc Iopen & Iaph
& primogenitus Co-
1 *merus Gallus.*

Comerus primoge-nitus ge-nuit tres hos duces.	*Ascaniũ*	*Rypheũ*	*Tagũ or ma*	*Kytin Italus Attalus*	*Dodoneus Tarsum Helisam*

Posteritas Itali.

Italus cui nomen Kytin cognomen Attalus, siue Athlas genuit	*Hyam*	*Morgetẽ*	*Siculũ*	*Romam*

Posteritas Itali.

Ex Pleiade in Italia 7. Pleiades, Maiã, Celeno Ameroen &c.	*Galathea pellex Herculis*	*Galathea genuit*

Poster

Posteritas Samothis.

Samothes cognomine Dis cuius filius	*Magus cuius fil.*	*Sarron cuius fil.*	*Namnes cuius fil.*	*Dryiudes cuius fil.*
	Bardus cu. fil.	*Longo cuius fil.*	*Bardus iunior cuius fil.*	*Celtes.*

In hac tertia genealogiæ Iapeticarum gentium arbore, Moyses non totidem ponit quot Berosus: sed hos tantum, dicens: Filii Iaphet fuerunt Gomer, Magog, Madai, Iauan, Tubal, Mosoch, Thyras. Filij Gomeri: Ascanez, Ryphat, Tagorma. Filij verò Iauan, Helisa, Tarsis, Dodonim & Kytin. De nominibus verò Gomerus mutata g, in c, fit Comerus. Hæc mutatio teste Varrone in primo de lingua Latina sæpe fit, vt Geruus & ceruus. Magog primus Cælosyriam coluit, vbi à suo nomine vrbem vocauit Magogibi, id est, patria Magog, de qua Plinius in v. naturalis historiæ, cap. xxiii. Cale, inquit, Syria habet Bambycem, quæ alio nomine Hierapolis dicitur, sed à Syris Magogibi prodigiosa. Ad hanc vrbem loquitur Ezechiel propheta, capite trigesimooctauo & trigesimonono: Ecce, inquit, ego ad te Gog & Magog principem capitis Mosoch & Tubal. Quæ vero loca & gentes condiderint reliqui duces, locis suis dicemus. Magog.

Nunc vltima arbor constituenda est, quam Berosus figurauit per has posteritates.

Quarta arbor, continens posteritates Cami siue Camesis.

Chem Aegyptij, Cā Hebræi vocant. cognomine Camesem à quo geniti. 5. duces	*Cur*	*Osiris Cana cognomine Phœnix*	*Phaeton qui Ochus: & Pheriton*

Posteritas Curetum.

Cur pater Curetum genuit quinque duces: qui sunt	*Arabs, Saubecres,*	*Saba thurifer*	*Sabatius Sagà. Nimbrotus pater Beli prisci.*

Posteritas Sabæ thuriferi.

Saba thurifer posteros sex dedit, qui sunt	*Gogus pater Gāgis & Indi*	*Triton à quo*	*Ammon à quo*	*Dionysius Libicus, & Hisarba à quo*

Deabus cognomine Gera à quo Lomnimi qui & Geriones.

Poster

Posteritas Sabbatij Sagæ.

Sabatius				
Saga genuit hos Curetes, qui sunt	*Salus pater Sabelli*	*Curitus*	*Curitis pater Antini Aruntius à quo*	*Anitinus à quo Pherentius*

Posteritas Pheritonis siue Phutonis. siue Phaëtontis.

Pheriton				
siue Phaëton Moyses Phut à quo genitus	*Ligur à quo*	*Cydnus à quo*	*Eridanus à quo Venetus à quo*	*Ventus à quo Tyla*

Posteritas Canæ siue Phœnicis.

Cana co-	
gnomine Phœnix à quo	*Sidon, Archadius, Emathius, Sinius*

Moyses plures enumerat, quia illi impleuerunt Phœniciæ portionem quam occupaturi erant Hebræi, quam ipsi vocant terram Canaam.

Posteritas Osiridis, quem Moyses vocat Mizraim.

Osiris quem Aegyptij Osiri vocant, genuit hos	*Lydum priscum Anamconem siue Meonem, Casleum, à quo Syri & Capadoces, Petreium, à quo Palestini, Lybium cognomine Hercolem, Neptunum patrem Lestrigonis, Orum.*

Posteritas Lybij Aegyptij Hercolis.

Hercules cui nomen Lybius genuit 57. duces	*Scytha iunior ex Araxa, Tuss[...] Araxa, Agatyrsus ex Araxa, [...]cinus ex Araxa, Gython ex Ar[...] Galathen ex Galathea, Athe[...] Omphale, Quinquaginta Tos[...]des ex Armena.*

Posteritas Tusci.

Tussus siue Tuscus ab Atho genitus Alteus, à quo geni[...] Blascon, à quo geniti

Armonia		*Iasius*		*Coriban*	
	Cambo	*à quo*			
	Blascon à quo geniti				
Dardanus	*Erichthonius*	*Tros*	*Ilus*	*Laomedon*	*Priam[...]*
	Curis qui & Sypus Abotinus		*Tile Ipiti Cybeles.*		

Posteritas Athus.

Atho ex prognatis Herculis & Omphales	*Mannus*	*Astam*	*Tarcon priscus*	*Trasimenus*
			Pipinus priscus	*Turrhenus*
			Atho iunior	
			Lydus	

Legend[...]

A *Legendum est capitulum decimum Geneseos,*
in quo complures omittit Moyses ob assignatas
superius causas. Porrò vbi Arabs dicitur in
Beroso, in Hebræo est Saba. Alio quoque modo
profert Moyses supradicta nomina, vt Ludim,
B *Anamim, Lualin, pro Lydum Ameon Ly-*
bium. Similiter vt ait Ioseph. in primo de anti-
quitate Iudaica, Iauan pro Ion dicunt. Percur-
ramus igitur nomina obscuriora omnium ar-
borum. Tuyscon. Tacitus de situ & moribus Ger- Tuyscon.
C *manorum sic ait: Celebrant Germani carmini-*
bus antiquis, quòd vnum apud illos memoriæ
& annalium genus est, Deum Tuysconem ter-
ra æditum: & filium Mannum originem gen-
tis conditoremq; fuisse. Manno tres filios assi- Mannus.
D *gnant, è quorum nominibus proximi Oceano*
Inghaeuones, medij Herminones, cæteri Isteuo-
nes vocantur. Quidam verò licentia vetustatis,
pluris de eo ortos, plurisq; genitos, Marsos Gam
briuios, Sueuos, Vãdalos affirmãt, eaq; vera &
E *antiqua nomina. Fuisse apud se Herculem quo-*
que memorant, primumq; virorum fortium
omnium ituri in prælia canunt. Hæc Tacitus.
ARAXA *prisca fuit filia Iani siue Noæ, ma-*
ter prisci Scythæ: à qua Araxis fluuius in Ar- Araxa prisca semiuipera.
F *menia, quæ prisca Scythia dicta est, & Ara-*
mea Saga, vt superius diximus. Hæc Araxa Scytha.
comi homine & ardenti simul libidine mixta,
fingitur semiuipera. De qua Diodorus in tertio

libro. Dicunt (inquit) Scythæ per modum fabulæ natam apud se virginem ex terra, scilicet Vesta, vmbilico tenus hominis forma, reliqua viperæ, eámque genuisse puerum, cuius nomen fuit Scytha, à quo dicti sunt Scythæ, id est, primus: & ante alios, quòd antecedentes præcesserit claritate. Sed hæc expositio Diodori non est illa præcipua, quia Scytha, id est, primus & ante alios dictus est, quia apud Araxim fluuiū mater Araxa illum genuit, vbi post diluuium prima gens & ante omnes nata consedit parua numero, vt ipse Diodorus cum Beroso & Archilocho & aliis consentit ibidem ex historia Scythica, & subdit Diodor. Scythæ filij fuerunt. Prutus & Napis, à quibus diuiso imperio, populis vterque nomen dedit. Nota quòd in Scythia Europæ regnauit Prutus à quo Prutia magnum regnum, quod nunc conuersa litera t in s, dicunt Prusiā. Araxa iunior est in arbore Herculis Aegyptij, de qua Hero in iiij. libro, Hercoles (inquit) in Scythia substrata sibi leonis pelle obdormiuit. Deprehenderat enim eum vehemens pluuia & gelu. Et post quædam figmēta & mendacia Græcanica, reuersus ad veritatem subdit de libidine huius, vt primæ matris Araxæ imperium, inquit, tenebat virgo ancipitis naturæ serpētinæ ac humanæ, quæ cum Hercole cōgressa genuit tres filios, Agathyrsum, Gelonum, & Scythā iuniorē. Berosus verò plures alios ex Araxa

Scythæ filij Prutus.

Araxa iunior.

A xa enumerat in, eiusdem Hercolis stipe. Titanes Terra siue vesta genitos xvij. Hi in Aegypto Titanim vrbem ædificauerunt, de qua Moyses in libr. xiij. cap. Hebron inquit vij. annis ante Tanim vrbem Aegypti condita est. Vbi diuus Titanes. Titanis.

B Hieron. & Petrus Comestor, & omnes expositores dicunt de more Hebræo, ac gentium truncata prima syllaba dici Tanim, pro Titanim, sicut Colaum, Lyppum, Gygianum, Rytlaum, Rysirim, apud Tuscos dicunt, pro Nicolaum,

C Philippum, Ogygianum, Ry Atlaum, Ry Osirim, vt copiose ostendimus commentario vij. super Xenophontem de æquiuocis, vbi Phœnicã metropolim Arbanam cognomine Hebron fuisse conditam post diluuium primum, & septẽ

D annis ante Titanim vrbem Titanum Aegypti ostendimus. Grecia mendax ausa est in historia fingere hos Titanas fuisse fratres Saturni Cretensis, cũ Moyses Saturno Cretensi longè antiquior, & qui oriundus Aegypto, probè nouerat condi-

E tionem vrbis, fuisse conditam Tanim asserit septennio post primã Phœnicam metropolim Harbanam Hebron. In ea enim vrbe vetustissima Taneos siue Titaneos, Moyses signa coram Pharaone exegit dicente Psal. lxxvij. Posuit in Ae-

F gypto signa sua & prodigia sua in campo Taneos, pro Titaneos, Et infra, Percussit, inquit, primitias eorũ in tabernaculis Cã. Nã teste Beroso simul & Dauid, terra Aegypti fuit terra Cã Vnde in

de in psal.ciiij.Intrauit (inquit) Iacob in Ae- A
gyptum, & Iacob accola fuit in terra Cam, quia (ut aiunt expositores) Cam fuit author & conditor Aegyptiorum, & vt ait Berosus, fuit eorum Inuus Esen, idest, Pan infamis. Hinc cognomento fuit Camesenuus, idest, Cam infamis B
Pan, cui (teste Diodo. in primo lib.) Aegyptij dicarunt totam vrbem ab eius nomine dictam Chem Myn, id est, Cam & Panos vrbem Aegyptij enim Chem, Hebræi Cam proferunt. Porro municipium & colonias Hebræi Maon, Ae- C
gyptij Myn, Etrusci Mon dicebant in singulari. Mont verò in plurali, vt mon Taliano vulgo, Latinè Colonia Italiana, & mon Terano, Mont Arune, id est, colonia Terani filij Neptuni & coloniæ Aruntes, vt Cato docet fra- D
gmento xvj. vbi eos in Tuscia Aruntes veteres Camillarios dicit. Itaque Cameses fuit filius Cæli prisci & Pan, atque Saturnus primus Aegyptiorum qui bellum habuit contra fratres suos Titanas, & regnauit in Italia, Sicilia atque E
Aegypti Lybia, vt clarissimè cum Beroso consentit Diodorus in I. & iij. libr. Et ideo filij Cæli siue Iani siue Noæ, scilicet Cam siue Cameses, & Titanes, & Prometheus, & Oceanus, ac Tethys, simul post diluuium in Aegypto conse- F
derunt. Cam quidem in Chem Myn, Titanes verò in Tanim Prometheus autem priscus in superioribus partibus Nili, cuius inundationem

comp

A compescuit Aegyptius Hercules ne se interimeret Prometheus, vt in j. li. Diod. asserit, vbi affirmat & Nilum dictum fuisse ante Oceanum. Vnde quia circa Nilum Oceanus & Tethys regnauerunt, idcirco & Nilo siue Oceano atque B Tethyde omnem nympharum & deorum prosapiam Hesio. in Theogonia finxit, ex qua Sais princeps ostium Nili Sais tenuit, vbi orta est consobrina Osiridis Sais Xantho. Nam Xantho Sais. musa Aegyptia fuit. filia Oceani ac Tethyos, vt C asserit Hesiod. in Theogonia. Cæterum Oceanus & Cam Saturnus Aegyptiorum fuerunt germani ex eodem patre Noa, vt patet in Genealogia eorum in prima arbore. Ergo consobrini fuerunt Sais Xantho & Osiris, quoniam filij Xantho. D fuerunt duorum fratrum, Sais Xantho quidem Osiris. Oceani, Osiris verò Saturni Camesis, vt inscriptio Aegyptiæ columnæ indicat, quam Diod. in j. lib. ita legi dicit. Mihi pater Saturnus inter Deos iunior, Sum verò Osiris rex, germen ex E pulchro & generoso ortum, cui non semen genus fuit. Quatuor enim primi dij fuerunt Noa, Sem, Cam, & Iaphet, vt in præcedentibus est expositũ. Porrò Noa fuit nõ semen, id est, eunuchatus à filio, vt in sequente lib. videbitur. Cam F verò Saturnus Aegyptiorũ, fuit inter hos quatuor adolescentior, vt Moyses asserit Genes. ix. cap. Et ideo Osiris dicit: Fui filius Saturni inter Deos adolescentioris. Fui germen ortum ex

ipso

ipso Saturno pulchro, cui Saturno genus & pater A
fuit nō semē, id est, Cælus castratus. OSIRIM

Osiris. *Aegyptij & Aramei proferunt Osiri, id est, in granaria mittentem, quia docuit cum sorore, Iside serere & granum in futuros vsus seruare, quod suo loco dicemus. Moyses verò vocat* B *eum Mizraim, & ab eo Aegyptum Mizraim, id est, confinia facientem, vt Talmudistæ exponunt. Teste enim Diodoro Siculo in j. & ij. & vj. libr. Hic Osiris fuit Iuppiter iustus, qui vniuerso imperauit orbi subactis omnibus im-* C *pijs & facinorosis, quibus in toto orbe bellum indixit, & intulit singula regna liberando, &*

Brygus. *cōfines ac limites singulis pro cōmuni pace ac salute statuēdo* BRYGVS MESA ET THYNVS *in Europa consederunt, & ab his in Asiā* D *minorem colonias missas constat, dicente Plinio in v. natural. hist. capit. xxxij. Sunt, inquit, authores, Mesos, Brygos, & Thynos ex Europa transisse in Asiā, à quibus sunt Mysij, Phrygij, Bithyni. Ergo quòd nunc corruptè Bragianum* E *in Sabatia Etruriæ primū Brygianū dictū est, quod aspirata prima litera Phrygianū dici potest, postea Arcenū nūc Barcenū.* PHAETON

Phaëton.
Eridanus. CYDNVS LIGVR ERIDANVS
De Phaëtōte quod obierit submersus in Eridanum F *mentiuntur Græci, sicut & de ipso fluuio. Positis enim colonijs reuersus est in Aethiopiā, vbi sepulchrum ac delubrum eius est. Quod profecto*

A fecto Plin. in xxxvii. natur. hist. deridens, quod inquit Aeschilus in Iberia, hoc est, Hispania Eridanũ esse dixit, eundemq; Rhodanum appellari, & rursus Apollonius & Euripides in Hadriatico littore confluere Padum & Rhodanũ,
B veniam facit ignoratio succini. Phaëtontis enim fulmine icti sorores, fletu mutatas in arbores populos & lachrymas effundere iuxta Eridanum amnem, quem Padum vocamus, & Electrum idcirco appellatum, quia sol electrius sit, Electrum.
C plurimi poëtæ Græci dixerunt, primiq;, vt arbitror Aeschilus, Phyloxenus, Nicander, Euripides & Statius. Quod profecto esse falsum testimonio Italiæ patet. Et infra Theophrastus quidem in Liguria succinum effodi ait, sed
D Phaëtontem obiuisse in Aethiopia Hammonis asserit, & ibi delubrum eius esse atque oraculum, & ibi Electrum gigni. SAVBECRES. Sabataca Moyses hunc ex Curetibus vocat, qui existimatur Curetes Hispaniæ condidisse co-
E gnomine Tarcessios, ad quos plures Titanes ab Aegypto fugatos, & iterato ibidem à dijs bello Lacessitos, de quibus Iustinus libr. vlti. Saltus inquit Tarcessiorum in quibus Titanas bellum Tarcessij.
F aduersus Deos gessisse proditur, incoluere Curetes. CVRETES DICTI A CVRE FRATRE OSIRIDIS. Nam & Sabatius Sangni Curetes fuit, vt patet in arbore Curis. Vnde & à Curetibus his & Ly- Curetes.

dia

dis Tusci trahunt originem, vt Valer. max. lib. A

Anitinus. *ij. insinuat.* ANITINVS, *à quo Anitiensis regio Tusca, de qua Vitruuius lib. ij. de architectura, & Plin. in xxxvi. natural. hist. dicit, quòd in Tarquiniensi & Anitiensi agro circa*

Abotynus Sypus. *lacum Volsiniensem est lapidicina optima.* ABOTYNVS, SYPVS, TYLE CIBELES, *Ab his prædia Cibelaria, & Abotynum deletū oppidū, & Sypalis regio & fons in Vetuloniensi*

Hercules Tospiades *agro & vrbe* LYBIVS HERCVLES GENVIT. L. TOSPIADES. *De Hercule multa inconsiderate atque falsa scribunt Græci, vt Herod. in ij. lib. & Diodor. in j. & Euseb. de præparatione euãgelica scribunt In primis quia Græco filio Alcmenæ nomen proprium fuit Alceus, & mater Alcmena, & pater Amphitryo, & cognomen Græcum Heraclius, id est Iunonis gloria. At qui monstra perdomuit, illi*

Lybius. Hercol. *fuit nomen proprium Aegyptium, Lybius, id est, flammiger, cognomen quoque Aegyptium Hercol id est pellitus totus, quia Aegyptius Græcus, pellibus ferinis, teste Diodoro in j. li. toto corpore tegebatur, nondum inuentis armis. Nec scitur quæ illi mater, vt idem Diodorus dicit, sed scribitur quis illi pater fuerit, scilicet Osiris, quia vt ibidem Diodorus dicit: Hercules erat Osiri genere proximus, id est in primo gradu & filius, vt tam Berosus quàm Moyses asserunt. Rursus Aegyptius Hercules fuit Thebanus Aegyptius*

prisc.

A priſcis ortus temporibus, qui ſubacta maxima orbis parte columnam poſuit in Lybia, vt Diodorus dicit in fine quarti libri. Poſuit autem in triumphum deuicti orbis, ac propterea vt diuus Hieronymus dicit ſuper Geneſim: hic Lybius
B victor victis Lybijs nomen dedit, & Lybios à ſe vocauit, quũ antea Phutei, id eſt, Phlaćtontei dicerentur. At vt author eſt in fine eiuſdem quarti Diodorus, Alceus nouitijs paulò ante res Troianas temporibus ſeruiuit Euriſtheo, &
C illi tribuerunt Græci geſta ſuperioris. Nam quòd ſubegiſſe Alceum Europæ patrem, & poſuiſſe Gades fingitur, apertum mendacium eſt, quia idem Aegyptius Geriones & Europam ſuperauit, inde reuerſus ad Gades ibi obijt, &
D templo donatus fuit ab Hiſpanis, vt ait Beroſus, quem Pomponius Mela ſecutus, in Gadibus inquit, opulentum eſt templum, in quo Herculis Aegyptij oſſa eſſe creduntur DEABVS COGNOMINE GERA ET LOMNI- Deabus Gera.
E MI, Vt locis ſuis dicemus. Dealus à Mauris, idem per interpretationem à Græcis dicitur Chryſeus, & à Latinis aureus ob diuitias. Cognomen illi fuit Gera, id eſt aduena: Nam ex Aphrica (vt ait Beroſus) aduenit, Hiſpa-
F niámque occupauit. Succeſſerunt huic tres filij, quos Hercules Lybius deuicit, qui à cognomine paterno Geriones, & à præfectura militiæ Lomnimi dicebantur, id eſt, Phylarchæ ſiue

tribuum & gentium principes, vt interpreta- A
tur diuus Hieronymus libro de interpretatio-
nibus Vt enim aiunt periti Talmudistæ Lom-
Lonia. *nimi deriuantur à dictione Aramea Lonia, id*
est, phylarchia vel phylarcha. Vnde Etrusci
Sagi Aramei, vt expositum in præcedenti- B
bus, vbi vrbs principatum tenet, cum Chal-
dæis Loniam addunt, vt Babylonia Vetulonia
Populonia, id est, Babel Phylarcha, Vetuletum
Phylarcha, & puppium phylarcha, vti ostendi-
mus in Annia quæst. xxv. Nec te moueat quòd C
litera in Babel vocabulo non seruetur, vt di-
catur Babelonia, sed Babylonia, quia in com-
positione sæpe e, mutatur in i, vbi non sequitur
i, & etiam aufertur si e, sequitur i, vt Veilum-
bros, Veilum, Veterbum, Baleloniam, pro- D
ferimus Vilumbros, Vilum, Viterbum, Ba-
byloniam. De Deabo autem & Geryonibus
Lomnimis sic ait Diodor. in v. libr. Vulgata
erat per orbem fama, Chryseum (hoc enim no-
men à diuitijs traxerat) qui vniuersæ Iberiæ E
imperaret, tres habere propugnatores filios cum
robore corporis, tum armis egregios, exercitum
præterea cuilibet, fortissimorum militum esse.
Hos Hercules ad singulare certamen prouocans
sustulit. Non solum verò Græci quæ fuerunt F
ab Aegyptio gesta contra Geryones voluerunt
furari, sed vt leuitas eorum fingere conatus
est Aleeo fuisse 50. filios ex Atheniensibus The-

spiadib

A ſtiadibus, quorum primogenitus Sardus cum cæteris fratribus miſsi fuerunt ad colendam Sardiniam cum Iolao duce ac nepote Herculis, vbi inuenerunt iam inſulam habitatam à Tuſcis, vt Strabo in v. libro ſcribit. Et vt
B Græci ſecurius mentirentur, mutauerunt à Toſpi literam o, in e, & dixerunt heſpiades Nam aliter in furto deprehenſi fuiſſent, quia vt Ptolemæus deſcribit: Toſpis regio, & To- **Toſpis.**
ſpis lacus eſt in maiore Armenia ſub monte
C Gordieo vbi Lybius ex quinquaginta puellis Aramcis ſuſtulit quinquaginta filios, à patria Toſpiadas dictos, ac ſi diceremus Viterbiadas, & Vetuloniadas. Quod profecto ſcelus & mendacium Græcanicum non paſſus Silius Ita-
D licus, aſſerit Sardes Lybici Herculis ſanguine cretos, & non Alcei. Sic enim in duodecimo libro aſſerit: Mox Lybici Sardus generoſo ſanguine fidens Herculis. Quare in ſequentibus non per e, ſed o, Toſpiades proferas & ſcribas vbi
E proſequitur dicens: Nec paruum decus, aduecto cum claſſe paterna Agmine Toſpiadum, terris Iolaë dediſti Quare non ineruditè hunc locum quidam in commentariis ſuper Silium expoſuit, & plures Hercules cum Cicerone
F diſtinguens, de Hercule Aegyptio hunc locum à Silio decantatum aſſeruit. Hactenus de Genealogijs primorum Heroum orbis. Nũc quid geſtum ſit à Noa ſiue Iano patre poſt dilu-

uium ante auctum genus humanum & colo- A
nias missas per orbem, in tertio libro sequente Berosus exequitur.

BEROSI, DE ANTIQVITATE IANI PATRIS, QVEM NOAM nominat.

LIBER TERTIVS.

Argumentum. C

SVperiore libro Genealogias Berosus exposuit, nunc quid gestum sit à diluuio vsque ad colonias missas per orbem, enarrat. Et facit duo. Primò præmittit exordiolum. Secundò narrat. De primo sic scribit: D

Berosus.

HAs igitur principum atque Heroum origines atque posteritates abbreuiamus ex nostris Chaldæis atque Scythicis libris, quoad satissit. Nam & multos alios E memoriæ mandant, quos quia vel nihil ad nostram intentam accurtationem aut parum afferunt, ob id dimittimus, resumpturi illos vbi opus fuerit.

Respondet tacitæ quæstioni, cur non omnes F *primos in Genealogijs posuerit, quos in scriptis redegerunt Scythæ & Chaldæi, antiquitatum seruatores. Quia, inquit, aut nihil aut parum*

afferr

A *afferrent ad inſtitutam abbreuiationem antiquitatum. Sat erit ſi prætermiſſi adducantur, vbi opus fuerit. Deinde narrat quo pacto & vbi creuerit humanum genus. Secundo quid pater omnium hos duces docuerit. Tertio quid Ti-*
B *tea ageret, & quo pacto alia cum ea Noa cognomina promeruerit. Quarto de cognominibus Cam.*

De primo itaque ſic narrat.

Quo pacto exinanitus orbis fuerit colo-
C niis & hominibus oppletus dicendum eſt. Exſiccata humo & torrefacta terra, Noa cum familia de mõte Gordieo, vt par erat, deſcendit in ſubiacentem planitiem plenã cadauerum, quam vſque ad hanc ætatem
D appellant Myri Adam, id eſt, euiſceratorũ hominum, & inſcripſit in lapide in monumentum rem geſtam, & vocant incolæ locum, egreſſorium Noæ. Congreſſi verò coniugibus, perpetuo geminos edebant
E marẽ & fœminam, qui adulti & coniuges effecti & ipſi binos partu liberos ſemper edebant. Neque enim vnquam Deus vel natura defuit neceſſitati, quæ ad vniuerſi orbis ſpectat opulentiam. Eo pacto breui
F in immenſum adaucto humano genere, omníque Armenia completa, opus erat eos inde recedere, atque nouas ſibi ſedes conquirere.

Si quæris vbi seruatum sit genus humanum, A *in primo libro demonstratum fuit, quòd in Armenia maiore monte Gordico summitate iugi* Myri Adã *eius Ocilæ, in regione Myri Adã, in cuius planitiẽ descẽdit Noa, vbi dicitur egressoriũ Noæ à cõprouincialibus, vt tam Berosus quàm Iosephus* B *in primo de antiqui. Iudaica dicũt. Frater autẽ Matthias olim prouincialis Armeniæ ordinis nostri, quem existens prior Genuæ illũ comi hospitio excepi, & à cuius socio magistro Georgio similiter Armeno, hanc Berosi defloratione dono* C *habui, interrogatus quũ de multis, tum de egressorio Noæ respõdit adhuc vocari Aramea lingua* Sale Noa. *Sale Noa. Diuus autẽ Hieronymus libro de interpretationibus nominum, ait Sale interpretari egressum Vnde & Antoninus in Itinerario, &* D *Cato Myrsilus, locũ in tractu Vmbriæ in Tuscia, vbi Galli Ianigenæ veteres genuerũt Vmbros, vocant Sale vmbrona, vocabulo prisco, id est egressorium Vmbrorũ, vti in cõmentariis super eosdẽ authores tetigimus, & in quinto huius libro ad-* E *ducemus. Locus autem proprius vbi consedit & vrbem metropolim tãdem ædificauit, fuit iuxta fluuium Araxim, vt in primo libro exposuimus. Moyses autem scribit Noam egressum, mox sacra Deo, cum pro liberatione & ex-* F *piatione, tum pro futuro vitando diluuio fecisse, & ibi mandatum de generis humani multiplicatione accepisse. Vocauerunt autẽ generatio-*

ni

A *ni vsque ad Phalecchi natiuitatem, quando di-*
uisa est terra, anno centesimoprimo, vt patet cō-
putanti Gene. xj. ca. Caussæ autem tam velocis
multiplicationis plures assignantur. Primam
Moyses exprimit dicens, quia Deus benedixit
B *Noæ & filijs eius atque vxoribus. Hæc benedi-*
ctio est multiplicationis, qua etiam Christus
duos pisces & quinque panes benedicens multi-
plicauit in cibum quinque millium hominum.
Secunda caussa est natura, quæ sicut non abun-
C *dat superfluis, ita non deest in necessarijs, vt ait,*
Aristoteles in ij. de anima. Et has duas caussas
tangit Berosus, Deum scilicet & Naturam. Ad-
dit & tertiam, quia semper gemino partu ma-
ritatum à natura oriebatur genus humanum.
D *Quarta caussa erat, quia nemo interibat, & vi-*
uebant nongentis & sexcentis annis. Itaque
breui seculo, tota Armenia referta hominibus
& iumentis, nouas perquirere sedes coëgit ho-
mines. His expositis, qua primores disciplina eru
E *dierit Noa, ita Berosus subdit dicens:*

Tunc senissimus omnium pater Noa,
iam antea edoctos Theologiam & sacros
ritus, cœpit etiam eos erudire humanam
sapientiam. Et quidem multa naturalium
F rerum secreta mandauit literis, quæ solis
sacerdotibus Scythæ Armeni commendāt.
Neque enim fas est illa vlli inspicere, aut
legere vel docere quàm solis sacerdotibus,

& inter sacerdotes duntaxat, sicut & quos A rituales libros, reliquit, ex quibus illis primum Saga nomen fuit inditum, id est, sacerdotes & sacrificulus & pontifex.

In primo libro demonstrauimus longe ante Ninum & ipsum diluuium fuisse literas, B disciplinas, ritus & artes, ipsúmque Noam fuisse literatissimum inter Phœnicas, superius expressum est. Deinde Berosus prosequitur de caussis aliorum cognominum Noæ ac Tytheæ vxoris eius dicens: C

Docuit item illos astrorum cursus & distinxit annum ad cursum Solis, & xij. menses ad motum lunæ, qua scientia prædicebat illis ab initio quid in anno & cardinibus eius futurum cõtingeret, ob quæ illum D existimauerunt diuinæ naturæ esse participem ac propterea illum Olybama & arsa, id est, cœlum & solem cognominauerunt, & illi plures ciuitates dedicauerunt. Nã & ad hæc tempora Scythæ Armeni vr- E bes habent Olybama, & Arsa Ratha, & eiũsceemodi. Cúmq; iuisset ad regendũ Kitim, quam nunc Italiam nominant, desideriũ sui reliquit Armenis, ac propterea post mortem illũ arbitrati sunt in animam cœ- F lestium corporum tralatum, & illi diuinos honores impenderunt. Et ob id solum hæc duo regna Armenum quidem, quia ibi cœpit

A pit:Italicum verò,quia ibi finiuit & docuit & regnauit,naturaliúmque atque diuinorum quæ eos erudiuit libros plenißimè illis conſcriptos reliquit, illum venerantur ſimúlque cognominant cœlũ,ſolem,chaos,
B ſemen mundi, patrémque deorum maiorum & minorum,animam mundi mouentem cælos,& mixta vegetabiliáque & animalia & hominem, Deum pacis,iuſtitiæ, ſanctimoniæ,expellentẽ noxia & cuſtodiẽ-
C tem bona.Et ob hoc illum vtræque gentes ſignant in ſcriptis curſu ſolis & motu lunæ,& ſceptro dominij quo malos & noxios expellebat à cœtu hominum, & caſtimonia corporis & ſanctimonia animi,duabus
D clauibus religionis & fœlicitatis. Neque minus Tytheam que mater omnium erat, Aretiam,id eſt,terrã vocabant & Eſtam,id eſt,ignem poſt mortem cognominauerũt,
E quia ipſa regina ſacrorũ fuerat,& puellas docuerat ſempiternum ignem ſacrorum inextinctũ ſeruare.Cæterũ Noa antequam diſcederet ab Armenia docuit illos ſimplicem agriculturam,magis curans religio-
F nem & mores quàm opulentiã & delitias, quæ ad illicita & libidines prouocant,& cœleſtium iram nuper induxerant.Primus tamen omnium inuenit vites atque plantauit & vinum conficere docuit,cuius vim

inexpertus & vapore ebrius effectus mi- A
nus pudicè in terrã cecidit. Erat illi, vt di-
ximus, filius ex tribus primis adolescétior
Chem, qui semper magicæ & veneficæ stu-
dens, Zoroast nomen consequutus erat. Is
patrem Noam odio habebat, quia alios B
vltimo genitos ardentius amabat, se verò
despici videbat. Potissime verò idẽ infensus
erat patri ob vitia. Itaq; nactus oportuni-
tatem cũ Noa pater madidus iaceret, illius
virilia cõprehendens taciteq; submurmu- C
rans, carmine magico patri illusit, simul &
illum sterilem perinde atque castratũ effe-
cit, neq; deinceps Noa fœmellam aliquam
fœcundare potuit. Ob beneficium inuentæ
vitis & vini dignatus est cognomento Ia- D
no, quod Arameis sonat vitifer & vinifer.
At verò Chem cum publicè corrumperet
mortale genus, asserens, & re ipsa exequens
congrediendum esse vt ante inundationẽ.
cum matribus, sororibus, filiabus, mascu- E
lis, brutis & quouis alio genere, ob hoc eie-
ctus à Iano piissimo & castimonia atque
pudicitia refertissimo, sortitus est cogno-
mentum Chem Esenua, id est Chem infa-
mis & impudicus, incubus, propagator. Est F
enim Esen apud Scythas Arameos infamis
& impudicus. Enua verò tum impudicus,
tum propagator. Eum inter homines hu-
ius

A ius dogmatis sequuti fuerunt Aegyptij, qui sibi illum suum Saturnum inter deos adolescentiorum fecerunt, & ciuitatem illi posuerunt dictam Chem Myn, à qua ad hanc ætatẽ omnes ciues illius appellamus Chẽ-
B menitas. Verum posteri hoc vitiosum dogma neglexerunt, retento quod fuit primi moris, vt inter fratres & sorores coniugiũ iniri posset.

Hoc vltimo loco Berosus de tribus cognomi-
C *nibus rationes tradit: Noa, Cam & Tythea. De* Ianus.
Noa dicit quòd fuit illi tributum cognomen Ianus à Iain, quod apud Arameos & Hebræos sonat vinum, à quo Ianus, id est, vinifer & vinosus, quia primus vinum inuenit & inebriatus
D *est, vt dicit Berosus, & supra insinuauit Propertius, & item Moyses Genesis cap. ix. vbi etiam I in vinum Iam nominat, vbi nos habemus: Cum Noa euigilasset à vino. Cato etiam in fra-* Oenotrius
gmẽtis originum, & Fabius Pictor in libris de Ian⁹ quòd
E *origine vrbis Romæ dicũt, Ianum dictũ priscũ* vinum in-
Oenotrium, quia inuenit vinum & far ad reli- uenit.
gionem magis quàm ad vsum, Vnde & ipsi hæc in sacrificio prælibant, vt etiam cum eis in primo de Fastis consentit Ouidius. Cui argu-
F *mẽto est, quòd vsq; ad Mezentium Larthẽ Thuscia vix, nisi in sacris, vsa est vino. quia primus omnium ex regibus Thuscis vinũ induxit Mezentius, qui vt M. Varro author est, & Plinius*

refert

refert in xiiij. libr. naturalis histor. cap. xvj. A quum Etruriæ rex esset tulit auxilium Rutulis contra Latinos vini mercede, quod tum in Latino agro fuisset itaque simplicem vini à Iano Oenotrio vinoso inuenti vsum, ad religionē magis quā ad potulentiā vsque ad Mezentiū Larthem fuisse apud Hetruscos, constat. Nam postmodum in vineis excolendis præualuerūt Etrusci Vetulonienses, inter quos ætate Aphricani Scipionis eruditior cæteris fuit Egilaus Vetulonus ex vico Vetuloniæ Vetulo, de quo Plinius C in supradicto libro ait, quòd magnam gloriam in vineis excolendis adepti sunt duo, alter libertinus Ancilius Steneleus in vineis agri Nomētani, alter autem Egilaus Vetulonus qui etiam in campano agro & Veliterno ipsum Aphricani celebat exilium. Itaque Noa pater Iani cognomentum habuit à vino inuento. Porrò &

Cælum. *Cælum castratum à filio Saturno dicitur, vt hic dicit Berosus, & Talmudistæ consentiunt, & vt ait Diodorus in primo libro. Osiris in columna sic inscripsit: Sum Osiris rex cui pater Saturnus fuit inter deos iunior cui Saturno generoso & pulchro, genus & pater fuit non semen, id est, castratum Cælum, Quod Græciculi falso transtulerunt ad Apteram Cretensium Saturnum, quem fabulantur testes execuisse patri, qui tamen floruit fermè sexcentis annis post Ianum Cælum regem omnium sempi-*

ter

Aeternum, vt in nostra emendata Chronographia probatur. Hæc de cognomentis Iani duobus, scilicet Ianus & Cælum non semen siue castratum Cælum. Nunc de cognomentis Cam dicendum est. Dictus est Cam Cameses, Zoroastes, Satur- Cam Cameses &c.
B nus. Cam libidinosum & calidæ naturæ interpretantur Hebræi, Enuus verò propagator, & incubus dicitur. Vnde Latini Enuum Inuum dicunt teste Seruio super vj. Aeneid. ibi. Vrbsq; Fidenæ castrúmque Inui. Et in aliis libris simi- Inuus.
C liter. Ait enim eundem esse Syluanum, Pana Inuum, ab ineundo, incubum dictum, eo quòd passim cum hominibus & brutis congrederetur. Verum Esen infamis dicitur triplici infamia. Primo quòd Zoroast, id est, magus esset. Secū- Zoroast.
D do quia patrem non semen reddidisset, quæ duo ad impietatem pertinent. Tertio, quia infamis promiscua libidine esset. Addit & quartum scelus Diodorus Siculus in iiij. libro dicens, quòd primo Cælo regi omnium sempiterno fuerunt
E duo primores filij, Atlas qui in Mauritania perijt, & Saturnus qui regnauit in Lybia Sicilia & Italia, suprema impietate & auaritia præditus. Quare verò Cam Itali scriptores co- Cam.
gnominant veteri lingua Cam Esem, id est, Cam
F infamem, qui per compositionē dicitur ab Etruscis & Latinis Cameses, ac propterea corruptor Cameses.
humani generis, vt ait Berosus, Aegyptij proferunt Camesenum, id est, Cam Syluanum siue

Pana

Pana suum infamem. Vnde Diodorus Siculus A
in primo lib. dicit quòd Aegyptij Pani suo ædi-
Myn. *ficauerunt totam vrbem, quã ab eo Chem Myn,*
id est, Panos vrbem dicunt. Est enim apud Ae-
gyptios Myn, mansio siue tabernacula, & vrbs.
Chem verò nomen proprium est Cam. Eadẽ Cam B
Myn Dauid in Psalmo lxxvij. & ciiij. inter-
pretatur terram Cam, & tabernacula Cã, quia
vt exponunt Hebræi & catholici primus coluit
Aegyptũ, & ideo fuit eorum Inuus siue Pan &
propagator. Et quia Cæli filius, ideo Saturnus C
Aegyptiorum, licet Diodorus in primo genea-
logiam Osiridis dicat fuisse, quia illi pater Sa-
turnus, Saturno verò pater fuit Sol, vel Vulca-
nus. Sed hoc non obstat, quia ibidem dicit, quòd
Saturno fuit pater, non semen, id est, Cælum ex D
stratũ, & in iiij. quòd Saturno impio pater fuit
Cælum frater Atlas Maurus. quod & Berosus
exprimit. Qui etiam Cælum Ianus dictus est
sol, vt in præmissis ostendimus, & item Vulca-
nus, quia ignem primum cœlestem collegit, vti E
Diodorus insinuat, & cum eo holocausta obtu-
lit, vt etiam Moyses consentit, & ipsum pro me-
moria & sacris habendis in perpetuum ac ima-
gem Ianus & Tythea seruauit, & ob id prima
& magna Cybele, id est, regina sacrorum, & F
Vesta, id est, cælestis emissus & acceptus ac ser-
Vesta. *uatus ignis & flamma cognominata est, dicẽte*
Ouid. in vj. Fastorũ, & Beroso consentiente his

ver

A verbis: Nec tu aliud Vestam quàm puram intellige flammã. Nataq; de flamma corpora nulla vides. Iure igitur virgo est quæ semina nulla remittit, Nec capit, & comites virginitatis habet. Et notandum est, vt aiunt periti Talmudistæ, quòd apud Arameos Esta à quo Vesta, signi- Esta.
B ficat ignẽ & flammam à quo Græci αἰσιῶμαι verbũ habent, quia prius fuit illis propago Barbara quàm Græca. Græciam enim incoluerunt prius Barbari, & ob id multa illis Barbarorũ
C vocabula manent, vt significat Strabo in Geographia Græciæ. Hanc æstiam, id est, flammã & ignem iugem atq; perpetuũ, quem Ianus & Tythea voluerũt à virginibus seruari, Deus iussit Mosi vt sacerdotes Hebræi nutrirent dicens:
D ignis in altari meo semper ardebit, quem sacerdotes enutrirent iugiter. Christianis eadem religio est, qui vti Noa apposito cristallo, vel phiala aquæ plena, radio solari ignem cœlestem ex Ignis è radiis.
E parte opposita conceptum, vti sacrum in sabbato sancto excipiunt, & ex eo ignẽ accendũt, quem sacrant, & ex eo cereos accendunt, & iugẽ pro toto anno lampadẽ ante corpus sanctissimũ Christi nutriunt. Quod iam ferme L. annis in hoc
F templo sanctæ Mariæ ad Gradus, & conuentu meo Viterbiensi, ol seruatum vidi, & à maioribus traditum audiui. Hæc de cognomine Vesta.
De Aretia verò, quia sicut terra cũ cœlo cũcta gignit, ita Tythea cũ cœlo Iano cunctos mortales Aretia. Cæli filij.

les ediderit, supra etiam exposuimus, Diodorus A quoque in iiij. lib. sic habet. Cælum ex vxoribus ferunt filios suscepisse quinque & quadraginta. Horum decem & septem ex Tythea ortos, proprio nomine singulos, communi autem omnes à matre appellauit Tythanas: Tytheam verò B prudentia præditam, cum plurimum mortalibus profuisset ab eis post obitum deificatam terrámque fuisse cognominatam scribunt. Hæc Diodor. Ouidius verò in vj. de Fastis dicit Vestam terram dictam à proprietate qua terra stat vi pro- C pria mater omnium. Sic enim dicit: Stat vi terra sua vi stando Vesta vocatur. Aramee autem terra, & similiter Hebraice dicitur Aretia: à cuius nomine Ianus condidit Thusciæ Aretium, vnam ex primis xij. vrbibus ab eo conditis, vt D ostendimus in commentarijs super fragmenta Catonis. De Vrbe verò filiorum Tytheæ, id est, Tythanum in Aegypto, in commentarijs supra Xenophontem E de æquiuocis & in præcedentibus huius operis diximus.

*

F

A BEROSI, DE ANTIQVITATIBVS REGNORVM TOTIVS orbis.

B

LIBER QVARTVS.

Argumentum.

DE cognominibus & eorum rationibus iam Berosus expediuit tertium librum, in hoc quarto de antiquitatibus
C regnorum in communi tractat. Et primo dicit de diuisione principali totius orbis, quibus tres primores filios Ianus præfecit, dicens:

Berosus.

D MVltiplicatum est in immensum genus humanum, & ad comparandas nouas sedes necessitas compellebat. Tum Ianus pater adhortatus est homines principes ad quærendas nouas sedes & commu-
E nem cœtum inter homines agendum, & ædificandas vrbes. Designauit itaque illas tres partes orbis Asiam, Aphricam & Europam, vt ante diluuium viderat. Singulis autem his principibus singulas partes ad
F quas irent partitus, ipse per totum orbem colonias se traducturum pollicitus est.

Non capiebat igitur prisca Scythia viros adauctos, qui post diluuium pauci numero propter

ignobilitatem consederant iuxta fluuium Araxim, vt significat Diodorus in iij.lib. Et in iiij. A
scribit Cælum regem omnium sempiternum, homines pridem per agros dispersos ab inculta & ferina vita, ad cœtum communem & mitiorem vitam, & vrbes condendas reuocasse. Hoc B
autem egit vocatis ducibus, & diuisa terra in Asiam, Aphricã, & Europam, vti ante inundationem viderat. Quare inundatio non multum immutauerat faciem orbis, quam recognouit. Facta est autem hæc prima diuisio in tres C
partes anno j. natiuitatis ducis Phalech, vt sanctus Moyses scribit Gen. x. & xj. cap. vbi supputat à Sem post diluuiũ vsq; ad Phalech annos centũ. Ergo centesimo anno post diluuium diuisit tribus filijs terram. Et (vt aiunt Hebræi & D
Catholici authores) Sem præfecit Asiæ: Cam Aegypto & Aphricæ: cuius metropolis fuit Chẽ Myn, vt in præcedente libro exposuimus. Iapetum verò qui & Atlas Maurus dictus est, quòd obierit in Mauritania, (vt Diodorus in E
iiij. insinuat) præfecit Europæ, ipse toti orbi præfuit, dicente eodem Iano apud Ouidium: Me penes est vnum vasti custodia mundi. Author est Aristoteles, vsus Homeri testimonio in primo Politicorum principio gentes & Deos ab F
vno rege cœptos regi, & in familijs senissimum quemque regem fuisse. Ergo docuit principes coloniarum senissimus cosmographiam, quem

Diuisio terræ quã do facta.

Iapetus. Atlas. Maurus.

A *quem viderat ante diluuium, vt sciret quisque in quem locum suas colonias ducturus esset. Eo tempore vt Phylo Hebræus de multiplicato humano genere tradit, ipse cũ tribus filijs & multis colonijs in Pontũ venit, & ratibus circum-*
B *lustrauit omne mare mediterraneum, ostendens primo Sem littus omne Asiaticum à Tanai per Bosphorũ vsque ad Nilum Aegypti, & Camesi à Nilo littus Aphricæ vsq; in angustias Oceani & Gadium. Iapeto autẽ omne littus Europæ*
C *à Gadibus vsque Tanaim. Et singulis prouincijs circa littus dimisit primas colonias. Et decennio postquã à Tanai discesserat in eundem locum redijt, lustrato mari, & primis colonijs positis, & reuersus in Scythiam, ordinabat alias*
D *colonias. Quæ dicit Phylo cõueniunt ei quod ait Cornelius Tacitus de situ & moribus Germanorum, dicens priscos cum nouas sedes quærerent, non terrestri itinere, sed mari ratibus aduectos fuisse. Consentit & de aduentu primo Iani ad-*
E *uecti rate in Vaticanum quod scribit Cato in secundo fragmento, dicens post opinionẽ de origine gentiũ: Siue, inquit, mundum existimes sempiternum, vt Chaldæi, siue initiũ ex tempore sortitum, vt Phœnices, siue ante Ninum annis cir-*
F *citer ducentis quinquaginta quibus durauit aureum seculũ, inundatas fuisse terras, semper Scythis tribuitur principatus originis. Ex his aiunt venisse Ianum cum Dyrim & Gallis progenito-*

ribus Vmbrorum, & rate cum colonijs per Tyberim vectum, tenuisse ad læuum latus Etruriam, primasq; in Vaticanum & Ianiculum exposuisse colonias. Hæc à nobis copiose exposita fuerunt super fragmenta eiusdem Catonis. Ex his patet primas colonias Italiæ in Hetruria positas in primo aduentu Iani post diluuium, anno fermè centesimo octauo & aureo seculo, vt omnes canunt. Quod & nos in chronographia Hetrusca signauimus. His expositis Berosus de prima antiquitate suæ patriæ incipit explanare sic dicens:

Coloniæ primæ Italiæ.

Itaq; Nymbrotum creauit Babyloniæ Saturnum primũ, vt ibi primũ ædificaret cum coloniis suis. Quare Nymbrotus assumpto filio Ioue Belo cum coloniis furatus est rituales Iouis sagi, & cum populo venit in campum Sennaar, vbi designauit vrbem, & fundauit maximam turrim, anno salutis ab aquis cẽtesimo trigesimoprimo, regnauitq; annis 56. & deduxit turrim ad altitudinem & magnitudinem montium, in signum atque monumentum, quòd primus in orbe terrarum est populus Babylonicus, & regnum regnorum dici debet. Ergo ab eo exordiemur, & per ipsum mésurabimus omnia regna & eorum reges ac tẽpora, abbreuiando illa in hunc modum.

Quærunt plures an ante Babyloniam fuerint

A rint aliæ vrbes, & quidem ante diluuium fuerunt Enos, vt in principio dixit Berosus, & item Ioppe de qua Plinius in quinto naturalis historiæ, & Solinus in collectaneis aiunt quòd Ioppe est antiquissima in toto orbe, vt quæ ante
B diluuium fuit condita. Post diluuium verò anno centesimo per totum sequens decennium conditæ sunt primæ coloniæ singularum prouinciarum littorearum, vt diximus. Babylonia verò cum post diluuiũ designata fuerit anno cxxxj.
C vt dicit, patet quòd non fuit prima quoad tempus, sed dignitate ædificij & libidinis dominandi, vt omnes notant. De ea narrant omnes historici, non solum Moyses & Hebræi, sed etiam Gentiles, de quo Iosephus in primo de antiqui-
D tate Iudaica, de turri (inquit) Babyloniæ & diuersis vocibus hominum, etiam Sybilla meminit dicens: cum omnes homines vnius vocis existerent, quidam turrim ædificauerunt excelsam tanquam ascensiuam per eam ad cælum. Dij
E verò ventos immittentes euerterunt turrem, & vocem propriam vnicuique partiti sunt, & propterea Babel contigit vocari ciuitatẽ. De campo verò Sennaar in religione Babylonis, meminit Hestius ita dicens: Qui verò de sacerdotibus Babel.
F fuerunt erepti Iouis sacra sumentes, in Sennaar Babylonis venerunt, diuisiq; post hæc diuersitate linguarũ per generationes suas tenuerunt loca maritima simul & mediterranea. Hunc eun-

dem locum Hethij producit Petrus Comestor in A *histor scholasticis. Addit Berosus se velle mensurare, id est, ratiocinari quo tempore cœperunt regna ab condita Babylonia, quia tempora Monarchiæ Assyriorum certissima sunt & reges, quamuis mentiantur Babyloniam fuisse primã* B *post diluuium dicens:*

Anno cxxxj. à salute ab aquis prima omnium gentium & ciuitatum, fundata est à Saturno Babylonico nostro vrbs & gens nostra Babylonica, multiplicataque est ni- C mis numero posteritatis, magisque studuit paci & religioni Saturnus Deorum, quàm opulentiis. Et turrim quidẽ ædificauit, sed non compleuit, nec designatam vrbem fundauit, quia post quinquaginta sex annos D subito non comparuit translatus à Diis.

Babyloniam Saturnus ædificauit

Dignitate non tempore prima fuit Babylonia. Saturnus eius studuit paci & religioni, quia tunc florebat prima aurea ætas. quæ cum primis hominibus sata est, vt significat Ouidius E *in primo Metamorphoseos, & Fabius pictor, & Cato, in quorum commentarijs plura de aureo seculo explanauimus. Admonitus quoque diuina plaga in confusione turris substitit magis quàm ab impietate destitit, cum animo esset sa-* F *crilegus & tyrannus. Vnde dicitur subito non comparuisse translatus à dijs, id est iustis principibus clam discerptus. Nam & simile dicitur*

de

A *de Aenea & Romulo & aliis clam discerptis quòd subito non cōparuerint in deos relati. Prouincia Sennaar Chaldæa, est pars prouinciæ Babyloniæ, quam Græci & Latini vocant Mesopotamiam, Hebræi verò Aram fluuiorum, quia* Sennaar Mesopota mia.
B *iacet media inter Tygrim & Euphratem. In ea regione natus est Abraam ccxcj. post diluuium anno, vt supputat Moyses Genes. xj. cap. Ortus est autem in ciuitate Vr Coa, id est, Chaldæa.* Vr Coa.
Quam enim Latini & Græci proferūt Vr Chal-
C *dæorum, eandem Aramei, Vr Coa dicunt, & Hebræi Vr Casdi. Vnde Ptolemæus in Geographia vocat eam Vr Coa, & Moyses Vr Chaldæorum, dicens Gene. cap. xj. Thare genuit Abraā & Aram, qui mortuus est in terra natiuitatis*
D *suæ Vr Chaldæorū. Tulit autem Thare Abraam filium suum & Loth & Sarai, & eduxit eos de Vr Chaldæorum. Qui ergo dicunt Vr ibi accipi pro igne, & sine certo authore aut ratione dicunt Abraam fuisse proiectum in ignem, hi*
E *profecto somniant, & eadem facilitate cōtemnitur, qua profertur hæc fabula. Igitur Berosus posito fundamento regni Babyloniæ ac tempore, subinfert quas colonias in quas prouincias Ianus misit, dicens in communi:*

F Ab exordio huius, Ianus pater misit in Aegyptum cum coloniis. Chemesenuum: in Lybiam verò & Cyrenem, Tritonem: & in totam reliquam Aphricam Iapetum

priſcum Atalaa. In Aſiam orientalem mi- A
ſit Gangem cum aliquot ex filijs Comeri
Galli. In Arabiam Fœlicem Sabum cogno
mine Thuriferum. Arabum præfecit Ara-
biæ deſertæ:& Petreium, Petreiæ. Canam
poſuit à Damaſco vſque in extima Palæ- B
ſtinæ. In Europa regem Sarmatiæ fecit
Tuyſconem à Tanai ad Rhenum, iunctiq;
ſunt illi omnes filij Iſtri & Meſæ cum fra-
tribus ſuis ab Adula monte vſque in Me-
ſem bericam Ponticam. Sub his tenuerunt C
Tyras, Arcadius, Emathius. Italiam tenuit
Comerus Gallus. Samotes poſſedit Celtas,
& Iubal occupauit Celtiberos.

Ab exordio conditæ Babyloniæ cœpit ex Scy
thia mittere colonias, ſcilicet nouas, per alios D
duces. Nam ante Babyloniam per omnia lit-
tora ipſe reliquerat, vt ſupra diximus. Et Ca-
meſem miſit in Aegyptum & Aphricam. Sed
ſedem regiam in Aegypto Cammin habuit, vt
ſupra expoſuimus. Subſtituit autem ei pro E
Aphrica duos duces, Tritonem & Iapetum.
Triton genuit Lybiam & Cyrenem atque Nu-
midiam, in qua vt Ptolemæus deſcribit & hi-
ſtorici teſtantur, eſt lacus & fluuius Triton ab
eo dictus, & inſula Tritonidis, vbi Dionyſius F
Palatua. *Tritonis nepos fuit clam nutritus, & Palatua*
Minerua. *Minerua tritonidis expoſita, vt Diodorus in*
quarto memorat & alij conſentiũt. Græci verò
vt

A vt nulla pars esset in orbe, à qua non subriperent, falso tamen aliorum gesta, etiam sibi Tritonida finxerunt & Dionysia. Lybia autem olim pars Aegypti Marmaricæ erat, licet Ptolemæus distinguat. Cui argumento est, quòd
B Isis siue Ceres Aegyptia frugifera legifera dicta fuit, vt Diodorus in j. scribit ex historia Aegyptia, & eam docuisse in Italia molere, ac panes conficere, cum antea glande vescerentur, etiam Plinius asserit in vij. naturalis historiæ Ceres.
C cap. vltimo. Et tamen Festus eam in campum Romæ Argeum aduexisse primum fruges ex Lybia dixit, quia est pars Aegypti. Similiter & Camesem siue Saturnum filium regis sempiterni omnium Cæli qui regnauit in Aegypto,
D eundem etiam regnasse in Italia, Sicilia, & Lybia scribit Diodorus in quarto libro. Sed difficile videtur quòd Berosus ait Iapetum. Atlantem substitutum fuisse Camesi in Aphrica, cum ei principatus totius Europæ obuenerit
E & maior natu quàm Cameses fuerit. Sed dicendum est quòd substitutum hic appellauit Berosus extraordinarium ducem ad auxiliandum in coloniis. Quare Iapetus duxit colonias Iapetus.
in Aphricam ex filijs primogeniti sui Comeri Comeri.
F Vnde ad hanc ætatem Hispani magnam partem ex populis Aphricæ vocant Comeros. Hæc de origine Aphricæ in communi. De Asia dicit, quòd Ianus misit Gangem cum aliquot ex Ganges.

filijs Comeri in Asiam orientalem. Ptolemæus quoque Comeros populos & Comeras vrbis in Bactris & India notat cum alijs geographis. Ganges nomen suum reliquit fluuio maximo, de quo Iuuenalis in Satyra. Omnibus in terris quæ sunt à Gadibus vsque Auroram, & Gangem. Circa hunc fluuium Gangas colonias retinuisse nomen vsque ad magnum Alexandrum Curtius libro nono indicat. De hoc fluuio Seneca de situ Indiæ: Ganges, inquit, per Indiam fluit nouem alueis, sicut Nilus septem, dicente Vergilio in nono Aeneidos: Ceu septem surgens sedatis amnibus altus Per tacitū Ganges. De Arabia sciendum est vt Ptolemæus in Geographia & alij dicunt, quòd tres sunt Arabiæ, Felix, vnde thus venit, & ob id thurifera dicitur. Inde deserta. Tertia Petreia vbi metropolis Petra, de qua Esaias: Emitte agnum domine dominatorem terræ de Petra deserti ad montem filiæ Sion. Omnem autem partem Phœniciæ à Damasco vsque Gazam extremam vrbem Palæstinorum, dedit Canæ filio Camesis. Vnde diuinæ literæ atque Hebræi hanc Phœniciam à primo coloniarum duce vocant terram Canaam, à repromißione verò facta Arabiæ, Terram promißionis. In qua prouinciæ sunt Damascena, Galilæa, Samaria, Iudæa, Palæstina & Idumæa. Hactenus de prisca antiquitate Asiæ. Nunc de antiquitate Europæ post conditam Babyloniam

Arabiæ tres.

Promißionis terra.

sequitur

A *sequitur. Tuyscon, inquit, dux fuit Sarmatarum à Rheno ad Tanaim. Hi antea Scythæ reputati sunt, dicente Plinio in iiij. naturalis historiæ. Scytharum nomen vsque in Sarmatas & Germanos transijt. Nam Germania dicta est sub* Tuyscon.
B *Romanis, teste Cornelio Tacito de situ & moribus Germanorum. Est autem Germania propriè à Rheno amne qui diuidit Gallos à Germanis, vsque ad sequentẽ Vistulam fluuium qui interfluit Cracouiam metropolim Poloniæ, quem ipsi*
C *vocant Visclam. Germania tota in quinque genera diuiditur, vt ait Plinius in iiij. naturalis historiæ cap. xv. Genera, inquit, Germanorum sunt quinque. Primum Vandali, quorum partes sunt Burgundiones, Varrinnæ, Catinni, Gutto-*
D *nes. Secundum genus Ingheuones, quorum pars sunt Cymbri, & Teutoni à Caucoũ gente. Proximi autem Rheno Istheuones, quorũ pars sunt Cymbri mediterranei. Tertium genus hi sunt quibus prope sunt quarti generis Hermiaones,*
E *quorum pars sunt Sueui, Hermunduri, Catti, Cherusi. Quintum genus sunt Peuccini, Basternæ. Sed hæc diuisio Pliniana vera est de Germaniæ parte vicina gelido & glaciali oceano. Nam plures alias gentes continet, vt patet in*
F *Ptolæmeo. Porrò à Vistula Cracouiæ vsq; Boriscum fluuium & Ripheos montes, proprie Sarmatæ in Europa sunt. Riphei montes dicti à duce Ripheo filio Comeri, quem Moyses vocat* Sarmatæ. Riphei.

Riphat

Riphat Sarmatæ verò à Sarmate filio Istri. Moyses verò vocat Iectan & Assarmauet: quos Berosus dicit Istrum & Sarmatem. Hos Græci vocant Sauromatas. Porrò qui trans Ripheos montes & amnem Boriscum extenduntur ad Tanaim, & paludē Mæotidem, & Tauricam Chersonessum, vt patet in octaua Europæ Ptolemæi tabula, his tantum remanet nomen Scythiæ in Europa, vti etiam significat Plinius libro iiij. naturalis historiæ, capite xij. Scytharum, inquit, nomen vsquequaque transit in Sarmatas atque Germanos, nec aliis ista durauit prisca appellatio, quam qui sunt extremi harum gentium, & ignoti prope cæteris mortalibus degunt. Quod verò addit Berosus, quòd his iuncti sunt omnes filij Istri ac Mesæ ab Adula monte vsque in Mesambriam Pontică, etiam nomina locis extantia indicant, vt patet in Geographia Ptolemæi, tabula quinta & nona Europæ. **Adula.** *Adula mons dicitur ab Adula duce, filio Istri, quem Aduram Moyses vocat, & est mons supra Niceam, cuius terminus est inter Galliam & Germaniam, non procul lacu Constantiensi, In his vicinijs sunt fontes Istri,* **Ister.** *qui teste Plinio in quarto naturalis historiæ, cap. xij. oritur in Germaniæ iugis Noriæ, ex aduerso oppidi Gallorum Racauri, qui & Danubius dicitur: & quum primum in Illyricum venit, dicitur Ister, ac per innumeras lapsus gentes*

sex

A sex ostijs in pontum defluit. Est igitur binominis dicente etiam Ouidio in primo libro de Ponto. Ripæ vicina binominis Istri. Nomen ister tenet à duce. Mons adula immensa terrarum spatia in longitudine metitur, diuersisq; locis B diuersa sortitur nomina. Trans montes ad superum septentrionem longitudinem in Ptolemæo adhuc inuenies: Mœseos à Mœsa, qui Mœsijs duabus imperauit, superiori & inferiori: quas nunc vocant Valachias, alteram altam, C alteram bassam. Quidam scribunt Mysiam, rectiúsque Plinius in tertio naturalis historiæ, Mœsiam. Inferior Valachia siue Mœsia Pontica in Ptolemæo tenet Tyrasi olim, à Tyras filio Iapeti: & Istropolim, ab Istro duce: & Tybi- Valachiæ. Mœsiæ.
D scã, à Tybe filio Istri Inferior Mœsia cõtinet Bosinẽses & Valachos bassos, & Dedanos, à Dedano Curete: quàm regionẽ Tedaniã posteri corruptè Dardaniam protulerunt. Sequuntur duæ Bannoniæ, quas vulgò Vngarias, Latinè Pan- Pannoniæ
E nonias dicimus, mutata b, in p, This ex filijs Istri & nepotibus scribit Ptolemæus nomina locorum. Saum fluuium, Salinum à Sala, Azalos populos, & à fratre eius Albinæ Albanum montem. Porrò cis longitudinem montis Adu-
F læ vsque Mesembriam inuenies Meseos Lyburnos, à Mesa duce. Iader coloniam, ab Iader filio Istri. Cis montem Mesam inuenies Dalmatiam, à Dalmat filio Istri: & Dalmatia. Salona.

Dicli

Dicliotæ, à Dicla filio Istri: Salona, à Sala filio Istri. Sequitur Emathia, ab Emathio filio Camesis. De qua Lucanus in principio, Bella, inquit, per Emathios plusquam ciuilia campos. Macedoni Ea postea Macedonia dicta est à filio Osiridis, Epirus. vt Diodorus author est in primo libro. Epirus à filio Istri dicitur. Inuenimus non solum Istrum nomen Chaldæum, sed & Mosaicũ Ictim, promontorium ab Ictam qui & Ister. Deinde sequitur Thracia quasi Tyracia à Tyras filio Iapeti, vsque vrbem in fine montis, quam Græci Mesembriam, Berosus Mœsemberiam, Philo Mese Sepharan: Moyses verò Sepharan vocat Genesis decimo capite. De Comero in sequentibus dicetur, cum ducibus Tubal & Samote. Hoc tamen velim admonitum esse lectorem, quesita D dicere Mesos esse, quos Bulgaros vulgus nuncupat. Quòd profectò esse falsum testimonio Danubij cõprobatur. Ostia enim eius sunt in Mœsia, vt Ptolemæus & alij docent. Cæterùm Valachi & non Bulgari tenẽt Ostia Danubij. Sunt E igitur Mœsi quos Valachos dicimus, & non Bulgari. Sed de his hactenus, dicturi de his & alijs qui mutauerunt nomina si tempus quandóque dabitur. Nunc de fine quarti libri Berosi prosequendum est, de quo ita dicit, atque concludit:*

Thracia.

Mesi.

Valachi.

Hi sunt qui egresſi sunt post Nymbrotum singuli cum familiis & coloniis suis, relinquentes nomina sua locis in signum

ex pedit

A expediti onis à ano patre commissæ, & ad monumentum posteris vt scirent quis eorũ fuisset conditor. Hi iuxta mandatũ Iani co lonıis deductis turrı constructa pro metropoli, ipsi in veiis & cauernis casas habebãt.
B Solus noster Saturnus idcirco excessit mãdatum, quia vrbem vrbium & regnum regnorum voluit esse Babyloniam. Rursus his temporibus Ianus cum omnes in colonias missi abiuissent, eos qui remanserunt
C bipartitus est: Nam secum retinuit filios plurimos, quos post salutem ab aquis genuit, & item maximam gentium multitudinem quum secum in colonias conducturus erat. Scytha cum matre sua Araxa &
D aliquot coloniis qui Armeniam incolerent, rex primus relictus est constituto summo Pontifice Sabbatio Saga ab Armenia vsque in Bactrianos: quæ longitudo à nobis ad hanc ætatem vocatur Scythia Saga. Po-
E stremus omniũ ipse Ianus ab Armenia per orbem colonias seminaturus, egressus est. Hæc nostri maiores multis libris tradiderunt. Nunc de temporibus eorum ac posteritatibus dicemus, iuxta id quòd in nostra
F Chaldaica & primordiali Scythica historia fideli memoria conseruatum est.

Post Nymbrotum dicit supradictos duces iuisse ad loca sibi aßignata. Nam antea Ianus

ipse

ipse loca exploraturus circum littora mediterra- A
nea colonias posuerat, vt suprà exposuimus. Memoratu verò dignum est, quòd subdit, singulos duces imposuisse nomina sua locis, quæ tenuerunt, scilicet montibus, fluminibus, & vrbibus. Vnde Hieronymus in commentario super Gene- B
sim, & Eusebius de vocabulis gentium: Iapetus, inquiunt, tenuit in Asia & Europa. In Asia quidem tenuit ab Amano Taurôque montibus Syriæ ac Ciliciæ vsque Tanaim. In Europa verò totum tenuit à Tanai ad Gadiram, re- C
linquens locis ac gentibus vocabula, ex quibus quædam mutata sunt à posteris, alia permanét vt fuerunt. Hæc dicti authores. Tribus autem ex caussis imposuerunt nomina gentibus & locis. Primam & secundam ponit Berosus in li- D
tera. Et ideo argumentum à nominibus vetustis gentium & locorum, est validius quocunque authore, quia authores quandoque falluntur & fallunt, non autem nomen impositum. Et ideo Liuius in quinto ab vrbe cōdita, quanquā mul- E
tos haberet authores asserentes Thuscos imperasse toti Italiæ, solo tamen nomine Turreno imposito toti circa Italiam mari, pro validiore authoribus argumento vsus est, dicens: Mari supero & infero, quibus Italia insulæ modo F
cingitur, terra maríque Tusci quantum potuerint, nomina sunt argumento, quòd alterum Thuscum communi vocabulo gentis, alte-

Trescaussæ imponendorū nominū.

rum

A rum Ariaticum ab Atria Thuscorum colonia vocauere Italicæ gentes. Græci eadem Turrhenum Ariaticum vocant. Tertia ratio imponendi nomina est, ad fulgorem & memoriam eorum & præcedentium maiorum, vti Lactan- B tius in vndecimo capitulo primi libri Institutionum, arguens contra Minutium Felicem. Potest, inquit, etiam sic argumentari: Saturnus, cum potentissimus esset rex, ad retinendam parentum suorum memoriam, vtriusC que nomina cælo & terra indidit, cum hæc prius alijs vocabulis appellarentur: qua etiam ratione mōtibus & fluminibus nomina sunt imposita, & mari: vt mare Icariū, Aegæū, Hellespontus: & in Italia, Auentinus & Tyberis. Ita Satur- D nus natus est ex homine, cui nomē fuit Vrano siue Cælo. Quòd esse verum Trimegistus author est, qui cum diceret admodum paucos extitisse in quibus fuisset perfecta doctrina, in his Cælum, Saturnum & Mercurium nominauit. Hæc E Lactantius. Nota hoc loci lector, hunc Trimegistum Aegyptium fuisse longè ante primum Saturnū Græciæ antiquissimū Apteram. Et ideo de Aegyptiorum etiam orbis priscis deis Cælo, Saturno ac Mercurio dicit: Nam Mercurius F perfecta prudētia extitit, vt Diodorus in primo libro docet. Saturnus verò pater Osiridis Camesses perfecta physica & Magica floruit, à quibus & Zoroast & Magus appellatus est, vti

Nominū imponendorum ratio tertia.

Trimegistus.

Mercurius.

Saturnus Cælus homines.

Berosus & Hebræi atque catholici tradunt. A
Cælus verò omnium rex sempiternus Ianus docuit perfectam Physicam Theologiam & ritus atque naturalem Magicam, vt Berosus tradit: adeò vt teste Macrobio in primo Saturnaliorũ: Eum physici miris efferant argumentis diuinitatis B *& perpetuam promeruerit præfationem in omni sacrificio, & Mythici prædicent eo regnante religione ac sanctimonia omnium domos fuisse munitas. Diodorus quoque in quarto libro cum Beroso consentit etiam Astronomiã,* C *& alia plura Cælum regem docuisse. Rursus*

Ianus. *Ianus, inquit mandatum dedit, quòd præuaricatus fuit Nymbrotus, vt Turrim pro metropoli construerent, Dionysius Halicarnasseus in primo scribit moris fuisse antiquis, vt vrbes* D *non magnas, sed paruas, & locis munitas conderent, non quidem lapidibus, sed vt ait Berosus, solùm præter turres, veijs & cauernis. Veias appellat currus & cauos truncos arborum & tuguria, vt de priscis aureo sæculo natis in* E *Latio Aboriginibus Vergilius insinuat in octauo Aeneidos, dicens: Hæc nemora indigenæ Fauni Nymphæq; tenebant, Génsque virùm, truncis & duro robore nata. Turris autem ab Hetruscis proferebatur Tursis, à quibus* F *Tursena & Etursia, vt Myrsilus & Dionysius Halicarnasseus in primo libro dicunt. Est autem Tursena & Etursia vrbs turritis*

A tis ædibus constructa. Eas posteri mutata s, in r,
protulerunt Turrenam, Eturriam: Romani E-
truriam, vt probauimus in Anniana quæstio-
ne xvj. vsque in xx. & super Myrsilum atque
Xenophontem de æquiuocis, vbi & omnẽ vrbem
B tetrapolim turritam fuisse probauimus. Ergo
Ianus docuit humiles vrbes ad cœtum & com-
munionem politicam, non ad pompam & domi-
nationis libidinem. Vnde omnes vrbes quæ ante
Romanorum imperium in Thuscia antiquissi-
C mæ perseuerant, hæ paruæ sunt. Quas verò ma-
gnas cernimus, vt nouas scimus, aut post destru-
ctionem Gothorum adauctas legimus. Quòd
verò Berosus dicit Ianum postremum omnium
colonias per orbem traduxisse, hoc intelligitur de
D secunda profectione ab Armenia post conditam
Babyloniam, quia antea primus omnium ex-
ploraturus littora transportauit, vt in præcedẽ-
tibus ostensum est.

E

DEFLORATIO BEROSI CHALDAEI

F

LIBER QVINTVS.

Argumentum.

IN præcedenti libro, iã Berosus exposuit
omnium regnorum & prouinciarũ anti-

quitates & origines in communi, nunc in A
particulari eas diffinit, à Saturno primo
Nymbroto rege Babyloniæ, vſque ad decimum octauum regem Aſcatadem. Vnde
totus hic liber diuiditur in decem & octo
partes, quarum prima eſt, quæ antiquitates B
& origines fuerint ſub Nymbroto primo
Saturno atque rege Babyloniæ, dicens:

Beroſus.

VT ſupra diximus, anno à ſalute hu- C
mani generis ab aquis centeſimo trigeſimo primo, cœpit regnum Babylonicum, ſub noſtro Saturno, patre Iouis Beli: qui imperauit annis lvj. Anno huius
decimo Comerus Gallus poſuit colonias D
ſuas in regno, quòd poſt Italia dicta eſt.
Et regionem ſuam à ſuo nomine cognominauit, docuítque illos legem & iuſtitiam. Anno eius duodecimo Iubal condidit Celtiberos, & paulo pòſt Samothes, E
qui & Dis Celtas colonias fundauit: neque quiſquam illa ætate iſto ſapientior
fuit, ac propterea Samothes dictus eſt.
Anno Nymbroti xv. Oceanus ad Ninum
Aegypti conſedit, & multos ex ſorore Te- F
thyde edidit liberos. Inde ſuperuenit ille
corruptor humani generis Chemeſenuus.
vbi Telchines magicam docens, maxima
opin

A opinione celebratur. Anno decimooctauo eiusdem Babylonici regis, Gogus Sabeam Arabiam Felicem cũ Sabo suo patre puer tenuit, & Triton Lybiam, & Iapetus priscus Atalaa Aphricam, Cur Aethiopiam, &
B Getulus Getuliã. Anno eiusdem xxv. Thuyscon Sarmatas maximos populos fundauit, & Mesa cum filiis Istri priscos Mesios posuit, vsque ponticã Mesembriã ab Adula monte Anno trigesimooctauo eiusdem
C regis Sagæ Armeni multiplicati possederunt omnem Caspiam regionem, Ab Armenia vsque in Bactrianos, & Ianus pater Ianeos colonos traduxit in Hircaniam, & Ianilos in Mesopotamia versus mare sub
D Babylonia. Anno quadragesimo eiusdem regis aliquot coloni ex filiis Comeri in Bactrianis sibi sedes quæsiuerunt. Et Ganges in India sedem sui nominis. Anno xlv. eiusdẽ regis aliqui ex filiis Mesæ ac Getuli
E iuncti simul primi Mesagetas in India propagauerũt. Eadẽ tempestate Saturnus rex Babyloniæ misit principes coloniarũ Assyrium, Medum, Moscũ & Magogũ: qui regna condiderunt Assyriũ, Medũ, & Mago-
F gũ in Asia, Moscos verò & in Asia simul & Europa Anamеon quoque adolescentulus Mæones à se dictos condidit, & regnauit centum quinquaginta annis.

Babyloniam tetrapolim posuit Nymbrotus, A
quorum partes teste Moyse Gene. x. capit. dictæ
erant, Babel, Arat, Acat, Calanne. Omnis enim
ciuitas regia, & caput regni tetrapolis condeba-
tur, vt in fine Xenophontis de æquiuocis proba-

Babylonia tetrapolis.

uimus. Babylonia verò fuit initium & caput B
sedésque regni Nymbroti, vt ibidem scribit
Moyses. Comerus fuit primogenitus Iapeti post
diluuium, vt tam Berosus quàm Moyses scri-
bunt. Gallus epitheto paterno dictus est. Est au-

Gallus.

tem Gallus nomen, vt de æquiuocis Xenophon C
docet, plurium originum. Nam vt Latinæ ori-
ginis, significat maritum gallinæ: vt Græcæ,
candidum: vt Celticæ, Francigenas à Galethe
filio Herculis, teste Diodoro in vj. libro. Vt
Phrygiæ, castratum, vti Galli Cybeles, & Gal- D
lus fluuius, quia ad insaniam secandi testes in-
ducit. Vt autem Arameæ & Hebrææ origi-
nis, significat inundatum. Ergo Comerus Gal-
lus Inundatus epitheto paterno dicitur. Vnde
Ianigenas, qui Vmbros vetustissimos Italiæ E
genuerunt Gallos veteres pro genitores Vmbro-
rum vocat Cato in secundo fragmento origi-
num. Et Solinus in collectaneis: Veterum, in-
quit Gallorum prolem Vmbros esse, M. Anto-
ninus asseuerat. Hos eosdē quia in clade aquosa F
imbribus superstites fuerunt, Græcè ὄμβρους
dictos, scilicet epitheto paterno veterum Gallo-
rum Ianigenorum. Comerus loca. s. vbi Ianus

auus

A auus ante colonias posuerat, à se cognominauit: Nam in Vetuloniensi agro est Vallis Comera, & Ry Comerus, In Phaliscis est regio Comersan, à qua oppidum Isola Comersana. Clusium quoque antea Comer solum dicebatur, vt author est Li-
B uius in x. ab vrbe condita. Docuit autem Thuscos legem atque iura, quæ scilicet ante viginti annos & amplius auus eius Ianus in scriptis illis mandauerat, licet breuibus absolutas. Hispanos condidit Iubal. Hic frater Comeri ex Ia- Iubal.
C peto patre, à Moyse vocatur Tubal. Primum locum tenuit in Betica à se dictũ Tubal, quẽ mutata ob similitudinem literarum in prolatione T, in D, posteri dixerunt Dubal, vt scribitur à Pomponio Mela de vrbibus Beticæ. Hunc eun-
D dem Tubal quidam nominauerunt Taracon, à quo vrbs Taracona. Cum eo venisse Sagas, argumento est vetustissimum Saguntum, amicitia populi Romani illustre. Celtas siue Gallos Frãcigenas condidit Samothes. Samothes fuit frater Saguntũ. Samothes Britones.
E Comeri atque Tubalis ex Iapeto patre à quo primum Britones, inde Galli Samothei dicti fuerunt, & præcipue Philosophi atque Theologi sectatores eius. Vnde Diogenes Laërtius in principio de vita Philosophorum. Philoso-
F phiam, inquit, à Barbaris initia sumpsisse complures authores asserunt. Constat enim apud Persas claruisse Magos, apud Babylonios & Assyrios floruisse Chaldæos, apud Celtas & Gal-

Samothei los *Dyrudas & qui Samothei dicuntur, qui te-* A
ste Aristotele in Magico & Sectione xxii suc-
cessionum libro, diuini atque humani iuris fuere
peritissimi, & ob id religioni deditissimi, ac pro-
pterea Samothei appellati sunt. Verum iratus
Diogenes Graeculus subdit. Qui, inquit, haec B
Barbaris tribuunt, hi profecto recta factáque
nesciunt. A Grecis nempe non Philosophia mo-
do, verumetiam hominum genus initio mana-
uit. Nam Museo Athenae, Lino verò Thebae in-
clytae sunt. Horum primus inuenitur de deorum C
generatione & initio rerum tractasse, alterum
de cursu dierum & syderum déque animalibus,
& mundi generatione scripsisse affirmant. Ita
In Diogenem. *Philosophia initium à Graecis habuit. Haec ridi-*
culus & indoctus arguēdus Graeculus Diogenes. D
Laërtiū. *Sic enim arguendum est. Linus & Musaeus, &*
Orpheus ab Aegyptiis & in Aegypto didicerūt
Orgia & Theologiam, & rerum scientiam.
Et ea in rudissimam & absque literis Graeciam
retulerunt, vt in j. lib. & aliis testatur Diodo- E
rus ex Aegyptia histo. Quare Philosophia à
Barbaris initium sumpsit, nō à Graecis. Praeterea
à septem sapientibus Philosophia Graeciae coepta
est, qui omnes ab Aegyptiis didicerunt, vt idem
Diod. & alij asserunt. Quare à Barbaris non F
Graecis, initium habuit Philosophia. Rursus Or-
pheus & Linus & Musaeus, quos primos Grae-
ciae philosophantes & theologizantes faciunt,
fue

A *fuerunt paulo ante Troiæ excidiũ, quia Orpheus cũ Hercule & Argonautis nauigauit, & præceptores Herculis fuerunt socij Orphei Linus Thebanus, & Musæus Atheniensis, vt omnes Græci conscribunt. Porrò ab his ad antiquissi-*
B *mum regem Græciæ Phoroneum priscum, qui primo anno Nini regnauit, vt in principio & proœmio diximus, numerantur in Eusebio de temporibus, anni fermè octoginta supra septingentos, & ante eundem Phoroneum septingen-*
C *tis viginti annis inuenti sunt coctiles Laterculi inscripti astrorũ obseruatione physica, vt Epigenes grauis author docet, & Plinius in septimo naturalis historiæ cap. vltimo refert. Ergo Phœnices atque Assyriæ literæ artes & discipli-*
D *næ, ante priscos Græciæ theologizantes fuerunt annis non minus quingentis supra mille. Rursus Strabo qui floruit Octauiani ætate scribit in Geographia Iberica, Hispanos circa Beticam eruditos ætate sua fuisse, & eos affirmare sex*
E *millibus annis ante se habuisse leges, & carmina, atque literas. Sunt autem sex millia Iberorum anni, qui teste Xenophonte vtuntur quadrimestri anno, ex solaribus duo millia. Quòd si ab Octauiano retro supputes duo annorum mil-*
F *lia, peruenies ad initia Nini, à quo vsque ad Argonautas colliguntur anni, non minus septingentis, tam secundũ Eusebium de temporibus, quàm alios Chronographos. Quare philoso-*

phia & literæ non minus septingentis annis fuere ante Hispanis quàm Græcis. Initium ergo philosophiæ à Barbaris nõ à Græcis fuerit. Quadrant autem traditiones Hispanorum, & Berosi dicentis, quòd Tubal Samothes, & Thuyscon anno quarto Nini formant legibus sua regna. Et vt ait Strabo, circa Beticam doctiores Hispani ea tempora tradunt. Tubal autem vrbs à primo Hispaniæ duce dicta, est in Betica, vt notat Pomponius Mela, quam corruptè vocant Dubal. Quare, vt complures authores tradunt, verum est, quòd philosophiæ initium & literarum simul, non à Græcis, sed antiquißimis Phœnicibus, Assyrijs, Chaldæis, Ianigenis, Hispanis, & Samothæis atque Germanis, & Aegyptijs emanauit. Ergo quoniam Galli vtebantur literis quibus & Græci, vt testatur Cesar in vj. libro commentariorum, eásque à Samote patre Dite habuerũt, vt ibidẽ dicit, consequẽs necessario est, vt nõ à Cadmo, sed à Gallis tam Galathæ quã Mæones & Gallogræci & tota simul Græcia easdem habuerint. Argumento sunt quæ authores prodũt Xenophon, Archilochus, & Iosephus. Nam Xenophon in libro de æquiuocis cum plures Cadmos distinxisset, hæc subdit. Quintus Cadmus fuit paulò ante ruinas Troiæ Armonia Samothraca inclytus, qui ob Armoniã à prisca vxore certamen passus rediẽs à Phœnicia, retulit in Græciã primus sexdecim numero rudes literas

Galli Græcis tradiderunt literas.

A teras nō Phœnicas, sed characteribus Galatharum & Mæonū persimiles. Et Archilochus in Epitome temporū cū octo discreuisset Homeros, hæc intulit: Vltimū hunc Homerū ætas nostra cernit, qui Olympiade xxiiij. & ab excidio Troiæ
B quingentesimo anno patria Mæon. Olympico certamine victor iudicio totius Græciæ eximius poëtarū est habitus, & ei soli ius tributū emendandi characteres & nomina, & linguā Græcam, quæ (vt ferunt) Cadmus Samothrax ferè
C Barbara & plena ruditatis attulit, nihilque Phœnicū habebant, sed Galatharū & Mæonū figuras retinebant. Iosephus item, à publica fide sacerdotū, & bibliothecarū probat, nō habuisse literas à Cadmo, quia nulla certa & publica fi-
D de, sed priuata posteraq; opinione id dicunt. Sic enim contra Appionem grammaticum arguit: Græci gloriantur se à Cadmo habuisse literas, cuius vestigiū non possunt ostendere, aut in archiuis sacerdotū, vel publicis armamentarijs &
E bibliothecis. Hactenus de Tubal, Samote, & Tuyscone, de quo plura etiā in præcedentibus libris dicta sunt, sicut & de Oceano, Iapeto prisco, Comeris, Mesa, Istro, Gange, Porrò etiam de Tritone supra exposuimus. Cætera clara sunt,
F exceptis quibusdā obscurioribus. Primū est de Telchinibus, qui etiam ab Aegypto in Rhodum colonias miserunt, de quibus Diodorus in vj. libro ex Rhodiana historia hæc scribit: Fertur Telchines

Rho

Rhodios cũ Calfurnia Oceani filia Neptunum A
nutriuisse, ab Rhea illis datum, primúmque in-
habitatã fuisse insulã ab his quos vocãt Telchi-
nes filios maris Telchin Lydi dicũt Apollinem,
& Alisij Iunonem, & nymphas Telchinias.
Et apud Camereos ibidẽ Iuno appellatur Telki- B
nia. Et subdit Volunt Telkines fuisse incanta-
Assyrius. *tores, & tanquam magos inducere nubes, im-*
brémque, & grandinem, ac mutare solitos
proprias formas cum vellent, & artium inuides
extitisse. Rursus dubitatur de eo quòd ait, Assy- C
rium fuisse missum à Saturno, qui Assyrium
constituit imperium. Quis fuit iste Assyrius,
& quando constituit imperium? Respondetur
ex dictis Xenophõtis in libro de æquiuocis, quòd
Assyrius fuit proprium nomen filij Beli Iouis, D
cognomen verò lingua Assyria Ninus, id est,
Iuppiter, quia is qui fuit Babylonius Hercules,
idem & Iuppiter Assyrijs, vt ipse dicit, & nos
in cõmentarijs super ipsum exposuimus. Et vt
ait, auus eius & pater condiderunt oppidulũ in E
quòd ipsum miserunt. Et cum bello domuisset
Asiam, ipse Ninus, id est Iuppiter, & oppidum
in vrbem regiam maximam vertit, & à cogno-
mine Ninum vocauit, vt etiam Diodorus in
tertio libro est author. Moyses item confirmat F
Assyrium egressum à Babylonia, ædificasse ma-
gnam Niniuen vrbem tetrapolim, cuius qua-
tuor partes nominat, Niniuen siue Ninum, Re-
sem, Forum, Cale. Cætera plana sunt.

A *Argumentum.*

SEquitur Berosus de secundo rege Babyloniæ Ioue Belo filio Saturni Nymbroti,& quæ gesta & antiquitates sub eo contigerint,dicens:

B

DE BELO IOVE.

Berosus.

SEcundus rex Babylonię Iuppiter Belus filius dicti Saturni,regnauit annis lxij. C & fundamenta designata Babyloniæ oppidi magisquàm vrbis erexit.Pace fruebatur vsque circa finem imperij sui.Anno iij.huius,Comerus more Scythico vnde venerat docuit suos Italos vrbem curribus componere. D nere.Et idcirco Veij appellati sunt vocabulo Sago,qui Veias plaustrum appellant, & vrbem ex his compositam si parua sit Veitulam,si magna Vlurdum,si metropolis Cy Ocholam ad hæc quoque tempora E Scythæ plaustris & curru pro domibus vtũtur.Et sub solario quidem stabulum,supra verò habent officinas domus.Concludit & loca à se cognominata Tyras, postquam Tyrũ fundauit,cũ principibus coloniarum F littora maris tenuit,fundauítque Thraces Arcadius Arcadiam, Emathius Emathiam tenuit. Anno xlv. huius Beli Ianus pater posuit colonias in Arabia felice, & à suo nomi

nomine vnas vocauit Noam,& à cogno- A
mine Ianineas. Qui verò ex posteritate
Comeri erant Galli ab Auito cognomine
illos appellauit Gallos. Anno lvj. huius Be-
li Chemesenus venit in Italiam ad Come- B
ros,& non comparente Comero,cœpit co-
lonias regere atque corrumpere suis im-
pietatibus & sceleribus. Ianus verò pater
circa Arabiæ Felicis fluuium plures colo-
nias relinquens,& à se Ianineas cognomi-
nans,in Aphricã ad Tritonem venit. Hac C
ætate Iuppiter Belus cœpit libidine domi-
nandi torqueri. Et paulò ante Araxa cum
filio Scytha,creato omnium gentium Sa-
garũ rege Sabatio Saga,atque in Armenia
relicto,ipsa occupauit omnẽ partem Occi- D
dentalem ab Armenia vsque in Sarmatiã
Europæ. At verò Iuppiter Belus quum non
posset alios subiugare nisi subacto & tru-
cidato Sabatio Sagarum rege,clam moli-
tus est illum perimere. Cúmque Saturnus E
prospiceret se non posse euadere quòd in-
numeras insidias sibi parauerat Iuppiter
Belus,clãdestina fuga se tutabatur, in Sa-
gis Caspiis delitescendo. Cùmque naturæ
concederet,iussit filio Nino vt Sabatium F
Sagam funditus deleret,& omnes populos
Babylonico regno subiiceret,quia omniũ
in orbe primum fuisset. Quo accepto Sa-

bat-

A batius delitescebat in Bactrianis Sagis, quousque cerneret tempus idoneum vel ad regnum vel ad fugam. Ita arma Iouis cõtra eum parata illum regno pepulerunt circa tempora Semiramidis. Eodem tem-
B pore Triton reliquit filium Hammonem regem Lybiæ, qui accepit coniugem Rheã sororem Camesenui Saturni Aegyptiorũ, sed tamen ex Almanthea adolescentula clam Rhea Dionysium sustulit, & in Ny-
C sam vrbem Arabiæ educandum misit.

Non dissentiunt qui dicunt vrbem Babyloniæ conditam à Semiramide, quoniam Nymbrotus territus confusione linguarũ designauit Babyloniam paruã tetrapolim, & Belus fun-
D *damenta erexit, & Semiramis amplißimam reddidit, quo pacto illam describit Diodorus in ij. libr. Comerus verò Veis cœpit vti more Scythico, in Tetrapoli à Iano condita, vbi habitabatur tugurijs, & cryptis. Vnde & illam partem*
E *tunc Veitulam, nunc Veituletum dicimus, à quo Veitulonia, quæ posteri per Syncraticam diphtongon protulerunt Vetuletum & Vetuloniam. Et in hoc loco non superflue repetit quod antedixit:* Loca à se cognominauit, *quia in*
F *agro Vetulono cognominauit vallem Comerã, & alueũ Ry Comerium, cum primũ venit sub Nymbroto. Hoc verò anno Beli condidit Comersolum quod tunc Clusium & Comersanam nunc*

nunc Phaliscam, vt in præmißis diximus. Quòd vero Tyras condidit Tyrum, nomen est argumento. Porrò Syri & Hebræi à principatu Phœniciæ ac maris vocant eum Zor. Or enim collem montémque significat, Zi verò à consilio dignitatis deriuationem habet, vt Talmudistæ periti asserunt, & D. Hieronymus insinuat libro de interpretationibus. Hinc Zor est consularis collis, Tyrus enim est insula parua in modum magni & ampli collis, vbi ciuitas est, quam continenti iunxit Magnus Alexander, vt Curtius refert, & Ouidius confirmat xv. Metamorphoseos dicens: Fluctibus ambitæ fuerunt Antyssa Pharosque. Et Phœnissa Tyros, quarum nunc insula nulla est. De Iano verò præter id quod Plinius libro sexto naturalis historiæ è suo cognomine Ianibeos & Ianineos descripsit esse Arabiæ Felicis fluminis accolas, etiam, & vrbem Gallam, & Gallim insulam à proprio nomine Iani Noa. Noam vrbem enumerat xxxj. capite. Quinetiam diuinæ literæ in patria Ogygia Phœnica Noæ, quæ postea ab Hebræis dicta est tribus Iuda, vrbes versus Edom quidē, alteram à nomine dictam Noam, alteram à cognomine Ianum in præfectura Gazæ, vt patet Iosue xv. capite. Et Ianiam portum Palestinæ in eadem tribu notant Ptolemæus & libri Machabæorum. Ex quo intelligimus veracem esse Berosum qui Noam Ogygem eundémque cogno-

Zor.

A gnomine Ianum patrem toto orbe profectum posuisse colonias, & à se denominasse, ac propterea mythice id significasse Ouidium, qui eum in primo de Fastis inducit dicentem: Me penes est vnum vasti custodia mundi. Cameses item cir-
B ca finem Beli venit in Italiam. Quare paulo post, scilicet circa principia Nini cœpit regere. Existimo eum litasse, vbi Rispanpanos Græco vocabulo dicitur. Nam quum pro inito regimine antiquitus ad littora fluminum lita-
C rent, & illis nomina sua imponerent, vt Ry, Ianus. Ry Ciutus. Ry Comerius. Ry Osiris. Ry Atlaus. Equidem & Camesenuus Ryspanpano nomen per interpretationem dedit. Ry enim Græcæ fluentum est. At Panpanos Arameè Ca- Pan.
D mesenuus est. Cui est argumento, quòd Cam siue Chem Græci Pan dicunt, vt patet ex Diodoro in primo libro, qui Chem Myn interpretatur Panos vrbem, & Ptolemæus Panopolim. Quinetiam alteram vrbem ipsi Camesi dicatam, tan-
E quam vniuersali Aegyptiorum Pani, & Inuo, Pampanos appellant tam Ptolemæus quàm alij Geographi. Ergo eundem quem Aegyptij Camesenuum, Latini olim Camesem, Græci Panpanos dixerunt. Quare Ryspanpanos per inex-
F pugnabile ab interpretatione argumentum, est riuus & fluentum Camesis. Quod verò subdit, circa finem imperij sui Iouem Babyloniæ Belo insidias parasse atque arma, contra Sabatium

Sagam, id est, regem Armeniorum, iam facit A *atque ostendit aureum seculum è proximo finiendum, quo teste Trogo & Iustino, mos erat regibus imperij fines tueri, non proferre, & cuique intra suam patriam regnum finire, de quo super Fabium Pictorem ad longum loquuti sumus.* B *Quæ verò de Hammonis adulterio & Almanthea & Dionysij Lybici ortu, hoc loco Berosus breuibus absoluit, Diodorus in quarto libro multa verbositate narrat. Vnde ibi quisque legat historiam. Hoc loci satis est notasse, quòd* C

Saturnus Aegypti. *Camesses Saturnus Aegyptiorum, quem in eodem libro Diodorus cum Beroso sentiens asserit regnasse in Italia Sicilia & Lybia, prius in Italiam venit, quàm ab ea pulsus à Iano in Sicilia regnaret, & à Sicilia sumpta militia Hammoni bellum in Lybia inferret, vt in sequentibus videbitur.* D

De Nino filio Beli.

Berosus.

TErtius rex Babyloniæ à nostris scribitur Ninus, Iouis Beli filius, & regnauit annis lij. Hic omnibus suis viribus sumptis & armis patris sui Iouis Beli, omnibus bellũ intulit, nulli parcens, & Sabatium Sagam, quòd esset in omnium desiderio, omni studio ad interitum quæritabat, quare etiam toto huius tempore exul apud suos delituit. Hic omnium primus ex E F

nostris

A nostris regibus Babylonicum regnũ propagauit, & omnium primus templum Belo patri: & matri Iunoni, & Rheæ auiæ, & statuas in medio oppidi Babyloniæ erexit. Anno huius Nini iiij. Tuyscon gigas Sar-
B matas legibus format apud Rhenum. Idipsum agit Iubal apud Celtiberos, & Samotes apud Celtas. E cõtra Camesenus Saturnus Aegyptiorũ Comarus Italos nitebatur corrumpere, iuuantibus illum conue-
C nis & aduenis quos ille pro Italiæ coloniis conduxerat, quos ipsi vocant Montanos Aborigines: At apud Lybiam lis orta est inter Rheam & Hammonem ob stuprum admissum cum Almanthia, quærebatq;
D Rhea vbi Dionysius esset vt eum perderet, & diu lis ista rixaq; perseuerauit. Anno Nini x. Ianus pater ex Aphrica in Celtiberos Hispalos venit, vbi duas colonias dimisit à se dictas Noëlas & Noëglas. His
E enim etiam antea cognominibus cognominauerat vxores Iapeti & Chemesenui. Nini anno xix. Ianus pater veniens in Italiam quum comperisset Camesenuum præter opinionem corrumpentem
F iuuentutem, tribus annis illum æquo animo tulit. Deinde illi aliquot coloniis assignatis, eum Italia excedere iubet. Ipse omnes colonias diuisit. Etenim omnes co-

lonos Comaros corruptos & conuenas & A aduenas, mõtana trans Ianiculum amnem colere iubet, illisq; filiam suam Cranam Helernam, id est, suffragio ab his electam & exaltatã reginã cum sceptro Albamdarnam quæ duos filios suos nouissimos cum illorum posteritate Cranum & Cranam Ianus cum Comaro miserat, coaluerantq; in gentem atque posteritatem maximam, quam nostra ætate Ianigenam vocant, cognominant autem Razenuam, id est, sa- C cram propagatricẽ incubamq; contra impietatem Camesenui. Itaque suam posteritatem separatam ab originibus esse voluit cis Ianiculum amnem in planitie atq; maritimis. Cognominauit autem eam Raze- D nuam, vt & Cranum Razenuum. Interea quum Italia discessisset Camesenuus, ad illum Rhea venit, & illi nupta ambo contra Hammonem cum Titanibus pergunt, ibiq; bello commisso pellunt regno Ham- E monem & in Cretam cogunt. Cum in Lybia Camesenuus regnat, parit ex Rhea sorore Osirim, quem cognominauit Iouem. Vigesimosecũdo anno Nini Ianus in Thuscia Ianiculum, quod ætate Camesenui F cõdidit, sedem sibi perpetuam statuit vsque Arnũ, vbi colonias positas vocauit Arnyn Ianas, id est, à Iano exaltatas. Vetuloniæ iura

A iura dicebat & docebat atque regebat an-
no Nini quadrageſimo tertio. Sabatius
quum aduerteret nullo pacto ſibi licere vti
regnis, creato Armenis Sagis rege filio
Barzane, in Sarmaticum Ponti littus con-
B ceſsit. Eadem tempeſtate Dionyſius Ham-
monis filius armis ſumptis Rheam & Ca-
meſenuum regno paterno pellens, & ſe-
cum Oſirim retinens, in filiumq; adoptãs,
eum à patre ſuo Hammonem Iouem co-
C gnominauit, vti à magiſtro Olympo O-
lympicum, eiq; totius Aegypti regnum
tradidit. Eodem anno virgo Pallas apud
Tritonidem lacum infantula expoſita ab
eodem Dionyſio Ioue Lybico etiam co-
D gnominato, adoptata in filiam fuit, quæ
omnem militiam prima Lybicos docuit.
Eodem tempore Ianus pater Ianigenas
Razenuos docuit Phyſicã, Aſtronomiam,
diuinationes, ritus, & rituales ſcripſit, &
E omnia literis mandauit. Eiſdem verò no-
minibus & veneratione diuina ſunt proſe-
quuti, quibus in Armenia Saga erant vſi.
Anno xlix. Nini, Celtiberos rexit Iberus
filius Iubal, à quo Iberi nominati fuerunt.
F Nini lj. anno apud Celtas regnauit Samo-
tis filius Magus, à quo illis oppida pluri-
ma poſita ſunt. Vltimo anno Barzanes in
Armenia à Nino ſuperatur.

Ninus. *Ninus iste fuit Babyloniis Hercules, & Assyriis Iuppiter. Vnde & Saturnus Saga fugatus armis Iouis dicitur. Nam & Belus Iuppiter Babylonicus ea parauit, & filius eius Ninus Iuppiter Assyrius eadem explicuit. Quòd verò Ninus idem sit & Iuppiter Assyrius, author est Xenophon libro de æquiuocis. Quum verò fermè sexcentis annis post Ninum & aureum seculum fuerint Saturnus Cretensis Apterus, & filius eius incestuosus Iuppiter, constat Græciam mentiri de Saturno fugato ad Ianum sub aureo seculo, vt copiose ostendimus super Fabium Pictorem. Sub hoc Nino xij. fuisse gesta memorat Berosus. Primùm quòd toto huius tempore Saturnus Caspius exul delituit, dicente Ouidio in Fastis: Thuscum rate venit in amnem Ante pererrato falcifer orbe Deus. Et Vergilius: Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo, Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis. Neque tamen mox inito regno intulit Ninus arma gentibus, quia non erant arma & militia aureo seculo, sed fermè quadraginta annis composita pace ac fœdere cum rege Arabiæ proximo, assuefecit militiæ populum, vt Diodorus in iiij. libro insinuat. Et ideo rudes ad resistendum populos Asiæ, ad Lybiæ vsque terminos facile perdomuit, vt Trogus & Iustinus in primo libro, & Diodorus in eodem quarto asserunt. Secundo notat Berosus quòd*

Ninus belli inuētor.

A *quòd Ninus fuit primus author monarchiæ, & ideo ab eo inchoant Græci, & non à principio aurei seculi, quod ignorabant qui primi ante Ninum fuerint in orbe reges & literæ. De statuis verò quas Belo patri posuit & Rheæ tam* B *Hebræi quàm Lactantius & Catholici consentiunt, id fuisse occasionem idololatriæ. Diodorus verò Siculus in quarto libro addit à Semiramide vastas & magnitudine mirandas, tam aureas quàm argenteas factas, postquam Babyloniam paruam extruxerat, & in prægrandem* C *vrbem fundauerat. Tertio notat Berosus quid anno quarto Nini à quatuor Saturnis gestum sit. Tres enim Saturni, Tubal Hispanus, Samotes Gallus, & Tuyscon Germanus, regna sua* D *legibus formant. Quartus verò Saturnus Cameses, qui ab Aegypto colonias in Thusciam adduxerat, econtra Thuscos iam legibus & literis à Comaro formatos corrumpere pergebat magica, & vitiis. Vnde Diodorus in quarto ait* E *hunc Saturnum filiũ Cæli qui regnauit in Italia, Sicilia, & Lybia fuisse summa impietate & auaritia præditum. Quòd verò his temporibus literæ & carmina his populis essent Hispanis, Gallis, Germanis & Italis nõ solum ex Beroso,* F *sed etiam ex aliis proditur. Nam Strabo qui Octauiani ætate floruit, scribit in quarto libro in Geographia Bætica, quòd asserebãt Hispani se habuisse literas, leges & carmina iã ante sex*

Idololatria prima

Saturni quatuor.

millia annorum Ibericorum, qui efficiunt duo millia solarium, vt probauimus in editione de origine philosophiæ & literarum. Si verò ab Octauiano retro supputes annorum duo millia, equidem peruenies ad vigesimum annum Nini, vt patet in nostra emendatißima Chronographia. Nec etiam distat multum Chronographia Eusebij. Quare fermè Berosus & traditio Strabonis de origine literarum apud Hispanos Bæticos, consentiunt. Quod autem Tubal eas tradiderit, argumentum facit prima c Hispaniæ vrbs Tubal à conditore nomen habens, quamuis corrupta prima litera impressores posuerint Dubal in Pomponio, Mela in descriptione Bæticæ. Quales autem Hispanorum characteres essent, opinio mihi ea est, quòd quales & Sagi & Thusci. Nam & Sagæ Thusci & Hispani origine sunt, apudq; vtrosque præcipue Sagum nomen mansit. Cui argumento est, quòd à Sagis Saguntum vrbs antiquißima fuit Hispanis, vt etiam nominis deriuatio probat. Thuscos item cognomine Sagos fuisse, satis explicauimus superq; xix. fragmentum Catonis aperuimus. Quamobrem Etruscæ literæ Sagæ sunt, & sermo fermè illis Sagus, vt in multis vocabulis apparet. Cui argumento est quòd primus præceptor eorum & conditor Ianus ex Saga Scythia Aramea venit, vt in præcedentibus exposuimus. Samothes quoque cognomine Dis literas

Marginal notes: **Tubal nõ Dubal.** — **Samothes Dis.**

A literas Sagas dedit quæ Phœnices erant, à quibus Græci suas formauerunt, quas principio Galatis & Mæonibus tradiderunt Galli prisci. Literæ in Gallia &c.
Nam vt author est Cæsar in vj. commentariorum Galli à Dite disciplinas nacti, etiam vsq;
B ad sua tempora eas retinuerunt vsi literis quibus & Græci. Xenophon quoque libro de æquiuocis ait. Cadmum intulisse Græciæ literas similes Galathis & Mæonicis magis quàm Phœnicibus. Igitur ante Cadmum fuêre literæ, philo-
C sophia. carmina, theologia, & leges, Hispanis, Gallis, Germanis & Italis per multa secula & ætates. Quarto notat Berosus, quòd eodem tempore quo dicti tres duces formabāt Hispaniam, Galliam, Germaniam, econtrario Saturnus Ae-
D gytiorum Cameses nitebatur corrumpere Ianigenas iuuantibus conuenis & aduenis, quos ille pro Italiæ coloniis transportauerat, quos Itali vocant montanos Aborigines. Ergo recte ait Diodorus Siculus in iiij. lib. quòd Atlas & Sa-
E turnus fuerunt filij Cæli primi in Scythia. Et Atlas quidem pius obiit in Mauritania, Saturnus verò summa auaritia & impietate præditus regnauit in Lybia, Sicilia & Italia. Et iste Cameses fuit cum quo Ianus partitus est
F duas prouincias Etruriam, & cis Tyberim Vmbros, à quibus ducibus nominatæ sunt Ianicula à Ianiculo oppido, & omnis alia regio trans Etruriam à Camese Camesanam, vt Ma-

crobius author est in primo Saturnaliorum. Posteri vt etiam Quintilianus sentit, vsi sunt sæpe litera r, pro s, vt Tursis, Tursena, Arbos, Honos, Decos, Cameses, Camesena, dixerunt pro Turris, Turrena, arbor, honor, decor, Camers, Camerena. In Latio circa Albam fuit ab eo cum suis Aboriginibus Vmbris antiquissimis fundata vna Camerena, cuius incolas compescuit Romulus, vt testatur Dionysius Halicarnasseus in secundo libro. Secundam Camisenam siue Camerenam posuit in montibus Vmbriæ altis. Et idcirco hos corruptos formauit. Saturnus iustus, & vocauerunt eos montanos Aborigines ad distinctionem Aboriginum in planitie Latij & tractu Sabinorum. Quot sunt genera Aboriginum exposuimus in Fabio pictore, & in fragmentis Catonis, & historia Thusca, & in aliis pluribus locis commentariorum. Quæ verò distantia sit inter indigenas, conuenas, & aduenas, legatur Seruius super viij. Aeneid. dicens: Indigenæ dicuntur illi geniti. Conuenæ verò ex vno loco conuenientes in alium. Aduenæ autem qui ex diuersis locis in vnum adueniunt, & vt exposuimus aliis locis, triplex fuit Aboriginum genus post Ianicum Gallis aduentum. Primi indigenæ, qui in Sale Vmbrone in tractu Vmbriæ Thusciæ geniti sunt. Secundi conuenæ, qui in Sale Vmbrone geniti, ab eo loco in alia loca Thusciæ, Sabiniæ & Latij conuenerunt

Camerena.

Indigenæ Conuenæ Aduenæ. Aborigines.

A uenerunt. Vltimum genus fuit Camesenum aduentitium à diuersis locis Aegypti, Lybiæ, & in colonias deduxit in montibus altis Vmbriæ iunioris. Quinto notat Berosus quod Diodorus Siculus ex historia Lybica scribit Beroso cõgruẽs,
B dicens, quòd Rhea Aegyptia soror Saturni denupsit Hammoni regi Lybiæ, qui clam Rhea cum Amalthea nympha congressus, genuit Dionysium Lybicum, eumq; ad vitãdas nouercæ insidias nutriendum misit in Numidiæ insulam
C Nysam ad Tritonidem lacum. Qua re comperta Rhea litem intulit Hammoni, ab eoq; discedens venit ad fratrem Saturnũ & ei nupsit. Prolixè autem in Diodoro hæc historia texitur. Sexto notat Berosus, quòd anno x. Nini regis Ianus
D trãsportauit colonias ex Aphrica in Hispanias, vbi duas colonias posuit à suo proprio nomine deriuationem habẽtes, à quo cognominatæ sunt vxores Iapeti & Camesenui. Extabant hæ vrbes cultu, habitatione, & nominibus, tempore
E Plinij, qui in iiij. naturalis histor. cap. xxj. enumerat inter vrbes Hispaniæ Noëlam & Noëgam, quanquam aliàs scribatur Noëgla. Dedit nomen proprium vrbi Arabiæ Felicis Noa, vt suprà exposuimus. Lustrauit enim Asiam, A-
F phricam, & Europam Noa, Colonias ductitãs. Vnde ex Iberis, Sagis, Hircanis, Scythicis, Phœnicibus, Aphrisq; repleuit Hispanias, quibus nomina perseuerãt, vt in his cõmentariis super Berosum

Rhea nupsit Hammoni.

Noela.
Noega.

rosum exponitur. Septimo notat Berosus quòd anno xix. Nini Ianus venit sessurus in Italiã. Ergo erat tunc Noa qui & Ianus pater natus annos sexagintaocto supra octingentos. Nam ante diluuium erat annorum D C. *vt patet Genes.vj. cap. & à diluuio vsque ad xix. annum Nini fluxerunt anni* C C L X V I I I. *vt Berosus supputat. A diluuio quidem ad cõditam Babyloniam annos numerat* C X X X I. *à condita verò Babylonia vsq; ad Belum annos* L V I. *& à Belo ad Ninum annos* L X I I. *his adde annos* XIX. *Nini cum Noa venit ad Camesem, & reddunt supradictam summam annorum vitæ Iani siue Noæ sexagintaocto supra octingẽtos. Quare vixit in Italia & Etruria annis duobus & nonaginta, quia vt scribit Moyses Gene.ix. & x.ca. omne tempus vitæ Noæ fuit ante diluuiũ annis sexcentis, & post diluuium annis* C C C L. *Octauo notat Berosus quòd Ianus præter opinionem inuenit in Thuscia Camesem corrumpentẽ iuuẽtutem. Præter opinionẽ quidem, quia paulò ante reliquerat eum Aegypti ac Lybiæ Saturnum. Corrumpebat autem iuuentutẽ, quia teste Dio. in iiij.li. cùm esset auaritia & impietate præditus, regnabat in Lybia, Italia, & Sicilia. Docebat igitur quæ ad auaritiam pertinent meũ & tuum, vsuram & furtum, & quæ ad impietatẽ in Deum sunt, magicas artes & strigas. Passus est igitur Ianus, æquo imo dissimulato ani-*

Noa qui ea.

Ianus in Italiam venit.

Camesas impius.

mo

A mo tribus annis. deinde aßignatis aliquot coloniis iubet illum ab Italia discedere, & in Sicilia regnare, vbi suo nomini regiam Camesenam siue Camerenam fundauit. Quòd verò Ianus in se conuerterit totum Italiæ regnum ac reformauerit. Macrob. & Ouid. verba congruentia confirmant. Etenim de participato regno cum Camese, & quòd paulò post non comparente Camese solus Ianus totam Italiam priscam, quæ erat Etruria & omnis regio circum Tyberim vltro citróque possederit, ita exprimit Macrobius in primo Saturnalium demonstrans circum Tyberim regionem. & dicens: Omnem hanc regionẽ quæ Italia dicitur, regno Ianus obtinuit. Qui (vt Iginus Protarchum Trallianum sequutus tradit) vt cum Camese atque indigenis, ita participata potentia poßidebat, vt à se oppidum Ianiculum diceretur, residua regio Camesena nuncuparetur. Qui idcirco gemina facie prætenditur, quia ad ipsius regis prudentiam referebant, qui & præterita sciret, & futura prospiceret. Post hæc non comparente Camese, ad solum Ianum regnum redactum est. Hæc Macrobius. Quòd verò post pulsum ab Italia Camesem, Ianus Italiam Camesenam reformauerit, notat Ouidius in vj. Fast. dicens: Adiacet antiquus Tyberino lucus Helerno. Põtifices illuc nũc quoque sacra ferunt. Inde sata est Nymphe Cranã dixere priores, Nequicquam multis sæpe petita procis.

Ianus totum Italiã tenuit.

B, C, D, E, F (marginal section letters)

procis. Et paulò post: Viderat hanc Ianus, vi A
ſæq; cupidine captus, Ad duram verbis mollibus vſus erat. Et poſt ſtuprum ait: Ius pro concubitu noſtro tibi cardinis eſto. Hoc pretium poſitæ virginitatis habe. Sic fatus virgam qua
ſtriges pellere poſſet A foribus noxas (hæc erat B
alba) dedit. Et hoc eſt quòd ait Beroſ. quòd omnes corruptos à Cameſe impio & mago iuſſit colere trans Tyberim, & illis filiam ſuam Cranam pro reformatione Helernam, id eſt, ſuffra-
gio reginam electam & exaltatam dat cum ſce C
ptro, & alba, Alba ſunt faſces imperij cum virgarum faſcibus & ſecuri, vt probauimus in multis locis horum authorum ſuper quos ſupradicta eorum commentaria ſcripſimus. Dedit er-
go ipſi ius vertendi cardines, coloniarum, prin- D
cipatuum, & caſtigandi Striges ac Mages Cameſenos. De iure vertendi cardines, à quo iure dictus eſt deus Vertumnus, & eius filia dea Vertumna, diximus ad longum in Propertij commentarijs ſuper Elegiam ad Vertumnum. Nec E
te moueat quòd Beroſus dicit Cranam fuiſſe filiam Iani, & Ouidius à Iano amatam & corruptam, cum quia probatior in antiquitatibus eſt Beroſus, & idcirco ſibi magis creditur. Vnde
idem Ouidius in principio huius hiſtoriæ ſe ex- F
cuſat, quòd res narranda non erat clara, ſed obſcurior annis, tum vel maximè, quia vt ait Ariſtoteles in primo Methaphyſicæ, multa mentiun-

tur

A tur poëtæ. Et quia oportet mendacem esse memo-
rem, consequens est vt Ouidius fuerit in hac re In Ouidiũ
mendax, qui in primo de Fastis ponit Ianum
aureo seculo regnasse, quando iustitiam & pu-
blicam pudicitiam nondum facinus mortale fu-
B garat, ipsumq́; pudicissimum prædicat, cuius ar-
ma essent Claues & Seræ, ac Ianuæ ad clauden
das valuas cõtra corruptores. Nunc verò ipsum
econtra facit impudicum & stupratorem, & cõ-
tra iustitiam & pudicitiam vendidisse ius car-
C dinis & principatus pro stupro. Vnde veracissi-
mo Beroso standum est. Octauo notat Berosus, Cranus et
quòd Cranus & Crana fuerunt vltimo geniti, Crana.
vt etiam insinuatur in arbore Genealogiæ eo-
rum. Et quoniam qui vltimo in senectute gene-
D rantur, solent à genitoribus ardentius diligi, vt
sacra historia Geneseos indicat de Ioseph, idcirco
eos permisit in regionẽ circa Tyberim concedere,
vbi iam ipse vltimam sedem sibi instituerat, vt
cum eis cõuiueret. Et Ianus gaudens inuenit eos
E creuisse in immensam posteritatem Tusciæ. Hos
Etruscos etiam ætate Berosi, & adhuc ætate
Dionysij, vt ipse dicit in primo libro, non
Etruscos à loco Etruria, neque Turrhenos ab ali
quo duce Lydorum vocabant, sed vt ait Berosus
F ab auo sese vocabant Ianigenas, & à patre Ra
zenuos, id est, sacros propagatores. Aduerte
hoc loci duo. Primum, quod Dionysius in pri-
mo libro corruptus est, vbi impresserunt quòd
Turrh

Turrheni vocant ſeſe à quodam Raſenuos. Non A
enim per literam ſ, ſed per literam Z, dicendum
eſt RaZenuos, quia teſte Hieronymo & Talmu
diſtis, raZ eſt ſacer, & enuus eſt incubus &
Inuus. *propagator. Vnde & Seruius tam ſuper Aenei-*
da quàm ſuper Georgica pluries dicit eundem B
eſſe Pana, Syluanum, & Inuum, quòd Ara-
mee profertur Enuus, Latinè Inuus, id eſt, incu-
bus & propagator. Hinc Razenuus eſt incubus
ſacérque propagatur. Secundo aduerte quod Ser
uius ſuper ſexto Aeneidos ait quòd Inuus dici- C
tur ab ineundo, quia paßim cum omnibus ani-
mantibus congrediebatur. Hinc Cam Eſenuus,
id eſt, Cam infamis propagator dictus eſt, vt
in præcedentibus retulit Beroſus. Et contra
hanc impietatem & publicam & infamem li- D
bidinem Cameſis coniugia dehoneſtantis, Ia-
nus filios ſuos cognominauit non Eſenuos, id
Anzenui. *eſt, infames incubos, ſed ſacros propagatores,*
id eſt, Razenuos. Benedicebant enim nuptias
& ſacris ritè celebratis coniugia inibant. Et E
quanquam origine Latina, vt ait Seruius,
Inuus ab ineundo dici poßit, tamen origo pro-
pria & primitiua eſt à vocabulo Arameo
Enuo, vt inſinuat Beroſus. Vnde Enuum deum
propagationis per compoſitionem dicunt Ime- F
Imeneus *neum, ab im quòd eſt ſecundina, & matrix,*
aut Hymeneus. *& Enuo quòd eſt propago, & fœcundo cuban-*
do. Quare proprie Imeneus eſt deus fœcunda-
tor

A tor matricis in conceptione. Ex his patet quàm pertinaces fuerint Etrusci in conseruando antiquitates à diluuio vsque ad Cecinam Volturrenum. Neque enim potuerunt allici & persuaderi à Romanis, vt neglectis literis Etruscis
B suscipere nt Latinas, vt in fragmentis originum dicit Cato, neque vnquam Deos suos vetustißimos mutauerunt Cranum, Razenum, & Vedimona, & Horchiam, vt Hieremias contra Hierosolymitanos ij. capite notauit, dicens:
C Ite in Kedar & in insulam Kitim, id est, Italiæ, & videte quia gens nō mutauit Deos suos, Israël autem mutauit me in idolum. Neque item vnquam voluerunt se vocare à loco principe Etruria Etruscos vt vocabāt Romani, neq;
D Thuscos à sacrifico ritu vt Græci, neq; Tuscos à Tusco filio Herculis, vt notat Festus, sed à vetustißimo suo patre RaZenuos, vt etiam docet in primo libro Dionysius Halicarnasseus & Myrsilus Lesbius. Est etiam in Etruria vrbe
E nomen sons Carmsus, & à cognomine Crypta Razenua, & Turris Razenua, amnis Razenus & prædia regioq; Razenensis. Nono Berosus memorat, quòd Camese Saturno discedente ab Italia in Siciliam in qua etiam teste
F Diodoro regnauit, ad eum venit Rhea soror, illique nupsit, & contra Hammonem vterque arma mouentes Lybia potiti sunt. Vnde rectè dicit Diodorus in quarto libro, quòd Saturnus

Razenua.

Saturnus.

*filius Cæli & frater Atlantis, summa impieta- A
te & auaritia præditus regnauit in Lybia, Si-
cilia, & Italia, & in Lybia patri Osiridem, cui
cognomina fuerunt Iuppiter iustus, Olympi-
cus, Dionysius, qui vniuerso imperauit orbi. Sed
quoniam Diodorus in quarto libro effusè nar- B
rat hoc bellum Saturni & Rheæ Hammonicum,
& in eodem libro atque primo de cognominibus
Osiridis tractat, & eadem repetit in quinto &
sexto libro, cognominans semper illum Iouem iu-
stum, quamuis pater eius impius & infamis C
& odio habitus fuerit, idcirco illi legat quisquis
id cupit, ne immensus fiat codex. Decimo Bero-*

Ianiculũ. *sus annotat, quòd Ianiculum oppidulum Ianus
posuit pro limite inter se & Camesem, siue pro-
uinciam Ianiculam Etruriam & Camesenam D
Latinam & Aboriginum. Et limites sedis suæ
statuit in Ianiculo Tyberi ad Arin Ianum
Arnum. Hæc sedes prouinciarum prima in Ita
lia fuit, in qua sedem vrbium metropolimque
Vetuloniam instituit, vbi ipse cum xij. Lucu- E
monibus Sacerdotibus infulatisque Pontificibus
residens docebat diuina & humana iura, ea-*

Saturnus. Caspius qui & Sabatius. *demque ibi dicebat & reddebat. Vndecimo no-
tat Berosus quòd anno xliij. Nini Sabatius si-
ue Saturnus Caspius, quem Ianus præfecerat F
Caspiis Bactrianis & Armeniis, veritus arma
Nini, fugit in Italiam ad Ianum. Sed ali-
quanto tempore substitit in Ponto Euxino, in-*

tent

A tentus ad arma Nini Suffecit autem in Armenia filium suum Barzanem. Aduerte, quòd vt insinuat Diodorus in iij. lib. rex Ninus fermè xl. annis assuefecit militem, vt rudes ad resistendum populos & inermes vno impetu & excursu
B su subigeret. Quòd & ad votum effecit, vt in principio primi Epitomatum Trogus & Iustinus asserunt, & Diodorus in iij. consentit. Cur verò filium Sabatij non interfecerit Ninus, cùm tanto odio patrem persequeretur, Responsio est
C in promptu ex Diodoro in iij. Quia, inquit, Barzanes occurrit Nino magnis muneribus, & illius potestati permisit se atque regnum Armeniæ, idcirco recepit eum in gratiam. Duodecimo loco notat Berosus, quo pacto Dionysius Ham Dionysius
D monis filius armis sumptis pepulit à Lybia Camesem & Rheam, & in Cretam coëgit, & sibi Iouem iustum Osiridem adoptauit in filium: & donauit cum regno Aegypti, & cognominauit eum à multis. Nam à se Dionysio vocauit eum
E Dionysium, & à patre Hammonem, à magistro Olympicum, à Saturno & Rhea illius genitoribus Ioue. Sed hæc omnia ad longũ habes in iiij. li. à Diodoro Siculo & ibidẽ atq; in j. li. de cognominibus Osiridis, & cur Iustus solus epithe
F tũ tenuit: quia, inquit, iustè imperauit Aegypto, vt Dio. ait in j. & v. li. Et quia vniuerso imperauit orbi vbiq; bonos premio, & malos supplicio afficiẽs, vt in vj. li. narrat. Hoc loco ambigui-

Minerua Dionysio minor.

tas occurrit, quo pacto Minerua exposita potuit esse infantula iam viro Dionysio, cùm econtra iam grandiuscula ipsa Minerua cum patre Aristeo, nutriuerit Dionysium, vt Diodorus scribit in iiij. lib. Ad hoc dicitur, quòd plures fuere Mineruæ. Nam sicut (teste Varrone) omnis qui fortiter aliquid egisset dicebatur Hercules, ita & quælibet mulier quæ aliquid noui & admirabile sapienter inuenisset, dicebatur Minerua. Et licet plures fuerint, tres tamen adducendæ sunt. Prima fuit filia Iapeti Atlantis Mauri, Mirina nomine: quæ in oceano posuit Gorgones Amazones, quæ ad hanc ætatem perseuerant, vt narrant Hispani nautæ, qui oceanum Aphricum circunquirunt. Quę Amazones multis antea seculis fuerunt in Lybia quàm in Scythia, vt asserit Diodorus in quarto libro. Et hæc fuit dicta Minerua Tritonis & Lybica, non quia ibi nata, sed quia vi armísque subegit Lybiam & Tritonidem Numidiam. vt ibidem indicat Diodorus, vbi & secundam Mineruam Tritonidem ponit filiam Aristei, quæ nutriuit Dionysium Sed tertia ignorum habuit patrem, & ob id Græca fabulositas finxit eam natam, ex cerebro Iouis, armatamq; ex eo prosiliisse. Et de hac loquitur Berosus, dicēs hāc fuisse expositā, & simul cū Osiri de infantulo à Dionysio Lybico fuisse adoptatā in filiam, & omnem militiam docuisse Lybicos.

Mineruæ multæ.

A B C D E F

Altera

A *Altera ambiguitas est. Diodorus scribit, Dionysiũ Lybicum assumpto Ioue siue Osiride traiecisse in Cretam cõtra Saturnum & Rheam & Titanas. vt eriperet patrem Hammonem, & omnes Titanas Lybicos peremisse. Et in primo &*
B *quinto libro dicit, Osiridem lustrato orbe à Titanibus peremptum. Quo enim pacto Titanas cum Dionysio Iuppiter iustus puer interemit, qui iam senex à Titanibus occisus est? Ad hoc breuis est responsio, vt dicamus cum Diodoro in*
C *iiij. libro quòd Dionysius cum Osiride interfecit omnes Titanas, qui in Cretam contra Hammonem ab Aegypto transfretauerunt. Sed non omnes transfretauerunt. Et ideo qui remanserũt, captata opportunitate, Iouem iustum siue Osiri-*
D *dem occiderunt, vt in sequentibus narrat Berosus. Tertiodecimo notat Berosus, quòd eo tempore quo apparuit virgo Minerua exposita, & Osiris Iuppiter iustus præfectus est Aegypto à Dionysio, Ianus docuit Razenuos, id est, Etru-*
E *scos Turrenos vt insinuat primo libro Dionysius Halicarnasseus de nomine Razenua, Docuit, inquam philosophiam, id est, Physicam & Theologiam. Docuit item Astronomiam, & diuinationes, id est, oracula habenda. Docuit quo-*
F *que ritus sacrorum & rituales. Sunt autem Rituales (teste Festo) libri Etruscorum, in quibus traduntur ritus quo pacto sacrantur ædes, fana, templa, vrbes, exercitus, & huiusmodi Du-* Rituales.

bitatur, si Razenui tam docti literas à Scythia A *profecti sunt, & Comerus docuit eos iustitiam & leges, quasi mox diluuium, vt in præmissis Berosus indicauit, quomodo Ianus pater tam sero & quasi post Ninum, dicitur Etruscos docuisse literas & iura? Ad hæc facilis est respon-* B *sio, quia rudes adhuc non vacabant ordinariè literis & Philosophiæ ac Theologiæ: neque literis mandabant, quia carebant gymnasio pu-*

Cun Ichiũ *blico, quod Aramei vocant Cun Ichium, id est, luctam duorum literatorum. Sed Syri di-* C *cunt Cun Iechia, Cuit enim & Cun dicunt binos luctatores. Verum, vt Talmudistæ dicunt, differunt Iechia & Ichia, vt commune vel particulare, quia Iechia in communi est colluctatio mutua ad alterum, vt etiam consentit Hie-* D *ronymus de interpretatione nominum. Sed Ichium (vt aiunt) est colluctatio mutua literarum, quam Latini vocant disputationem vel exercitium literarum. Locus est adhuc in Etruria vrbe non procul arce dictus. Scythice* E *Cun Ichium, id est, locus gymnasij. Ibi erant sacerdotes & vates Etruriæ, doctores & præfecti, inter quos tempore Tarquinij excelluit Calenus Ollenus: ad quem Tarquinius misit pro vaticinio legatos de capite inuento in Capitolio* F *Romæ, & ibi in Etruria primũ designatus vates, vt scribit Dionysius Halicarnasseus de vita & temporibus Tarquinij, & Plinius in xxviij.*

natur

A naturalis historiæ. Vnde totam regionem illam vocamus Cunichium & Capitolium vsque ad hæc tẽpora. Quartodecimo notat Berosus, quòd anno quadragesimonono Nini Hispanos rexit Iubalis filius Iberus, à quo Hispani Iberi: & quo B pacto Barzanes superatus pacem cum Nino fuerit assequutus, superius breuibus enarrauimus, & Diodorus in iij. libro memoriæ prodit. Magus verò, qui secundus successit in Galliis Rex, vocabulum Scythicũ nõ Persicum est, quia C nõdum Persica lingua Gallis erat, sed Scythica, Nam Persæ Magum, philosophum vocant: sed Scythæ Magog pronunciant, & palatium tectum intelligunt, sicut & Magdel turrim significat: Ita hic Magus, id est, domificator & D tector dictus est, quia primus Gallis tecta & oppida induxit plura, teste Beroso. Cui argumentum facit, quòd plura ab eo oppida, lingua vetusta Gallica Magum nominationem habent in Ptolemæo, vt in Aquitania Nouioma- E gum, in Lugdunensi Neomagum, Rhotomagũ, & Neomagum. In Belgica quoque iterũ Rhotomagum, Neomagum, Berbetomagum, & Breuomagum. Rursus in Narbonensi Vindomagum & Neomagum. Hinc Iuliomagum & F Cæsaromagum, Iulij & Cæsaris tecta & oppida vocat Ptolemæus in Gallia. Ergo oppida & tecta dicta sunt à primo inuentore Mago, & non Magus ab eis: sicut à primo pudicitiæ cu-

Magus.

Magog.

Magdel.

Magum.

ſtode & introituum ſeruatore Iano, inuentoréque, Ianua dicta eſt, & nõ Ianus à Ianua: quia neque tunc extabat lingua Latina, quum pater Ianus nomen hoc teneret, & à nocturnis furibus & adulteriis coërcendis, ianuas poſt diſceſſum Cameſis inueniſſet domibus, atque docuiſſet, & ob id à poſteris Deus ianuarũ, introituúmque & exituum habitus fuerit. Pari forma Iberus ſecũdus Hiſpaniarũ Rex, nomen dedit fluuio Ibero: qui ortus in Cantabribus ſub radicibus mõtis Pyrenei in Baleare pontũ ſub Ferrario promontorio mergitur, vt noſter magnus Albertus ſcribit. Eſt' que nauigabili commercio diues, vt teſtatur Plinius, Solinus, & Diodorus in ſexto libro. Hinc boues Iberas Vergilius in ſeptimo Aeneidos vocauit, dicens: Thurrenoq́; boues in flumine lauit Iberas. Hinc Celtiberia & Iberia Hiſpaniæ dictæ ſunt. Hic tamen primus Iberos à ſe dictos in Scythia poſuit ſupra Armeniam inter Colchos & Albanos Caſpios. De qua Horatius, Herbáſque, inquit, quas Colchis atque Iberia mittit, venenorum ferax. Et Vergilius libro octauo Aeneidos: Pictus acu chlamydem, & ferrugine clarus Ibera. Quòd verò ab his in Hiſpanias duxerit Scythicas, Iberas, & Perſas, & Syras colonias, ſatis poteſt eſſe argumento, quòd M. Varro perueniſſe in vniuerſam Hiſpaniam Iberos, Perſas, Phœnices, Celtaſq́; & Pœnos tradit: vt Plinius refert libro

Iberus. (margin, beside "fluuio Ibero")

Iberi in Scythia. (margin, beside "Hiſpaniæ dictæ ſunt")

A *tertio naturalis historiæ. Iber autem (vt Talmudistæ aiunt) lingua Aramea dicitur expiatus nubibus & imbribus, quem Græci Vmbrum dicunt, vt intelligas primos Vmbros etiam Hispanias tenuisse vniuersas, ab Scythiæ gentibus*
B *Vmbris venientes, vt insinuauit Plinius Varronem sequutus.*

DE QVARTO REGE

C
ASSYRIORVM.

Berosus.

QVarto loco regnauit apud Babyloniam vxor Nini Ascalonita Semiramis annis quadragintaduobus. Hæc an-
D tecessit militia, triumphis, diuitiis, victoriis & imperio omnes mortales. Ipsa hanc vrbem maximam ex oppido fecit, vt magis dici possit illã ædificasse quàm ampliasse. Nemo vnquam huic fœminæ comparan-
E dus est virorum, tanta in eius vita dicuntur & scribuntur, cùm ad vituperationem, tum maximè ad collaudationem magnifica.

Superfluum esset de rebus Semiramidis nos occupare, qui ad nostra exponenda festinamus.
F *Nam ea quæ hic breuissimis absoluit Berosus, copiosissimè leguntur in authoribus qui eum sequuntur: Trogo, Iustino, Diodoro præcipuè in tertio libro, & aliis Latinis atque Græcis histo-*

ricis. In hoc commentario, hæc pro sacris literis
notanda videntur, quòd Diodorus in tertio scri-
Semiramis. *bit Semiramidem natam ex dea Ascalonita,*
quam Dircetem, id est, semipiscem vocat. Eamque
dictam Semiramidem, quòd Semiramis lin-
gua Syra dicantur aues à quibus nutrita sit, B
& potissime columba: in quam moriens conuer-
sa est, postquam vixit annos duos & sexaginta,
vt Ctesias Gnidius scripsit, cum quadraginta
duobus regnasset. Docet autem sacræ literæ hæc
Dagon. *duo. Primùm, deam Ascalonitarum esse Da-* C
gon lingua Hebræa dictam, quam iidem He-
bræi piscem interpretantur. Hieronymus verò
melius, piscem mœroris dici asserit. Hoc propin-
quius congruit Diodoro, qui scribit eam deam
cum adulterino concubitu peperisset Semira- D
midem, pudore atque mœrore ductam sese in sta-
gnum demersisse: quæ in piscem conuersa, pro
numine fuit à Palestinis habita. Alterum est,
quòd Semiramidem, id est, auem & columbam
Babylonij, non solum pro conditrice vrbis Ba- E
byloniæ habebant, verū etiam vti Romani Ro-
mulum, deam venerabantur. Hoc sacer vates
Hieremias indicat, vbi cū Babylonios Hebræo-
Columbæ gladius. *rum vastatores venturos vaticinaretur, colum-*
bam illorum conditricem expressit, dicens Fugi- F
te, inquit, à facie gladij columbæ.

Huius primo anno oritur ex Rhea & Camesenuo in Aegypto Iuno Aegyptia

cogno

A cognominata Isis maxima, frugifera, legifera, soror & vxor Osiridis.

Cur ista cognomina sortita fuerit Isis Aegyptia, Plinius in septimo naturalis historiæ tradit: copiosius verò Diodorus in primo & se- Isis.
B *cundo libro, qui etiam in columna eius triumphali in Aegypto sacris literis inscriptum ita esse asserit: Ego sum Isis Aegypti regina à Mercurio erudita. Quæ ego legibus statui, nullus* Isidis columna.
C *soluet. Ego sum Osiris. Ego sum prima frugum inuentrix: Ego sum Ori regis mater. Idem Diodorus paulò superius scribens: Saturnus, inquit, sororem Rheam capiens vxorem, genuit Osiridem & Isidem, quos Aegyptij & alij vocant*
D *Iunonem & Iouem, qui vniuerso imperauit orbi. Ergo splendidè mentiti sunt cum Orpheo Græci, qui prostitutam à Phœnicibus Io Inachi filiam Græcam, fabulantur fuisse Isidem hanc Reginam Aegypti, vt tam Herodotus quàm* Io.
E *Diodorus historici Græci conscribunt, & Beroso atque historiæ antiquiori Aegyptiæ accedūt, non Græcanicis fabulis mendacibus.*

Eodem anno Sabatius Saga à Ponto soluit in Italiam ad patrem Ianum, quem ex-
F ceptum hospitio post aliquot annos illum Coritū creauit, & Aboriginibus præfecit. Anno sexto Semiramidis apud Rhenisarmatas regnauit filius Tuysconis Mannus:

&

& apud Ianigenas Razenuos Vesta vxor A Iani sempiternum ignem custodiendum virginibus puellis edoctis sacra tradidit. Anno xij. Semiramidis, Sabatius Saba cũ Iano regnat.

Ad Italiam & Germaniam sermonem Berosus vertit, triaq; nos erudit: quo tempore, secũdo regi paruit Germania, & Saturnus ad Ianũ classe venit, & Vestales puellas Tuscas: Vesta edocuit atq; instituit. A duodecimo anno Nymbroti vsque ad sextum Semiramidis computantur anni centum & sexaginta quatuor, quibus B C

Tuyscon. *regnauit Tuyscon gygas: ad cuius medietatem temporis nõ peruenerunt Babylonici reges, quia viri sanguinũ & dolosi, quales erãt illi, non di-*

Mannus. *midiabunt dies suos, vt testantur sacra eloquia.* D

Alemannus. *Mannũ successisse Tuysconi, etiam Tacitus refert de situ & moribus Germanorũ, à quo alueus & fluuius Alemannus dicitur, vt nominis interpretatio conuincit. Ale enim Scythicè & Alue interpretantur alueum docti Talmudistæ Hinc Alemannus, alueus est & fluuius Manni, à quo & Alemannos cognominari nemini dubium esse potest. Ergo Tuyscones filij, Alemanni verò nepotes sunt Cæli & terræ,* E

Vesta. *id est: Iani prisci ac Vestæ. Eodem anno Vesta mater docuit Vestales Tuscas, atque instituit custodire ignem sacrificũ sempiternũ, quẽ etiã Deus iussit immaculatè atq; innocẽter Hebræos* F

olim

A olim sacerdotes procurare pro iugi sacrificio, dicens Leuitici vj. Ignis semper in altari meo ardebit. Extat integrum Vetuloniæ Palladium, ab Iano & Vesta conditum, atque sempiterno igni sacratum, vt inuictißimo argumento sunt, & B sacri cineres adhuc perseuerantes, & titulus illis Hetruscis vetustißimis literis inscriptus, quæ à nobis relata & prolata sunt in sexagintaseptem resolutionibus. De Sabatio in primo Suturnaliū Macrobius tradit, eum classe aduectum circa C Ianiculum, comi hospitio susceptū fuisse à prisco Iano, qui eū pro eius meritis primo creauit Italiæ Coritū, id est, Iouem, hastatū. Nā propriè primi Saturni, successores verò regni Ioues dicti sunt, quos Hetrusci Itos, id est, Ioues & Coritos, D id est, hastatos Ioues vocabāt. Teste enim Macrobio in Saturnalibus. Itum & Itim, Hetrusci fiduciam Iouis siue Iouem & Iunonem dicebant, sicut Aegyptij Isum & Isim. Porrò Corim hastam & sceptrum vocabāt, sicut Curis à Sabinis, & Quiris à Romanis proferebatur, Hinc Quirites hastatos Ioues, atq; coronatos, Reipublicæ gubernatores, antiqui Romani vocabant: quia ante Romulum reges hasta & sceptro pro corona vtebantur, vt author est Trogus, & E post eum abbreuiator eius Iustinus libro quadragesimotertio. Primo ergo illum comitem Cranæ filiæ aßignās. Coritum Aboriginibus creauit, vt melius indocile genus cōtineretur in offici-

Palladiū.

Coritus.

Quirites.

cio authoritate Pontificis, Vnde vt illi vires potestatis augeret, secum participata potentia conregnare permisit. Macrobius addit, quia etiam docuit ruris peritiam, eum societate regni munerasse. Quod profectò ei respondet, quod nũc subinfert Berosus dicens:

Anno xvij. Semiramidis Sabatius Saga docet agriculturam, & aliquantulum religionis.

Quod ambiguitatem ingerit, hoc est, Ianum primum docuisse agriculturam, & vinum & religionem, vt sacræ literæ asserunt, & Berosus iam consentit, & Fabius Pictor astipulatur. Non ergo religionem & agriculturam docuit in Italia Saturnus Cassius, antequã Comarus & Ianus cuncta docuerant. Rursus Comarus, Cameses, Ianus de more colonias posuerunt & loca à se cognominata. Non videtur igitur Saturnus conregnasse Iano, qui de more initi regni nulla loca & oppida condidit, nec à se nominauit. Nam quod ab eo tota Italia dicta est Saturnia, nõ id fuit eo viuẽte, ac agente aliquid in beneficium humani generis, sed à Iano post mortem Saturni id nomen Italiæ inditum fuit, vt Macrobius Iginum & Trallianum sequutus in primo Saturnalium tradit. Sed hæc non obstant, quippe quia Ianus pater, vt retulit supra Berosus, docuit agriculturam simplicem & rudem, quæ simul ad victum & exercitium esset, Saturnia.

non

A *non ad vitam voluptuoſam. Sed Saturnus Caſpius adiecit aliquod adiumentum ad facilius metendum, & putandum vineas & arbores, potiſsimè falces fœnarias, frumentarias, & cæſiuas ac putatiuas arborum, ob quod ſolus vendi-* Saturni Caſpii inuenta.
B *cauit ſibi nomen falciferum, dicente Ouidio, veniſſe ad Ianum Saturnũ cum Cælicolis ſedibus pulſus idem eſſet, prius pererrato falcifer orbe Deus. Nec exponendũ eſt, Cælicola regna Græciæ, ſed Scythiæ, quippe quia Cælicolæ, id eſt, Ia-*
C *nigenæ primi Scythæ fuerunt. Nã à Iano Ianicolæ, & ab eodẽ cognominato Cælo Cælicolæ iure dicũtur. Itaque vt breuibus reſumamus, & Ianus primus agriculturã docuit, ſed ſimplicem, at verò Saturnus voluptuoſiorem. Et hanc reſpon-* Cælicolæ.
D *ſionẽ innuit Macrobius in j. Saturn. cũ ait: Ianus cũ Saturnus illũ ferũ & rudem ante fruges cognitas victũ in melius redegiſſet, & ab eo edoctus eſſet peritiã ruris, illũ ſocietate regni munerauit. Quod verò obijcitur de religione, iam Be-*
E *roſus dicit aliquid religionis, & non religionẽ: & hanc docuit non eruditiſsimos Cælicolas ſiue Ianigenas & Hetruriam, ſed Latium rude & Camertes Vmbros indociles, dicente Vergilio in vij. Aeneid. de eodẽ Saturno, Is genus indocile,*
F *& diſpenſum montibus altis Compoſuit, legéſque dedit, Latiúmque vocari Maluit, his quoniam tutus latuiſſet in oris. Falſum quoq; aſſumitur, cũ fuit oppoſitũ, ab eo ineunte regnũ non fuiſ-*

ſe

se de more vetusto missas colonias, & loca præ- A
bita à se cognominata: Nam à Caspiis Bactriis
Casperula. *sua patria. Casperulam dedit, & à se Sabatio*
Sabum filium nominauit, à quo Sabini dicti
fuêre: & à cognomine Sangny Sanctus à Lati-
nis dictus, & loca Sangnynaia & Sabatia pro- B
prio nomine extant, & Cures ab auito prono-
mine positi fuêre. Nam de Casperula & Sancto
authore gentis Sabinæ, & Sabo denominatore
Sabus. *earum, noster Silius Italicus verba facit hoc*
modo in octauo libro: Et læti pars Sanctum vo- C
ce canebant Authorem gentis, pars laudes ore
ferebant Sabe tuas, qui de patrio cognomine pri
mus Dixisti populos, magna ditione Sabinos.
Et paulo superius de Casperula oppido: Hinc
Amiterna cohors, & Bactris nomina ducens D
Casperula. Marcus Cato de originibus asserit
Sabinos dici nõ à σεβῶμαι, vt Græci somniant,
sed vt ait Silius, à Sabo filio Sangny. Nã Sa-
batio tria cognomenta à suis Curetibus Sabinis
& Thuscis indita fuerunt. Fuit enim dictus à E
Pistius. *religione atq; fide Pistius, siue Latinè fidelis &*
Fidius. *fidius à participatione regni caussa Ianus Semi-*
Sangni. *pater siue Semirex, & à Saga patria Sangy, vt*
Sangtus. *marmora excisa vocant, siue Sangni vt Cato*
scribit & Tusci proferimus, siue Sangtus &
Sanctus, vt Romani pronuntiabant. Huic est
argumento in Fastis Ouidius, dicens: Quærebã
nonas, Sangto, Fidio ne referrem, An tibi Se-
mipa

A *mipater. Tum mihi Sanctus ait: Cuicunque ex istis dederis, ego munus habebo. Nomina terna fero, sic voluere Cures. Ergo initi regni & originis suæ, contra Græcum Saturnum, Sabius inuictißima monumenta reliquit, à Ba-*
B *ctriis quidem Caspiis Casperulam oppidum, & à Saga gente amnem Sagnynaiam iuxta Agyllam, & Sangnynaiam regionem, iuxta templum lacumq; Vadimonis: & paulò superius oppidum Sangninam, iuxta Celenum. Rursus*
C *quia teste Beroso & Valerio Maximo libro secundo, cap. primo, à Cure genitus est Sabatius,* Sabatius. *& à Curetibus & Lydis Thusci trahunt originem, teste Valerio Maximo libro secundo, equidem in propinqua nobis Chyana regione atque*
D *Sabinis, Cures dicta oppida condidit ab auito nomine. Verùm quum teste, vt supra Ouidio, in Sabinis oppidum absolutè Cures dicatur, in Hetruria tamen Capenatū per distinctionem veteres à regione Chyana, vocauerunt Curi Chia-* Curi chyanum.
E *num, non Cocleanum, vt quidam originū ignari scribunt. Quinetiam vt intelligas cum Iano Sabatium Caspium, & non fabulosum Græcum Saturnum corregnasse, à suo proprio nomine Sabatiam vocauit totam regionē Ianiculam usque*
F *ad littus maritimum, protensum ab ostiis Tyberinis vsque amnem à suo cognomine dictum Sangnynaiam, prope Cære vetus. Nam in Hetruria proxima Romæ, & secus mare est Saba-*

tia prouincia, vt Strabo in quinto docet, & Silius in octauo libro insinuat: Este procul este prophani Græci, totoq; Hetruscò absistite luco, quia nullius vetustatis originem præclaram nobis contulistis, aut Sabinis. Potius æquo animo adhuc veracissimũ Berosum excipitote, dicentē: B

Anno Semiramidis vigesimosecundo Sabatius Sabum præfecit Sabinis & Aboriginibus. Ipse iuxta Ianiculum cum aliis Curetibus regionē coluit, & ibi obiit Anno xxxiiij. eiusdē apud Celtiberos regnat Iubelda, filius Iberi, apud mōtē sui nominis. C

Ergo de originibus Italiæ atque Thusciæ nō audiemus Græcos, in his que contra eos sunt argumenta simul & authores inuictissimi, & testimonia locis perseuerantia. Nam Curetes Italos Sabatius Caspius filius Curis genuit Razenos Tuscos, Ianus cum filio Crano, & filii ex Iapeto nepote Comaro edidit. Sabinos Sabus Cures protulit, à quibus prodierunt Sabelli, quos Latini Samnites, Græci verò Saunitas E *appellauerunt, vt Plinius tradit in tertio naturalis historiæ. Germanos quoque non Græci fabulosi, sed Ianus & Vesta, siue Cælum & terra cũ Tuyscone filio genuit, vt Berosus scribit, & memoria Germana prodit, & Tacitus refert* F *de situ & moribus Germanorum. Neque Galli à Græcis, sed potius à Gallis Asia & Græcia, cum coloniis, etiam literas & disciplinas consequutæ*

Sabus.

Germanorum.

Gallorũ.

A *sequutæ fuerunt, vt in superioribus commentariis probatum est. Pari forma & Hispania nostra non habuit genitores fabulosos Pyrenem, Lusum, Herculem, Panaq; & alios Græcos, quia hæc falsa & fabulosa sunt, vt in tertio* Hispanorũ origo.
B *natural. hist. Plinius significat, Græcos deridẽs, sed vt ibi asserit, Varronẽ sequutus & Berosum atque diuinas literas, à Scythis. Iberis, Syrisq; ac Phœnicibus, Iubale cognomento Taraconne, & Ibero, & quem nunc tertio loco regnantem*
C *Iubelda inducit Berosus. Est autem nomen compositum ex tribus dictionibus, Iub, el, eda: per synæresim verò, Iubelda Conuertitur in Latinũ, Magus deificæ voluptatis, id est, philosophus, theologusq;, quia primus Theologiam & sacra* Iubelda.
D *auxit, & in delitiis posuit apud Hispanos, vt interpretatio nominis accusat. Nam teste Hieronymo ac Thalmudistis, Iobel Magus Dei, Eda verò delitiæ atq; voluptas interpretatur. Tenuit montem circa Bæticam, quem in Ptolemæo cor-*
E *ruperunt aliquantulum scriptores, imprimentes Iubeda, corruptius verò nunc vernacula lingua profertur Gibctar. Nã proferendũ simul & scribendum est vt Berosus, Iubelda, aut Iobelda.*

Quintus apud Babylonios regnauit Za
F meis Nanias, filius Semiramidis, annis triginta octo, In regno Babylonico hic parũ resplenduit, ornauit tamen templa deorum, & Chaldæos ampliauit.

De filio Nini, etiam Nino dicto, sed cognominato Zameis, Diodorus in tertio libro asserit natum fuisse paulò ante patris Nini prisci obitum, & ob id Semiramis sexum virilem mentita, regni curam habuit, vt Trogus & Iustinus scribunt. Studuit religioni, & ampliauit Chaldæos, id est, sacerdotes Theologiæ, Physicæ, atque Astronomiæ dicatos. Quòd verò parum fulgoris militiæ adiecerit, cum Beroso scribit Iustinus in primo libro, dicens: Ninus, inquit filius Nini & Semiramidis, contentus elaborato à parentibus imperio, belli studia deposuit, & veluti sexum cum matre cõmutasset, rarò à viris visus, in fœminarum turba consenuit. In idipsum videtur consentire Diodorus in tertio libro scribens: Post obitũ, inquit, Semiramidis filius eius cum singulis pacem egit, nequaquam matrem imitatus, sed omne vitæ tempus reclusus in regia, conspectumq; hominum vitans, inter pellices & eunuchos otium & delitias sequutus, traduxit. Sed aliena & Babylonica dimittat Berosus, & de nostris nos instruat, dicens:

A B C D E

Eius anno primo cum Sabatius obiit, Ianus pater senissimus filium suum Cranum Coritũ creauit, octauoq; post anno obiit, expletis vitæ suæ annis cccl. & Ianigenæ illum Vortumnum appellantes, templum illi & diuinos honores, vt par erat, impenderunt. F

De

A De morte Sabatij quòd ante Ianum obierit testatur Macrobius in primo Saturnalium asserens Ianum in honorem Saturni post eius decessum iußisse omnẽ Italiam dici Saturniã, & cum æra signaret illum in honore habuisse. Nam B illius ratem ex vna parte, suã verò faciẽ ex altera impreßit. Quod & bona posteritas imitata, puppim formauit in ære, Hospitis aduentum testificata Dei, vt in primo de Fastis Ouidius cõcinit. Berosus quoque de tempore, ætateq; Noæ C post terrarum inundationem cum Moyse congruit. Ex quo consequens est Abraham hoc anno fuisse natum annos octo & quinquaginta, quia totidem supputantur à quadragesimotertio anno prisci Nini, quo natus est idem Abra-D ham vsque ad octauũ huius Nini iunioris quo Ianus naturæ conceßit. Redarguuntur quoque de publico mendacio corruptores sacrarum literarum Talmudistæ, qui asserunt post mortem Noæ fuisse cõditam à Nymbroto turrim Baby-E loniæ, cum Nymbrotus, vt patet, obierit ante octauum annum huius Nini, sub quo è vita Ianus discesit, annis ccxx. vt liquet supputanti annos Beli & prisci Nini & Semiramidis cum octo annis vitæ huius Zameis Niniadæ. Qui F verò honores Iano mortuo fuerint à Thuscis impensi satis ab Ouidio, Macrobio, & aliis dicti sunt. Nam dignãtes illum appellatione diuina, vocauerunt eum Iustitiæ germen, cum nondum

Saturni Sabatij mors.

Abrahæ ætas.

Iani mors

ſub eo iuſtitiam facinus mortale fugaſſet, & item velum cælumq; ſempiternum quod tegit comprehendit regitq; omnia, & eiuſmodi Deo digna. De Vertumno Iano diximus ſuper Vertumnianam Propertij, quia diuini honores includantur in eo vocabulo. B

Hoc anno Oſiris inuentis à ſe & à ſorore adoleſcentula frumēto & frugibus, cœpit docere illa in Palæſtina, inde reuerſus in Aegyptum & inuento aratro & his quæ ad agriculturam pertinent, ſenſim vniuerſum peragrauit orbem, docens quæcunque inuenerat, & ita vniuerſo imperauit orbi, exceptis gentibus quæ iam in Babyloniorum venerant poteſtatem. C

Affert dubitationem, cur Oſiris iam fermè ſexagenarius & Iſis iam quinquagenaria dicantur tempore hoc inuenti aratri & frugum, pueri & adoleſcentuli, non à Beroſo & Aegyptiis modo, ſed etiam à Latinis, dicente Vergil. de eis in Georg. Vnciq; puer monſtrator aratri. Et prima Ceres ferro mortales ſcindere terram inſtituit: Sed hæc ambiguitas ſoluitur ex his quæ ſupra diximus. Qui enim giganteo æuo viuebant ad ducentos annos dicebantur adoleſcentes, ad cccc. viri ac iuuenes, ad cccccc. ſenes, inde decrepiti. Porrò Oſiris gigātum æuum cum ſorore ſequebatur, Iſis quippe ad ſexcentes peruenit, vt inferius edocebit noſter Beroſus, cum de D E F

Aetates diu viuentium.

A de Iasianis & Cybelicis nuptiis memoriam faciet. Inuenerunt autẽ casu fruges Isis & Osiris, & illarum animaduersa vtilitate tradiderunt eam mortalibus, ac propterea Dij & Imperatores orbis habiti sunt, vt Diodorus asserit in primo

B & secundo & quinto libro. Nam qui mortalibus beneficia impendissent duces, eos in Imperatorũ & Deorũ numerũ homines habebant, vt Diodorus & alij conscribunt. Ergo Iuppiter iustus Osiris imperauit vniuerso orbi, quia cum

C sorore de vniuerso orbe benemeritus fuit, quippe quia vniuersum peragrauit orbẽ docens, & impios tollens, & iustos præmiis donans, vt in v. lib. Diodorus est author, qui & in primo lib. asserit, in eius Aegyptia triumphali columna, ita Columna Osiridis.

D inscriptũ esse: Mihi, inquit, pater est Saturnus, omniũ Deorũ Postremus. Sum verò Osiris Rex, qui vniuersum peragraui orbẽ vsq; ad Indorũ desertos fines. Ad eos quoq; sum profectus, qui Septentrioni subiacent, & vsq; ad Istri fontes,

E & alias partes vsq; Oceanũ, nec fuit in orbe locus quem non adiuerim, docens ea quorũ inuentor fui. Quæ autem docuerit, etsi plura fuerint, hæc tamen breuibus refert Tibullus, dicens:

Primus aratra manu solerti fecit Osiris,
F Et teneram ferro sollicitauit humum.
Primus inexpertæ commisit semina terræ,
Pomaq; non notis legit ab arboribus.
Hic docuit teneram palis adiungere vitem,

Et viridem dura cædere falce comam. 1

Ergo Sabatius falcem, Osiris putare melius docuit orbem, non eodem tempore, sed aliis & aliis temporibus & sensim, vt exprimitur à Beroso.

Samus qui Melchisedech

Potuit autem in Palæstina docuisse Samum Iani filium quem Hebræi cognominant Melchisedech, id est, regem iustitiæ, quasi epitheto Iani. Nam Samus quingentis annis vixit post diluuium, vt Moyses asserit. Quare viuebat hac ætate. Et quia vt idem Moyses perhibet, erat sacerdos Dei altissimi, idcirco est validum argumentum pro primis inuentis in Palæstina panibus, gratias egisse Deo, & panem & vinum Deo in sacrificium offerri instituisse, quia ob panem inuentum genus humanum fuerit erectum à mutua cæde, vt Diodorus scribit in primo libro, figurans Messiæ cæde, atque pane Deifico, & sacerdotio secundum ordinem Melchisedech, orbem à morte cæcitatis animarum liberandum. Post hæc ad Europam se vertens, Berosus ait:

His temporibus regnauit apud Celtas Sarron, qui vt contineret ferociam hominũ tum recentum, publica literarũ studia instituit, & apud Tuyscones Inghaeuon.

Sarronidæ.

Nomen arguit à Sarrone duce Sarronidas dici Gallos doctos, de quibus in sexto libro Diodorus sic scribit: Sunt, inquit, apud Celtas theologi ac philosophi, quos vocant Sarronidas, qui

præcipuè

A præcipuè ab eis coluntur. Nam moris est apud eos, nullum absque philosopho sacrificiũ facere. Existimant enim per diuinæ naturæ conscios sacra fieri oportere, tanquam Diis propinquiores. Horum intercesſione, bona à Diis censent B petenda, quorum consilio & bello & pace fruuntur. Hæc Diodorus. Sane non est existimandum ante Sarronem nõ fuisse literas & Theologiam atque Philosophiam apud Gallos, cum supra demonstratum fuerit ea extitisse Samothei ætate, C sed vt Berosus ait, non erant gymnasia publica, quæ sola mitigant humanam ferociam. Hac eadem ætate Germanis fuit rex Inghaeuon, de quo in genealogiis diximus: Inghaeuon ædiculus incertus interpretatur à Thalmudistis doctis, D quia more Scythico vagas ædes docuit habitare, vt insinuat Tacitus de moribus Germanorum, dicens: Nullas Germanorũ populis habitari vrbes notum est, ne pati quidem inter se iunctas ædes. Colunt discreti ac diuersi, vt fons, vt cam- E pus, vt nemus placuit. Vicos locant, non in nostrũ morem connexis & cohærẽtibus ædificiis. Suam quisque domum spatio circundat, siue aduersus casus ignis remedium, siue inscitia ædificandi. Ne cæmentorum quidem apud illos aut tegula- F rum est vsus. Materia ad omnia vtuntur informi, & citra speciem aut delectationem. Quædam loca illinunt terra ita pura ac splendente, vt picturam ac liniamenta colorum imitetur.

Gymnasia Gallorũ.

Germanorũ mores.

Solent & subterraneos specus aperire, & eos multo insuper fimo onerant. suffugium hyemi, & receptaculum frugibus. His similia plura Tacitus prosequitur, argumenta vetustæ rudis originis, quæ postea Romanis moribus introductis deleta fuerunt, & in melius redacta.

De VI. rege Assyriorum.

Berosus.

SExtus Babyloniæ Rex Arius regnauit annis xxx. qui adiecit imperio omnesque Bactrianos. Nam paulò ante mortem Niniæ Camesenuus pulsus ab omni fermè orbe in Bactrianos sese cõtulerat, & illos Magico præstigio sibi deuinxerat, adeò vt apud illos maximis viribus imperaret. Coacto autem Camesenuus maximo populorum exercitu inuasit Assyrios, cõtra quem Ninus dimicans superior fuit, & Camesenuum obtruncauit, inde paulò post ipse obiit. Quare Arius collecto exercitu, post patris Niniæ obitum, Bactrianos & omnes Caspios subiecit.

Si Ninus Iunior inter pellices omne æuum exegit, pace cum gentibus composita, quomodo bella contra Bactrianos gessit? Sed huic quæstioni hoc sit satis, Ninum iuniorem nunquam bella gessisse: aut in conspectum hominum à pellicibus prodiuisse, sed militiam per suos principes egisse

A egisse, vt in tertio libro Diodorus est author. Verùm id fuerit dissonum, quod omnes authores excepto Beroso, scribunt, à Nino prisco fuisse interemptum Camesem dictum Zoroastem. In qua re existimo adhærendum esse Beroso, B cum quia de Babylonicis bellis Babylonico magis credendum est, tum vel maximè quia tempora conuincunt pro Beroso. Non enim Isis Aegyptia nata esset primo anno Semiramidis, si à Nino patre Cameses fuisset interemptus, quan- C doquidem adhuc Rhea & Cameses nondum ex Aegypto discesserant. Aequiuocatio tamen nominis Nini in patre ac filio, causa discordiæ fuit. Sed hoc ad Europæos nihil attinet, potius de Thuscis Europæis audiamus Berosum D dicentem: Zoroastes

Cranus Ianigena sororem suam mortuam cum Ianigenis Razenuis suis & omnibus simul Aboriginibus solenni pompa celebrat. Et illi Lucum iuxta Ianicu- E lum amnem, solennésque ritus & diem faciat, ipse senex filium suum Aurunum Coritum creat.

Supra Berosus significauit Cranum successisse patri Iano in Vetulonia, vbi ab eius nomine Cranisa.
F *hac ætate Cranisa pars Vetuloniæ est, à qua fontem Cranisum dicimus. Porrò à cognomento eius Razeno, amnem Razenum & Razenensem regionem tenemus. Inter Cornuetum quoque*

atque

atque montem Atum, regio Cranichensis est, vt A contractus in archiuis nostri conuentus nominat atque seruat, quam vulgo quidam vocant Chranchensem. Cæterùm in sexto Fastorũ Ouidius abunde canit solennia Cranæ, quam à posteris asscrit transposita litera r, dici Carnen, à qua nomen Cardinis habet originem, vt ipse ait: Ergo à Iano Ianua, à Crano & Crana, ianuarum orti sunt cardines, ac propterea fuit secundus Ianus Cranus, & Iana soror eius Crana. Quod Faccius de Vbertinis Florentinus historicus simul & præclarus Cosmographus peruidit atque significauit, quum apud Tyberim Noæ patri, successisse asserit Ianum, supple iuniorem, quem Berosus cognominat Cranum Razenũ, à quo Thusci vocati sunt Razeni, vt Dionysius Halicarnasscus in primo libro est author. Neque tamen arbitretur lector Cranum sorori statuisse Lucum & annuos ritus diuinos, sed parentalia, quia nondum idololatria Thuscanico pectori insederat, vt paulò post videbimus. Cranus inquit senex creauit filium suum Aurunum Coritum, id est, coronauit eum Iouem sibi successorem in Hetruria, à qua Berosus in Hispanos proficiscitur dicens:

Crana & Cranus.

Faccius de Hubertinis.

Arij xx. anno apud Celtiberos regnat Brygus, qui multa oppida suo nomine fundauit, adiectis nominibus capitum & originum, quibus illa consignabat.

Brygum

A Brygum Asiani Phrygum pronuntiauerunt, quoniam, teste Plin. in v. naturalis histo. Brygos qui ab Europa in Asiam pro sedibus traiecerunt, equidem Phrygios dixerunt. Cum Brygi Hispani colonias in Asiam mitterent, etiam B in Thuscana Sabatia colonias cõsanguineis reliquere apud lacum Sabatium, cuius portio vna ab eis Brygiana est, à qua conditum est oppidum Brygianum, quod corruptè proferimus Bracianum, sed ante Arcennum & prius Barcenum. C Nam vt argumento Cosmographico vtamur, quo pacto vocatæ sunt coloniæ in Alpinos à Thuscis missæ teste Liuio in v. ab vrbe condita, equidem eodem vocatæ sunt illarum origines, vt à Rheto Rhetij, & ab Hetruscis Cathenacis D Cathenaces, & eiusmodi, quas Plinius in Alpinis enumerat. Seruarunt enim originum suarum nomina, de more vetusto, vti par erat. Ergo quia Plinius Alpinos Thuscos vocat Brygianos & non Bracchianos, consequens est, vt E regio in Hetruria sit, & dicatur Brygiana à Brygis Hispanis consanguineis, & non à Bracchio Bracchiani, vt ignari originum suspicantur. Vt autem intelligamus Brygos in immensum coaluisse in Hispania, argumento sunt, F quòd opus fuit eos quærere nouas sedes & in Europa & in Asia, vt insinuat Plinius, & in Hispania multa capita originis Brygianæ fuêre, vt Berosus scribit. Quinetiam vt memorat Ptolem.

Brygium.

Bryga.

Ptolemæus cum Plinio, in Asia sunt Phryges. A In Vindelicia Brigantes & Bartobriga, quam quidam Ratisbonam nunc dici existimant. Item in Thuscia Brigianos. In Hibernia Brigantes populos, & Brigum fluuium ab eodem duce ac gente scribit Ptolemæus. Rursus describit in Lusitania quidem Laccobrigam, Mirobrigam, B Arcobrigam, Merebrigam Arabrigam. Talabrigam, Cotgacobrigam, Deobrigam, & in Taraconensi, Brigantium, Nemorbrigam, Tungobrigam, Volubrigam, Celtobrigam, Iacobrigam, C Dobrigulam, Nertobrigam, & Sigobrigam. Itaque vt Magus, quia multa oppida in Gallis condidit, idcirco Galli oppida ab eo Maga vocabant, vt in præcedentibus fuit expositum, pari forma Hispani à ducis proprio nomine vrbes vo D cabant Brigas. Hinc & Iuliobriga, & Flauiobriga in Hispaniis à Ptolemæo scribuntur. Nunc ad alios Berosus se confert dicens:

Apud Lybiam regnauit priscus Hyarbas vir ferox armis, & militia Paladux. E

Priscum Hyarbam dicit, ad distinctionem sequentium, qui regnauerunt in Numidia vsque ad Didonem. Ab hoc Numidas appellant Hyarbas, vsque ad hanc ætatem, quamuis quidam paulò minus assueti ex nostris Arabas vocent. F Nam Genuenses Tunisium colentes, expresse Hyarbas vocant, & similiter ipsi Numidæ seipsos Hyarbas à duce nominant.

Anno

A Anno XXIIII. Arij apud Ianigenas Razenuos regnat Aurunus filius Crani. Anno XXIX. apud Celtas Dryius peritiæ plenus.

Supra retulimus, quid Cæsar in v. commentariorum de Dryiudis huius successoribus scribat. Porrò Diodorus in vi. libro de eisdem ait: Celtæ vtuntur diuinatoribus Dryiudibus, qui apud eos dum auguriis & sacrificiis futura prædicant, plurimi existimantur omni eis obtemperante plebe. Quum verò de magnis rebus consulunt, mirabilem, incredibilémque consuetudinem seruant. Iugulant enim ense hominem. Quo decidente quum ex casu tum ex membrorum laceratione, & sanguinis fluxu, ex quadã rerum antiqua obseruatione, norunt futura. De eis quoque Lucanus in primo libro multa prosequitur. Plinius item in fine xvi. libri naturalis historiæ: Nihil, inquit, habent Dryiudæ. Ita enim Galli suos appellant Magos. Sed vt ait Suetonius in vita Claudij, apud Gallos Dryiudarum religionem diræ immanitatis interdictam sub Augusto, eam Claudius penitus aboleuit. Huius Dryij ætate etiã Thuscis imperauit Aurunus. Hetrusci dicunt, Aurunus, Latini Auruns. Vnde cum inito regno de more posuisset colonias, à se vocauit Aurunas, siue Auruntas. Teste Plinio in tertio naturalis historiæ, vrbem in Thuscis Aurunum posteri vocauerunt

Dryiudæ.

Aurunus.

B C D E F

Saturn

Saturniam quam nuper restituere dirutam ...
nenses, quos Thusciæ vetustissimos testes ...
cit Euander in septimo Aeneidos ad Aene...
loquens: Fama, inquit, est obscurior annis A...
Aruntæ. *runtas ita ferre senes, his ortus in agris Dar...*
nus, Ideas Phrygiæ penetrauit ad vrbes. N...
Arunci. *que (vt quidā somniant,) inducit Latij popul...*
Aruncos, qui Aeneæ aduentu non exta...
cum diu post conditos historici eos referant, ...
falsò demonstrasset ac dixisset, his ortus in agr...
Dardanus. Neque etiam consuetudinis est d...
rebus domesticis inducere testes externos. Et id...
circo Auruntas Thuscos producit testes qui ve...
tustissimi de domesticis suis, & eorum origine
testimonium ferre, & originis locum verè de...
monstrare poterant & dicere, his nostris agris ...
atque planitie Dardanus ortus fuit, & hinc à
Turrhena sede Coriti patris sui profugit in Sa...
mothraciam & Phrygias vrbes. Non solum au...
tem has vnas colonias in Thuscia, sed plures etiā
per Italiam misit, quarum regiones vocabulo
Scythico Mont Auronas ad hanc ætatem vo...
camus. Nam vt Talmudista quidam retulit,
Scythe veteres municipes & societatem voca...
Mont. Mao nt. *bant Mont: Aramei verò Maqnt. Porrò etiam*
nunc nostri Genuenses, Municipium & socie...
tatem insulæ Chij, vocant Maonam, & muni...
cipes Maonenses. Itaque Mont Aurunum,
municipium Auruni dicitur, sicut & Mont
Dirim

A Tirimanum, & Mont Italianum, & Mont Heranum, & Mont Atum, & Mont Tethym in hac planitie, interpretantur municipium Dyrim, id est, Atlantis soceri Coriti & patris Electræ, quippe quia Mauri Dyrim vocant At-
B lantem, vt est author Plinius in v. naturalis historiæ. Neque vt quidam putant Mont dicitur à monte, quia ex his quædam non sunt in monte, vt Mont Aurunus, Mont Atus & eiusmodi. Mont Aurunus.
Quare est barbarum nomen & Municipium
C dicitur. Quare & reliqua municipia sunt, Itali, Heræ, Atus, & Tethyos. Nam & pater Tethyos Ianus hic regnauit, sicut & Tyrrhenus filius Atus. Et non est dubium cum patre profectos per orbem filios Iani Tethym & Oceanum,
D nomina simul & colonias reliquisse multis in locis, ex quibus (vt diximus) in hac planitie est Mont Tethys, & prope Vetuloniam templũ, quod hac ætate templum fatale in Vadimonia dicimus, & Plutarchus id dicatum Tethydi as-
E serit, dum in vita Romuli dicit, Albanorum Regem misisse ad templum fatidicum Tethyos in Hetruria. Porrò & Oceani, Tethyos fratris & coniugis coloniæ sunt Cupranica oppidum, nunc Capralica, cuius amni Capo Oceanum no-
F men est inditum.

DE SEPTIMO REGE ASSYRIORVM.

Berosus.

Septimus Assyriis imperat Aralius annis xl. vir iste claruit ingenio & studio militari, & primus adauxit pompas, & gémas, & muliebres delitias. Apud Lybiam Hyarbas cũ Paladuis fœminis belligerãs, non fuit illis par. Quare donis occurrens se ac regnum illarum permisit potestati. A B

Paladuæ. Amazones. Hyarbas.

De Paladuis, id est, initiatis ad militiam Dymonnis Tritonidis Mineruæ, vt in multis lucubrationibus explicatum est, & superioribus commentariis memoratum extitit, quas Græci Amazonas vocant, Diodorus in quarto libro commemorat, nulla ibi facta Hyarbæ memoria, Ex his tamen quæ ibi dicit, colligere possumus, aut hoc Hyarbæ cum eis bellum fuisse primum, aut prius à regina illarum Myrina subactos Numidas, nunc cum Hyarba rebellantes iterato ab eisdem in potestatem redactos. D

Amazones.

Apud Tuyscones regnabat Herminon vir ferox armis, & apud Celtas Bardus, inuentione carminum & Musicæ apud illos inclytus. E

Cum Germanos semper Tuyscones appellet Berosus, argumentum facit, ante Romanos Cæsares fuisse Berosum, quia nomen Germanum circa tempora Cæsaris cœpit, vt Tacitus author est de situ & moribus Germanorum. Cum ergo apud Germanos illorum Rex ferocia militari notatus militiam suos doceret, apud F

A Celtas carmen & Musica docebatur à Bardo. De vtroque Rege hæc inuenio. Ab Herminone Germani Herminones appellationem in partibus habent, vt Plinius in naturali historia, & Tacitus perhibet in libro de situ & moribus eo- Herminones. Ger. mores.
B rum, de quorum militia & edocta instructáque ferocia sic scribit, Acies, inquit, per cuneos permittitur cedere loco, dummodo rursus instes. Nam hoc consilij magis quàm formidinis arbitrantur. Corpora suorum etiam in dubiis præliis
C referunt Scutum reliquisse præcipuum flagitiũ, & huic ignominioso, neque aut sacris adesse, aut cœtũ, consiliúmque adire fas est. Quare multi superstites bello. infamiam laqueo finierunt. Hæc Tacitus. Quisquis plura de institutione mili-
D tari & bellica à duce Herminone tradita legere cupit, perlegat prædictum authorem. Porro de Bardica secta apud Gallos in vj. lib. Diodorus Siculus, sunt inquit, apud Celtas melodiarum Poëtæ, quos appellant Bardos. Hi cum organis
E veluti cum lyra cantant, hos laudantes, & alios vituperantes. Et paulo post, sunt inquit, hi poëtæ tanti apud eos, vt cum extructa acie, exercitus eductis ensibus, coniectísque iaculis propinquãt, non solùm amici, sed hostes quoque, eorum inter
F uentu, à pugna conquiescant. Ita apud agrestiores barbaros ira cedit sapientiæ, & Mars reueretur Musas. Hæc Diodorus, quanquam agrestiores Barbaros falsitate Græca nostros.

consanguineos Gallos scribat, qui ante Graecis literas & Musas habuere, & Asiae atque Graeciae illas contulere, vt in praecedentibus est comprobatum.

Aralij anno x. Armeni Ianigenę Gryphonij cum coloniis suis ad Aurunum Ianigenum venerunt, quibus exceptis hospitio, etiam sedem cum Ianigenis Razenuis assignauit. Classe quoque Auson eodem tempore ab Auruno fuit exceptus anno octauo sequente, & ipsi sedes in orientali Italia ab eodem consignata fuit.

Ausones. *Mendaces in historia Graeci quidem, atque Latini Graeculi asserunt Ausones Apulos dictos ab Ausone Vlyssis filio conditos, post Troianum excidium. Horum falsitas & figmentum refellitur, authoribus aliis Graecis & Chaldaeis. Dionysius enim Halicarnasseus in primo libro Graecas historias referens ait, primas colonias ex Graecia in Italiam transportatas fuisse, ab Oenôtrio Arcade, decem & septem aetatibus, id est, quingentis & decem annis ante Troianum excidium. Nam teste Diodoro Siculo in secundo libro, aetas & generatio perficitur spatio triginta annorum apud Aegyptios & xxv. apud Graecos, vt supra Xenophontem scripsimus. Is asserit eundem Oenotrium, reperisse iam Barbaros colonos, qui (vt ait) tunc Ausones dicebantur. Quo ergo pacto potuere condi & dici nuper Au*-

sone

A sones, post Troianum excidium à filio Vlyssis, qui ante idem excidium Troianum, & conditi & Ausones dicti erant plus quàm quingentis annis? Ergo & veracissimus noster Berosus Græcam vanitatem elidit dicens, ante etiam B Oenotrium Ausones conditos in Apulia, anno Aralij xj. Auson, Aus Hebraice à Moyse profertur, qui antea in Syria caua posuit Ausitides, ex quibus Iob sanctissimus oriundus fuit, vt testantur Hebræi. Nam eius prouincia & vrbs C ab Hebræis non Vs. sed Aus scribitur. De eius ducis origine satis in genealogiis expressimus. Porrò de Perusinis mentiuntur Græci, à se conditos fuisse, quippe quia ante Pelasgos Perusia nomen Scythicum, & fermè Hebræum erat. Pe- D trus enim Gryphon & Perusia Gryphonia dicitur ab insigni. Non negamus Græcos Pelasgos cepisse Cortoniam & partem auxisse Perusiæ, & Turrheniam, & his cohabitasse, vt scribit in j. libro Dionysius Halicarnassæus, sed E reiicimus mendaces, qui fingunt Perusinos primum aut à Pelasgis conditos, aut vocabulo Græcanico dictos, vt author verax Berosus explicat, & interpretatio nominis sempiterno illorum insigni congruens, efficacissime conuincit. Tan- F ta est Græca vanitas & gloriosa ambitio, vt quum in contrarium extent authores & argumenta, non pudeat illos de Italiæ origine quàmplurima sibi ascribere, & nihil probare, & mul-

Aus. Iob.

Perusia.

ta palàm mentiri. Ergo à Iano oriundi Peruſi- A
ni, ab inſigni cognomentũ habent, & anno prio-
re Italiam tenuere quàm Auſones Apuliæ.

Idem Aurunus in Vetulonia Lucum ſacrauit Crano, & inter Iſos, id eſt, Deos annumerauit. Iano quoque Vortumno tem- B
plum & ſtatuam non procul vrbe dedicauit, & deo Razenuo in Vetulonia ſacellum condidit.

Exponit Beroſus dici Iſum & Iſim Deũ &
Iſus & Iſis. *Deam, quæ Itum & Itim proferunt Hetruſci,* C
& interpretantur Iouem & fiduciam Iouis ſiue Iunonem, vt Macrobius indicat in Saturnalibus. Lucum in parte Vetuloniæ ad perennem aquam de more vetuſto ſacraſſe Crano, nomen Craniſus, id eſt, Cranus Deus eſt argumento. D
A cognomento verò Razenuo, id eſt, ſacro Inuo non extat nomen in parte Vetuloniæ. Extat tamen Etruſca Ryyella inſcriptio, àſſerens Ichiã ſiue diſputatricem vrbem proximam Surrhenæ
fuiſſe dicatã Inuo vetuſto huius patriæ regi, vt E
probatè tradidimus in de origine literarum & philoſophiæ. Nam vt etiam ſæpe probauimus, quem Aramei Razenuũ, eundem Græci σέβαστον πάνα, Latini ſacrum Syluanum dicunt.
Ergo vicus Etruriæ, quem ad hæc tempora vo- F
camus σέβαστον πάνα, eſt locus ſacer Razenuo De Iano Vertumno ſupra explicauimus.

Nouiſsimis annis Aurunus Malot Taget

A getem filium creauit Coritum, & xxxv. Aralij anno obiit & succeſsit Malot Tages.

Apud Arameos ſimul & Hebræos Malot dicitur vates, angelus, nuntiator, reſponſor. Rex
B *igitur Tages cognomentum Malot ſortitus eſt, quòd futura præcinebat, de quo Lucanus in primo libro dixit: Et fibris ſit nulla fides ſed conditor artis finxerit iſta Tages. Hic vnum proximum Vetuloniæ collem inferis ſacrauit inter* Malot. Tages.
C *Surrhenam Iani ac Veſtæ vrbem, & Kiteos ſiue Itali tumulos ſub fanum Volturrenæ. Eum ad hæc tempora vocamus antra & cryptas Malot Tayetis cum Tagetis ſcribere debeamus per g literam, vt Beroſus & prædictus contractus*
D *& poëtæ & hiſtorici ſcribunt.*

Anno penultimo Aralij claſſe venit ad Malot Tagetem Ianigenum Razenuum Phaëton cũ filiis ſuis, qui inueniens omnia ab Auſoniis occupata ab Oriente, & montana à Gallis & Aboriginibus poſſeſſa, planitiem verò à Razenuis Ianigenis habitatam, donatus fuit parte Occidentali, poſſedítque cum ſua poſteritate montes & totũ Eridanum vſque in regionem proximam,
F iſtis relinquens nomina locis.

Certat Dionyſius Halicarnaſſeus Græcus cõtra Catonem & Semproniũ & alios Latinos de originibus, aſſerens hos noſtros ſcriptores ſimilia In Dionyſium Halicar.

fabulis scribere, quia dicunt Ligures duce Phaëtonte, primos Græcos ex Attica in Italiam venisse ante Oenotrium Arcadem, quum ipse nullas colonias reperiat in Italiam è Græcia traductas priores Oenotrio, qui adnauigauit in Italiã fermè quingentis annis ante Troianum excidium. Sed pro Catone atque Latinis respondent Plinius in tertio naturalis historiæ, & Iuuenalis in Satyra, quòd rationem & originẽ Italiæ pudet mutuari à Græcis, & latini non fabulas texunt nisi quum sequuntur fabulosam Græciam mendacem in historia. Itaque vt Cato de originibus asserit, per multas ætates ante Oenotriũ Phaëtonteæ Ligures coloniæ ex Attica venerunt in Italiam. non tamen ex Attica oriundæ, sed Aegypto. Nam teste Moyse & supra in Genealogiis Beroso, Cur filius Camesis Saturni Aegyptij genuit Phaëtontem, quem prolatione Hebræa Moyses Phut Aramei Phet, Latini Phaëton pronuntiant. Ab hoc prodiit Ligur. Primum posuisse colonias in Aegypto & Lybia nomen est argumento, quia Lyby ante Lybium Aegyptium Herculem, dicebãtur à duce, Phutei, siue Phaëtontei, vt Hieronymus asserit in commentario x. cap. supra Genesim. Ptolemæus quoq; memorat in Aethiopia Aegypti vrbem Phut Iur, & in Marmarica Phut Enuti, & in Lybia Phut fluuius, & vocabulo Arameo non Græco fluuius in Liguria iuxta

Phaëtonteæ coloniæ.

A *Genuam Phet Riton, vernacula olim lingua*
Phe Riton, vt Plinius notat in tertio naturalis
historiæ. Est autem Ritos (teste Hieronymo &
Talmudistis) bonus siue religiosus, à quo Ritua-
les libri Etrusci dicũtur teste Festo. Itaq; Phet
B *Riton, id est, Latina lingua Phaëton bonus siue* Phaëton
religiosus, quod indicat Berosum veracem æque quid.
ac Græcos mendaces. Existimo autem præbuisse
occasionem mentiendi Græcis nominis similitu-
dinem, qui nomina & gesta Aegyptiorum fu-
C *rati, suis nouitiis nuper & herinatis ducibus tri-*
buerunt, vt ingenuè confitetur Græcus Herodo-
tus in tertio historiarum libro. Ergo cum Ca-
tone de originibus fatemur per multas ætates
ante Arcades, venisse Phaëtonteos Ligures, &
D *cũ Beroso definito anno penultimo Aralij Assy-*
riorum regis ante Troianum excidium annis
fermè octoginta supra sexcentos, vt in Eusebio
de temporibus supputatur. Ergo si, vt ait Dio-
nysius, Oenotrius classe nauigauit in Apuliam
E *ad eos qui tunc dicebantur Ausones, decem &*
septem ætatibus, id est, decem supra quingentos
annos ante res Troianas, & ante easdem Phaë-
ton Ligures traduxit annis sexcentis octogin-
ta, vt cum Beroso Latini consentiunt, conse-
F *quens necessario est, vt Ligures multis ætati-*
bus, id est, annis centum & septuaginta Ita-
liam ante Oenotrium coluerint, quod teste
Dionysio & Cato de originibus scripsit, & Ca-

ius Semporonius teſtatur, & alij illuſtres Latini ſcriptores conſentiunt. Ex his patet multa Latinos de originibus contra Græcorum traditionem memoria prodidiſſe, ſecutos Beroſum & alios vetuſtatum certiſsimos ſcriptores. Constat quoque Ligures paucos à Iano Ianigenas poſitos inueniſſe, qui etiam montana & Galliam Ciſalpinam vſque Iſtriam colvêre, vt in ſequẽtibus exponemus.

Eo tempore Italia in tribus locis arſit multis diebus circa Iſtros, Cymeos, & Veſuuios vocataque ſunt à Ianigenis illa loca Palenſana, id eſt regio conflagrata.

Palenſana Cõflagrationum cauſſæ.

Quæ hoc loci Beroſus interpretatur nomina,
ſatis accedunt conuerſioni nominum Hebræorũ
& aliarum gentium à Hieronymo & Talmu- D
diſtis traditæ. Aiunt enim Eſai & Eſan ignem
& incendium dici, quod Græci phlegram vo-
cant. Pilam verò & palen, oſtium & originẽ
percuſsionis interpretantur. Hinc Etruſco voca-
bulo à Ianigenis compoſito Palenſana, eſt oſtiũ E
percuſsionis incendij, vbi cœleſtis afflatus pri-
mum exorbitans percuſsit. Eiuſcemodi enim
conflagrationes fiunt ab exorbitatione octaui
circuli, dum extra orbitationes ab occidente in
orientem, iteratóque ad occidentem, accedit & F
recedit ſupra centrum Arietis & Libræ duos
paruos circulos deſcribendo, vt Thebit aſtrolo-
gus docet. Nam cum motu acceſſus & receſſus
per

A *peruenit ad cardines parui circuli, si cardo aspi-*
citur ab syderibus aquosis inducit diluuia exor-
bitătia. Si verò aspicitur à sydereo afflatu igneo,
gignit incendia & conflagrationes in locis sul-
phureis aptis incendio, vt in Pyreneo Hispaniæ,
B *aut Sodomis, vbi erant putei bituminum. In lo-*
cis verò non aptis incendio, non flagrat sed exæ-
stuat hæc cœlestis exorbitatio, de qua Plato in
Timæo scribens, illa, inquit, quæ vobis quoque
comperta est, Phaëtontem solis filium, quon- Phaëtontis historia nõ fabula.
C *dam solis currus ascendisse luciferos, illósque*
exorbitasse ac incendisse terrena, fabula qui-
dem putatur, sed est vera historia. Fit enim cœ-
lestium longo circuitionis tempore orbiũ exor-
bitatio, quam vastitas conflagrationis sequa-
D *tur necesse est. Hoc loco Plato æquationem,*
motúmque accessus & recessus vocat cælestium
orbium exorbitationem, cùm quia hæc sola
orbitatio fit longissimo tractu temporis, vt pa-
tet ex eius motu & æquatione, tum præcipuè
E *quia extra omnem orbitationem aliorum sy-*
derum & orbium, quæ in longitudinem ab or-
tu ad occasum semper currit, hæc etiam circum
latitudinem & altitudinem vndique gerat.
Verum quia ex incendio salsedo gignitur, vt
F *testimonio est experientia & Aristoteles in*
Metheoris, consequens est, vt omnes montes
isti, & hæc diffusa planities dicantur montes
salsi, vallísque salsa Latino *vocabulo, quam*

test

teste Hieronymo & Talmudistis Aramei Gelmeam & Gemellã, Scythæ verò & Etrusci Cymeam & Cymellã vocabant & proferebant,& Romani Cyminiã prenuntiant. Nunc vetusta vocabula manent loco quidẽ originis, Palensanæ, montibus & iugis & lacui Ciminiis, & subsidenti planitiei & campo Cymeo & Cymello. Nam & clarus Viterbensis miles Bartholomæus Berardi legat conuentui nostro vallem Cymellam, & rupes prati Cymellæ regionis inter diruta vetusta oppida Volcenam & Araliodon, ac omnes Veias ad Cybellariam, vt in testamento eiusdem exprimitur, seruato in archiuis conuentus in sacculo contractuum eius, ac domini Vicecomitis Vasti. Itaque, quoniam hæc nostra planities sulphurea & thermalis est, & Vesuuia suapte natura incendia eructat, & in Istria aliquid his simile est, diametérque circuli parui exorbitationis igneo afflata sydere solam hanc longitudinem in Italia repercutiebat, in qua hæc tria loca continebantur, iure palensana, id est, primum repercussa cœlesti incendio, & à salsedine per incendium relicta Cymea & Cymella dicta fuêre vocabulo Ianigeno. Ex his patet fabulam Phaëtontis mysticè acceptam veram esse. Nam Phaëton exorbitationis incendium est. Ceciditque in Eridanum, casúmque defleuere Sorores, quia circa partem Italiæ primum Eridano oppositam Istriam cecidit, &

Palensana Phaëtõtis fabula.

soror

A sorores eius duæ aliæ partes Italiæ Cymea & Vesuuia idem incendiũ passæ gemuerunt. Nam quod ad Phaëtontem Lygurum genitorem attinet certissimi (vt in aliis produximus commentariis) authores sunt Berosus Chaldæus, & B Theophrast. Græcus, & Plinius Latinus in naturali historia & oraculum Phaetontis ac sepulchrum in Aethiopia, illum non in Eridanũ submersum fuisse, sed in Aethiopiam reuersum ibidem cessisse vitæ.

C

DE OCTAVO REGE

ASSYRIORVM.

Berosus.

D

OCtauus Rex Babyloniæ fuit Baleus cognomento Xerxes & regnauit annis xxx. hunc appellauerũt Xerxem, id est. victorem & triumphatorem, quòd imperauerit duplo pluribus gẽtibus quàm Aralius. Erat enim militia ferox, & fortunatus, & propagauit regnũ vsq; prope Indos.

E

Iustinus probat Persas esse Scythas exules, non modo quia ad hanc ætatem Scythicè, loquũtur, verum etiam quia Persa est vocabulum Scythicũ & significat exulem. Apud eos Xerxem & Artaxerxem sæpe legimus, & teste Herodoto in sexto libro, Xerxes est bellator, Artaxer Baleus. Persæ. Xerxes. Artaxerxes.

F

taxer

taxerxes maximus bellator. Verumtamen nõ A
absolutè bellatorem significat, sed vt significan-
tius exprimit Berosus significat debellatorem,
atque in bello victorem. Arthem ergo Scythæ,
Larthes. *Hetrusci autem Larthem propagati à Scythis*
proferunt, & maximum significat. Teste enim B
Seruio super vij. Aeneidos, & nos probauimus
in de origine situq; ac moribus Hetruscorum, in
annuo magistratu erant Tuscis xij. Reges quos
Lucumones. *Lucumones Scythicè appellabant quibus vnus,*
siue tertius decimus perpetuus Rex & Dicta- C
tor præerat in fano Volturrenæ, vt Cæsar olim,
nunc Pontifex Romæ, quæ est publica regia Ri-
gum & Pontificum. Hunc Dictatorem, siue in
principatu maximum, lingua Scythica Arthem
siue Larthem vocabant, vt nunc Papam. Ve- D
rum inuenio in Liuio Tolumnum Veientem
Larthem, Porsenam Clusinum Larthem, & in
fragmentis quibusdam Mezentium Larthem,
& in inscriptione Ryella Hetrusca & Cihe-
sium Larthem. In alia verò inscriptione scribi- E
Ial. *tur yellum Larth Ial. Et hoc existimo fuisse pro-*
prium Hetrusci Regis Regum epitheton. Vnde
vt vno vocabulo communi Papã, & proprio ti-
tulo maximũ Pontificem exprimimus Dei mo-
narcham in toto orbe, pari modo, Hetruscum mo- F
narchã Regum Lucumonũ vno communi voca-
bulo vocabant prisca lingua Larth, id est, maxi-
mum omniũ, proprio verò Epitheto Larth Ial,
id

A *id est, omnium maximum inuictum. Ial enim*
vt Talmudistæ asserunt non absolutè fortem,
sed significantius inuictũ significat. Vnde Leo-
nimus populus Hetruscus cum Iasium Regem
creauit, eidẽ acclamauit Gulni Ial, & per syn- **Gulni Ial.**
B *copam Guln Ial, id est, corona inuicta, vt Iasia-*
na triũphalis inscriptio probat, & Talmudistæ
interpretantur. Ita Scythæ Persiani suum Regẽ
Regum Arthem, Hetrusci consanguinei eorum
Larthem, id est, maximum communi vocabulo
C *nuncupabãt, propria verò adiectione, illi à bello*
Xerxem, isti à sempiterna trossola victoria Ial,
id est, inuictũ vocitabant. Deridendus est igitur
in hac parte Dionysius Halicarnasseus, aut cer-
te danda est venia ignorationi morũ gentis He-
D *truscæ ac eius nominum. Asserit enim Porsenã*
fuisse regis cognomen, Larth verò nomen pro-
priũ, cum econtra Larth sit dignitatis cognomẽ-
tum cõmune, & Porsena regis Clusini proprium
nomen. Sed cum Beroso reuertamur ad mutuos
E *consanguineos Italos, Celtiberos & Germanos.*

Huius Balei Xerxis tẽporibus, regnat
apud Celtiberos Tagus cognomento Or-
ma, ex quo patria dicta fuit Taga. Apud
Tuyscones regnat Marsus, & apud Ligu-
F res Phaëton, relicto filio Ligure, regres-
sus est in Aethiopiam Maloth Tages ri-
tus sacros à Iano traditos, & aruspicinam
auxit.

Tagus. Tages. *Ergo satis conueniunt Tagus & Tages nomine, tempore, & interpretatione. Differunt verò cognomento & arte, quòd ille Ormas, & Maloth cognomentum sortitus fuerit, pro differente, arte ac studio, Sane sciendum Tagum interpretari auulsionem. Orma coloniam vel incolas. Hinc Hierony. de interpretatione nominum. Togorma interpretatur auulsionem incolarum. Idem autem est quem in Geneal. Berosus vocat Tagum Orma, & Moses Togorma, vt patet Gene. x cap. Ergo studium huius fuit ex indigenis & incolis Hispaniæ auellere colonias, & deducere ad alias Hispaniæ partes tum inhabitatas, vbi ab eo dictus est fluuius Tagus aureis arenis. Quoniam hic primus cœpit colere partes Hispaniæ circa Carthagineam & Toletum, quia Tagus Toletum radit, & oritur prope Hispaniæ Carthaginem, & ob auriferas arenas cæteris amnibus antefertur, vt author est Plin. in iiij. natur. histor. Hinc Iuuenal. Tanti inquit tibi non sit opaci, omnis arena Tagi, Opacum dixit ob aureas arenulas præ vbertate amnem obumbrantes, quo pacto Verg. turbidum Hermon dixit in j. Geor. Atque, inquit, auro turbidus Hermus. Hic Tagus non modo in Hispaniam, sed in Albaniã, Caspiam, Lybiámq; & Aphricam colonias misit, vt argumento sunt in Ptolemæo & Cosmographis nomina Taga & Tagorma locis de Regum priscorum more indita.*

Togorma

Tagus.

Con

A Cōsanguinei enim erāt Hispani Caspiis, Phœnicibus & Pœnis, vt Varro prodit, & Plin. in iij. lib. naturalis hist. Tages verò auulsor Maloth, id est, responsionum & vaticiniorum erat, vt supra diximus, & ob id studuit aruspicinæ, eo pa- Maloth.
B cto quo prufusè monstrauimus in aliis nostris ab Hetruria condita. Porrò vt in præcedentibus commentariis ac libris disseruimus, Phaëton nō mansit in Italia, sed regressus in Aethiopiam dicitur, creato Lyguribus duce filio Lygure, à
C quo dicti sunt Lygures, & non à legumine, vt quidam somniant, quia extabat Lygur nomen, cum non extaret lingua Latina, vt tempora conuincunt. De Marso verò Germanorum rege in Genealogiis retulimus, à quo regio Lygur.
D Marsorum est in Germania, vt Plinius in naturali historia scribit, & Tacitus de situ ac moribus Germanorum insinuat. Est autē Arameum vocabulum Maresus, & per syncopam Marsus, Duæ sunt per compositionem synco- Marsi.
E patam dictiones, Mares us, id est, princeps duxq; consiliorum, vt vocabula interpretantur Diuus Hieronymus & Talmudistæ. Nomen ergo accusat, hunc primum Germanis dedisse consilia, cœtusq; Principum, & consulendi in-
F stituta. De quibus non pauca insinuat Tacitus de moribus Germanorum, si quis eum spectatè perlegat.

DE NONO REGE ASSYRIORVM.

Berosus.

NOnus Rex Babyloniæ Armatritis imperauit annis xxxviij. Qui magis ad voluptates, & delitias conuersus, & ea quæ ad libidinẽ spectant, cùm inuenit tum maximè inuenta ampliauit. Huius ætate apud Celtas Longho regnauit, & apud Celtiberos Betus, à quo regnũ habuit nomen: & apud Ianigenas Sicanus filius Maloth Tagetis, à quo cognominata fuit Vetuloniæ regio.

Armatritis. Longho.

Quatuor eo tempore maximos Reges refert Berosus, quorum primum præcipuè sequuti sunt Sardanapalus ex Chaldæis, Nero ex Romanis, & alij complures. A Longho verò Gallorum rege, Longones & Lyngones dictos nomen accusat, quos in Gallis à Ptolemæo & Geographis comperimus non prætermissos. Arbitror autem per cõpositionem dictum Longho, id est, Lomnigo, quod interpretatur princeps coaceruãs. Quid verò coaceruauerit cum non reperiam, doctioribus exponẽdum relinquo. Apud Ianigenas Rex erat Sicanus filius Maloth Tagetis. Ergo nostra vallis Sicania, non à Sicanis Italis dicta est, qui multis post seculis in Italiam cum illo ex Sicilia venerunt, etsi fortè cum his habitauerũt, vt locis suis explicabitur. Nunc de rege Beto, à

quo

A quo Betica Hispania est, aliquid breue dicamus. Aiunt Talmudistæ, qui etiam Latinam linguam nouerunt, Betum per diphthongon, æ, Bætum debere scribi: quod Hebræi & Syri propriè bchin dicunt, id est, locus vitæ meæ: vt etiam diuus Hieronymus consentit de interpretatione Hebraica. Cæterũ Bætus interpretatur ab Arameis dici locum vitæ felicis. Est enim Hispania Bætica delitiarum hortus, & ab Homero Campus Elisius vsque in angustias oceani Gadium dictus. Vnde Strabo in primo: Elisium, inquit, campum Hispanias Homerus appellat, ad quem mittendum asserit Menelaum his versibus: Bætus. Elisij in Bætica.

Elisium ad campum, summas telluris ad oras. Numina te mittẽt, Victus vbi est facilis nõ nix hybernáue multa Cercinus & Zephyrus, sed suaues excitat auras. In hoc est oceanus, id est, fluuij fluxus ac refluxus, vt rectè suspicatus est Posidonius, quo pacto ait poeta: Oceani fluxum fluuij cum cymba reliquit. A Bæto ergo, id est, vitæ meæ felici duce, Bætica quasi beatica Hispania, & Bætis fluuius in oceanũ fluens dictus est, dicente Seneca in Medea: Nomen qui terris dedit Bætis suis, Hesperia pulsans maria languẽti vado. Huius fluuij quum vires multæ sint, præcipuè tamen felicitat lanas tingẽdas, & mulierũ pulchritudinẽ, dum facies illarũ lacteas & candidas reddit, id significãte Iuuenale, dum in Satyra Natali scribens: Præcipitare (inquit) Bætica.

volens, etiã pulcherrima vestẽ. Atq; alias, qua- A
rum generosi graminis ipsum Infecit natura pe-
cus, sed & egregius fons Viribus occultis, &
Baeticus adiuuat aër. Et Martial. Baetis (in-
quit) oliuifera crimen redimite corona, Aurea
qui nitidis vellera tingis aquis. B

Anno vigesimo Armatritis, Lygur misit Cydnum & Eridanũ cum coloniis, cum fratribus, & nepotibus: & occupauerunt vsque Istrum in Italia.

Supra dixit de Phaetonte & eius posterita- C
te, quòd occupauerunt vsque Istriam relinquentes nomina locis. Itaque primùm videamus, si quid in Geographis ex horum vetustis cognomentis Scythicis relictum est loci à Lyguria in Istriam. Et Lyguria quidem à ducis nomine D
argumentum habet, à quo post Ianum principio Lyguriæ nomen desumpserit. In Galliam Cisalpinam, quæ à Longobardis vltimam cognominationem assumpsit Longbardiam, & de more vetusto per synæresim Longobardiam, siue Lom- E
bardiam iuniores dixerunt. Cydnus certè Cydnomanos prolatione Scythica, & Cednomanos, siue per synæresim Cenomanos condidit. Cydnus à diuersis gentibus, aliter & aliter pronuntiatur. Babylonij Cednum, Scythæ Cydnum, Græci Cyc- F
num, Latini Cygnum, Hetrusci verò vt sæpe diximus, de more in compositione synæresim faciunt, & consonantem literam, d vel c, aut g, abiic

Cydnus. Cenomani.

A abiiciunt. Nam quod integrè compositum sonat Cygnomani, vel Cycnomani, aut Cydnomani, & Cednomani, per synæresim profertur Cenomani & Cynomani, videlicet vetustissimæ originis Cenomanæ, à Cydno ortæ. In hac gente illustriores
B res sunt: Bergomum, Brixia, Cremona, & alia loca vetustis Scythicis nominibus appellata. Porrò longitudinem Galliæ Cisalpinæ, quæ per Padum excurrit, vltro citroq; coluisse Eridanum, nomen est argumento, quia Padi priscum
C nomen Eridanus est à duce, sed à profunditate Bodyna dictus est à Lyguribus vocabulo Scythico, vt insinuat Plinius in tertio naturalis historiæ. Significat enim, vt ait, fundo carens: esseq; argumento, quia vbi altitudo incipit, oppi-
D dum est Bodyn Comacum. Inde teste Metrodoro Sceptio, à Gallis dictus est Padus à multa cir cum eum olim arbore picea, quam Galli Pades vocant, vt ibidem Plinius scribit libro tertio naturalis historiæ, cap. xvij. Ergo Padus à Gallis, Padus.
E ob piceas arbores vltimo dictus fuit: prius verò à Lyguribus ob profunditatem Bodynais, sed initio omnium à duce Phaëtonte Eridanus. Berosus in Genealogiis ait Eridano fuisse filium Ventum, nepotem Venetum, pronepotem Tylam. Eridanus dux.
F Ergo Tylauentus, & Venetia regiones vsque Istrum, vt vetustissimæ Phaëtontidum propagines sunt, & præclarissima proles Eridani, vt nomina & Berosus conuincunt. Et Cato de

originibus scribens asserit, multas à Lyguribus Galliæ Cisalpinæ gentes initio manasse, errantq; vehemẽter Cornelius nepos & alij fabulas Græcas secuti, Venetos ab Enetis Asiæ venisse, cum ecõtra à Gallis & Europanis illi Eneti sint orti. Quærendum est enim ab istis qui fuerint illi Padi & Venetiarum accolæ, quos Dionysius in primo libro Barbaros appellat, qui vetustissimos Pelasgos adnauigãtes ad Spineti Padi ostium pepulère. Nam Græci non potuerunt esse, quos Barbaros appellant, neque item Eneti Asiani, quos ab Europa genitos non Europæ genitores probamus, neque rursus eos Enetos Asiæ vnquam Barbaros Græci appellauerunt. Erant igitur illi Eridani & Venetiarum Barbari, vetustißimi Italiæ indigenæ, aduenæ Eneti. Eorum ergo originem vetustißimam & præclarissimam Phaëtonteam, quia Græca fabula & disciplina nuper & heri orta & tradita teste Herodoto scire non potuit, saltem æquo animo Berosum, veracißimos Chaldæos de gentium & regnorum antiquitatibus referentem audiant, & ipsi etiam nominibus Scythicis Phaëtonteis extantibus ac perseuerantibus locis victi, cedant iam suis fabulis & caliginosis non monstrosis figmentis.

Veneti vnde.

Sicanus ædificauit Aretiam, & nominauit eam lingua Ianigena Horchiam.

Horchia. *Horchia, non est nomen Græcum, sed Scythicum*

A cum & Hetruscum, quia teste Liuio in septimo ab vrbe condita, Horchia est Dea Hetruriæ. Scythæ autem Hor proprie celsitudinem siue montem & longam rem ad modum turris significant, sicut & Chiat coronam, quam Chiarot alij
B dicunt, vt Talmudistæ asserunt apud Arameos dici. Hinc diuus Hieronymus de interpretatione Hebraica dicit Horchiarot esse longam coronam, quam turritam significantius dici Talmudistæ consentiunt. Ergo Titea vxor Ia-
C ni dicta est Vesta & terra siue Aretia, vt Berosus scribit, & Ouid. in Fast. & Diodorus in iiij. libro testantur. Nam à genitura omnium cum Cælo coniuge dicta Aretia siue terra, & à sempiterna holocaustomatum sacro igne Vesta, Aretia.
D & quia erat Regina sacrorum materq; Deûm, atque Vestalium princeps, abatissa (vt laico vocabulo exprimamus) equidem ab insigni de more sacrorum & dignitatis gestamine dicta est Horchia, id est, turrita corona. Argumentum
E scilicet, cur omnes Cibeles, cum quinque fuerint, dicantur turritæ? quia videlicet donabãtur turrita corona, cum reginæ sacrorũ matresq; Deorum ac Vestalium virginum crearentur, cuius ritus & nominis prima origo fuerit Vesta Hor-
F chia vxor Iani, dea Hetruriæ, vt nũc & in præcedentibus fuit expositũ. Extat dirutũ vetustissimũ oppidũ, & magna regio ad hãc ætatẽ Horchia à Vetuloniensibus dicta. Eius regionis ma-

xima pars ad ius conuentus mei Viterbensis spe-ctat. In diruto oppido Horchia domus adhærens S. Petro nostra est donatione facta inter viuos ab Archipresbytero eiusdẽ ecclesiæ, pro cõuentu sanctæ Mariæ ad gradus Viterbensis, vt donationem in nostris archiuis seruant contractus depositi.

Osiris in Thracia peremit gigantem Lycurgum.

Osiris. *Berosus hoc loci proximum Italiæ fieri sensim Osiridem scribit. Author est Diodorus Siculus in primo libro, & secundo, & quinto ac sexto. Osiridem fuisse cognomẽto Iouem iustum, qui vniuersum lustrauit orbem, & illi imperauit beneficia impendendo, gigantes & impios tollendo, bonos & iustos sublimando, ad originem Istriq; fontes supra Macedoniam & propinquos Italiæ accedendo, & in Italia tyrãnos gigantes subigendo. In primo quoque libro narrat, quòd quum peragrata omni Aethiopia, & India, in Europam per Hellespontum ab Asia traiecisset, cum immenso coloniarũ exercitu obsistentem sibi in Thracia Lycurgum Barbarorum regem peremit: & illi prouinciæ creauit regem Maronem iam senem, qui de more vetusto pro inito regno ædificauit ciuitatem, quam ab se Maroneam nominauit. Cõsentit itaque Diodorus Beroso pro Thracia. Nunc ad Hispanos Berosus & Gallos simul reuertitur, dicens:*

Lycurgi cædes.

Maro rex

Anno

A Anno Armatritis trigesimosecundo apud Celtiberos tyrãnidem assumpsit Deabus. Qui hoc cognomentum promeruit à fodinis auri & diuitiis, quas primus ibi cepit & inuenit opprimens colonias. Et post
B duos annos apud Celtas regnauit Bardus iunior.

De Bardo Galliarum rege, quòd iunior dictus sit ad distinctionem prisci, cuius supra meminimus, non est dubium. De Deabo verò ty- Bardus. Deabo. Chryseus
C *ranno, quòd is fuerit pater Geryonum cognomẽto Chryseos, supra in xvij. parte Genealogiarum explicauimus. De quibus sic ait Diodorus in quinto libro. Vulgata erat per orbem fama, Chryseum (hoc enim nomen à diuitiis traxerat)*
D *qui vniuersæ Iberiæ imperaret, tres habere propugnatores filios, cum robore corporis, tum armis egregios. exercitum præterea cuilibet fortissimorum militũ esse. Hos Hercules ad singulare certamen prouocans, sustulit. Hæc Diodorus. Ab* Gerunda.
E *his Gerionibus vrbs Gerunda, & à Lomnimis Lomnimia dicta est in Plinio & Ptolemæo,* Lomnimia.
quamuis alteram scriptores corruptè scripserunt Laminiam, pro Lomnimiam. Geryon autem vocabulo prisco à Gera deriuatur, quod est adue- Geryon.
F *na, vt Hieronymus interpretatur. Nam filius prisci Hiarbæ Numidæ fuit, vt supra in Genealogiis exposuimus. Ergo aduenies classe in Hispaniam, Geryonæ, id est, aduenæ nomen accepit,*

& à diuitiis Aureus Latinè, siue Chrysseus Græcè, aut Deabus Mauricè siue Numidicè, & à Principatu exercituum Lomnimi Geryones.

DE DECIMO REGE ASSYRIORVM.

Berosus.

Decimus Assyriorũ Rex imperat Belochus, annis tringintaquinque. Qui idcirco à Belo sumpsit cognomẽ, quia cum Imperio voluit exercere maximum Pontificatum Beli Iouis, & maxime circa auspicia & diuinationes occupatus fuit eius animus. Apud Tuyscones regnauit Gambriuius vir ferocis animi.

Gambriuius. *Aequè ac Belochus, id est, Beli amator apud Chaldæos, etiam Iulius Cæsar humana diuinis cõmiscuit. Porrò Gambriuium hunc esse nõ dubitamus, à quo Plinius in nat. histo. & Tacitus de moribus Germanorũ, appellant Germanorum quosdam populos Gambriuios, & regionẽ Gambriuiam. Est nomen ex tribus Scythicis & Arameis dictionibus. Gun beri vius, per syncopam Gumbriuius, & ab aliis Gambriuius. Est autem apud Arameos Gun & Guni corona, beri verò hymber siue expiatio nubium, & vio ab suis vt* **Gumbriuius.** *periti Talmudistæ asserunt. Hinc Gambriuius interpretatur Latinè coronatus, ab Vmbris suis. Nam & à principio omnes dicebantur Vmberi, quanquã auita hæreditate soli Comaro & illius posterit*

A *posteritati nomen perseuerauerit, vt in praece-*
dentibus est habitum, Existimo hunc fuisse pri-
mum, qui coronam insigne regium totius Ger-
maniae consensu pertulerit.

Apud Emathios cœpit regnare Mace-
B don filius Osiridis, à quo nunc nomen reti-
net prouincia: atque circa hoc regnum Osi
ris depresit gigantes, qui iam tyrãnidem
cœperant.

Iam Osiris Iuppiter iustus vniuersum orbẽ
C *lustrans à Thracia in Emathiam properat, &*
gigantum potestatem, cum Hercule ac Macedo
ne filiis suis, iuuantibus ad id Macedonibus su-
stulit, praefecitque illi Macedonem, à quo nomen
habet, testante Diodoro in primo libro. Osiri-
D *dem, inquit, proficiscentem duo filij virtute di-*
spari. Anubis, & Macedon prosequuti sunt. Anubis. Macedon.
Vterque armis vsus est & insignibus aliquo
animali, haud ab eorum natura dißimili. Nam
Anubis canem, Macedon lupum insigne ar-
E *morum tulit. Qua ex re, haec animalia Aegy-*
ptij in summo honore habent. Et infra: Thraciae,
inquit, Maronem iam senem, Macedoniae ve-
rò filium regem statuit, quae ab eo Macedonia
dicta est. Et in sexto libro inquit Macedones Io
F *ui iusto aduersus gigantes praesidium tulère. De*
huius iustitia ibi multa praeclara dicit, quae
nõ cõueniunt Ioui Cretensi, qui nõ fuit in primo
ortu generis humani quum gigantes essent,
vt in

vt in primo arguit Diodorus: neque primus vt Osiris iustitiam per orbem docuit & lites sustulit, cum iniuriis finitimos pulsauerit: neque virtutibus omnes vt Osiris excessit, quia stupris, furtis, & incestu semper fuit vsus: neque bellum impiis in vniuerso orbe induxit vt Osiris, quia intra limites Creticos septus, solum finitimis piraticum bellum indixit, rapiens pueros & puellas cōtra omne ius fasq;. Sed de his hactenus. Nūc Berosum de nostris referentē accipiamus. A B

Vigesimonono huius Belochi anno, apud Celtiberos Lomnimi florebant, & ædificauerunt à suo nomine vrbē magnā Lomnimiam. Anno autem sequente Itali oppressi à tyrannis gigantibus in tribus Palensanis, aduocauerunt Osirim, qui cum coloniis ad Istri vicinos fontes peruenerat. Osiris tota Italia potitus, decem annis illam tenuit, & à se nominauit in triumphum: & sub ditione positis gigantibus, regem Ianigenis reliquit Lestrigonem gigantem, sibi ex filio Neptuno nepotem. C D E

Plura nos hæc litera connotare admonet. Primum, quòd præmisimus Lomnimium oppidum à tribus fratribus conditum philarchis exercituum. Gerundam verò à cognomento Chryseum patrem illorum fundasse. Deinde tam Berosus quàm Diod. Sicu. Italos certiores efficiunt. Osiridem Italiam liberasse à tyrannis, & docuisse agricult F

A agriculturam & frumentariam. Et quidem huius sunt hæc argumenta. Primum est in commune inscriptio sacra Aegypti, quæ asserit Osiridem Iouem iustum vniuersum lustrasse orbem, nec fuisse, in orbe locum quem nō adiuerit:

Osiris Italiam liberauit à gigantibus.

B docens ea quorum inuentor fuit, & Istri fontes illum accessisse affirmat, teste Diodo. in j. li. Secundum augmentum est in specie, à descripto itinere à Thracia in Macedoniam & fontes Istri, depressis gigantibus in Thracia & Macedonia,
C & suffectis regibus Marone atque Macedone, & in Italia Lestrigone. Quòd autem Osiris proximus Italiæ ad fontes Istri in tribus Palensanis siue Phlegræis in Italia cum gigantibus pugnauerit, testes sunt & authores de tribus qui-
D dem simul Berosus: de duabus verò, Diodorus in v. & vj. Nam in v. pugnasse Iouem iustum contra gigantes in Vesuuia Palensana siue Phlegræo campo, adiuuante illum Hercule asserit: & in vj. lib. in Cymea Phlegræa campóque Cymel-
E la ad hanc ætatem dicto, non solum Hercule, sed omnibus Italis auxilium ferentibus, de gigantibus triumphasse clarissimè tradit. Nam cùm tradidisset in primo libro Osiridem Iouem iustū à Macedonibus magno auxilio adiutum, etiam
F idem ipsi in Italia præstitum fuisse contra gigātes scribit in vj. li. his verbis: Ioui iusto, & Herculi ac Diis nō solum in Creta Musēum, sed & alios populos præsidium tulisse contra gigantes

const

constat, vt Macedones circa suam Palenem, & Italos in campo quem olim à loci conflagratione Phlegræum, postea Cymeum campum cognominauerunt. Hæc Diodorus. Quare siue Macedones afferas iuuisse in Palene Macedonica Osiridem, siue eundem in Creta Museum, siue eundem ipsum in campo Cymella siue Vesuuio Italiæ Italos, necessario consequens est, vt Osiris idem & Iuppiter iustus fuerit profectus in Macedoniã, Cretã & Italiã. De his amplè diximus circa vltimas institutiones Etruscas et aliis cõmẽtariis.

Phlegræus campus.

Anno xxxiij. Belochi, rex Lucus regnare cœpit apud Celtas. Nouissimis annis Belochi, tenuit mare Atticum, & ebulliens inundauit Atticam.

Neminem posse contradicere arbitror hunc Lucum esse, à quo Lucij & Lucenses prope Parisium describit Ptolemæus & Cosmographi. Neque tamen à luce Latino vocabulo, sed potius eorum tum Etrusco Scythico sermoni cognato verbo, à quo vt alibi expreßimus Lukios, Luceres & Lucumones deriuatos ostendimus super tabulam Faul Faluceres.

Lucenses ad Parisios.

DE VNDECIMO REGE ASSYRIORVM.

Berosus.

VNdecimus rex Babylonis fuit Baleus annis quinquagintaduobus. Hic post Semiramidẽ supra cæteros enituit fama,

splend

A splenduit imperio vsque intra Indiam. Libri multi de eius gestis sunt à nostris conscripti. Huius anno decimo Porcus Cados Sene insulam compleuit Vetulonicis coloniis, partem reliquit posteritati Lygures.

B *De Baleo Assyrio, ipsi libros suos perlegant, quia nihil de eo in Latinis aut Græcis reperio. Exponenda verò sunt, quis iste Porcus que illius coloniæ in Liguria, quæ insula Cados Sene, & quæ illius Vetulonicæ coloniæ. Porcus Latino vo*- Porcus.
C *cabulo, est sus animal. Sed hic filius Neptuni Aegyptij, frater Lestrigonis, vt in Genealogiis Berosus expreßit. Idē Varro scribit & Seruius super v. Aeneidos. Non pertinet igitur ad linguā Latinam, sed priscam Arameam. Asserunt au*-
D *tem docti Talmudistæ Porcum dici per syncopā, nam Porecum dicunt Aramei, & significat portitorem de loco ad locum, quia vt insinuat hoc loci Berosus, transportabat per Italiam & insulas colonias. Nam in Thuscia, & Latio, & Li*-
E *guria nomina locis extant Porcareces, Porcarilium, & Porcifera. Hinc Pli. in iij. nat. hist. ait Genuam Lygurum esse inter amnē Phe Ritonē atq; Porciferā. Verū posteri aut proprietate linguæ patriæ, aut ad distinctionē suis animalis pri*- Phorcus.
F *mam literā aspiratè protulerūt, dicentes Phorcū vocabulo Scythico, & Portitorē vocabulo Latino, & Porthmea Græco, Deū portitorē maris & inferni fecit eū loquacitas Græca, vt Varro &* Porthme.

Seru

Seruius scribũt. Huius ducis tria vocabula triũ A
linguarum, Portitorem, Prothmea, Porcum Aramee, siue Phorcum Scythicè, apud authores Latinos inuenio. Vergil. in primis in v. Aeneid. Phorcum exprimit, dicens: Tritonesq́; citi Phorcique exercitus omnis. Et super eundem locum B
Seruius inducens Varronem: Phorcus, inquit, fuit primus rex Corsicæ atque Sardiniæ, & filius Neptuni ex Tosea nympha, qui nauali prælio ab Atlante victus, & in mari submersus, marinus Deus vocatus fuit, eique fuerunt filiæ C

Gorgonides. *Italicæ Gorgonides, non Mauritanæ. Et vt referunt, hæ quatuor filiæ miræ pulchritudinis fuêre Scylla, Euryale, Stheno & Medusa. Ab his nomina in Italia sunt, insula Gorgonidum prope Pisas, & Scylla inter Siciliam & Italiam.* D
Vna ergo Scythica lingua illum Phorcum vocauit in quinto Aeneidos Vergilius, lingua verò Latina in quarto Georgicorum portitorem nominat, dicens: Nec portitor Orci Amplius obiectam patitur transire paludem. Cæterum tertia E
lingua Græca, Porthmeo vsus est Iuuenalis in Satyra tertia. Iam (inquit) sedet in ripa, tetrúmque nouißimus horret Porthmea. Ergo quem Scythæ Phorcum, Aramei Porcum, Græci Porthmea, eundem Latini Portitorem vocant. Quæ F
sit verò insula Cados Sene, & interpretatio nominis & authoritas manifestat. Nam Aramei

Cados Sene. *& Hebræi Cados, Græci Theam, Latini sacram*

intel

A intelligunt. Et quod Hebræi Sene, Græci ſandalium, Latini vocant crepidam. Hinc à Barbaris Cados Sene, à Græcis Sandaliothim, à Latinis ſacra crepida dicitur. Porrò Timæus & Græci Sandaliothim vocant inſulam, quam nos Sardiniam, à Sardo Herculis Toſpiadæ filio nominamus, vt tam Plinius in tertio naturalis hiſtoriæ quàm cæteri ſcribunt. Ergo Cados Sene atque Sardinia, eſt eadem inſula. Cui argumento eſt, quod Varro & Seruius aſſerunt, Phorcum illum fuiſſe primum Regem Corſicæ atque Sardiniæ. Quòd ſi opponis principio coluiſſe Sardiniam Iolaum cum Sardo & aliis Toſpiadibus, vt præmiſimus, reſpondet Strabo in quinto falſum eſſe quod aſſumitur. Nam (vt ipſe ait) tam Iolaus quàm Toſpiades cohabitauerūt Barbaris quos ibi inuenerunt natione Tuſcos. Quare vt veraciſsimus Beroſus ait, primus omnium Phorcus cum coloniis Vetulonicis inſulam tenuit, ante Herculem atque Toſpiades. Fuiſſe verò Veios Vetuloniæ hos Tuſcos, argumento ſunt in primis Beroſus in hac parte, deinde Plutarchus, qui in vita Romuli ſcribit Etruſcos fuiſſe Sardinianos colonos, quibus ſunt ad hæc tempora Veiuzum nomen, & Veia prædia & amnes, ac propterea Romulum vocaſſe Veientes Sardinianos, non quia iſti Veij Sardiniani eſſent, quum Aenetani dicerentur, vt in Vita Camilli ſcribit, ſed quia à Veiis Etruſcis orti ſunt, qui

Sandaliothis.
Sardinia.

B C D E F (margin section letters)

verè Sardiniani Coloni, & primi Sardiniæ cultores extiterunt. Cui est argumento quòd dicta est insula Sandaliothis siue sacra crepida, non solum quia est ad similitudinem vestigij & crepidæ, vt Timæus scribit, sed etiam quia ibi fuit à principio crepida sacra, id est, Thuscorum principum sacrum vestigium. Nam teste Gellio in xiiij. noctium Atticarum: Crepida est genus calciamenti, quod à principio plantarum calces in fine tegebat, cætera prope nuda, & teretibus habenis vincta erant. Thuscorum verò vetustissimorum fuisse crepidam principibus solis ornamentum, ex eo constat, quòd crepidam Turrhenam & Thuscam nomen ab origine habet, & soli sacri principes his vtebantur, etiam à principio dignitates Romanæ. Vnde in octauo Aeneidos, vbi Vergilius de Euandro dicit: Turrhena pedum circumdat vincula plantis. Seruius ita interpretatur: Crepidæ, inquit, sunt Thusca calciamenta, quæ corrigiis ad pedes ligabantur, quas post Romanorum habuêre primi Senatores, inde Romani equites, nunc milites. Hæc Seruius. Hinc SeneGallia crepidata Vmbria est, sed non sacra. Vetulonia enim regia Regum sacra erat. Quòd si Thusci primi habitauerunt Sardiniam, & hi non crepidati modò & calciati pedes, sed etiam sacro calciamento vtebantur, quod ad solos principes Lucumones spectabat, vt diximus, consequens necessario est,

Crepida.

A B C D E F

E *quod scribit Berosus esse certissimum, vt qui primi habitauerunt Sardiniam ex Thuscis, essent Vetulonienses, quia cum crepidati principes dici poterant: solis Vetuloniensibus sacri epitheton dicatum erat. Quinetiam Etrusci Veij Sardinia-*
B *ni coloni esse dicuntur, à quibus Veientes Aenetanos, Romulus Sardonianos cognominauit, vt clarissimè scribit in vita Romuli Plutarchus. Satis ergo expositum fuerit, quis fuerit Phorcus, quæ insula sacræ Crepidæ, quæ primæ Co-*
C *loniæ Phorci in Lyguria & Sardinia, nunc Osiridem Monarcham ab Hispanis in Aegyptum reuertentem à Beroso discamus hoc modo dicente:*

Huius Balei temporibus Indi sua obtu-
D lerunt Babyloniis. Osiris in Aegyptum reuersus columnam quæ permanet inscripsit in monumentum expeditionis suæ per totum orbem.

Exploratum esse regressum vltimum Osiri- Osiridis expeditio
E *dis in Aegyptum par est. Nam egressum Diodorus & alij authores certum effecerunt, dum ab Aegypto illum profectum referunt lustrasse primum Aethiopiam, & Aphricam, deinde Asiam vsque Indorum desertos fines, postremo*
F *Europanos Thraces, Macedones, Italos, Germanos, Gallos, & Hispanos. Ibi in Tarcesiorũ saltibus vltimum bellum cum Titanibus gessit, qui superfuère tempore belli cum Rhea & Camese*

initi à Dionysio Hammonis filio, vt iam expo- A *suimus in præmissis. Huius vltimi belli meminit Trogus, cuius sensum Iustinus abbreuians vltimo Epitomatum libro, sic scribens. Saltus, inquit Tarcessiorum in quibus Titanas bellum aduersus Deos gessisse proditur, incoluere Curetes. Hoc* B *vltimum igitur bellum cum impiis à Deis habitum est. Deuicto verò orbe, hoc epitheton Osiris retulit in Aegyptum, teste Diodo. in vj. li. Iuppiter iustus, Pater Cõsultor. Nam vt ibi scribit, animaduersum in Gigantes à Ioue dicunt, quia* C *ex magnitudine ac robore corporis confisi aduersiq; legibus, multa egerant in homines iniusta, & gentes in seruitutem redegerant & his bonis bellum intulerant, qui ob singularia in omnes beneficia, fuerunt Dei existimati. Quare ferun-* D *tur à Ioue impij nefariique deleti, & Diis Heroibúsque ac hominibus benemeritis honores ab eo impensi. Quare propter eius beneficiẽtiam, & Imperij magnitudinem, omnium consensu, tam Regnum perpetuum tributum est quàm habita-* E *tio in Olympo. Et quoniam vitæ hominum auxilio fuit Iuppiter, & quòd omniũ curã suscepit Pater, & quòd Imperio orbis potitus est, Dux, & Rex, & quòd prouidè cõsuluerit cõsultor appellatus. Ex his Diodori verbis manifestum est* F *omnium consensu fuisse tributum Orisidi epitheton Iuppiter iustus Pater, Dux, Rex, & Consultor, cuius regnum perpetuum & habitatio*

Tarcessiorum campus.

Osiridis epitheta.

A tio in Olympo iuxta mare rubrum. Non enim, vnus est mons Olympus, aut in vna prouincia, sed plures aliis & aliis regnis cosmographi poëtæq; & historici tradunt, vnum circa Thessaliam in Macedonia, alium in Gallogræcia, ter- Olympi multi.
B tium in Mysia Asiæ iuxta vrbem Prusam: quartum verò hunc in Aethiopia secus mare rubrum non longe ab Heliopoli, qui vt aiunt ab ortu solis vsque ad quartam diei horam flammas emittit, vt etiam Tortellius noster Areti-
C nus retulit. Et in hoc Olimpo contermino Aegyptiis & Aethiopibus tributa & existimata est Osiridis mortui habitatio. Nam teste eodem Diodoro in primo libro, quia Aethiopes Osiris docuit agriculturam, insignes vrbes ædificauit,
D Præfectos dedit, tributa præstari instituit, & in Aethiopiæ montibus vtrasque ripas Nili aggere cinxit, propterea ab Aethiopibus potissimum colebatur. Igitur dum orbe peragrato victísque Titanibus in Hispania, & Geryoni-
E bus principatu permisso, Peloponnesum adnauigauit ab Hispania, vbi Apis dictus regnauit, teste Eusebio de temporibus annis triginta quinque Argiuis. Postea vt notat Eusebius de temporibus Balei regis Assyriorum, eiusdem Balei Baleus.
F anno quadragesimotertio fratrem suum Aegialeum, vnum ex Diis Aegyptiis Regem creauit Achaie, & ipse cum populo in Aegyptum adnauigauit, vbi teste Beroso expeditionis suæ

triumphalem columnam erexit, quam literis excidit, sub hac sententia, quam Diodorus in primo refert ita exprimi. MIHI PATER SATVRNVS, DEORVM OMNIVM IVNIOR. SVM VERO OSIRIS REX, QVI VNIVERSVM PERAGRAVI ORBEM, VSQVE AD INDORVM DESERTOS FINES. AD EOS QVOQVE SVM PROFECTVS QVI ARCTO SVBIACENT, ET AD ISTRI FONTES, ET VSQVE OCEANVM, SVM SATVRNI FILIVS ANTIQVIOR, GERMEN EX PVLCHRO ET GENEROSO ORTVM, CVI GENVS NON SEMEN FVIT. NEC FVIT IN ORBE LOCVS QVEM NON ADIVERIM, DOCENS EA, QVORVM INVENTOR FVI. *Hæc in columna legi posse asserunt sacerdotes Aegyptij de Monarchia Osiridis.*

Apud Tuyscones regnat Suæuus, & apud Celtas Celtes, à quo nomen habuerunt montes illorum maximi à conflagratione syluarum, qui diuidunt Celtas & Celtiberos.

Pyrenei. *De conflagratione montium qui Pyrenei dicuntur in sexto libro Diodorus sic habet: Montes, inquit, qui Pyrenei dicuntur, & longitudine ac magnitudine longe alios excellunt Nam*

à mari

A *à mari eorum quod ad meridiem iacet, vsque ad Oceanũ ad Arctos situm, Galatiam siue Galliam ab Iberia diuidunt. Per Celtiberiam quoque protenduntur stadiorum tribus millibus, in quibus cum sint frequentes syluæ, ferunt pri-*
B *scis temporibus igne à pastoribus iniecto montanas omnes regiones esse combustas, ac propterea montes aiunt cognominatos esse Pyreneos. Ardente autem continuis diebus igne, plures à montibus riuuli argenti puri flamma-*
C *rum vi effluxere, quod incolis ignotum Phœnices mercatores vili rerum permutatione emptum, in Græciam, Asiámque ac cæteras nationes deferentes, magnas ex eo commercio opes contraxerunt. Hæc Diodorus. qui hæc notanda*
D *tradit. Primum quòd priscis temporibus Iberia Pyrenea versus arcticum Oceanum, pastiones & armenta pro diuitijs non argentum existimabat, ac propterea Nomadæ quasi Numadæ appellati sunt ab Homero Hispani ad*
E *septentrionalem Oceanum versi. Vnde in primo scribens Strabo de Hispania: Poëta, inquit, à viuendi ritu septentrionales populos Nomadas appellat, in pascendo pecore assuetos. Hinc diuitiæ Geryonis quas Hercules abstulit, ar-*
F *menta fuêre, argumentum vetustatis Hispaniarum & Gigantum Geryonũ. Rursus quòd Phœnica lingua Celtæ quasi Celitæ conflagratio Iouis dicitur, vt perhibent Talmudistæ.*

Quod adeo verum est, vt diuus Hieronymus Celion incendium interpretetur, sicut Macrobius ait Itum Iouem à Thuscis dici. A dictionibus igitur Phœnicibus Cœli, & Itus per syncopam

Celtus.

Celtæ vnde dicti.

componitur Celtus & Celtæ, id est, Iouiana conflagratio, non quia à Ioue facta sit, vt quam pastores procurauere, vt ait Diodorus, sed quia sub Ioue Galatha, siue Gallo facta est. Reges enim Ioues & Saturnos appellauerunt antiqui. Ergo quia Phœnices mercatores frequentabant Iberiam tanquam consanguineos, à quibus pro magna parte erant Iberi, vt Varro scribit, & Plinius refert in tertio naturalis historiæ. Item quoniam Celtæ nomen est Phœnicum, vnde originem traxit Noa, qui & Ianus, idq́; nomen Phœnicum Cœli & Itus commune fuit Etruscis & Gallis & Hispanis, à quo duces Cœlij & Coriti nomen habent, certum est argumentum, hos populos à Phœnice Iano, qui ereptus à diluuio ex Scythia colonias misit, firmam habere originem.

Pyrenæus

Amplius quoniam Pyrenæus nomen est Græcum priscis seculis impositum, magnum argumentum facit Gallos linguam simul cum literis tradidisse, Galatis & Gallogræcis, vt supra Xenophontem & Archilochum retulimus. Nec acceptandi sunt Græci, & ab his pendentes Latini, qui aiunt Pyreneos dici à Pyrene socio Herculis Græci, quia hæc fabulosa sunt, vt in tertio naturalis historiæ Plinius est author, & ante

res

A res Troianas quibus Hercules, & Pyrenes, & Cadmus, & Orpheus extitere, fuit nomen Celtæ ac Pyreneum. Regio proxima his montibus corruptè nunc Pyrpiniana dicitur, cum scribenda sit & dicenda Pyrepiniana, id est, conflagrationis & incendij ostium & origo, quia ibi cœpêre B pastores ignem iniicere. Nam Pyr ignis, Pini os originis dicunt etiam Phœnices, vt testantur Talmudistæ, qui etiam hoc addunt, vt Pi, os & origo dicatur. Ni verò & no magni nominis & C famæ interpretetur. Hinc Pyrepini combustionis origo magni nominis est, à quo Pyrepiniana regio scribi debet, nisi forte quod vsitatißimum est in compositione, per synæresim & syncopam e, litera abiiciatur, sicut à Celite & Turrheno & D Volturrena, ita dicatur atque scribatur rectè Pyrpiniana, Celtæ, Turhno, Volturhna. Hæc de Rege ac gestis Galliæ. De Suæuo verò Germanorum Rege non est dubium, eum esse qui Suæuos condiderit, quorum meminerunt Plinius in E naturali historia, & Tacitus de moribus Germanorum. Ad huius patrem Gambriuium venisse Osiridem, & docuisse arbores putare & frumentariam atque ceruisiam, superius diximus ex Diodoro in primo libro asserente, vbi nō F vites nascuntur docuisse Osiridem conficere potum ex ordeo & herbis. Porrò ad eosdem Suæuos venisse Isidem tempore Alemanni Herculis & Thuscani Iasij locis suis demonstrabimus. Sunt

Pyrpiniana regio.

Suæuus.

Ceruisiæ factio.

Alij ceruisiā vocant.

argumento præualido Liburnum siue Cymbã, à qua Osiris & Isis ad eos per Rhenũ & fluuios alios nauigauerunt, & à frugiferæ arboris ramis putatis, quibus Isidi sacra faciunt, & diuinas sortes exposcunt, de quibus Cornelius Tacitus de moribus Germanorum referens: pars, inquit, Suæuorum etiam Isidi sacrificat, vnde autem causa sit & origo peregrino sacro, parum comperi, nisi quòd simulachrum in modum Liburnæ figuratum, docet aduectam religionem. Cæterum nec cohibere parietibus Deos, neque in vllam humani corporis speciẽ assimilare ex magnitudine & figura cœlestiũ arbitrantur. Lucos ac nemora consecrant, Deorúmque nominibus appellant, sacrúmque illud est, quod sola reuerentia vident. Et post aliqua: Sortiũ, inquit, D
consuetudo simplex Virgam frugiferæ arboris decisam in surculos computant, eósque notis quibusdam discretos, super candidam vestem temere ac fortuito spargunt. Mox si publicè consulitur sacerdos ciuitatis, sin priuatim, ipse pa- E
terfamiliâs precatus Deos, cœlúmque suspiciens ter, singulos tollit, & sublatos secundum præmissam notam interpretatur. Multa alia refert Tacitus, quæ ad principes, quæ ad sacerdotes, quæ ad alios spectant, hoc præcipuè quod ad O- F
siridem & Isidem spectat, est, quòd sacras sortes putata frugifera ligna diuinat, & eorum Liburnum venerantur. Est autem Liburnum proprie

Suæuorũ religio.

Deos parietibus non contineri, nec imagine humana assimilare

Sortiũ Gallicarum consuetudo.

Liburnũ

A *prie Cymba & nauicula, qua flumen traijcitur, quod in Satyra Iuuenalis significat dicens: Diues & ingenti curret super ora liburno. Traductum est tamen ad significandum magna nauigia, vt in Oda Horatius: Ibis, inquit, liburnis*
B *inter alta nauium amice propugnacula. Est autem liburnum nomen barbarum, quod Latinè sonat nauicula velocißimè currens, quam nunc proprie vacamus fustam velocißime excurrentem siue mare siue flumen. Sequitur de morte*
C *Osiridis.*

Typhon Aegyptius, omnibus orbis gigantibus conscijs, fratrem suum Osiridem Iouem iustum Aegyptium peremit, & ipse in Aegypto assumit tyrannidem, Busiris
D in Phœnicia, in Phrygia verò alius Typhō, in Lybia Anteus in Celtiberia Lomnimi, in Italia Lestrygones, & in toto mari Milinus Cretensis.

Titanes Diodorus vocat hos gigantes tyran- Titanes.
E *nos quos postea Hercules sustulit, non quia ipsi Tyteæ filij essent, sed quòd à Titanibus orti, etiã eorum partes sequerentur. Eos ipse Osiris iustè imperans Reges præfecit in dictis regionibus, vt significat idem Diodorus in primo & sexto*
F *libro. Et idcirco iustus Iuppiter est appellatus, quia etsi sustulit illorum parentes impios Titanas, filios tamen illorum pro patribus præfecit, Lybiæ, quidem Anteum, Phœniciæ Busiridem,* Filij parẽtibus suffecti.

Phry

Phrygiæ iuniorem Typhonem pro patre suo Typhone, sicut Milinum iuniorem in Creta pro Milino prisco quem peremerat, vt in sexto libro insinuat. Similiter in Italia pro Neptuno patre Lestrygonem & Phorcum substituit, & prisco Chryseo Geryone Tarcesiisque Titanibus deletis, rursus Geryones filios regnare in Hispania permisit. Ita Apis Osiris orbis monarcha effectus, & orbe composito in Aegyptum regressus, triumphalem columnā inscripsit, & Templum in triumphum aut fundauit, aut ampliauit, vt notat Eusebius de temporibus supradicti Baleι

Typhon. Regis Assyriorum. Itaque Typhon Aegyptius, & vt Berosus ait, & Seneca de sacris Aegyptiorum, frater ipsius Osiridis inuidia accensus, in Aegypto Libya, Asia, & Europa, dictos Præfectos Reges sollicitauit in necem fraternā, pollicitus cuilibet Præfecturā perpetuam suis locis, & liberū regnum, si contra se non ferrent Osiridi, Isidi, & Herculi opem. Itaque consciis cædis futuræ dictis Regibus, frater Osiridis Typhon illum per insidias & dolum peremit, de cuius

Osiridis occisio per Typhonem fratrē. nece in primo libro Diodorus breuibus refert his verbis: Ex vetustis sacerdotum archiuis, qui Osiridis tempore fuerunt, compertum est Osiridē Aegypto iustè regnantem à Typhone fratre impio, atque nephario interemptum. Quem ille in sex ac viginti partes dissectum, cuilibet eorum qui secum tanti sceleris participes fuerant partem

A tem dedit, veluti tanti facinoris consciis, & vt
simul ipsos defensores, custodésque regni fidos
haberet. At verò Isis eiusdē sui fratris simul & viri necem auxilio filij, (Oros ei nomen erat) vlta, Typhone simul & qui cædis conscij fuerant
B interemptis, Aegypti regnum restituit. Commissa est ea pugna iuxta fluuiū in parte Arabiæ, quam vicum Antei appellant, quod nomen sortitum est, ex Antei morte ab Hercule occisi Osiridis tempore. Hæc Diodorus. Quo loci patet
C Anteum priscum interemptum fuisse ab Hercule viuente Osiride & in Arabia Aegyptiaca, & filium eius Anteum item iuniorem in Lybia. In quinto autem libro Diodorus: Aegyptij, inquit, de Priapo scribentes aiunt, olim Titanas
D Osiride à se dolis interfecto, corpus eius in æquas partes diuisisse, hísque domo clam elatis, partem pudendam in flumen, quia singuli eam respuerant, abiecisse. Isidem tum vltam viri mortem, Titanibúsque occisis, viri corpus quæsiuisse, par-
E tésque repertas cum iteratò in formam pristinā hominis coniunxisset, atque composuisset sacerdotibus tradidisse sepeliendas, vtq; veluti Deum colerent Osiridem imperasse. Scorsum verò pudenda non reperta quum formasset, pro Deo
F coli, inq; templo suspendi iussit. Hæc Diodorus de monarchia & honore atque interitu Osiridis cum Beroso prosecutus est. Nunc quoniā de monarchia Herculis Aegyptij Berosus prosequitur,

Isis vltrix viri & fratris.

Pudenda Osiridis.

Hercules græcus & ægyptius.

pro

pro quo notandæ differentiæ inter Herculem A Græcum & Aegyptium, scribunt quòd verum est plures fuisse Hercules. Nam tres & quadraginta fuisse asserit Varro, quorum primus fuit iste ægyptius Thebanus, vltimus verò (vt ait) fuit Alceus græcus Alcmenæ & Amphitryonis filius. Idipsum dicit Diodorus Siculus in primo & sexto libr. & in fine quarti, & Herodotus in ij. lib. vbi tradit se adnauigasse in Phœniciam & inuenisse templum Herculis constructum, multis ætatibus & seculis ante Græcum C Herculem Amphitryonis, producitq; euidens argumentũ, quòd hi duo apud priscos Græcos veneratione erant. Nam ægyptio templũ ingens fundabant, inq; eo illi Herculi sacrificabãt, vt Deo, iuxta verò hoc ædificabãt templum Græco Herculi, cui nõ vt Deo sacrificabant, sed vt Heroi parentabant. Cicero in libro de natura deorũ, etiã Aegyptium Herculem cum pluribus connumerat. Itaque probatissimi historici plures Hercules commemorant, primúmque ac fortissimum omnium Aegyptium celebrant, quem teste Macrobio in Saturnalibus, iidem Aegyptij venerãtur, vt ortum in primo humani generis ortu, & initio carentem. Author est Diodorus in primo libro: Herculi Græco fuisse nomen propriũ Alceus, cognomen verò non Hercules, id est, pellitus totus, sed Heraclius, id est, Iunonis gloria. Quod etiam Herodotus scribit in secundo historiarum lib

Hercules 43.

Hercules Deus.

Hercules Heros.

Hercules quid significat.

A libro, asserens hoc cognomentum Hercules esse Vocabulum Aegyptium nō Græcum & Aegypty Herculis cognomentum, quod Græci iniuste furati tribuerunt illud filio Amphytrionis. Idipsum Eusebius de præparatione euangelica insinuat. Quare cum Ephorus ait, vnum fuisse verum Herculem, qui præclara gesta quæ traduntur solus perfecerit, equidem fatemur. Sed inficiamur filium Amphytrionis fuisse vel Herculem, vel cognominatum Herculem, quia hoc soli Aegyptio peculiare est, sicut illi græco Heraclius. igitur vt Diod. & alij scribunt: Amphitryonis filio nomen proprium fuit Alceus, proprium cognomentum Heraclius, propria genitrix Alcmena, proprius genitor Amphitryō, aut si vt asserunt, adulterinus spurius fuit, pater illi quidam Græcus Iuppiter extitit. E contra mater Aegyptij incerta est, pater verò certus Osiris iustus cui proximus erat genere, vt Diodorus, Berosus, & Moyses significant qui etiam illi nomen proprium fuisse Lybium asserunt, à quo Lybios in triumphum duxit, quum antea Phutei siue Phaëtontei vocarentur, vt asserit Iosephus & Hieronymus in cōmentario super x. cap. Gene. Nam Hercules qui subacto orbe in Lybia triumphi columnam posuit, equidem fuit Aegyptius, vt in fine iiij. lib. Diodor. author est. Hinc Sillius in xij lib. Sardum Aegypti Herculis filium appellat natum generoso

Hercules, & Heraclius.

B

C

D

E Lybius.

Phutei & Phaëtōtei

F

Sardus.

san

Herculis *sanguine Herculis Lybici, non Alcei qui columnas Gadibus imposuit ex parte Europæ, vt Diodorus scripsit: secutus fabulas Græcas, quũ nullas ibi columnas nisi fortè in sua Græcia posuerit, vti paulò post in sequentibus insinuabitur.*

Cognomina. Herculis. Lybici. *At cognomenta Libij filij Osiridis, Aegyptia lingua fuerunt, Her, Hercol, Arno, Musarno, & Ar, de quibus in quæstionibus Amiis diximus. Hercules Aegyptius fuit ortus in prima hominum propagatione ante Troianum excidium plus quàm decem millibus annorum Aegyptiorũ. Alceus verò Græcus minus mille du[...]tis, vt Diodorus in primo libro scribit, Quòd si reducimus hos annos Aegyptios ad cursum solis quo vtuntur Chaldæi, Scythæ, Hebræi, & Ianigenæ siue Cæliti Itali, qui à Iano Cælo didice-* D

Herculis ortus. *runt annum, à motu solis, & menses à cursu lunæ, vt Berosus scribit, & Diodorus in iiij libro confirmat: equidem Hercules natus est paulò post Ninum, vt Berosus tradit, à quo ad Troianum excidiũ supputantur plusquàm octingenti* E *anni, qui efficiunt plus quàm decem millia annorum Aegyptiorum, vti exposuimus. Rursus hic Hercules Aegyptius ob antiquitatem dicitur carere initio temporis teste Macrobio in Saturnalibus. Ille verò ob nouitatem dicitur floruisse ætate Eurysthei Regis, cum Argonautis* F *paulò ante Troianum excidium, vt Diodorus in quarto libro & alij omnes conscribunt. Rursus*

A sus teste Diodoro in primo libro Aegyptius floruit Osiridis tempore in primo ortu humani generis, quando gigantes & monstra erant, & Dij vetustißimi cum gigantibus bellum gerebant, vt etiam ipsi Græci confitentur. At Al-
B ceus Græcus floruit circa Troianam euersionem, quando extantibus vbique vrbibus & Regibus monstra & gigantes esse desiuerant, simul & Dei vetusti, qui cum his bella gessere, vita excesserant. Ante quoque illum Amphitryonis
C Alceum multis ætatibus & seculis, templa Diis & Herculi Aegyptiis dedicata leguntur. Amplius vt idem Diodorus arguit, Aegyptius Hercules fuit circa tempora Nini, rudi ad resistendum seculo, quando quidem arma ferrea non
D erant, sed claua lignea & ferrarum pellibus pro armis vtebantur. Alceus affuit domito iam orbe & legibus atque Regibus formato, & instituto, & formidoloso ferro inuento. Nam & Argonautæ ferro armati erant, & Alceus ar- Her. Alceus.
E mis tectus, clauaq; ferrea instructus, vt Verrius tradit. Etenim vt ait, quum à Thelamonis portu per Lucumones Tuscos pergeret ad Euandrum, armatus prodiit, clauamq; ferream secum ferebat. Cumq; apud Cyminios Lucumones
F iactabundus de viribus suis gloriaretur, rogatus à Principibus Thuscis vt vires suas ostenderet, claua ferrea iacta, illis lacum Cyminium effodit. Idem asserit Seruius super illud ver-

bum viij. Aeneid. Cymini cum monte lacum. Fertur inquit fabula, cum Hercules ad Euandrum pergeret, rogatus à Cyminiis populis, vt aliquid virtutis suæ ostenderet, vectem ferreum quo ad exercitium vtebatur, terræ infixit. Quod quum nemo extrahere posset, tandem rogatus sustulit, secutaq; illum vis immensa aquæ, lacum Cyminium effecit. Quare Aegyptius pellitus fuit, sed hic ferratus fuit. Sane sciendum est Seruium non dicere fabulosum iter Herculis à portu Thelamonis per fanum Volturnæ Lucumonesq; Cyminios ad Euandrum. Nam & hoc Verrius scribit & Diodorus Siculus in quinto libro refert, ab Hispania reuersum Herculem cum Argonautis in portum Thusciæ Thelamonis iuxta Turrhenam adnauigasse, & ab Ar- D gonauta duce Thelamone inditum nomen fuisse, omnes verò asserunt illum ad Euandrum perrexisse à portu proximo fano Volturrenæ, eodem dicto portu Herculis. Quin teste Verrio discedens à Lucumonibus ex Faulibus puellam E Faulam rapuit quam Romani Deam fecere, vt idem Verrius scribit, & Lactantius confirmat in primo libro contra gentes cap. xxj. Porrò fabulosum Seruius æstimat infixa terræ non posse extrahi, aut extractũ sequi tantam vim aquæ, F vt lacũ efficeret. Contra eum tamen est Plinius in secundo libro natural. historiæ, qui & in Cyminiis & in Veiente ad aras Mutianas esse

Hercules pellit°, & ferratus.

Cyminius lacus.

A loca scribit, quibus infixa euelli non possunt. Naturale quoque est Cyminiis locis omnia esse aquarum sublatentium & erumpentiũ plena, & locum lacus Cyminij instar peluis aut conchæ esse, facileq; à parua aqua potuisse aliquot
B diebus compleri à sublatente aqua, pertusa iam terra & aperta ferreo vecte, ac propterea nihil fabulosum eiuscemodi authores tradunt, vt credidit Seruius. Item differunt, quoniam Heraclius nulli parti orbis militauit, sed solum Eu-
C rystheo regi priuato, cum Argonautis paruit, non ad gentium salutem, sed perniciem. Exercuit enim circa littora piraticas excursiones per insidias & dolos, non iusti more belli. Nam circa Colchos littus excurrens, auxilio &
D dolo prostitutæ Medeæ vellus aureum furatus est, fugamq; piratico more iniit, vt insinuat atq; exponit Diodorus in quinto libro, in quo detegit fabulosa quæ Græci de his sacrilegis dolosis fingunt ad rem piraticam honestandam.
E Quo profecto falso honestamento vsi sunt etiam in excursione piratica circa Ilium, in qua noctu per dolosas insidias Laomedontem patrem Priami peremerunt, nihil eiuscemodi suspicantem. Quum verò littus Aphricanũ excurrerent, non
F Anteum qui non erat occiderunt, sed pastorem cognomento Draconem, cui erant aureæ, id est, fuluæ oues, vi ligatum, eo cernente, rapuere oues, vt Diodorus exponit. Non militant

igitur hominum Aphticæ ſaluti, qui Aphros A
pacificos & innoxios oppreſſerunt. Pari modo
quum Hiſpanicum littus percurrerent, falſo
finxerunt Geryonem occidiſſe, qui iam præ-
terierat, & Herculi Lybio ceſſerat, cuius oſſa
nominaq́; & cognomina permanebant in Hi- B
ſpania, ſed certe ab Hiſpanis cum Thelamone
atque Argonautis fugatus, Alceus falſo co-
gnominatus Hercules adnauigauit in Iluam
Italiæ inſulam, à qua in Tuſcum portum The-
lamonis iuxta Turrhenam planiciem claſſe per- C
uectus eſt, vt in quinto Diodorus exprimit.
Porrò ab eo terreſtri itinere per Cyminios Lu-
cumones ad Euandrum Romam pergens, more
Faula. *piratico Faulam puellam ſuſtulit, quanquam*
Cacci *Verrius dicat fuiſſe præmium eius, & Caccum* D
mors. *præpotentem Campaniæ atque regni ducem,*
prohibentemq́; Euandrum ne iniuſſu Tarcontis
Regis Turheni Auentinum incoleret, non vi
ſed dolo peremit. Teſte enim Solino Caccus in
Labærinthum ſiue carcerem à Tarconte Tur- E
rheniæ rege coniectus fuit, ſed fruſtratus vin-
cula & compedes, Campaniam & loca proxi-
ma tenuit, atque valide communiuit. Ita vt
alij ſcribunt in gratiam & amicitiam Tarcon-
tis rediit. Cumq́; reſciret Latium occupari ab F
Arcade, licentia Fauni, non iuſſu Tarcontis,
ſolus & inermis in Auentinum ſe contulit, pro-
hibiturus ne quid ſine voluntate Thuſcorum

teneret

A teneret. Itaque ab Archadibus non Heraclio boues sustulit, & in Auentinum traduxit. Heraclius qui tunc aderat noctu more piratico, speluncæ igne iniecto illum suffocauit. Quare timens Turrhenos, solitam fugam iniit. Et vt
B ait Solinus, cum obsiderentur itinera, filiã Naulochi Appuli procacius viis insistentem Ionem interemit, & ab ea littus Ionicum dici permissum est in Apulia tantum ob illius benemerita, quũ tamen teste Liuio in v. ab vrbe condita, &
C clarius Diodor. in sexto lib. à se omne littus circum Italiam Turrhenum dici iussissent. Nam circa eiusce modi Troiana tempora Tarcon, & Turrheni totius Italiæ Principatũ & Monarchiam tenebant, ad quorum opes florentes mox
D euersa Troia primum cõfugit Rutulorum Rex Turnus, teste Liuio in j. ab vrbe condita, & deinde Aeneas Troia profugus, vt author est Verg. in viij. ix. & x. Aeneid. Hanc fugam & dolos vt honestarent, Euander & Archades tradi-
E derunt posteris, hunc Caccum vilem fuisse latronem, & Heraclium diuina quadam virtute illum peremisse, & vt de Laomedonte & Colchica fuga, & Draconis violentia, atque Hispania, etiam pari forma de Italia & Cacco multis Græcorũ mẽdacia.
F fabulis mendacia contexerunt. Non ergo imperauit vniuerso orbi Heraclius, & gigãtes sustulit ab Aegypto, Phœnicia, Asia, Italia, & Hispania, quæ prouinciæ legitimos Reges seque-

bantur, & nullos tyrannos aut gigantes noue- A
rant, sed cum Argonautis piraticam dolis &
insidiis & maleficiis exequutus, piratæ nomen
apud Chaldæos sortitus est, vti locis suis Berosus
nominabit. De Hercule igitur hactenus secun-
dum alios, nunc solum de Aegyptio audiamus B
Berosum veracissimum historicum.

Hercules Osiridis filius, cui nomen est Lybius, cum Iside in Aegypto sustulit Typhonem, in Phœnicia Busiridem: aliũ verò Typhonem in Phrygia, Milinum in Cre- C
ta, Anteum in Lybia, Lomnimos in Celtiberia, à qua substituto illis Rege Hispalo ad tyrannos Italiæ conuersus est. Cumq; in Italiam per Celtas transiret, permissu parentum Galathea genuit illis Galathem D
Regem.

Hercules. Aegypti⁹. *Iam ex supradictis manifesta sunt quæ hoc loco Berosus scribit de Aegyptio Hercule, cuius incipit enarrare Monarchiam in toto orbe, & quos tyrannos, quibúsve locis deleuerit, & quis* E
post Geryones in Hispania Rex ab Hercule creatus fuerit, videlicet Hispalus, à quo non dubium est & Hispalim vrbem conditam, quæ nunc Sibylia dicitur, & tota Hispania quasi Hispalia ab eius coloniis dicta. De Galathe quoq; Rege F
Galathes. Gallorum pater. *nomen accusat Galathes & Galathiam dictos, quos nunc Galios & Galliã dicimus. Hoc enim tam Berosus quàm Diodorus in sexto significat*

dicens

A dicens: Celticis olim imperauit vir egregius, ex quo filia corporis magnitudine vltra naturæ modum, decoreq́; cæteras excellens orta est. Hæc cum viribus, tum præcipuè specie elata, omnes qui eam vxorem expetebant contempsit, existi- Galathea.
B mans neminem suo matrimonio dignum. Inde quum Hercules bello aduersus Geryonem moto venisset in Celticam, inq́; ea ciuitatē Alexiam condidisset, admirata Herculis tum virtutem, tum corporis præstantiam, permissu parentum Hercules in Gallia Alexiã cõdidit.
C eius concubitum expetiuit. Iuncta illi, filium genuit nomine Galathem, qui coæuos suos cũ virtute animi, tum viribus corporis excessit. Vir factus quum paternum regnum suscepisset, plures oras subdidit sibi propinquas, præclaris rebus
D gestis. Quumq́; eius gloria efferretur, subditos omnes à suo nomine appellauit Galathas, ex quo omnis regio Galathia dicta est. Ex his verbis Diodor: patet quòd tempore Herculis Galáthia cœpit dici, quam nunc Galliam dicimus à Gala-
E thia filio Herculis Aegyptij, à quo Geryon peremptus fuit. Cui accidit quod Solinus scribit: Galathas Asiæ positos fuisse priscis seculis à primis Gallis. Porrò, vt supra exposuimus. Alceus non fuit priscis seculis, sed Aegyptius Li-
F byus. Quare Hercules Aegyptius regnauit & imperauit post Hispaniæ triumphum in Gallia, & vrbem condidit Alseam, nunc Alsecam dictam in ducatu Burgundiæ, finibúsque

Eduorom. Græcus Diodorus illam producit cor- A
rupta Alesiam, quum Alseam vocabulo Ae-
Alsea. *gyptio siue (vt nunc) Alsetam dicere debuisset.*
Nam quod Hebræi Alasam, Aegyptij Alesam,
Alseta. *& per transpositionem literarum Alseam pro-*
ferunt, id est, copulans & commiscens. Nam eo B
loci Hercules Herculeum Regnum, semenq; cō-
Galathæ. *miscuit Celticis. Cæterum Diodorus ibidem, ait*
Asiani. *hos Galathas adiunctis Cymbris & Cymmeriis,*
omnem Asiam & Græciam occupasse, & Gala-
tas in Asia fundasse, & qui in Græciam trans- C
iuerunt Gallogræcos appellatos his priscis secu-
lis, vt etiam Solinus & Iosephus asserunt. Qua-
re cum illis esset literarum Galathicarum vsus,
Literæ primæ a Gallis. *vt sæpe ostendimus, non exile argumentum est,*
quod Meones aiunt à Galathis ad se, & à se in D
Græciam aduectas literas, & non à Phœnicia à
Cadmo. Hoc loci etiam facit quòd postremis tem
poribus Ili Regis Troiani ætate, vt Manethon
enarrabit, iunior Galathes vicit Sarmatas Ta-
naidicos, & Galathiæ alias colonias fundauit, E
vt intelligamus etiam diu perseuerasse Gallo-
rum potentatus in Asia, & ob id semper literas
& instituta Gallica fuisse, quod Græci vt se pri-
mos fingerēt, induxerunt falso Cadmum à Phœ-
nicia literas adducentem: quod neque vetusto F
authore, neque alia memoria, vt fit in tanta re
in archiuis sacerdotum, aut publicis bibliothecis
seruata, vnquam probare potuerunt, vt contra

figment

A *figmentum Græcorum arguit Iosephus contra Appionem Grammaticum. Denique Diodorus asserit ibidem: Romanos Galathas vocare, quos Celtas alij vocāt. Quod profectò verum est vernacula lingua. Nam grammatice illos nuncu-*
B *pant Gallos dempta vltima syllaba la, per figuram grammaticalem.*

Ita in Italia decem annis debellauit, & expulit Lestrygones, postq; xx. annos apud illos pacifice regnauit, multaq; illis oppida
C à suo nomine & à suo cognomine Musarna, sicut Gedrosiæ & Carnaniæ fundauit, & loca aquis impedita habitationi hominum commoda fecit. Anno itaque Balei xlj. orsus in Italia pugnam contra gigãtes, bien-
D nio ante suum obitum illos deleuit. Ita ab Hispalis Hercules venit in Italiam, Lestrygones & omnes tyrannos sustulit, Arnos, Lybarnos, Musarnos à se cognominatos condidit, trigintaq; annis rexit, & ac-
E cersitum Thuscum illis Regem reliquit.

Asserit Festus Thuscos Italiæ ante sic vocatos, tam à Thusco rege filio Herculis, quàm à sacrifico ritu. Quo loci aduerte, vt aiunt Talmudistæ, hæc vocabula Scythica & Aramea Thusci vnde dicti.
F *esse Tussum Tuscumq;. Nam vt aiunt, sæpe duplex ss, vnum permanet apud eos, & aliud transit in c, vt Phœnissa & Phœnisca, Lybissa & Lybisca, larissa & larisca, ita pari for-* S, in c.

ma Tussa & Tusca. Quod etiam cum o, profe-runt Tossa & Tosca. Verum ea differentia est, quòd per o Tossa vel Tosca significat rupes abscissas & loca difficilia aditu: & hoc probant, quod in translatione Chaldaica, quam Targum appellant, vbi Psalmo centesimotertio dicitur Chaldaicè: Conuertit Toscum in fontes aquarum. Hieronymus & Septuaginta traduxere rupem, dicentes: Conuertit rupem in fontes aquarum. Porrò si per u scribatur Tussum & Tuscum, significat loca augurio consecrata, quorum aditus prophanis difficilis est, dicente Vergilio in sexto: Procul ô, procul este prophani, Conclamat vates, totoq; absistite luco. Ergo ex hoc patet primum Tusciam dictam à Thusco Scythiæ Tanaidis Rege, à quo in Tanaide Thuscos Ptolemæus describit, ac propterea hunc Tuscum fuisse Aegyptij Herculis filium constat, non Heraclij, cum quia non est nomen Græciæ, sed Scythiæ: tum præcipuè quod ætate Alcei venientis ad Euandrum Tarcon rex Tuscorum erat, & Turrheni legitimam Italiæ Monarchiam tenebant: potiusq; illum fugauerunt, quàm eius filium expeterent. Nam vires erant de sanguine Thusco non Græco, vt Vergilius in decimo Aeneid. & Fabius Pictor, & Seruius indicant. Itaque de Hercule Aegyptio & eius filio Thusco intelligit Festus, quippe qui etiam vocabulum

A lum ipsum (vt Talmudistæ) exponit primum dicens: Thusci, inquit, à Thusco Rege filio Herculis dicti, & Tuscia quòd difficilem aditum habeat, vt Tosculum. Nam Tosca Cicero ait esse loca augurio consecrata, aut
B aspera & difficilia. Hæc Festus. Post hæc autem Tuscia, quia sicut ante omnes gentes dedita fuit religionibus, ita excelluit arte colendi eas, vt author est Liuius in quinto ab vrbe condita, idcirco posterioribus Turrhenis
C confirmantibus vocabulum magis quàm interpretantibus à sacrifico ritu fuerunt Thusci appellati, vt Plinius author est in tertio naturalis historiæ, & Dionysius in primo libro, & Seruius super Aeneida testantur, &
D Festus iisdem astipulatur. Quo verò anno cœperit bellum contra Lestrygones, & quo tempore Italiæ imperauerit ante filium Tuscum, ex his quæ Berosus scribit, hoc loci patent. Beneficia verò eius in Italiam probant (vt
E ait Berosus) loca à se condita, & coloniæ positæ, quas ab eo Libycas dictas insubribus Medíolano & Vercellis, notat Ptolemæus. Inde post Asiam coloniam memorat Lybarnam, rursus in Alpinis Larial, id est, Leoninam
F inuictam regionem. Nunc Lariam Lacum maiorē dicunt, Rursus ait. Loca stagnantia habitationi reddidit. Hoc potissimè in planitie Florentina

tina egisse non est dubium. Nam vt in Anniis A
quæstionibus expositum fuit, vocabulum Phe-
sulæ argumento est planitiem paludosam fuisse,
& fama Fluentina cui standum est, id asserit.
Ergo eam Aegyptius Hercules habitabilem fe-
cit, reductis omnibus stagnis & paludibus in al- B
ueum vnum. Cui rei duo inuincibilia historiæ
argumenta reliquit Hercules, quòd & illis suũ
Leo insigne Herculis. *insigne Leonem præstitit, & fluento suum Ae-*
gyptium cognomentum Arno indidit ad hanc
Arnus. *vsque ætatem. Et collem Vetuloniæ ab eius co-* C
Musarnũ. *gnomento ad hæc tempora vocamus Musarnũ.*
Musarna. *Et ad quintum lapidem vocamus Musarnam*
vrbem, cuius eximiæ vetustatis ruinæ ac fun-
damenta visuntur, & cosmographi indicant.
Carmani & Taspiades ipsi sunt Musarni, id D
est eruditi Herculei. Hi orti sunt generoso Liby-
ci Herculis non Alcei Heraclei sanguine, vt in
libro duodecimo Sillius cecinit. Horum ergo par-
tem in Carmania colonos dimisit, vt vocabu-
lum accusat Musarnum, & Tassis, quos ibi de- E
scribunt Geographi, & partem vetulonis Har-
banis concessit, quorum nomen & vrbs Musar-
na perseuerat, & partem cum Sardo & Iolao
Sardiniæ præfecit, ante quos Veij Thusci cum
Phorco rege illuc concesserant, vt in præmissis F
commentariis comprobauimus. Nec tamen eos
aliunde misit in Sardiniam quàm à Vetulonia
& Harbanis Musarnis. Cui argumento pri-
mum

A mum est, quia perfunctus laboribus Hercules oraculo accepit ad consequendam immortalitatem conferre plurimum, si colonias in Sardiniam mitteret Tasp os siue Tospiades cum Iolo sibi nepote, vt Diodorus in quinto libro exprimit.
B Porrò Hercules perfunctus est laboribus in Vetulonia, quia vltimum bellum in Italia gessit vt expositum est, & in Harbano suo castro Vetuloniæ iuncto, Thuscum filium Regem reliquit, à quo ad hæc tempora regionem Paratussam,
C & pontem Paratussum, siue Paratuscum dicimus, vt inferius notabitur. Nam nihil post fecit quàm ad conuiuendum Hispanis & concedendum naturæ illuc concessit. Ab Musarna ista Harbana regione sua Hercules functus bellicis
D laboribus, Tospiades cum Iolo misit. Secundum argumentum est, quod in hoc agro non Musarnum modo cognomentum permanet, sed Iolum nomen. Rus in Iolum. Nec obstat si quis obiiciat quòd Hercules perfunctus est laboribus in
E Libya non Thuscia. Nam columnam victoriæ signum in Lybia posuit. Sed hoc facilè soluitur, quia Iolam & Iolum sicut Iolaum diuersa lingua pronunciat & Iolum proferũt. Porrò quod obiicitur Herculem perfunctum laboribus in
F Lybia falsum est, quia teste Diodoro in fine quarti libri, columnam in Libya posuit subacta magna parte orbis, & non toto orbe. Nam Asiã omnem, & mare mediterraneum atque Aphricam

Hercules vbi perfunctus laboribus.

cam subegerat, vt Berosus insinuauit, restabántque sibiipsi gerenda duo mala bella, vnum contra Geryones in Hispania, alterum in Italia in quam in triumphum armenta Geryonis traduxit ab Hispaniis. Quare in Italia peremptis Lestrygonibus perfecit labores bellicos. Itaque in triumphum subactarum partium duarum orbis cum toto mari Pontico & mediterraneo columnam in Libya posuit, facile duas alias ad monarchiam reducturus.

Altades duodecimus Rex Babylonis C fuit, regnans annis xxxij. Hic interposuit tempus suum delitiis, existimans vanum esse laboribus, & suæ vitæ miseria cõtinua laborare, nõ quidem aliorum humaneque gentis vtilitate ac beneficio, sed exi- D tio ac seruitute. Idcirco eius institutum fuit, vt vita diuitiis & gloria, aliena stultitia & miseria à suis maioribus partis sibi frueretur quoad viueret.

Altadis philosophia.

Van⁹ pro aliis Labor.

Non inerudite philosophabatur Altades, sed E *imperite vixit. Eius philosophia verissima hæc erat, vti Berosus insinuat. Vanus & stultus est, qui continuo labore ac miseria militat in exitium sui, & humani generis. Item omnium stultissimus est, qui iugi desudatione thesaurizat,* F *non sibi & genti. Amplius, qui abstinet, vsu rerum & gloriæ à se partarum nequissimus est, quia teste Salomone, qui sibi nequam est, nunquam*

A *quam alteri beneficus erit. Ex hac philosophia duo recte colligebat. Primum abstinendum esse ab omni labore bellico & lucroso, quia in bellico sudore, sibi labor, & gentibus cædes occurrit, & in lucro miser & infelix auarus efficitur,*
B *magis custos diuitiarum quàm dominus. Alterum fruendum est bonis & gloria, aliena miseria & sudore partis, ne incidas in miseriam & sudores, dum parta bona fugis. Porrò imperitè vixit, qui a more aliorum inter pellicum gre-*
C *ges & catamitos degebat, & bonis partis & gloria non fruebatur, sed abutebatur. Sed hac philosophia Chaldaica missa, redeamus ad nostros.*

Huius Altadis tempore Hercules filium
D Thuſcum ex Araxa ſuſceptum, ex Tanaide regione euocat. Galathes à quo Samothei Galli dicti, eius ætate regnauit apud Celtas, & Vandalus apud Tuyſcones.

Sæpe variatum est Celtarum nomen. Nam
E *principio Samothei dicebantur, inde à Celto Celtæ, post à Galate Galatij, hinc à Belgio Belgæ, post à Romanis Galli, postremo Francigenæ. filius itaq; Herculis Galates nomen Gallis dedit, qui apud illos regnauit ætate Altadis Phi-* Varia Gallorum nomina.
F *losophi, quem existimo refugisse bella, cùm quia delitiosus erat, tum præcipuè, quia Herculeæ Monarchiæ par non erat. Germanorum quoque nomen sæpe à ducibus variatum fuit.* Germanorum nomina diuersa.

Nam

Nam ab exordio & fermè in toto, Tuyscones di- A
cebantur, in parte verò Gambriuij, ante Ingheo-
nes, post Isteones, Hinc Sueui, post Vandali, in-
de Alemanni, deinde Thetanes & Theutones,
postremo à Romanis, vt Tacitus asserit, Germa-
Vandalus. *ni dicti sunt, Tempore Altadis Vandalus Tuy-* B
scones rexit, à quo non solum Vandalos prodiis-
se, sed & Vindelicos, nomẽ est argumento. Nam-
que Vindelici Vandalisci sunt, quia idem nomen
apud diuersas nationes mutatis vocalibus solet
variari & quandoque syllabis, vt pane, pan, C
pen, & Tassis, Tespis, Tossis, vt supra diximus,
& Sosa, Susa, Sumsa, & Amca, Inca, Vnca, vt
Mutata *in sequente commentario exponemus. Pari for-*
Hetruriæ *ma Hetruria etiam ipsa sæpe mutauit nomen,*
nomina. *vti Plinius asserit in tertio naturalis historiæ.* D
Nam à Comaro Comara, & à Iano Ianicula
siue Ianigena, & à Razenuo Razena dicta
fuit, vt Berosus asserit, & Dionysius insinuat
de Razenuo. Nunc à Thusco filio Herculis Thu-
scia & Thussa dicta est, vt Fest. est Author. To- E
táque prouincia nomen mutauit, quoniam (vt
clarè ait Plinius in tertio & Dionysius in pri-
mo libro insinuat) principio dicta est Vmbria ab
Vmbris qui eam coluere, inde Pelasgia à Pelas-
gis qui Vmbros ab imperio exegere, & paulò F
post Turrhenia à Lydorũ rege, à quorũ sacrifico
ritu, mox à Græcis Thuscia cognominata fuit.
Thuscus igitur Rex est, à quo solum Vetulo-
niensis

A *niensis ager Paratossus siue magnus Thuscus dicitur ad hæc tempora, vt ostendimus in Genealogiarum commento vigesimosecundo his temporibus à Tanai patre Hercule deuocatus venit in Harbanum paternum castrum, in quo*
B *ad hæc tempora personat Tossum siue Toscum nomen Cui etiam argumento est, quòd Vetulonia fermè iuncta Harbano, tunc & vsque ad Romanorum imperium, fuit regia Italiæ, & Regum Thusciæ. Et idcirco perfunctum laberi-*
C *bus Herculem in ea regnasse non dubium est, & in ea creasse Thuscum Coritum, id est, hastatum Iouem, vt mox aperiemus in sequente commentario. Ab eodem ergo Thuscos circa Tanaim dictos memorat Ptolemæus.*

D Hercules Thuſcum filium Ianigenis creat Coritum ex more. Quo etiam illis Rege relicto ipſe ſenex admodum in Celtiberos reuertitur, anno Altadis trigeſimonono, & regnauit ibi, atque obiit. Cui
E Celtiberi templum ad illius Gades, & ſepulchrum & diuinos honores tribuerunt, plurimáſque illius triumpho & nomini vrbes dedicauerunt, vt Libyſoſonam, Libiſocam, Liboncam Liboram.

F *Plura digna memoratu hoc loci explicat Berosus. Latinis historicis & aliquot Græcis sonantia, vt quod Pomponius Mela scribit, sepulchrũ & templum Aegyptij Herculis ad Gades in* Sepulchrũ Herculis. Gades.

Hispaniis esse, ac propterea senem Herculem ibi A
regnasse & obiisse, quódque Gades columnæ-
que huius sunt, non Alcei. Nam etsi Diodorus
Græcos magis recitans, & non probans in quar
to libro dicit, Alceum posuisse columnas, non ta-
men asserit in Gadibus, sed in Europa: & si id B
scripsisset, vtique mox id reuocauit, dicens prio-
ris Herculis gesta fuisse à posterioribus tribu-
ta Alceo, quasi vnus fuisset Hercules. Sed quod
maximum argumentum præbet, sunt vrbes
conditæ ab Hispanis illius proprio nomini atque C
triumphis, quarum primam Berosus Libysso-
sonam dicit. Sanè sciendum est, vt supra dixi-
mus, à diuersis diuersimodè idem nomen profer-
ri. Pari forma Soson, Sosa, Susa Sumsa idem à
diuersis pronuntiatur: Est autem Persicum no- D
men Susa, significans vt aiunt Talmudistæ,
equum, & equitaturam regiam. Et vrbem fo-
rumque augustum, quo equites ducésque Im-
peratori occurrunt, Susam vocant. Hinc vt
diuinæ literæ tradunt in vita Hester, caput re- E
gni Artaxerxis Medorum Imperatoris dicta
est Susa. Hinc Assyria Susiana. Eodem modo
finem vrbis Vetuloniæ, quo Larthi equitatus
Lucumonum conueniebant, ad hæc tempora
Sumsam vocamus. Itaque quod Chaldæi Soson, F
Persæ Susam, idem Hetrusci Sumsam voca-
bant. Hinc Hispania Herculea Libysoson, est
Libyi forum augustale, quo ipsi triumphanti

omnis

A omnis Hispanicus equitatus occurrebat. Quam vrbem Romani ob honorem Libyi per interpretationem vocauerunt, Foro augustanam ciuitatem, & illi ius Italiæ tribuerunt, quæ antea Libysosona dicta erat, vt memoria seruat Plinius
B libro tertio naturalis historiæ, capite quarto. Porrò Ancam, Incam, Vncam, quum diuersæ gentes idem intelligant, & monile sublimi collo impositum significet, vt Hieronymus & Talmudistæ interpretantur, consequens est vt Libunca sit
C vrbs quo Libyus triumphans sublimi suo collo torquem adiecerit, siue signum victoriæ ac nobilitatis. Similiter quia teste Hieronymo & Talmudistis, Soca & Socor tentoria castraq; significat, necesse est Libysocam esse Libyi vr-
D bem locumq;, quo initio tentoria posuit & metatus est castra. Cui est argumento, quòd teste Ptolemæo ea vrbs est in Herotanis, id est, à pellito signatis. Her enim, vt diximus, cognomentum est Herculis, & pellitum significat. Ota
E verò signum & signatum significat, teste Diuo Hieronymo. Ibi enim & metatus est castra, & designauit castris locum Libyus, vt Herotanum nomen accusat. Ergo cum aspiratione Herotani scribendi sunt, & male in Ptole-
F mæo sine aspiratione inuenitur Erotani. Cæterum Oram proprie, vt Hieronymus sentit, ex or, & am componitur, quæ gentem & iram significat. Hinc Liboram Libyi gẽs irata signi-

ficatur, quæ primùm videlicet in Geryones pro Hercule ira excanduit. Has omnes vrbes leges quasdam in Ptolemaica descriptione Hispaniæ, alias in tertio naturalis historiæ Plinij, & aliis Geographis. Quæ quum ita sint, miror cur non puduerit Græcos tam euidenter mentiri de Hercule. De inito regno Thusci apud Vetuloniam tria extant argumento, quòd nomen eius circa Harbanum Paratussum permanet, quòd Vadus tuscanensis ad hæc tēpora dictus est in eius agri medio, quòd solùm illi Hercules leonem hastatum, & coronatum more antiquo ad hæc tempora insigne reliquit. Hasta enim pro corona vtebantur veteres.

Hasta corona.

Galatheũ puerũ ad Herculem missum in Siciliã cum coloniis misit Thuscus. Idē Thuscus pribus Palatuam militiam, & initiamenta Razenuos Ianigenas docuit.

Argumentum est, dum Hercules de gigantibus in Italia triumphasset, & pro Thusco in Tanaim misisset, etiam à Gallia pignus virtutis Galatheum puerum suscepisse, quem cum coloniis in Siciliam Thuscus misit. Hinc Galatheias colonias in Sicilia describit Plinius in tertio naturalis historiæ. Erat ergo iam creatus Coritus, cuius munus erat cum Rege dare colonias. Circum Italiam etiam maritimas colonias dedit Hercules post initum regnum, vt in Sardiniam Iolaum cum Tospiadibus, & circa Istriam Liburn

A *burnos, id est, Libyi remigatores. Vrnam enim vas vocant ad modum remigij factum, lato & ampso corpore, & longo ac stricto collo, quod & Palatuum dixerunt, repositorium Vestalis sacri cineris. Hinc Cymbā lato corpore & stricto lon-* Cymba.
B *góque rostro cum remis velocissimè currentem,* Fusta.
quam nunc dicimus Fustam, tunc ab inuento- Liburnus.
ribus Liburnū, id est, Libyi vrnum vocabant. Quo autem pacto Thuscus Palatuam militiā, & initiamenta quæ patris Herculis erant docue-
C *rit Razenuos, satis in ea lucubratione fuit expositum, quæ est de Vadimonis lacu Nauiso.*

DE DECIMOTERTIO REGE ASSYRIORVM.

D *Berosus.*

TErtiusdecimus Babyloniæ rex Mamitus regnauit annis triginta. Is rursus milites exercuit & assuefecit laboribus, & interpositis delitiis, vnguentis, &
E opobalsamis, militiam & pugnas exequebatur, cœpitq; formidini esse Syris & Aegyptiis. Huius anno vigesimosecundo Alteus Thusci filius regnat apud Ianigenas, & biennio ante Hesperus frater Kitym
F apud Celtiberos, rursus apud Celtas Narbon, & apud Tuyscones Teutanes.

Certum est Narbonensem Galliam ab hoc filio Galathei cognominatam, quam prouinciam

Romanam postea Senatus populúsque Romanus dixit, iúsque Italiæ illi tribuit. De qua Plinius in secundo naturalis historiæ complura, tum præcipuè ista scribit. Narbonensis, inquit, prouincia pars Galliarum appellatur, quæ infero mari alluitur, Brachata ante dicta, amne Varo ab Italia discreta, Alpiumq; saluberrimis Romano imperio iugis, à reliqua verò Gallia latere septentrionali seiungitur. Hæc montibus Gebennicis, & vrbibus agrorumq; feracitate, cultu virorum, amplitudine opum, nulli prouinciarum postferenda, veriusq; est Italia quàm Prouincia. Hæc Plinius. Porrò Teutanes Mercurius Germanorum extitit, cui cognomentum Teutanes sacrificus ritus indidit. Reddebat enim pallentes eos qui sibi gratis immolabantur. Teu enim laudem, & Teudas laudatorem, Taam verò & Tanam pallentem gratis Hieronymus & Talmudistæ interpretantur. Hinc Teutanes, laus pallentis gratis dicitur. In laude enim sacrificij victimandi gratis, pallebant effusione cruoris, dicente Lucano in primo libro: Et quibus immitis placatur sanguine diro Teutanes, horrensq; feris altaribus hæsus. Ab hoc Teutones & Teutonia nomen accepit. Deinde Berosus aperit quo tempore naturæ concesserit Hercules, & illi Hesperus successerit, videlicet anno xx. Mamiti. Græci dicunt Italiam, & Hispaniam dici Hesperias, ab Hespero stella, quã Græci

Narbo.

Teutanes.

Teutones.

A Græci in Italiam & Hispaniam adnauigant, Italiámque simul Oenotriam, a Græco Arcade Oenotrio fratre Peucci. Quod falsum esse non Berosus modò & Iginus, sed ratio ipsa conuincit. Nam si à sidere, quo à Græcia in Italiam
B & Hispaniam nauigant, nomen Hesperiam acceperunt duo hæc extrema Italia & Hispania, & necessario cõsequens est vt & Gallia sit Hesperia, quia media est inter Italiam & Hispaniam: & impossibile sydus illud percurrere, aut
C eos adnauigare ab Italia in Hispaniam, nisi per mediam Galliam. Porrò cum nemo scriptorum concedat Galliam dici Hesperiam, consequens est vt non à sydere, sed à Rege Hespero dicatur: qui primùm in Hispania, deinde in Italia &
D non in Gallia regnauit, vt Iginus & Berosus clarißimè tradunt. Conuincit quoque Græcos de mendacio cognomenti Oenotriani Italiæ, ipsa interpretatio nominis. Nam quem Latini viniferum, eundem Græci Oenotrium, & Aramei
E Ianum pronuntiant, vt in præhabitis antiquitatibus Iani probauimus. Quare, quia antiquitus à Iano cognominata fuit Italia, consequens est, vt ab eodem per interpretationem Græcam sit dicta Oenotria, id est, Ianea siue Ianicula.
F Quod profectò & tempus demonstrat. Nam vt supra probauimus, Oenotrius Archas venit in Italiam centum & septuaginta annis post Phaëtonteos Ligures. Quos si in Beroso & Eu-

sectio supputes, peruenies ad xiij. annum Balei A Assyriorum Regis, quo tempore Osiris reuertebatur in Aegyptum, vt ex superioribus patet, nupérq; dicta est ab eo Italia Apēnina & Taurina. Quare nō Oenotria ab eo dicebatur. Rursus & si Antiochus, Philistus & Timæus dis- B sentiant, à quo Italia potissimū dicta sit Apennina siue Taurina, vt retulimus, conueniunt tamen in tempore, quòd antea dicta sit Saturnia, postea circa tempora Herculis, vel paulò ante dicta est Taurina, & post Herculem He- C speria, à Græcis. Eadem fermè à Dionysio Halicarnasseo in primo libro referuntur. Eadem Berosus scribit asserens paulò ante Herculē dictam Taurinam Italiam, & Hercule mortuo successisse illi Hesperum in Hispania. Hesperus D autem pulsus à fratre Italo Atlante venit in Italiam, & ab eo dicta est Hesperia. Post à fratre Italia, vt etiā Iginus scribit, & noster Tortellius Aretinus refert. Ergo, quoniam ab Api vsque ad Italum nunquam Italia dicta est Oe- E notria, quum tamen Oenotrius eo tempore Italiam incoluerit & obierit, vt ex temporibus patet, consequens necessario colligitur, vt Italia sit cognominata Oenotria, sed nō ab Oenotrio Arcade, sed vetustissimo Iano, quem per interpre- F tationem Græci Oenotrium vocauere, vt rudes Romanos fascinarent, & caliginē atq; obscuritatem Italiæ vetustissimæ origini inducerent, ne

Oenotria ab Iano.

ipsi

A ipsi qui se gentis humanæ genitores fabulosa iactantia prædicabãt apud rudes Italos, mox deprehenderentur nouitij atque postremi in rerum natura, vt illis obijcit Iosephus cõtra Appionem Grammaticũ. Itidem obscurare pergentes Thuscam originem, & à Græcis ortos asserere adnisi, Græcis vocabulis illos nuncupauerunt Thuscos & Turrhenos. Sed frustra iecerunt rete ante oculos eorum, qui semper se Ianigenas & Razenuos vocauere vsque ad Cæsarum tempora: & non tam obstinato quàm prudentissimo animo retinuerunt vetustissimæ originis suæ argumẽta inuincibilia, linguam, Deos, literas & eiuscemodi, vt etiam Berosus aliquantulũ insinuat, & Dionysius Halicarnasseus in primo libro exprimit, & Myrsilius astipulatur. Igitur omissis fabulis Græcorum, dicamus Italiam dictã à duce Italo, & circa finẽ Herculis quo Græcus Oenotrius extabat, dictã Hesperiam nõ Oenotriã, paulóq; ante Apenninam. Sed antiquitus Ianiculam, id est, Oenotriam ab Oenotrio Phœnice, vt sæpe exposuimus. Et hunc ordinem sequitur Vergilius, vt vltimo sit cognominata Italia à duce, antea verò à Græcis Hesperia. s. circa finem Herculis & Tauri, vt aiunt. Verũ ante hac antiqua terra erat & dicta Oenotria, quia Oenotrij, id est, Ianiculi viri illã tenuere circa Tyberim: quæ pars Ianicula circa Tyberim primum dicta est Italia, vt Seruius scribit super primum

Italiæ nomina.

Aeneidos. In quo & idem Vergi. sic scribit. Est locus (Hesperiam Graij cognomine dicunt) Terra antiqua, potens armis, atque vbere glebæ, Oenotrij coluere viri, nunc fama minores Italiã dixisse ducis de nomine gentem. De Alteo verò Thusco, contradictio videtur. Nam Berosus illũ scribit filiũ Thusci, id est, nepotem Herculis. At Herodotus in primo refert, illum fuisse filium Herculis. Sed facilè soluitur, quia hic fuit nepos Herculis Aegyptij, ille filius Alcei. Quare sicut Græci ad inducẽdas historiis & originibus gẽtiũ caligines, furati sunt nomẽ & gesta Herculis Aegyptij, & illud imposuerunt filio Amphitryonis, teste eodẽ Herodoto in ij. lib. ita & Altei nomẽ furati imposuerũt filio Alcei. Hic Alteus inito regno Vetuloniæ, duo loca suo nomini dicauit, in quibus postea fundata oppida dicimus Altetum, & arcem Althiam vernacula lingua. Cæterùm quod Berosus ait, Babyloniæ Regem Mamitum incessisse medium inter militiã & delitias, & assuefecisse milites laboribus, profectò ea cõiectura est, prædecessorem eius posthabuisse militiam terrore Herculis, iámque senescente eodem Hercule, Mamitum expectasse illius obitum, & interea militem assuefecisse rebus bellicis, & eodem Hercule mortuo cœpisse arma inferre finitimis: ac propterea formidandus erat Syris & Aegyptijs, qui orbis domitorem & saluatorem amiserant.

Alteus.

Mamitus.

De

A
DE DECIMOQVARTO REGE ASSYRIORVM.

Berosus.

QVartusdecimus Rex Babyloniis im
B perauit Mancaleus annis xxx. Cuius anno primo apud Celtiberos, Kitym pulso fratre Hespero in Italiam, regnauit.

Scribit Aretinus noster Tortellius eadē quæ Berosus, referens Iginū asserere Atlantem pe-
C *pulisse fratrem suum Hesperum ab Hispania, & ibi regnasse: & Hesperū venisse in Italiam, & illi imperasse, & ob id vtrunq; regnū ab eo Hesperiam cognominatum. Verum, quoniā de Italo satis in Anniis quæstionibus diximus, idcirco*
D *ibi legantur de nomine proprio Kitym & cognominibus Atlante & Italo, & quibus locis regnauerit. Similiter legantur commentaria cū Fabio Pictore. Quare si Kitym & Italus eandem interpretationē habent, & si vtrunq; ean-*
E *dem habet definitionem cum Atala & Italo, consequens est, vt idem vir sit Kitym, Atalas & Italus, siue Atlas, vt Græci declinant. Rectè igitur ab Igino Atlas dictus est frater Hesperi, & ab aliis Italus. Itaq; sicut Hesperus vtrique*
F *regno imperauit, ita frater eius Italus Atlas.* Atlas. Italus.

Duodecimo verò anno Mancalei, apud Ianigenas regnat Kitym, relicto in Celtiberis Rege filio Sicoro. Eiusdē Mancalei

tem

temporibus apud Tuyscones regnat Hercules Alemannus, apud Celtas Lugdus, à quo prouincia & homines cognomenta sumpserunt.

Lugdus. **Lugdunũ.** *Lugdus est, qui incoluit Lugdunensem prouinciam, vt nomen est argumento. Quòd verò ait, ab eo cognominatam fuisse totam prouinciã & homines, ita intelligendum esse existimo, vt prouinciam intelligat totam partem Lugdunẽsem: homines autẽ Lugdouicos dictos, quos postea g ablata Ludouicos dixerunt.* **Ludouici.** **Alemãnus Hercules.** *Alemannũ verò Herculem Berosus dicit, quòd vel Alemanni filius fuit, aut quia illi successit, aut verius ob vtrunq;. Dictus est Hercules ob fortitudinem, quia omnes qui aliquid fortiter egissent, Hercules vocabãtur, vt in Saturnal. Macrobius scribit. Et ob id, teste Cornelio Tacito, omnium virorum fortium fortißimi Germani ituri in prælia hunc Herculem canunt, suntq; carmina quorum relatu (quem baritum) vocant, accendunt animos, futúræque pugnæ fortunam ipso cantu augurantur. Terrent enim vel trepidant acies, prout sonuit, nec tam voces illæ quàm virtutũ concentus videntur. Affectatur præcipuè asperitas soni, & fractum murmur, adiectis ad os scutis, quo plenior & grauior vox repercussu intumescat. Hæc Tacitus. Quod verò de Kitym refert etiam Iginus consentit, & Fabius Pictor, Italum pepulisse fratrem Hesperũ vt diximus*

Baryton Alemannorũ clamor in prælio.

in

A in Italiam, in qua paululum regnās perijt Hesperus. Inde Italus Hispaniis Sicorum filium Regem creauit, vt Berosus exponit. A quo non est dubiū dictos fuisse Sicoros, & Sicorū amnē eius de quo Lucanus: Hesperios (inquit) inter B Sicorus non vltimus amnis. Ipse Italus pater in Siciliam colonias duxit. Inde cū Siculis in Italiam profectus regnauit in locis circa Tyberim, & ea primùm à se Italiam appellauit, vt scribit Seruius & alij Vergiliani super primū Aenei-C dos. Sunt autem loca circa Tyberim in quibus regnauit, vt aiunt, vbi Siculas colonias posuit in agro Romano, vt est illud: Fines super vsque Sicanos, quia Romā primi inhabitauerunt vetusti Siculi, & Tyburi sunt loca Siciliensa dicta, & D in propinqua Tyberina Hetruria sunt vrbes Phesennium & Phalaris, quas ante inhabitauerunt Siculi, vt amplißimè scribunt historici, præcipuè Dionysius Halicarnasseus in primo libro, & Epigenes in Apologetico contra Italos. E Hinc colligunt ab initio non fuisse nominatam Italiam totam quæ nunc est, sed solum circa Tyberim loca, quæ sunt Latium, & ipsi proxima Etruria. Huic assertioni authorum multa suffragantur argumenta. Primum, quo ipsi vtun-F tur, quia nomē Siculum in Latio fuit & Etruria. Siculis autem coloniis à principio erat Italus. Secundū est, quia Italus præfecit filiam suā reginam Aboriginibus in Latio, quæ à suo nomin

Sicorus.

Siculi Romam incoluere primi.

Latium.

mine Siculis prima Romam oppidulum condi- A
dit, vt quidā historici perhibent, vt Plutarchus
in vita Romuli refert, & Berosus paulò infe-
rius enarrabit. Ipse verò Italus in Vetuloni re-
sedit, cui maiora sunt argumenta. Nam præter
id quod vrbes Etruscas ante Pelasgos inhabi- B
tauere prisci Siculi, adiicitur primū argumen-
tum, quòd ad principes Vetuloniæ, quæ tum erat
Italiæ regia, ad Coritúmque accessit, & illi lo-
cata filia sua Electra coniuge, eidem participa-
ta potentia conregnauit, vt apertè scribit Bero- C
sus, & Fabius & cæteri historici consentiunt.
Sed quo res ipsa fiat apertior, præmonitos esse
Atlantes tres. *lectores par est, tres fuisse Atlantes, quibus eius-*
dem nominis vxores totidem & pares nume-
ro, & nominibus & cognominibus fuêre liberi D
mares & fœmellæ, vt Seruius est author, & Ver-
giliani super vij. & viij. Aeneid. Quæ ergo hic
dicentur, de Coriti Principis Thusciæ Herculei
socero Italo intelligantur, qui primum in Hispa-
nia, inde in Sicilia, postremo in Italia regnauit. E
De quibus in Annijs. q. & super Fab. diximus.

Kitym ob mentis excellentiam Ianige-
næ sua lingua vocauerunt Italam Atala.
Hic filiam suā Electram Ianigenarū prin-
cipi CamboBlasconi dedit cōiugem. Qui F
pro nuptiis colonias misit trans alpes Ita-
liæ proximas, & Romam filiam suam Ita-
lus primo subreginam Aboriginibus sa-
crat

A crat. Filium quoque suum Morgetem Italus Kitym creauit Coritum.

Non solũ autem Berosus, sed etiã omnes Latini illũ secuti scribũt Italũ Atalantem locasse filiam suam Electram Corito Thusciæ principi.
B *Sed quæ exponenda hoc loci occurrũt, hæc sunt. In primis, magis per expositionem quàm distinctionem nominum dicit Berosus, aut traductor Berosi, Italũ Atala. Quasi dicat: Vocauerunt eũ ob excellentiã mentis Italaa siue Atalaa, quia*
C *eundem significant. Deinde insinuat, quod etiã quidam authores scribunt veteres pro inito regno solitos die acclamationis regiæ, sua sacrare simulachra, vel titulos inscribere ad memoriã, & oppida ædificare, & colonias mittere suo no-*
D *mine illustratas ad perpetuam memoriã gestæ rei, & ad fulgorem nominis propagandum, & ob id vetusta nomina locis indita faciunt in historia efficacissimum argumentum, vt in præmissis libris & commentariis comprobatur.*
E *Ergo Italus quum iniit regnum die acclamationis regiæ R y Atlaus, id est, Rex Atlaus, primum excisos à patria Kiteos titulos sacrauit, & sub antro ad æternã rei memoriam recõdidit: quos cernimus iuxta Faul, vt explicauimus in*
F *institutionibus Etruscis: & turritum domicilium in Volturrena sibi fundauit, dictã Aramcè Stic Kiti Atu. Deinde successorem regni Morgetem creauit Coritum, id est, hastatum Iouem,*

dan

dando illi regni sceptrum. Tertio omnes simul, Atlas, Electra & Cãbo, qui post per antonomasiã Coritus dictus est colonias miserunt in proximam prouinciam Narbonensem, & suis nominibus vocauerunt illas Cãbo, Electris Atlanticas, vt eas nominat Plinius in tertio naturalis historiæ, capite quinto. Et hoc pro nuptiis & affinitate inita, vt Berosus indicat. Pater

Blascon. Cambi dictus Blascon, vt in Genealogiis Berosus exposuit, à quo mons Blasconis ad hæc tempora dicitur, & ipse Blasconas colonias misit cum Cambo Electris Atalanticis iuxta Rhodani ostia, vt commemorat Ptolomæus in descriptione Narbonensis prouinciæ, & Plinius in tertio naturalis histo. cap. vj. Cæterum quod de prima fundatione vrbis Romæ Berosus ait, & Plutarchus refert, verissimum est: cæteri quos Plutarchus inducit authores Romæ fuerunt, nõ primum fundando, sed post aut derelictam reha-

Roma instaurata. bitando, vt Solinus scribit: aut ampliando, aut diruta restituendo, sicut de Carthagine & multis

Romulus. aliis gestum est. Verùm qui Romã vltimo quadrauit, & instar vrbis fundauit, fuit Romulus: à quo Roma per syncopam dicitur. Nam integro vocabulo Romula profertur. Qui verò ante omnes pro temporis exigentia oppidi instar illam

Roma instituta. fundauit, fuit Roma filia Isali cum Siculis coloniis sui patris, dicente Dionysio Halicarnasseo in principio historiarum: Vrbem Romam, terra mar

A marisq; dominam, quam nunc Romani incedunt Vetustissimam, antea memoria proditorum tenuisse dicuntur Barbari Siculi, gens indigena. Igitur authores alii Romæ, quos Plutarchus & alij conscribunt, inter Romulum
B vltimum, & hanc primam Romam, aliis & alis temporibus intermedij fuerunt. Et hoc secuti sumus in Etruscæ historiæ libris, quos ab Etruria condita vsque ad hæc tempora abbreuiamus per Reges Etruriæ atque Romæ, in qui-
C bus & illud Berosianum adnotauimus, hanc primam fuisse subreginam in Italia & Latio, omnesq; sequentes non proprie Reges, sed subregulos fuisse in Latio decreto Lucumonum atque voluntate vsque ad Romulum, qui om-
D nium primus de regno & imperio cœpit cum Etruria contendere, durauitq; ea rixa quousque Thuscorum imperium Romano cessit. Sed & illud genus Siculorum notandum est, quod Dionysius indigenum vocat. Duplex enim ge-
E nus Siculorum est in Italia, quorum vnum externũ aliunde venit cum Italo, & hi propriè dicuntur Siculi. Aliud verò indigenum est & Thuscum è Tagetis Sicano filio in Thuscia, vt supra enarrauit Berosus. Et hi propriè à geni-
F tore Sicani dicuntur. Verum quia tempore Itali, Thusci fœmellas eius filias vxores acceperũt, hinc authores non distinguunt inter Siculos & Sicanos. Siculi ergo qui Romam cum filia Itali

fundauerunt, vt ait Dionysius, fuerunt Siculi A indigenæ Thusci, non aduenæ cum Italo. Equidem argumentum constans, quòd vir Romæ indigena Thuscus erat. Ergo quia proles huius vsque ad Latinum socerū Aeneæ fuit ex Thusco genere, rursumq; Aeneas à Dardano Thusco genus habuit, consequens necessario est, vt ex B tribus Romæ primis tribubus, videlicet Tatiensi Sabina, Lucerum Lucumona, & Romulea Albana, duæ fuerint consanguineæ ab auito prisco sanguine Herculeo Thusco, Romulea scilicet & C Lucera. Quo verò tempore Roma puella Romam cum indigenis Sicanis Thuscis fundauit, regnabat apud Aegyptios Menopis, vt patet in Eusebio, in temporibus huius Regis Assyriorū Mancalei, cuius anno vigesimoseptimo natus D est Moyses liberator populi Israëlitici duxq;. Ergo quo tempore primum Roma oppidulum est cœptum, futura dux orbis & Christianitatis domina, equidem & futurus liberator duxq; populi oppressi Moyses rectè ortus est. Sed de his copiosius in sacris decadibus super Exodum explicabitur.

DE

A DE QVINTODECIMO REGE ASSYRIORVM.

Berosus.

B QVintusdecimus Assyriis imperat Sferus annis xx. vir de cuius gestis & prudentia omne vulgus personat. Huius temporibus Morges filius Itali creauit Coritum suum cognatũ Camboblasconem, & paulò post idem Coritus manet Itus.
C Apud Celtiberos regnat Sicanus filius Sicori, post obitum Sferi sub Mamelo.

Ergo Sicani aduenæ in Italia non fuerunt ætate Romæ Italantidis, nisi indigenæ Thusci, sed qui proprie Siculi dicuntur venerunt à Si-
D *cilia cum Italo, quia Sicanus pater Sicanorum aduenarum non erat natus, cum Roma fundauit oppidum pro Latij sceptro habito, vt patet ex Berosi temporibus. Mortuo verò Italo, filius eius Morges successit, vt scribunt Berosus & Dio-*
E *nysius Halicarnasseus in primo lib. Cãboblascon verò à patre cognomen Blascon accepit, sibi Cambo proprium nomen fuit. & dignitate solus Coritus dictus antonomasticè fuit. quia post Alceum auum Herculeũ, Italus aduena susce-*
F *ptum regnũ transtulit ab Herculea Vetulonica prole in Morgetem. Quare dignitate successionis iterato suscepta Herculea familia sempiterno titulo sibi adscripsit, & ob id antonomasticè*

cum Coritus dicitur, de Camlo isto intelligitur A
à Latinis. Igitur dum esset Coritus, id est, ha-
status sceptro Iuppiter, genuit Iasium primoge-
nitum ex Electra Italantide. Paulò post obiit
Morges, & remansit Coritus Itus, id est, Iuppi-
ter solus, quia ad eum solum redactum est re- B
gnum. Et ob id monti Blasconi paterno, cogno-
mentum suæ dignitatis Itum adiecit. Nam si-
cut à patre Blasconis mons dicitur, ita à perpe-
tua regia dignitate adepta. Arx Iti etiam no-
minatur, vti in vita sancti Flauiani marty- C
ris memoria seruatur. Igitur cum esset Iuppi-
ter, ex Electra genuit Dardanum & Armo-
niam. Ex quo fabula Græcorum mendax ansa
est in historia, alterum asserere Coritum pa-
trem Iasi ex Electra, alterum Iouem qui genuit D
Dardanum ex eadem, quum tamen idem fue-
rit Coritus & Itus siue hastatus Iuppiter, &
Iuppiter qui ex eadem castissima coniuge Ele-
ctra genuit Iasium & Dardanum, vt Berosus
exprimit, & plures alij scribunt, & Lactan- E
tius refert in fine primi libri institutionum di-
uinarum. Sed quod ad Morgetis regnum atti-
net, ipse pro inito regno colonias in Latium mi-
sit, quas à se Morgetas nominauit, quas in ter-
tio libro naturalis historiæ commemorat Pli- F
nius. Sane pro temporibus sciendum est Deuca-
lionem Thessaliæ regem natum fuisse primo an-
no huius Sferi regis Assyriorum. Hoc ex duobus

patet

A patet. Primo ex Latina vetusta traditione, de qua Solinus ait à primo diluuio sub Ogyge vsq; ad Deucalionem fluxisse annos septingentos, & plus quàm nouem menses. Porro à primo diluuio sub Noa Ogyge Palæstino, vsq; ad primum
B annum Sferi anni septingenti & menses nouem computantur à Moyse per Patriarchas Hebræos, & à Beroso & Eusebio per Reges Assyrios. Secundo patet ex eo quod veriores historici tradunt. Scribunt enim Deucalionem senem,
C natum annos octogintaquatuor, passum fuisse diluuium in Thessalia. Cæterum à primo anno Sferi vsque ad diluuium Deucalionis totidem anni supputantur à Beroso & Eusebio de temporibus. Quare anno primo Sferi ortus est Deu-
D calion. Quod profecto tempus dum cognoscimus, multas Grecorum fabulas & mendacia deiegimus.

DE DECIMOSEXTO REGE ASSYRIORVM.

E *Berosus.*

SExtusdecimus Rex Mamelus Babyloniis imperat annis xxx. cuius anno octauo Romanessos filius Romæ fit primus subregulus montanorũ Aboriginum,
F & Sicanus regnat apud Celtiberos.

Quod præmisit Berosus nunc loco suo repetit Sicanum Italantidem regnasse apud Hispanos, sub Mameli Assyrij temporibus. Ab eo Sicani

Siculi Italantides siue Atalantides cognomen-
tum acceperunt, sicut Sicani Tusci indigenæ à
Sicano Rege Vetuloniæ, vt enarrauit Berosus &
Regio Sicana Vetuloniæ indicat, & Dionysius
insinuat, dum non aduenas Siculos, sed indige-
nas vetustos Romam primos coluisse scribit. Ex B
Tusco igitur Sicano indigena patre, & Ata-
lantide Sicana aduena matre Roma nascitur
Romanessius primus ex masculis subregulus La-
tij Aboriginum. Huic Regi nomen compositum
est à matre Roma & Nesso vocabulis Arameis, C
vti par erat, tum parentibus illa lingua vtenti-
bus. Est autẽ Roma sublimitas, & Nesson, forte
validumq́; augurium, vt diuus Hieronymus &
Talmudistæ consentiunt. Ergo illi Romanesso,
id est, sublimi fortitudini auguratæ & vatici- D
natæ nomen futura sublimitas Romani imperij
indidit, quòd Tuscus eius pater, à disciplina au-
gurandi Tusca tum eximia præcinerit, ex eius
vrbe ac materno paternoq́; genere futurum esse
imperium orbis, vt interpretatio nominis signi- E
ficat. Nam Aeneas imperij Romani origo ex
Tusco patre Dardano, & Lauinia fuit ex Ro-
ma Regina Latij matre, ex quibus natus est
Ascanius, vt probatiores historici scribunt,
quanquam Vergil. Tuscanæ vrbis Mantuæ ci- F
uis in Aeneid. lib.ä solo Tusco patre Dardano
Ascanium cretum cõcinat. Hunc Romanessum,
à cuius nomine totius Imperij omen erat oppido

A *Romæ, Deum ineffabilem in cuius tutela fuit vrbs Roma, fuisse existimo, cum quia eius oppidi primus Saturnus fuit, vt Berosus narrabit, tum vel maximè quòd vt nomen indicat, ex eo pendebat omne Romani Imperij omen & augu-*
B *rium. De ipso ergo cum alij plures, tum præcipuè Plinius xxviij. li. naturalis historiæ, capite secũdo sic habet: Verrius Flaccus, inquit, authores ponit quibus credat, in oppugnationibus ante omnia solitũ Romanis sacerdotibus euocari Deũ*
C *in cuius tutela id oppidũ erat, promittiq; illi eundem aut ampliorem locum cultúmve apud Romanos. Durat in pontificũ disciplina id sacrum, constatq; ideo occultatum in cuius Dei tutela Roma esset, ne qui hostium simili modo agerent.*
D *Et in tertio libro capite quinto dicit: Roma, inquit, ipsa, super hæc est, cuius nomen alterum dicere arcanis ceremoniarum nefas habetur. Quod optima & salubri fide abolitum, quia Valerius Soranus annuntiauit, mox luit pœnas. Hæc*
E *Plinius. Quo loci aduerte lector hæc. In primis duo nomina habuisse Romam, quorum vnum fas erat nominare Romam, alterum nefas arcanis ceremoniarum impositũ, vt indicat Plinius. Secundo quòd illud ineffabile nomen idcirco in*
F *Pontificum disciplina fari nefas erat, ne cognitus ab hostibus Deus Romanus euocaretur. Tertio quòd licet publicè abolitum, id est, fari prohibitũ esset, non tamen priuatè, quia Valerius*

Soranus illud sciuit & publicè annuntiauit. Hoc ergo nomen Romanessus fuit, cui quatuor sunt argumento. Primum, quia hic primus Saturnus Deusq; Romæ fuit. Secundum, quia hoc nomen vrbis ipsius Romæ nomen simul & omen secum ferebat, quod ne transiret ad hostes, idcirco occultabant. Tertium, quia hoc nomen pro sacris arcanis tribui Romuleæ tributum fuit. Nam teste Liuio in primo libro ab vrbe condita, & Varrone in primo de lingua Latina, cum alias tribus à Ducibus Tatio & Luco siue Lucumone vocauerit Tatienses, & Luceres, suam tamen nō à se voluit dici Romuleam, sed Romnensem, per syncopam. Nam vernacula lingua Romnesse pro Romaneße dicitur, de quo plenius dictum est super Fabium & C. Semprorium. D

Apud Celtas Beligius, à quo illi Beligiti appellantur, regnat, & apud Ianigenas tādem à patre Iasius creatus est Coritus.

Si Coritus qui & Cambo creauit successorem sibi Iasium filiū, ergo Rex erat Cambo quia re- E *gis erat munus creandi Coritos & successores Imperij. Quas verò pro inito regno colonias dederit aut vrbes sacris literis Cort fundauerit, nomina ipsa oppidorum, & locorum adhuc locis extantia, ea referunt atque indicant. Nam in* F *Volturrenæ siue Vetuloniæ agro hæc sunt Cort Nyenta, Cort Ilianum, & alia quæ in quæstionibus Anniis copiosè tradita sunt. Nunc de Be-*

A *ligio id tantum dicendum occurrit, quod Berosus ait, ab eo Rege per syncopam dictam fuisse Belgicam Galliam.*

Iasius creatus est Coritus, & anno sequẽte simul cœperunt duo Reges, videlicet pri
B mus Rex Athenensium Cecrops priscus, & Iasius Ianigena apud Celtas.

In æquiuocis ostendimus Iasios & Dardanos, & Cybeles, fuisse plures, similiter & Cadmos, & Phœnices, & Minoes, quorum æquiuo-
C *catione freti Græci, multa mendacia & caligines historiis iniecere, & religauerunt oculos rudium illa ætate, ne ante se positam lucem perspicerent. Primus enim Iasius & Dardanus fuerunt Thusci filij Coriti, & Dardanus ab hac*
D *Turrena Coriti patris sede profectus, & his Arunti ortus in agris, Ideas Phrygia penetrauit ad vrbes & Dardaniam in Phrygia condidit, vt Vergilius in septimo Aeneidos scribit, & Berosus atque Latini Arunti vetustissimi testes*
E *affirmant, & nomina locis istis extantia Dardanium, Iasinella, & Cybelarium comprobant. Itaque nullus Iasius & Dardanus legitur ante conditam Dardaniam, quam nostri Vetulonienses Veiuzi, vt ostendimus. Alius Iasius*
F *fuit post hunc & Cecropem annis fermè ducentis, vt ex Eusebio patet numerando à Cecrope prisco vsque ad patrem dicti Iasij Abantem regem Argiuorũ. Nam omnes historici tam La-*

tini quàm Græci vnanimes scribunt, ab Abante Rege cretum fuisse Iasium Argiuum patrem Atalantæ venatricis ex Arcadia, quam ardebat Meleager, de qua Ouidius in quarto epistolarum Heroidum Arsit & Oenides in menalia Atalanta. Tertius fuit Iasius & Dardanus Samothraces, cum Armonia sorore matris nupta Cadmo iuniori. Quæ res patentem latamque fecit occasionem errandi Græcis, ac etiam ipsi Dionysio, qui ab Etruscis, vt ab Aegyptiis, furati nomina & gesta, suis tribuerunt. Et quidem falso. Primum quia illa Samothrax Armonia fuit soror Martis, & nupta Cadmo iuniori, vt Samothracum historia tradit. Et Diodorus in sexto refert. Sed Tusca Armonia innupta virgo & Vestalis erat & soror Iasii ac Dardani, vt Berosus, & eius triumphale simulachrum in societate Iasiana comprobant. Rursus testibus Aruntum vetustissimorum historiis, & Vergilio, & aliis Latinis, vt diximus, hic Iasius cum suo fratre Dardano atque sorore Armonia fuerunt ante conditam à fratre illorum Dardaniã. At verò illi Samothraces diu post conditam Dardaniam floruerunt, paulo ante Argonautas, cum vxor Prisca iunioris Cadmi ob introductam Armoniam Zelotypia correpta contra eum certamen iniit, vt Spinga & Palephatus historici Græci tradunt, & Eusebius connotat in temporibus paulo ante Argonaut-

A *gonautas. Itaque vt Berosus scribit Iasius Tuscus Coriti filius Ianigena regno Italiæ potitus est eodem anno quo & priscus Cecrops Atheniensis, & totidem annis regnauit.*

In Iasij nuptiis affuit Io Aegyptia. Sola B enim fœminarum vno plus Dodone centenario vixit, & vniuersum fermè orbem lustrauit post viri interitum.

Singulæ clausulæ magni momenti sunt, & breuibus pro viribus exponendæ. Duæ fuerunt C *Io, quarum Inachi iunior Græca fuit. Altera Prisca Aegyptia, Græca ab institore Phœnice prostituta cum eo fugit in Aegyptum vt in primo libro Herodotus refert. Secunda fuit soror & coniunx Osiridis dicta Iuno, Isis, Ceres, fru*D*gifera & legifera, & Orpheus in gratiam Thebanorum Græciæ cum aliis historicis de more mentitus, vt ait ipse Diodorus in j. libro, finxerunt Io græcam in vaccam versam iuisse in Aegyptum, & falso tribuit illi gesta & nomen Isi*E*dis Aegyptiæ. Itaq; Berosus & Latini de Aegyptia vera non ementita græca dicunt, quod affuit in nuptiis Iasij. Hoc omnes confitentur Cererem magnã interfuisse nuptiis Iasij & Cybeles, non Armoniæ, quia in gratiam illius Iasij* F *asserunt obtulisse panes quum antea glande vterẽtur, cuius frater Dardanus post nuptias cõdidit Dardaniã. At alij Iasij oẽs excepto Tusco, fuêre post Dardaniam conditam, vt explicatum*

est

est. Quod verò ait hanc Isidem vixisse vno cen- A
tenario plus Dodoneo fratre Kitt, sexcentis an-
nis intelligit illam fuisse superstitem, quia Do-
doneus in illirico quingentis vixit annis, vt Cor-
nelius Alexander est author, vt Plin. refert in
vij. naturalis historiæ. Ex quo etiam argumen- B
tum elicitur hanc Io non fuisse græcam que or-
ta est postremis temporibus sub Inacho patre
eius, cuius maior ætas hominum non transcen-
debat ducentos annos, qualis fuit Isaach He-
bræus, qui amplius aliis viuens attigit centesi- C
mum octogesimum annum, vt diuinæ literæ tra-
dunt. Siqui verò sexentis annis vixerunt, hi gi-
gantes erant, & orti primis temporibus à dilu-
uio vsque ad Semiramidem, quia gigantes fue-
re circa diluuium, vt sacræ literæ docent, & te- D
stantur omnes qui scribunt de hominibus mille
annis viuentibus, vt refert Iosephus de anti-
quitate Iudaica, Cæterum quia Isis ægyptia vi-
xit sexcẽtis annis, vt Berosus innuit, consequẽs
est illam ortam in primo ortu generis humani, E
& giganteam fuisse, quod profecto Berosus
scribit, asserens illam ortam primo anno Semi-
ramidis, & Diodorus in primo li. exprimit gi-
gantes fuisse in primo generis humani ortu, &
tempore Isidis, quos vt ait Osiris eius vir & fra- F
ter, cum Hercule ab orbe sustulit. Computanda
igitur sunt tempora, vt Berosus & Eusebius
computant, per Reges Assyrios. Isis orta est pri-
mo

A *mo anno Semiramidis, vt superius expositum fuit. Ab hoc anno vsque ad primum annum Cecropis quo regnauit Iasius supputant annos non minus sexaginta supra quadringentos. Ergo quũ venit ad Iasij nuptias nata erat annos qua*
B *dringentos & sexaginta. Porrò Iasius totidem annis quot Cecrops regnauit, id est, quinquaginta, & percussus à fratre Dardano interiit, vt tam Berosus quàm excisa Cybelaria marmora & veraces Latini referunt. Erat igitur Isis quũ*
C *interiit Iasius annum agens decimũ supra quingentos. Porrò à morte Cecropis & Iasij vsq; ad Conditam Dardaniam nouem ac viginti annos enumerat Eusebius. Nam diu post fugam in Samothracia mansit, quæ mora maiorem occasio-*
D *nem fabulandi Græcis obtulit, vt suum Samothracem Iasium & Dardanum fingerent. Erat igitur Isis decrepita in cõditione Dardaniæ, annorum quingentorum & triginta nouem, superstésque fuit post conditam Dardaniam, an-*
E *nis non minus sexaginta, & obiit.*

DE DECIMOSEPTIMO REGE ASSYR.

Berosus.

F DEcimusseptimus Rex Babyloniorum fuit Sparetus, & regnauit annis XL. Sub eo cœperunt miranda in orbe. Nam terræmotus Babylonios terruit. Athenien-

ses

ses regnum exorsi sunt anno iiij. eius Eteo-dem anno Iasius Ianigena imperauit Italicis, & Siceleus aliquanto pòst Celtiberis.

Ergo quod supra omisit nunc aperit quo tempore Iasius cum Cecrope Atheniensi inchoauerit regnum scilicet anno iiij. Spareti Regis Assyriorum. Quo anno Ipitim Cybelem triumphis coniugē sibi locauit, & triumphalia simulacra dicauit sibi, & Armoniæ sorori Vestali, cum cingulo, & palathio, & vitta religata coma. Item marti Electræ cum nuptiali poculo & baltheo regio pendente à collo. Rursus & Ipitissæ, cum torque magna, & anulo & poculo nuptiali, & inscripta ætate xv. annorum, & cum hospitio Isidis in Veiuzo. Inscripsit autem Iasius suæ imagini caussam, triumphi, quòd se Regem inuictamq; coronam salutasset populus Herculeus, anno ætatis suæ xxxviij. Cæterùm meminisse iuuat apud Astronomos esse quadripartitum genus constellationum, quorum vnum est igniferum portendens aut incendia aut exustiones Phaëtonteas. Aliud dicitur imbriferum, quod inducit aut exundationes, aut imbres, aut diluuia. Aliud quoque motiferum est, quod terræmotus ciet. Vltimam autem portentiferum est quod cometas, & nouos Prophetas, sectas & leges inducit, & nouos simul reges. Horum directio radiorum & ascendentium stellarumq; profectiones, quum ad loca definita peruenerint, asserunt

mira

A *mirabiles illos effectus inducere. Berosus igitur Astronomiæ Chaldaicæ scientissimus, sub Spareto peruenisse profectiones omnes ad loca sua asserit, quū terræmotus apud Babylonios, & duo regna noua cœpisse simul enarrauit, itemq; multos*
B *tos Reges incendia, diluuia, & magos, & Prophetas sub idem euenisse tempus exponit dicens.*

Argumentum.

Sub Spareti imperio finierunt Aegyptij Reges magni Orus, Acencheres. Acoris, &
C cœpit Chencres qui cum Hebræis de Magica pugnauit & ab eis submersus fuit. Anno quoq; huius xxxiiij. & xxxv. in Thessalia diluuium fuit, non solum ex imbribus, sed quòd obturatis mōtibus casu, flumina
D planitiē impleuerunt, & subsequuto terræmotu apertis ostiis montiū, aquæ in alueos regressæ. Et in alia eorum parte post terræ motum sequutum est incendium, sub quodam illorum rege Phaëtonte, & nosterRex
E Phœnices & Syros subegit. Antea verò anno xx. huius imperij ab Italia Io in Aegyptum regreditur. Et lis prima intestina oritur pro regno inter Dardanū & Iasiū. Aborigines sequebātur partes Dardani. Iani-
F genæ verò & Siculi cū Siceleo partes Iasij.

Ex miris igitur cœlestium profectionibus, lis prima intestina Italiæ fuit. Non dicit primam, quia ante hanc gigantū tyrannica fuit, sed hæc

prima

prima inter Italiæ populos intestina, quòd Aborigines sequebantur factionem Ianidani contendentis pro regno, & dicentis sibi deberi imperium, quia Iasius natus erat dum pater Camblo esset hastatus Iuppiter & Coritus. ipse verò Dardanus dum solus esset Itus & Iuppiter, ac propterea se esse asserebat primogenitum. Econtra Iasius sese primogenitum asserebat, quòd regnum incipiat in Corito & finiat in Ito. Non enim esset hastatus sceptroq; & corona donatus Coritus, cui non esset participatio in potentia regni, quam sceptrum & hasta significat. Ita ea ratione superior Iasius secum Iaxigenas & Siculos habens etiam consanguineum vtrisque regem Hispaniæ Siceleum aduocauit. Ergo quum legimus Sicelum in Italiam profectum, intelligamus eius profectionis caussam fuisse ab intestinam subortam Italiæ litem componendam. Hæc cœlestium profectio in Italia commouebat, in Thessalia verò diluuium & sub Phaëtonte Græco in Græcia non in Phaëtonte Eridana Italia, simul diluuium & incendium diuersis in locis induxit, anno Spareti xxxiiii. & xxxv. vt etiam Eusebius connotat. Sanè sciendum est à primo diluuio vsque ad Deucalionem fluxisse annos septingẽtos & menses plus quàm nouem: vt Latini Chronographi tradunt, & ab his pendens Solinus collegit. Cæterum à diluuio Noæ siue Ogygis Iani vsq; ad Sferum septingentissima

A *ti similiter anni supputantur. à Beroso per Reges Assyrios & à Moyse per Patriarchas Hebræos. Quare primo anno Sferi natus erat Deucalion. At verò à primo anno Sferi vsque ad xxxiiij. Spareti quo diluuium & incendium in Græcia*
B *venit* LXXXIIII. *annos computant simul Berosus & Eusebius. Quare historici rectè tradit, qui scribunt Deucalionem quàm maximè senem passum fuisse diluuium in Thessalia.*

C
DE DECIMOOCTAVO REGE ASSYR.

Berosus.

DEcimusoctauus Rex profuit Babyloniis Ascatades annis XLI. qui funditus omnem Syriam ditionis suæ fecit, cu-
D ius anno xiij. viris inuenta apud Græcos narratur. Sub eodem anno Dardanus Iasium dolo peremit, & fugiens in Samothraciam diu ibi latuit.

E *Idem notat de inuenta vite Eusebius. Porrò de Iasio trucidato à fratricida Dardano ad Iasinellas Vetuloniæ thermos excisa marmora Cybelaria exprimunt, & de fuga eius à Coriti Turrena sede in Samothraciam, deinde in Phrygiã.*
F *quum Vergilius in Aeneide tum etiam plures Latini conscribunt. Scribunt insuper Sicleum cum Sicanis ab Hispania profectum exclusisse Aborigines, à quibus postea Siculi exclusi fuê-*

re. Et hoc pacto intelligitur Dionysius Halicarnasses in j. li. quòd Siculis semper fuerunt ipsi Aborigines, quodq; diu post aduenientibus Pelasgis ipsi Aborigines socia arma iunxerunt contra Vmbros & Siculos, & quòd ceperunt ab Vmbris Cortoniam dictam Croicuem mediterraneam, & illinc inuadentes regionem condiderunt Turrenam, & expulerunt Siculos à Phalari & Phescẽnio & tota Italia. Et vt ait, ex his controuersiis inter Siculos & Aborigines surrexit bellum omnibus Italiæ gentibus, quum antea nullum fuerit in Italia. Hæc multa verbositate & diuersis digressionibus intermixtis narrat Dionysius. Quæ profectò simultas inter Aborigines & Siculos ex eo prouenit, quòd vt Berosus insinuat & historici exprimunt, Siculus sequutus partes Iasij & Siculorũ exclusit Aborigines. Hinc dolore percitus Dardanus, dolis regem peremit, & parata fortè in propinquo portu naui fuga ereptus est, à Corito Turrena sede in Samothraciam & Phrygiam, vt in vij. Aeneid. Vergilius testatur Aruntos meminisse senes.

Iasio Coribantus filius successit.

Hic Coriban filius Iasij nomen habuit proprium Ban, Cori verò pro inito sceptro cognomentum promeruit, quia vt sæpe diximus hasta & sceptro pro corona vtebantur veteres. Sceptrum verò siue hastam Romani dicebant

A *Quirin, Sabini Curin, Etrusci Corin. Hinc Coriban hastatus Ban dicitur. Hunc Veiuzum Herculeum fundasse Nuetum grauiscam vrbem, quam Cornuetum, id est, hastatum & coronatum Nuetum dicunt, vernacula verò lin-*
B *gua per syncopam Cornetum, & eandem sacrasse tribus sacris literis. N. B. E. id est, Nuetum Bantis æternum, probauimus ex inscriptione vetustissima literis Etruscis seruata in eorum sacro antro, quam ad literam conuersam ad La-*
C *tinum, & commentariis expositam posuimus in xl. Quæst. Anni. Itaque illius locutio Latina hæc est: Herculeus dans & ducens Veiuzas colonias, inaugurauit fossas, inauguratione sacra. N. B. E. Noetini proximi fluento nubi-*
D *loso siue grauisco, Puer Ban inclytus primus fundauit hoc lustrum. Secundus augur Oa, augur Aciulnus tertius. Yellus augur quartus extitit. Augur Aciulnus ciuis Surrhenus gratis hospitia primus fundauit, Veiuzis quas dedit co-*
E *loniis. Et Cianus Veiuzus solicitator extitit. Austrorsum maris, auguris Aciulni est simulachrum, Cecorsum verò lumen antri stans, huius filius est. Et post Cecorsum antri est Leo. M. Iam sat est. Quid igitur hoc Lustrale, Ad an-*
F *nos ætatis natos, & augurio felices precatos, & ab ægrotatione liberos, vt ciuitas habeat hæreditationem. Hæc sacra Cornueti à Bante fundati inscriptio, cuius rationem si quis scire voluerit,*

legat noſtras reſolutiones alibi poſt hæc impri- mendas cum aliis.

Aſcatadis anno viij. Cancres victus Hebræorum magica periit in mari, cui apud Aegyptios ſucceſsit Acherres, apud Celtiberos Luſus, apud Celtas Allobrox, & apud Aborigines Italos Romaneſſus filius Romæ primus Saturnus cõſecratus mox obiit cui ſucceſsit filius eius Picus priſcus.

Renouatur igitur orbis, finita profectione cœleſtium quandoquidem ſub idem tempus tot inclinati ſuccedunt Reges, Nam Picus priſcus (et enim iunior extitit vt ſuper Manethionem videbimus) ſuccedit patri Romaneſſo, in Deos Latinos primum relato. Saturnus enim Sagni fuit primus totius Italiæ Saturnus, à quo Italia quondam Saturnia dicta eſt decreto Iani, vt in Saturnalib. author eſt Macrobius. Porrò Allobrox quaſi Allodrox, id eſt, Auſtralis commixtio. Etenim Aramei Allo dicunt commixtionẽ, & dros ſiue Daros auſtrũ, quod Hebræi Darõ dicũt, vt Hieronymus & Talmudiſtæ cõſentiũt. Hinc Aſiodaros ſiue Allodrox quẽ poſteri Allobrox protulerunt, dicitur commixtio verſus auſtrum. Non eſt dubium hunc fuiſſe illum qui in Auſtralem Narbonenſis prouinciæ partem commixtas colonias deduxerit vocatas Allobroges, in quibus coſmographi vrbes illuſtres deſcribunt Viennam, Gebennam, & Auenionem.

Rurſ

A Rursus apud Hispanos Lusus successit Hispanus & non ementitus Græcus, vt in iiii. naturalis historiæ Plinius indicat Varronem sequutus. Ab eo Lusitania nunc Portugalia dicta cultáque fuit, vt nomen ipsum accusat. Iesum Aramei quem Lusum alij vocant saluatorem interpretatur Hieronymus. Eo cognomento, vt arbitror, dignatus est, vel quòd saluberrimam coloniis inuenerit patriam, vel quòd eam ab hostibus eripuerit. Sed quod est graue in Beroso, magum Moysem appellat qui diuina virtute vicit. Sed venia danda est gentilitati. Grauius autem aberrauit Trogus & Iustinus eius abbreuiator, qui in xxxvj. epitomatum libro asserunt fratres Ioseph vendidisse peregrinis mercatoribus, veritos eius excellens ingenium. Eundem à mercatoribus deportatum in Aegyptum solerti ingenio percepisse artes magicas, & ob id ipsi Regi percharum fuisse, filium eiusdem fuisse Moysem, quem paternæ scientiæ hæreditas & pulchritudo commendarent, eundem Moysem cum Hebræis vliginem & scabiem passis ab Aegyptiis pulsum sacra Aegyptiorum furto abstulisse, Aegyptios verò illa armis repetere pergentes maximis imbribus domum redire cōpulsos. Sed hos errores copiose confutabimus in secūda sacra decade super Exodum, Nunc ad Berosum reuertamur, qui ad conditionem Troiani regni pergit atque festinat dicens:

Anno vltimo regis Aſcatadis, Ato donauit Dardanum parte agri Mæonici, & ita regnum Troianum cœpit. Dardanus ſi qua iura in Italiæ regno habebat, reſignauit Turreno filio Atus. A

Colligamus omnia in vnum quæ de his temporibus & populis dicuntur. Dardanus donatur parte agri Mæonici ab Atu Herculeo patre Turrheni. Eodẽ ergo atauo patre Aegyptio Hercule ortum genúſq; habent Atos & Dardanus, quia Atos ex prognatis Herculis & Omphales vnus fuit, & Dardanus item ex eodem Hercule & Araxa genitus eſt, vt in genealogiis explicauimus. Idem ergo genus Herculeũ conſanguineum erat Mæonicum & Tuſcum Vetaloniæ. Quare nõ fit ſanguinis mutatio ſed agri & fortunæ quidẽ, quia Dardanus diu præſtolatus in Samothracia ſpe reuocationis in paternam ſedem Coriti, ea ſpe damnatus, contulit ſe tandem ad conſanguineos Mæones, quos abituros ob penuriã accipiebat. At verò Turreno par & Mæonibus fortuna fuit, quia teste Seruio & Strabone in v. lib. quum paruum & anguſtum imperium ſimúlque regnum non caperet duos fratres Lydum & Turrenum, ſimúlque fame ac ſterilitate premeretur, Ato pater ſorte iactâ è duobus liberis Lydum quidem ſucceſſorem regni retinuit, Turrheno verò maiorem partem populi applicans foras abire iuſsit. Eadem Herodo- B C D E F

tus

A *tus sentit & alij quos contra se producit Dionysius Halicarnasseus in j. lib. Hæc igitur eodem tempore fortunæ fuêre Turrheno & Dardano Herculeis, quæ illos ad commutandas sedes coëgit, Quare Dardanus ius Italici regni Coriti si* B *quod haberet Turrheno resignauit, & Dardanum Ato donauit parte Mæonici agri, quæ Phrygia ab Hispanis Brigis dicta, vt ex superioribus explanatum est. Nam teste Eusebio de temporibus post conditam Dardaniā Phryges* C *Mæonici dicti sunt vsque ad tempora Tantali Regis Mæoniæ, cui suberant Dardanides.*

Turrhenus adnauigans in Italiam Ianigenam à Cybele & Coribanto tanquā ex Herculeis hilari Hospitio exceptus, & ciui D tate Razenua donatus est.

Herodotus & alij quos producit contra se Dionysius Halicarnasseus, scribunt Turrhenū adnauigasse in partem Italiæ, & consedisse ad septentrionalem Tyberis partem, vbi erat Vmbris E *habitatio, & ibi ciuitates Turrhenas ædificasse, vt super Myrsilum diximus. Quare Turrheni sedes in Tyberina solùm Thuscia quærenda est ab Hortano oppido ad fines Aretinorum vbi sunt fontes Tyberis, quia ab his fontibus est Ty-* F *beris septentrionalis oppositus atque finitimus Vmbris, vsque Horte Nárque fluuium Abinde enim vsque in ostia Tyberina nō est perquirenda Turrheni sedes, quia ea portio Tyberina*

neque est borealis neque Vmbros retinet, sed Sabinos & Latinos habet finitimos accolas, & ab orientali in meridianam oram perspectat. Sunt autem in hoc septentrionali Tyberino decem populi vt cernimus, primi quidem Aretini, secundi Trasimeni, quorum capita sunt Cortonia & Perusia. Ergo quod Berosus vocat. Ianigenã Italiam, hanc partem Thusciæ & hos populos septentrionalis Tyberis intelligit ad quã Turrhenus venit, consedit & vrbes ædificauit, & vbi Vmbris prisca erat habitatio, vt Herodotus & alij docent, referente illos Diony. in j. lib. Porrò illum Cybele comi hospitio recepit, nõ modò quia consanguineus erat, vt Berosus indicat, verùm quia (vt existimo) in periculo cernebat filium Bantem ab Aboriginum odio, sperabátque si Turrheno reliquisset Coriti sedem, facile pacem cum Dardano adepturã se, atque in noua Dardania sacerdotium cum filio habituram. Quod & euenit. Proinde illum Turrhenũ Cybele donauit ciuilitate Razenua. Qua verò ciuitate decoratus fuerit Turrhenus, equidẽ Sillius Italicus in octauo libro exprimit, dicẽs: Mæoniæq; decus quondam Vetulonia gentis. Ab initio igitur Veiuzo oppido Cybeles & Coriti sede Mæonia gens decorata & illustrata fuit, ac propterea Vetuloniam Coriti sedem notauit Vergilius, dum dixit, Dardanum profectum fuisse à Turrhena sede Coriti: vbi mira breuitate regiam

Reg

A *Regum Vetuloniam, & duos Reges illam cognominantes, & sibi ex proximo succedentes. Coritum & Turrhenum cognominauit. Ergo quia donauit illum ciuilitate Razenua, vtique Turrheni non in Turrhenum nomen & mores, sed*
B *econtrà Mæones in ciuilitatem noménque ac studia Razenua transiuere: & Razenui cum aliis cognominati fuerunt vt author est Dionysius in primo libro.*

Ipse Turrhenus multa Mœonica orna-
C mēta proferens, dedit. Coribāthus verò & Cybeles ornata Dynastia duodecim Ducū Duodecim populorum qui essent ex Ianigenis, ipsi in Phrygiam se contulerunt.

Quæ ornamenta Turrhenus protulerit, quæ
D *esset & qualis dynastia siue potentatus duodecim Ducum & Lucumonum, quia res prolixa est narratu, ob id remittimus lectores ad. q. Annias. Sciendum est Cybelem esse commune nomē Babylonicum ad matres Deorum & Vestas.*
E *Cy enim illi matrem, Belem verò & Belum Deum & Deam vocant. Dicitur autē Cybele & deorum mater à multis, puta genitura, nutritione, principatu, doctrina, & additione. Ex his aliis & aliis temporibus, quinque Cybeles com-*
F *pertas habemus. Prima omnium fuit Titea Vesta vxor Iani, quæ ex Iano genuit & curauit Deos, homines, sacra, & eorum ritum, potissimè ignem perpetuū, vt exposuimus in duobus præ-*

mißis libris. Secunda fuit filia huius, cui nomen fuit Regina, quæ ſola nutritione dicta eſt magna Deorũ mater, quia in gratiam Titeæ matris educauit Titanas, vt Diodorus in quarto libro author eſt. Et hæ duæ fuerunt primæ omnium Cybeles Veſtæ, in primo generis humani ortu poſt diluuiũ, vt ex præmißis probatum eſt. Rurſus fuit tertia vxor Iaſij Tuſci Herculei Veiuza. ſuſceptrix magnæ. Cæteris in ſuis inceptus, cui proprium nomen fuit Tyle, & cognomen à principatu Ypitis filia Sypi Regis Veiuzi, vt eius triumphalis Etruſca inſcriptio conuincit, quæ fermè centenaria ad Dardanum in Phrygiam pergens, vecta vt aiunt leonibus, ad eſt, Herculeis comitata Veiuzis, facta eſt Regina prima antiſtéſq; ac doctrix ſacrorũ in Phrygia, Cybelis ſiue crepitaculis Tuſcis ſacra Tuſca celebrans & quidem caſtißimè. Nam puerum Atum, quem ad ſacra nutriebat, in libidinem cum nympha perlapſum, ſeipſum caſtrare coëgit, nec voluit ſua ſacra fieri, niſi à caſtis & ex toto exſectis, vt omnes de illius ſacerdotibus ſcribunt. Fuit & quarta Cybele Phrygia poſt hanc multis ætatibus nata, & huic contraria meretrix, quæ puella primum à Phryge Marſia adamata, paulóque poſt ab Atu cognomento Papa impregnata, & illo à parentibus obtruncato cum Marſia fugiens ad Dionyſium poſtremum in Nyſam vrbem paulò ante Argonautas, vt Eu-

ſebius

A *sebius notat de temporibus quibus Nysam cœpit Dionysius, ibique ab Apolline iterum prostituta fuit, cum quo reuersa in Phrygiam, sepeliuit Papam suum, & adiecit in sacris scuta sonantia, & meretricios luctus & querimonias, vt*
B *patet ex eius vita in quarto libro Diodori. Vltima fuit Cybeles vxor Iasij Samothracis in nuptiis Armoniæ, quam Cadmus superinducens Priscæ vxori circa tempora Argonautica, certamen passus est ab eadem vxore, vt Palephatus*
C *scribit, & Eusebius notat, paulo ante Argonautas. Ex harum æquiuocatione Græci amplissimam mentiendi occasionem habentes quicquid de aliis dicitur, huic vni tribuunt, vt patet in sexto libro Diodori, & primo Dionysij: qui ab*
D *hac Cybele & illius cognato Dardano Samothrace Dardaniam conditam et sacra Phrygia instituta splendide mentiuntur, cum iam Dardania condita, & sacra instituta fermè ducentis annis ante has nuptias inueniantur in Euse-*
E *bio, & Spinga, & Palephato, & aliis Græcis probatis chronographis. Tandem Berosus finem suo operi impositurus, ita loquitur:*

Porrò etiam sub Ascatade apud Aegyptios fuêre Reges Cherres & Armeus qui
F cognominatus est Danaus, & Ramesses cognomento Aegyptus. Itaque qui Reges & tempora tradũtur à nostris de primoribus regnis orbis à Iani diluuio primo vsque ad

Dar

Dardaniæ regnum conditum, his nostris breuissimis annotationibus sint hactenus dicta.

Patet ex hoc vltimo, cur Berosus Atheniensibus hoc opus solum vsque ad Dardaniam conditam protulerit. Quia videlicet ante Dardaniam conditam tempora Græcis ignota erant. Porrò tempora quæ ab Aegyptiis sæpe ferebantur, erant confusa Aegyptiis ante Dardaniam conditam, quippe quia sæpe menstruo pro anno vtebantur, aliquando autem bimestri, nonnunquam verò trimestri, vt Diodorus in primo & secundo lib. significat. Porrò Aegyptii sub Danao & Aegypto annis solaribus sunt vsi, quemadmodum Scythæ, Chaldæi, Hebræi, & Etrusci semper sunt vsi, edocti à Cælo annum ad cursum solis & xij. menses ad motum lunæ, vt Diodorus in iiij. lib. & Berosus in præmissis asserunt. Quare ex Chaldæis cæteris temporibus Athenienses cum erudiuisset, eosdem sub Dardania condita remittit ad Aegyptios à quibus etiam & deos & sacra furati sunt teste Herodoto in 2. lib. Vnde & Aegyptius Manethon annis solaribus vtitur, post Dardaniam conditam, vt in eius supplemento atque Eusebio constat, de quibus commentaria sequentia cõscripsimus.

*

MAN

A MANETHONIS SVPPLEMENTA AD BEROSVM, CVM COMMENTARIIS

B ANNII.

*

MAnethon ſacerdos Aegyptius hiſtoricus, vt Euſebius dicit de tẽporibus Argi quarti Regis Argiuorum, cuius tem-
C pora in Dynaſtis idem Euſebius ſequitur, quanquam in pluribus deficit in annis & geſtis Latinis quæ ad Latinã correctionem reduximus in Chronographia Etruſca, hic à Ioſepho producitur in multis pro teſte
D tam cõtra Appionem Grammaticũ, quàm in primo de antiquitate Iudaica.

Beroſus.

BEroſus inter Chaldæos hiſtoricos probatior, deflorauit breuiſsimis annota-
E tionibus omnia Chaldaica, de potioribus regnis orbis à diluuio maximo quod Deorum maiores ſcribunt fuiſſe ante Ninum, vſque ad præcipuum regnum Troiæ cõditum. Nos quoque vbi ipſe reliquit proſe-
F quamur ea, quæ nobis ex noſtris hiſtoricis vel eorum relationibus conſequuti ſumus, per noſtros Aegyptios Reges progrediendo, vt ipſe egit ſub Aſsiriis.

Post Chaldæos historicos sequuntur Aegy- A
ptij scriptores. Cui est argumento, quòd Aegyptij à suis non potuerunt tempora ante Ninum cognoscere, neque de diluuio maximo notitiam assecuti sunt, nisi ex Chaldæa priore historia. Vnde arbitrati sunt Aegyptij se fuisse ab initio & primos in orbe genitos, vt Diodorus in primo libr. & Trogus atque Iustinus in ij. significant. Quare non iniuria dixit Manetho diluuium maximum à priscis Chaldæis memoria proditum fuisse, non à suis maioribus. Quod ta- C
men se id credere insinuat, dum de veritate Berosum collaudat, asserens illum non probatum modo, sed probatissimum inter Chaldæos historicos. Verum quoniam & ipsi Aegyptij per cla[illegible] orbis regna colonias multas miserunt sub Osiri- D
de & aliis Regibus, vt Diodo. in j. narrat, id [illegible] memoria seruarunt, & quibus temporibus & Regibus propagati fuerunt in posterum, idcirco etiam suas annotationes probatas veracissimasque esse commemorat, dum eas non per opinio- E
nem, vt solent Græci, sed per certissimas scriptas vetustas historias, & successiuas scribentium Aegyptiorum relationes sese scripturum promittit, progrediendo per Aegyptiorum Reges & tempora, æque ac Berosus per suos Assy- F
rios progressus est. Et hæc est proœmij Manethonis commentarium.

Seq

A *Sequitur Liber.*

AEgyptus, eiecto fratre Danao, regnauit annis sexaginta octo. Ab eo Aegyptus nomen accepit. Pharaones pro dignitate dicebantur. Anno huius quinto re-
B gnauit Amyntes annis quadragintaquinque. Anno sexto regnauit Dardanus annis sexagintaquatuor. Decimo anno Danaus Argis, annis quinquaginta.

Manethon ad Aegyptios Reges conuersus,
C *ab Aegypto Rege nomen vltimū accepit. Nam teste Diodo. Siculo in j. lib. prius Oceana & Nilea, postq; Aëria dicebatur, vt meminit Eusebius de huius Aegypti temporibus. Quinetiam ab Osiris nomine & cognomine Osiriana ab Ae-*
D *gyptiis, & Mizreia ab Hebræis, teste Moyse, dicta fuit. Hic Aegyptus frater fuit Danai cognomento Armei, vt scribit. Eusebius. Qui quū regnasset quinque annis pulsus est à fratre Aegypto. Causa verò ab historicis enarratur, quæ quia*
E *celebrata etiam apud poëtas est, idcirco ab ea supersedimus. De Pharaonis vocabulo, idē Euseb. paulò superius de Regis Aegyptij Amenophis temporibus sic habet: Ex libris Manethonis sacerdotis Aegyptiorum legimus hæc verba: Ae-*
F *gyptiorū Reges omnes tunc Pharaones dicebātur, non hoc proprium habentes nomen, sed pro dignitate Reges tunc vtebātur hoc nomine, sicut & apud nos Imperatores Augusti appellantur.*

Hab

Habebat ergo vnusquisque Pharao proprium A
nomen. Hæc Manethon ex hoc intelligimus hunc Manethonem fuisse Augustorum temporibus, & donatum ob literas ciuitate donatum se Romanum accolam, quia scribit dicens: Sicut apud nos Imperatores Augusti dicuntur, ac propterea cùm de aliis, tum præcipuè de antiquis Italiæ regibus potuisse scribere non minus verè quàm Berosus. Cui etiam facit argumentum, quòd Dinastias Aegyptias & Reges scripsit
fermè vsque ad ea tempora. De Amynte Assy- C
riorum Rege & illius temporibus, Manethoni consentit Eusebius, similitérque de Dardano & Danao. Quare coætanei fuerant Dardanus, Danaus & Aegyptius, & secundus Arcas fi-
lius Iouis ex Callistone, à quo secundo in Pelo- D
ponesso Arcadiæ nomen fuit. Nam obliteratum fuit priscũ ab Arcadio nomen, & Pelasgia ab accolis dicta est. Arcas verò iunior in ditionem redactis Pelasgis, regionem eorum Arcadiam
nuncupauit, anno primo Aegypti huius cui co- E
gnomentum fuit Ramesses, vt author est Eusebius. Pharao Aegyptia lingua ferus & ferocia plenus dicitur, teste diuo Hieronymo, quẽ Etrusca lingua Eth, Græca verò Trossolum & Tro-
matoreum dicimus. Quibus nominibus Mæones F
appellarunt Vetulonienses, vt in præcedentibus exposuimus multis locis.

Anno decimooctauo huius regnauit

Tur

A Turrhenus apud Ianigenas, annis LI. Anno trigeſimotertio in Creta regnauit Aſterius. Anno eiuſdem XXXV. apud Celtas Romus, à quo Romandui. Et biennnio poſt, apud Aborigines Faunus Priſcus. Apud
B Athenienſes Pandion. Anno quinquageſimo apud Aſſyrios Belochus iunior, & anno LXVII. apud Aborigines imperabat Amnus Faunigena.

Exiſtimant quidam hunc Aſterium Cre-
C *tenſem fuiſſe Iouem illorum cantatiſſimum. Nam Apteras, qui & Saturnus Cretenſis, regnauit annis quinquagintatribus. Exorſus anno quarto Cranai regis Athenienſis, vſque ad annum trigeſimumſextum Erichthonij Athe-*
D *nienſis, quo illi Apteritæ ſucceſſit in Creta filius eius Aſterius, vt computant Chronographi Græci, quos ſequitur Euſebius de temporibus. Quare, quia Saturno Cretenſi, quem Græci fingunt eunuchaſſe Cælum patrem & fuga-*
E *tum à Ioue ſucceſſore, conſequens eſt, vt nomen proprium Iouis magni Cretenſis fuerit Aſterius, perinde ac Saturni patris Apterites. De Romo verò nil aliud compertum mihi eſt, quàm quod hoc loci Manethon exponit. Nam in Pto-*
F *lemæo legimus Romandiſſos in Gallia Belgica, & in decurſu Rhodani ſub Vienna oppida Romonum & Romam, quam poſtea per interpretationem dicũt Valentiam. Turrhenum verò*

nostram authorem Turrheni nominis fuisse Regum Aboriginũ Fauni, & eius filij Amni temporibus Latini historici produnt, quos secutus Sillius Italicus in quinto libro asserit, lacum Perusinum fuisse regnatum Amno Faunigena, cuius filiam Nympham Agillam Turrhenus locari vxorem filio suo Trasimeno expostulabat, à quo Trasimenus lacus nomen accepit. Dicit autem priscum Faunum patrem Amni, quia fuit alius iunior paulò ante Aeneæ aduentum in Italiã, vt ex historicis patet, & ex Eusebio de temporibus, atque isto Manethone, & nos locis suis exponemus. Horum nominũ pluralitate, imo æquiuocatione quidam capti, & ipsi aberrant, & caliginem in historiis ante oculos ingerunt, & alios aberrare compellunt. Quare summopere cautos esse oportet ab æquiuocatione nominum atque indigestione temporũ, qui veraces historias adipisci voluerint. De temporibus verò Pandionis & Belochi iunioris, eadem scribunt Manethon & Eusebius de temporibus hoc adiecto, quòd anno quinquagesimo dicti Aegypti Regis quidam asserũt venisse primũ Cadmum valde adolescentulum, priscum, ex cuius filia Semele natus est Dionysius liber pater. Nã qui ex Samothracia fuit Cadmus, diu post extitit, vt Eusebius scribit, & nos super Xenophontem & Archilochum & alios exposuimus.

Secundus post hunc Pharao Menophis imper

A imperat apud Aegyptios, annis quadragin-
ta. Cuius secundo anno apud Troianos re-
gnat Erichthonius, annis XLVI. Tarchon
priscus apud Razenuos Ianigenas, qui nũc
dicũtur Turrheni & Tusci, ob Turrhenum
B & peritiam diuinorum, quæ à Iano didi-
cerunt, regnat annis vndecim. Apud Cel-
tãs Paris. Apud Celtiberos Testa Libyus
Triton.

De temporibus Menophis & Erichthonij
C *Troiani conuenit inter Eusebium & Manetho-*
nem. Sed tu emendatius narrãtem lege Archi-
lochi epithetum de temporibus. Verum autem di-
cit, quòd genuit Erichthoniũ Dardanus ex Ba-
thea filia Teucri, vt historici tradunt, & Dio-
D *dorus in quinto libro scribit. Nam vt historici*
perhibent, & Eusebius de tẽporibus refert, quar-
tus Atheniensium Rex dictus est Erichthonius.
Eodem nomine dictus est Erichthonius Vulcani
& Mineruæ filius, & eisdem temporibus fuit,
E *& ab Homero Erichtheus nuncupatur. Fuit &*
Erichtheus sextus Rex Atheniensium, filius
Pandionis, & pater Cecropis iunioris vij. Athe-
niensium Regis. Huius Erichthei filia fuit Ori-
thyia, quã Astrei filius Boreas Thrax rapuit.
F *Quare caue, quia æquiuocũ est Erychtheus siue*
Erichthonius, sicut & Tarchõ, quoniã tres fuẽre
Tarchontes. Primus, filius fuit nostri Turrheni
circa Dardaniã conditam, cui Turrhenus pater

condendarum duodecim vrbium ministerium delegauit, vt Strabo in quinto, cum cæteris scriptoribus asserit. Alius Tarchon fuit Rex Vetuloniæ, post primum annis fermè centum octoginta, videlicet ætate Euādri & Herculis Græci. Nam teste Solino ad hunc Tarchontem legatus missus est Caccus, quem sub Euandro peremit Hercules. Tertius successit Mezentio post crematam Troiam, ad quem Aeneas veniens classem, atque milites contra Turnum & Mezentium procurauit, vt author est Vergilius in decimo Aeneid. Ob hanc rem Manethon hunc appellauit priscum, de hisq; tribus etiam memoriam agit idem Manethon. Porrò quòd Turrheni à Turrheno dicti sunt, non cum verioribus scriptoribus tenet. Quòd verò ob peritiam diuinorum, & à sacrifico ritu à Græcis Tusci dicti sunt, Plinius in tertio naturalis historiæ, & alij consentiunt. Adiicit autem Berosus & Festus, quòd à Tusco Herculis filio Tusci primum dicti sunt. Verum satis distat an per ypsilon Græcum scribas Tyscos, an per u Latinum vel o Tuscos vel Toscos, vt idem Festus insinuat, & nos in Anniis quæstionibus satis explicauimus. Rursus Paris apud Celtas regnauit, inquit, sub Menophi, & apud Celtiberos Testa. Parisdem eum fuisse, qui Parisios populos in Lugdunensi Gallia condiderit, nulli dubium esse potest: quorum metropolis ad hanc ætatem Parisius dicitur

A *citur, supremarum omnium disciplinarum gymnasiis, & beati Aquinatis nostri Thomæ studiis & scholis inclyta. Horum populorum Ptole. & plures alij in Geogra. non obliuiscuntur, quorum hac ætate prima est Parisius: inde omnes*
B *qui continentur in longitudine quidem ab oppido nunc dicto Thedes vsque ad Corpheum, in latitudine verò à Poysso vsque Barum proximum vni ex ramis amnis Sequanæ. Testa verò Libyus, Triton Mineruæ Palatuæ compatriota*
C *proximusq; Numidiæ, id verũ esse coarguit, quod M. Varro & Plin. in tertio natural. hist. scribit, etiam ex Pœnis Aphricaq; Hispanos habuisse originem. Ab eo positos fuisse Contestanos finitimos Beticæ, vt author est Ptolemæus, ipsum*
D *nomen accusat. Horum populi, nimirum si militia valent, quandoquidem ex Tritonide Mineruaq; militiæ principe ortum habuere.*

Anno septimo eiusdem apud Assyrios regnat Belopares, & Minos regnat in Cre-
E ta. Anno vero xix. Athenis regnat Erichtheus. Anno trigesimoquinto eius apud Tuscos annis quindecim regnat Abas, à quo positi sunt Abij Tusci: & anno eiusdẽ trigesimotertio Argis regnat Abas Argus.

F *Duos fuisse Minoas legimus, quorũ Priscus hic est, quem Manethon anno septimo Menophis ait iniisse Cretense regnum. Eusebius verò anno viij. Hic Priscus Minos fuit filius Xan-*

ti Cretensium regis, vt periti Græci scriptores conscribunt, qui cum Sarpedone Prisco fratre de regno dissentiens, illum fugauit & Cretam obtinuit. Post hunc annis viginti quatuor supra centum fuit Iuppiter Cretensis, qui teste Eusebio eo anno rapuit Europam Agenoris filiã: & ex ea, & omnes historici & poëtæ asserunt, genuit Minoëm iuniorem eodem anno. Qui, vt idem Eusebius de temporibus notat, anno trigesimo octauo ætatis suæ vlturus mortem Androgei mare obtinuit, & Atheniensiũ Regem & Thesei patrẽ Aegeum ditioni parere coëgit, Laomedontis anno nono. Cæterùm de temporibus Beloparis & Erichthei & Abantis Argiui, discrimen nõ est inter Manethonem atq; Eusebium. Fuit autem Abantis Argi neptis ex Iasio filio Atalanta venatrix, quã ardenter Meleager adamauit, vt omnes Græci & Latini scriptores referunt. At Abas Tuscus is fuit, teste Manethone, qui Tuscos Abantes populos fundauit circa maritimam oram à Grauiscis vsq; ad oppidũ quod ad hanc ætatem Cap Abium vernacula lingua, Latina verò caput Abanthum dicimus. Ex his maritimis Aeneæ ducem vnum classis aßignauit Larthes Targon, qui Abas toruus à Vergilio dicitur decimo Aeneidos. Abas tamẽ à patria toruus verò nomine, non crudelitate dictus est.

Anno trigesimo Menophis Cadmus & Phœnix à mari rubro profecti, apud Sidonem

A nem regnauerunt. Post septennium Cadmus docuit rudem Græciam, & regnauit Thebis. Apud Assyrios regnauit Lamprides, & vltimo eius anno Zetus & Amphion expulerunt Cadmum:

B *Græci qui omnia ex opinione, vt libuit, de temporibus & genealogiis audacter mentiti fuerunt, nihil certi afferentes, vt author est Iosephus contra Appionem Grammaticum, & Eusebius de temporibus primæ Olympiadis, & alij* C *clarissimi scriptores, etiam & æquiuocatione nominum sæpe capti sunt. Plures enim fuêre Cadmi, vt Xenophon tradit, plures Phœnices, plures Zeti, plures Amphiones, aliis & aliis temporibus sibi mutuò succedentes. Quo fit vt* D *tanquam ritu distincta, & à se mutuo longè remota tempora tribuant. Sed qui fuerunt hi qui à mari rubro discesserunt, & qua ætate, soli Manethoni tanquam qui patrias historias nouerit, & authori de rebus Aegyptiis* E *certissimo, haud dubie credendum est: Fuêre Phœnix & Cadmus primi Syria oriundi. Phœnix natu maior, vigesimoprimo anno in Sidone regnauit, & à se primus regionem Phœniciam de vetusto more nuncupauit, quum antea Ca-* F *naan diceretur, & fuit pater Agenoris Syri non Aegyptij, vt historici graues asserunt. Horum æquiuocatione quidam illusi ascripserunt eos esse, qui à Thebis Aegypti profecti sunt, vt pro*

cis notat Eusebius de temporibus Dardani,sed s falsum esse constat, quod & Manethon Aegyptius patriæ historiæ scientissimus his aduer- tur, & Phœnix Aegyptius filius fuit Agenoris non pater, & Aegypto nõ Syria oriundus. Fuerunt alij fratres Cadmus & Phœnix Græci, fermè annis lxxx. ante Troianum excidium, filij Amyntoris. Phœnix adolescens, teste Homero in octauo Iliados, cum suggestione matris fuisset congressus patris Amyntoris pellici, & pater id persensisset, ad alium adolescentem Regem Peleum Achillis postea patrem Phœnix diffugit patris iram. Peleus illum benignissimè susceptũ, & vnicè dilectum militiæ ducem creauit, qui Peleo referens vt potuit paria, Dolopes illi atque plures populos subiecit. Quinetiã longè post Peleo natum Achillem, vt filium Phœnix aluit atque nutriuit. Hæc de filio Amyntoris Phœnice Homerus retulit. At de illius fratre Cadmo, qui Armoniam sororem Dardani & Iasij Samothracis vxori primæ superinduxit, Spinga & Palæphatus scribunt, & Eusebius refert fuisse nõ minus triennio ante regnum Laomedontis patris Priami, quum vxor prima ob zelotypiam Armoniæ recedens à Cadmo illi certamen intulit, vt etiam Xenophon & plures retulerũt. Quare Samothraces, vt reliqui Græci, falsò aiunt hunc Cadmum fuisse filium Agenoris Aegyptij, cuius cognatus fuit Dardanus

Dardan

A *Dardaniæ conditor. Nam ante hunc annũ condita erat Dardania non minus annis vno & viginti supra ducentos: neque hac ætate alius Cadmus & Phœnix inueniatur, quàm Amyntoris non Agenoris Aegyptij filij. Itaque, teste*
B *Manethone, in Syros & Græcos Cadmum & Phœnicem, fuerũt Aegyptij Agenoris filij Cadmus & Phœnix, qui à mari rubro iussu patris profecti, alter apud Sidonẽ Phœnix, alter apud Græciæ Thebas regnauit anno xxxvij. Ameno-*
C *phis, tertioq; post anno pulsus fuit, vt tam Manethon quàm Eusebius de temporibus scribunt. Quare raptus Europæ paulò ante hunc annum obtigit, & non post exactos nonaginta annos, vt Eusebius de temporibus pro Græca incerta*
D *historia notat.*

Post Menophim cœpta est Dynastia Larthum, vt in Italia: quæ Dynastia durauit annis solaribus CXCIIII. Horum Larthum in Aegypto primus fuit Zetus, qui regna-
E uit annis LV. Cuius anno octauo in Dardania regnauit Tros, in Tuscia verò anno huius trigesimotertio regnauit annis trigintaocto Veibennus ex familia Veituloniæ.

Hoc nomen Larthes non propriũ est, sed com-
F *mune dignitatis vocabulum, sicut Augustus & Pharao. In triumphalibus Etruscis inuenimus per aspirationem scriptum, Larth & Larthi. Erant enim in Dynastia siue potentatu Etru-*

riæ xij. Lucumones in Vetulonia residentes xv. A
Reges, quibus vnus præerat, vt Seruius auctor
est super octauum Aeneid. Hic supremus Larth
vocabulo Etrusco, id est, Regum maximus dice-
batur, non solum quia cæteris præerat, verum
etiam quia anniuersariæ cæteris duodecim re- B
uocatis, ipse per vitam totam perseuerabat. Hoc
pacto potentatus & Dynastia plurium Regum
in Aegypto cœpit, quibus primus præfuit Zetus
Larthes. Non hic Zetus fuit qui pepulit Cad-
mũ, vt supra retulit. Nam iste fuit Aegyptius, C
ille verò Græcus. De horũ temporibus Eusebius
& Manethon paria sentiunt. Tros iste fuit fi-
lius Erichthonij & nepos Dardani, qui in Dar
dania partem vrbis maximam fundauit, atque
à se Troiam dixit, vt Eusebius de temporibus & D
cæteri conscribunt, sed de alio Larthe Magno,
ex tẽporibus tam Larthum Tusciæ quàm Dar-
daniæ, in temporibus Archilochi, & historiæ
Etruscæ supprimit Berosus, vt qui nouitius hi-
storicus & externus. Nomen verò Veibennum, E
quod Vibennus à Latinis Vibennum per synæ-
resim in 3. Varronis de lingua Latina scriptum
reperio, sicut & Veiturgiã & Veiterbũ per synæ-
resim dicimus Viturgiam & Viterbũ, profectò
Etruscum est nomen quod solum Vetuloniatibus F
conuenit. Nam Ben filius apud orientales, atque
Arameos, & Hebræos filius dicitur. Hinc Vei-
bennus siue Vebennus Veiorum filius & concius
dicitur

A *dicitur. Verum ſæpe nomen commune gentis, die*
luſtrico tanquam proprium vni imponitur, vt
Romanus, Florentinus, Senenſis. Ita pari forma
quum omnes VeiuZi ſiue Vetuloni ſint Vibenni,
huic tamen proprium fuit nomen, qui poſt A-
B *bantem Larthem regnauit annis tot, quot in*
Chronographia emendata Etruſca poſuimus.

Primo quoq; anno Zeti regnauit apud
Celtas Lemannus, & trigeſimo ſecũdo an-
no apud Aborigines Mars Italus cognomẽ
C to Ianus iunior, Anno eiuſdem trigeſimo-
quinto apud Celtiberos Romus regnauit.

Lemannus iſte nõ dubium eſt quin is fuerit,
qui Lemannos poſuit & à ſe nominauit ſimul cũ
lacu Lemanno in prouincia Narbonenſi, quem
D *Luxanæ locum hodie incolæ nuncupant, quem*
Rhodanus ad pontem vrbis Gebennæ effluit. Idẽ
enim Rhodanus prius in lacum influit quàm ef-
fluat. De Marte Italo cognomento Iano iunio-
re hæc comperio. Euſebius de temporibus Aeneæ
E *ſic ſcribit. Ante inquit, Aeneam Ianus, Satur-*
nus, Picus, Faunus, & Latinus in Italia regna
uerunt annis circiter C L. *Cur verò circiter di-*
cat, profectò quia id non potuit habere ex certo
Latinæ hiſtoriæ. Nam plus annis xij. cœpit di-
F *ctus Ianus. Quod profectò ita patet. A trigeſimo*
ſecundo Zeti ad excidium Troiæ, circa cuius tẽ-
pora ad Latiũ venit Aeneas, ſupputantur ab eo-
dẽ Euſebio anni duo & ſexaginta ſupra centũ.

At

At Ianus iunior Latinus, cœpit Aboriginibus A
imperare anno trigesimosecundo Zeti, vt Ma-
nethon asserit. Quare xij. annis amplius quàm
centũ & quinquaginta cœpit. Quia verò alij mi
nus duodecim cœpisse scribunt, idcirco Eusebius
chronographus optimus, ne cui detraheret, aut B
certũ tempus quod incertũ erat exprimeret, me-
dium inter hæc tẽpus & cum vocabulo circiter
tradidit, dicẽs: Regnauerũt in Italia annis cir-
citer centũ quinquaginta. Cæterùm Italiã Ty-
berinam & Latiũ hoc loci accepit ab historicis, C
quoniam vt ex omnibus constat in tota Italia
Larthes Turrheni imperabant, in Latio verò
supradicti Latini subreguli Ianus Iunior, Sa-
turnus iunior, Picus iunior, Faunus iunior, &
Latinus. Quòd verò hic Latij subregulus cogno D
mẽto Ianus fuerit Latinus Mars ex primo lib.
Diony. Halicarnassei cõuincitur, qui sic ex La-
tina histor. scribẽs: Cõtigit, inquit, eo tẽpore quo
venit Euãder, esse Regẽ aboriginũ Faunũ, prone
potẽ (vt aiũt) Martis, quẽ vt geniũ quendã siue E
indigetem, sacrificiis atque carminibus colunt
Romani. Pronepos autẽ ad proauũ refertur, quo
niã relatiua sunt. Porrò Ianus Iunior, vt Ma-
nethon & Eusebius numerãt, proauus fuit hu-
ius Fauni, vt patet numerãdo à Fauno filio per F
Picũ patrẽ, Saturnũ auum, & Ianum proauũ.
Quare idem fuit Mars Latinus & Ianus iu-
nior, vt Manethõ tradit. Ergo æquiuocatio Iani

&

A & temporũ ignoratio multos in his Latinos decepit. Nam si Tuscorum vetustas tãta est, simul & illorum Deorum & legum antiquitas, vt nullis hominum legibus, Diis, & moribus conueniant, vt probatiores Græci conscribunt, & Dio
B nysius Halicarnasseus in primo retulit: porrò antiquissimas leges atq; primos Deos, arasq;, & religionẽ cana fides Ianusq; dedit, consequens necessario est, vt hic, Ianus iunior nullas religiones docuerit, nec fuerit Priscus ille qui est pater o-
C mnium Deorum, qui nouitius inuenitur, paulo minus centum septuaginta annis ante Aeneam, & cuius ætate Turrheni florebant Ianigena lege, religione, studio, literis, & philosophia. Nunc de Romo apud Celtiberos Rege dicendũ est. Ro-
D mus hic fuit, qui nõ procul Sagunto Romam in littore constituit, à posterioribus Romanis per interpretationẽ Valentiam nuncupatã. Nam Romus dicitur valens & robustus fermè ab omni lingua & historico. Quare per interpretationẽ
E & locũ à cõiugatis. si Romus valẽs est, & itẽ valens Romus, necessario cõsequẽs est, vt Roma sit Valentia, & Valentia Roma. Cui argumento est Solinus, qui in principio scribens: Romæ, inquit, vocabulũ primò ab Euandro datũ, quũ oppidum
F ibi offendisset quod Valentiam dicebat Latina iuuentus, quod Arcades habitantes, seruata nominis interpretatione Romã dixerũt. Hæc Solinus. Verum quod dicit, vocabulum Roma pri-

mo

rhenos regnat Oſcus,cuius inſigne fuit ſer A
pens. Hic ex Vetulonia multas colonias ſe
minauit,apud quam erat oriundus magna
familia.

Inter omnes latinos authores hæc cõueniunt. Primum quidem quia Cæculus Prænestinæ cõ- B
ditor vrbis,fuit Aboriginum Rex in Latio.Idẽ fuit Martis Latini filius. At verò qui Marti patri ſucceſsit in Latio, fuit cognominatus Saturnus vt ſupra demonſtrauimus.Quare Cæculus Rex Martis Latini filius cognominatus C
fuit Saturnus.Ergo tres fuêre in Italia Saturni. Primus fuit Sabatius,qui fugiens arma Iouis Nini,ad Ianum priſcum,exceptus fuit ab eo, & participata potentia illum illuſtrauit. Hic fuit pater Sabinorum & Samnitium vt ſæpe D
oſtendimus.Alius fuit filius Romæ Romaneſſus nepos Itali, qui primus Aboriginum Saturnus creatus eſt,vt in eiſdem oſtendimus.Tertius fuit Cæculus filius Iani iunioris, nominati Martis,vt nunc explanauimus. Primus fuit E
priſcis aureis ſeculis. Secundus tempore Iaſij. tertius tempore Ranſis Aegyptij, & Oſci Vetulonienſis,vt ex his patet. Oſcus verò Etruſcum nomen eſt, à venenoſo & terrifico ſerpente dictum, quem ad hanc ætatem Etruſci Oſcorzo- F
nem dicimus. Quare rectius dicit Manethon Oſcum & Oſcos ab inſigni principis ſerpente dictos,quàm Seruius ſuper ſeptimum Aeneidos,

dicens

A dicens Oſcos dici vbi plurimi abundant ſerpen-
tes. Profecto & ab inſigni duces vetuſti appel-
lari ſolebant, ceu Macedon à lupo, & Anubis
à Cane, vt in primo libro Diodorus eſt author.
Nam Aegyptia lingua Macedon lupus, Anu-
B bis verò canis dicitur. Quinetiam & Iuppiter
in Aquilam, & taurum, & aureum impluuium
verſus à fabuloſis Græcis fingitur, quòd ad ra-
ptum ſtuprúmque Ganimedis, Europæq́; , ac Da-
naes vſus ſit inſigni Aquila, & tauro, & corru
C ptore auro. Hic Oſcus Vetulonieñſis adeptus Im-
perium Italiæ, plurimas colonias dedit, vt ait
Manethon, & à ſe Oſcas & Volſcas, quaſi Vo-
loſcas, id eſt, cõſulares Oſcas cognominauit, qua-
rum Volſci in Latio primi fuiſſe conditi appa-
D rent, quòd vocabulo Turrheno eos Volſcos, id eſt,
priſcos Oſcos (Oſci enim fuerunt Capuani) ap-
pellauit, quos Vergilius adducit ſexto Aeneidos
illo verſiculo: Oſcorúmque manus. Quo loci Ser-
uius ita ſcribens: Capuenſes (inquit) dicit, qui
E ante Oſci dicti ſunt. Teſte eodem Seruio etiam
ſuper decimo Aeneidos, conſtat Capuam à Tu-
ſcis conditam fuiſſe, viſo falconis augurio, qui
Tuſca lingua capis dicitur. Et ſubdit. Tuſcos au-
tem omnem pene Italiam ſubiugaſſe manife-
F ſtum eſt. Vulturnum verò poſt dictam fuiſſe, &
à campis Capuam Liuius author eſt in quarto
ab vrbe condita, dicens Vulturnum Etruſco-
rum vrbem, quæ nunc Capua eſt, cepere Samni-

tes. Eodem loci ait Capuam esse dictam à campestribus locis in quibus sita. Reassumpsisse quoque Capuæ nomen à Troiano duce Capy, equidem Vergilius insinuat libro decimo Aeneidos vbi ait: Et Capys, hinc nomen Capuanæ dicitur vrbi. Vnde & Dardanos colonos illam habere dixit Lucanus in secundo cum ait: Mœnia Dardanij tenuit Capuana coloni. A B

Anno eius xiij. Ilus regnauit apud Troianos LII. annis, & Palatuus apud Celtiberos, apud Celtas Galathes iunior qui vicit Sarmatas, & condidit Galathas Asiæ. C

Tempora in Manethone inemendata, in Archilocho & nostra Chronographia reperies. Ceterùm nouimus ex præcedentibus quum varia origine Reges Hispaniam regerent, eorum caput originis nominari, quorum vltimus fuit Testa Libyus Triton, qui apud Carthagineam prouinciam regnauit. Quare cùm non alij sed illius posteri à Carthaginea in Valentiam, prorogassent imperium, consequens est, vt Valentia ab eius filio Romo fuerit nominata. Argumento quoque est, quòd circa ea loca filius Romi Palatuus, populos à se dictos Palatuos fundauit, quos & Ptolemæus supra Valentiam describit ad montes vicinos. Galathes verò iunior à quo deuicti sunt Sarmatæ & Asiani, etiam à patre suo Olbio innumeras colonias denominauit, in Gallia, Sardinia, Sarmatia magna. Asia & D E F

A *Cilicia, vt in Ptolemæo & geographis nomina descripta Olbia perseuerant. De victoria verò atque fortitudine exercitus huius, quibus omnē Sarmatiam & Asiæ magnam partem ditioni parere coëgit, Diodorus Siculus amplè in sexto*
B *libro prosequutus est. Cæterum de Ilo id constat, eum fuisse à quo Ilium in Troia fuerit conditum, & cuius fratrem Ganymedem Iuppiter rapuit in aquilam versus vt fabulantur Græci, tametsi eorum Chronographus Eusebius de tem-*
C *poribus mendaces illos ostendat ex temporibus patris eorum dicens: Ob raptum Ganymedis Trois patris. Ganymedis & Tantali raptoris bellum exortum est, vt scribit Phander Poëta: Frustra igitur Iouis famula, & raptrix: Aqui-*
D *la cōfingitur. Hæc Eusebius de temporibus Trois & Tantali.*

Anno eiusdem quadragesimoseptimo Picus iunior fit Rex Aboriginibus, & apud Tuscos regnat Tarchon secundus, annis
E quadragintaquatuor. Post Picum anno penultimo Rauisis apud Celtas regnauit Namnes.

Fuisse Picum priscum ex præcedentibus colligitur. Hic Picus iunior pater fuit Fauni iunio-
F *ris, cuius ætate regnauit Tarchon secundus in Italia. Nam & si Tarchon iste cœpit regnare sub Pici temporibus, sub eius tamen filio vsque Euandri & Herculis tempora perseuerauit, vt*

Solinus in principio insinuat cum dicit: Caccus A *habitauit locum cui Salene nomen est, vbi trigemina nunc porta. Hic & Gellius tradit, quum à Tarchonte Turrheno ad quem legatus venerat iussu Marisiæ Regis socio Megalæ Phrygiæ custodiæ foret datus, frustratus vincula, & vnde* B *venerat redux, præsidiis amplioribus occupato circa Volturnum & Campaniam regno dum attrectare etiam ea audet quæ concesserant in Archadum iura, duce Hercule, qui tūc forte aderat, oppressus est. Namnes autem quem Manethon* C *ait regnasse apud Celtas, scriptus inuenitur per literam m & n, Namnes & Nannes, nec arbitror significatum variari. Quare constat condidisse Nannetes populos in Gallia Lugdunensi, iuxta descriptionem Ptolemæi. Supra Parisios* D *interq; Namnetes, & Vessones diuidit Sequana fluuius. Vessonum metropolis est olim Augusta Vessonum nunc Demon. At Namnetum Augusta olim Condeuincum iuxta Ptolemæum, nunc autem Venecial est aut proximis locis. Ab his* E *Nantes per syncopam quasi Namnetes orti sunt, manetq; illis nomen Angliæ oppositis. Estq; in Turonensi prouincia ciuitas episcopalis in Britānia citeriori, quæ comitatus titulo illustratur ducis Britanniæ primogenito ascripto.* F

Tertius Larthes Aegyptius Amenophis annis XL. regnat & imperat, cuius anno primo Laomedon imperauit Troiæ. Anno

A verò tertio Sosarmus regnat Assyriis, & Hercules Amphitryonis nascitur anno vj. vixitque annis L I I. & periit igne, primus ex maximis piratis.

Satis congruunt mutuoq́; sibi cõsentiunt Ma-
B nethon & Eusebius de temporibus Amenophis, & Sosarmi & Laomedontis patris Priami. Cæterùm dissensio est quo tempore ortus sit ex Ioue & Alcmena adulterinus græcus Hercules. Nã quum omnes historici tradant illũ periisse qua-
C dragesimosecundo anno Priami, id est, anno decimoseptimo ante excisam Troiam, variant tamen quoto vixerit tempore, quum illum pleriq; annis xxx. plurimi verò L I I. vixisse contendant. Quos Eusebius de temporibus Priami re-
D ferens & ita scribens: Hercules, inquit, quum in morbum pestilentem incidisset, ob remedium dolorum se proiecit in flammas, & sic morte functus est anno ætatis L I I. Quidam autem illum xxx. periisse scribunt. Hæc Eusebius. Fuisse au-
E tem illum cum Argonautis omnes scribunt, ac propterea probabilius dicunt qui illum L I I. annis vixisse conscribunt. Nam si xlij. anno Priami, id est, xvij. ante Troianum excidium periit, si solum xxx. annis vixisset, equidẽ ante Troiæ ci-
F neres fuisset genitus anno xlvij. à quibus si quadragintaduos Priami subtrahis, profectò remanent quinq; anni quibus ante Priami principatum natus fuit. Quare quoniam Priamus suc-

ceßit Laomedonti patri ab eodē Hercule perem- A
pto,consequens necessariò est,vt quinquēnis Her
cules cum argonautis nauigans Laomedontem
peremerit.quod quidē non tam falsum quàm ri-
diculum est.Ergo verius scribunt qui illum oc-
cubuisse aiunt anno ætatis suæ lij. Sic enim de- B
cennis fortis robore,cum solo ictu præceptorē suū
Linum Musicum peremerit puerulus tardiore
īngenio,vt Diodorus refert in iiij.Neq; id faci-
nus non potuit facilè perpetrare,vt decennis ro-
bore incredibili,& auxilio Iasonis & Argonau C
tarum,& dolo nō bello,Laomedontē nil eiusmo-
di suspicantem noctu confoderit,quoniā id à Pi-
ratis & sæpe factum vidimus & sæpius gestū
legimus.Nam vt in aliis,Argonautæ nil aliud
quàm Piraticam insidiosam gesserunt.Et ideir- D
co rectè Manethon dicit illum fuisse primum ex
maximis Piratis, quanquam puer diuino quo-
dam & admirabili robore res cum Argonautis
gereret omnia maris littora, & insidiosus Pira
ta,latrociniis & stupris collustrans magis quàm E
illustrans lustrauerit,vt Græca fabula refert.

Anno Amenophis xiiij. apud Aborigi-
nes regnat Faunus iunior, & XXIX. anno
Tuscis imperat Tyberinus ex familia Veia
Vetuloniæ annis xxxv. F

De Fauno iuniore qui Euādrū excepit hospi-
tio,& oppidum Romā Valentiā dictū illi cōces-
sit,omnes Latini & Græci paria scribunt. De
Tyb

A *Tyberino verò Veiorũ Vetuloniæ Regulo, hæc cõperio. Nomen illi fuit Tylerinus, cognomen Tyberis, id est, iniuriator, idq; cognomẽ illi à Pelasgis quos pepulit à Tuscia impositum fuit. Nam quũ Pelasgi paulò ante Siculos pepulissent cum*
B *parte Vmbrorũ, cohabitauerunt Turrhenis pacifice vsq; ad Tyberinũ istum, qui per duas ætates, id est, circa L. annos regnauit ante Troianũ excidium, vt paßim in primo libro scribit Diodorus Siculus. Origo belli inter eos fuit, quòd*
C *Minos iunior misit in Italiã Glaucum filiũ, vt cum Pelasgis Imperiũ teneret, exceptusq; fuit à Ceretanis, donatusq; Scylla puella ex oppido Cere, vt quidã tradiderunt. Quod quũ Tyberinus ægro animo atq; iniquo perspiceret, bellũ intulit*
D *Ceretanis ad mare & Phaleriis ad Tyberim, quo bello & si ipse periit gigas validus, nomen tamen amni dedit, qui prius Albula dicebatur, & Vetulonienses victoria potiti, Glaucũ & Pelasgos tota Italia pepulerunt, & Enotum oppi-*
E *dum validißimũ non procul vrbe Roma quum cepissent, sibi vrbem posuerunt, quam à sui origine loci & gentis Veientem appellauerũt, vt Epigenes refert. Vnde in vita Camilli Plutarchus illos Enotanos ante fuisse retulit, & à Romulo*
F *dictos Sardinianos, quia ab Veiis Etruscis qui intra fines Etruriæ cõtinentur originem habẽt. At verò Veij Etrusci Sardiniani coloni fuerũt, vt idem Plutarchus refert in vita Romuli. Co-*

*loni autem Sardiniæ fuerunt, non quòd à Sar- A
dinia in Etruriam venerint, sed quòd natione
Etrusci Sardiniam primi cũ Rege illorũ Phorco
habitatam reddiderint, vt author est Strabo in
v. & nos ad longum explanauimus in aliis lo-
cis. Sed de his hactenus. Nunc quæ de Tyberino B
his conformia referantur, iure subinferendũ est.
Regnauit (inquit Manethon) Tyberinus anno
vigesimotertio Amenophis. In primis hoc tem-
pus dubito quin maximè quadret. Nam vt hi-
storici consentiunt fatidica Manto eiecto ab C
Atheniensibus Rege Theseo cui Manto seruie-
rat, eadem venit ad Tyberinum Vetuloniæ Re-
gem, à quo fœcundata peperit Ocnum condito-
rem Mãtuæ. Hinc Ocnus dictus fuit filius Tu-
sci amnis, id est, Tyberini, qui nomen amni Ty- D
beri indidit, dicente Vegilio x. Aeneidos. Ille etiã
patriis agmen ciet Ocnus ab oris Fatidicæ Mã-
tus, & Tusci filius amnis. De Tyberi verò no-
mine quidam opinantur dictum ab Albano-
rum Rege Tyberino, qui in eo submersus fuit, vt E
placet Liuio & Ouidio in ij. Fastorum dicen-
ti: Albula quem Tyberim mersus Tyberinus in
vndis reddidit, hybernis forte tumebat aquis.
Sed huic respondent Seruius, Vergilius, & Pli-
nius, & alij qui scribunt diu ante Tyberinum F
Albanum fuisse Tyberinum Tuscum, cui Græci
Tyberim cognomentum imposuêre. Nam Festus
recte ait Tyberim dictũ à Tyberi Tuscorũ Rege,*

vel

A vel à Tyberino Rege Albanorũ. Plinius in tertio naturalis historiæ capitulo sexto dicit distinguens simul nomina & verba: Tyberis, inquit, ante Tybris dictus est, sed prius Albula. Et Vergilius in octauo scribit dicens: Tũ Reges asperq;
B immani corpore Tybris. A quo post Itali fluuiũ cognomine Tybrim diximus, amisit verũ vetus Albula nomen. Seruius verò cunctas opiniones referẽs hæc in pluribus locis scribit, maxime super octauũ Aeneidos. Tyberim aliÿ à Rege Abo-
C riginum dictũ putant, qui dimicans iuxta eum occidit. Aliÿ à quodã Aborigine, quem Glaucus Minois filius in Italia interemit. Aliÿ, inter quos Liuius & Ouidius à Rege Albanorum. Aliÿ inter quos Vergilius & cõplures à Tyberi-
D no Rege Tuscorũ, qui ibi occubuit. Aliÿ à Regis Tuscorum iniuriis, qui circa ripas huius fluminis latrocinabatur, & à crebris iniuriis quibus transeuntes afficiebat, Tybrim cognominatum fuisse, Nec Ouidiÿ verba nos asserere cogũt ante
E Tyberinũ Albanũ non fuisse dictum Tyberim. Neq; etiã Liuius cõtradicit, quia & si à Tyberino Albano dicitur Tyberis, ante tamẽ illũ inuenitur nominatus. Tybris Hæc Seruius. Verum has opiniones veras esse ex Manethone & hi-
F storicis deprehendimus. Nam Tyberinus Tuscus fuit atq; Vetulonus. Dictus est autem latrocinator, quia teste Seruio, latrocinari dicimus ducẽ, qui etiã conductitium habet exercitum. Et quia

conduxit primorũ Aboriginum militem vltra Tuſcos contra Glaucum & Pelaſgos: hinc dictus eſt latrocinator, & Aborigines, & Rex Aboriginum, & Tuſcus & Rex Tuſcorum, & Veitulonus & Regulus Veientum. De Glauco verò ita ſcribit Seruius libro ſeptimo Aeneidos B
ſuper illud carmẽ: Picta ſcuta Labici. Glaucus, inquit, Minois filius venit ad Italiam, & quũ ſibi Imperiũ poſceret nec reciperetur, ideo quòd nihil præſtabat ſicut pater eius præſtiterat mittendo illis Zonam, quũ antehac diſcincti eſſent, C
oſtendit ſcutum, à quo & ipſe Labicus dictus eſt, & ex eo populi Labici. Tempora quoq; Herculis, Thelamonis, Iaſonis, & Argonautarum, Medeæq; & Circes illius ſororis amantis Glaucum, quàm veriſſime quadrant, ſi quæ ſcribuntur D
animaduertimus. Aiunt enim ſcriptores quorum ſententiam Seruius refert ſuper tertiũ Aeneidos illo carmine: Dextrum Scylla latus læuum implacata charybdis. Duplex, inquit, eſt Scylla, vna prope charybdim Siciliæ quæ eſt ſa- E
xum ſimile formæ celebratæ procul viſentibus, vt ait Salluſtius, alia fuit filia Niſi, vt inſinuat Verg. ſexta Aegloga. Fuit & tertia filia Phorci & Creteidos Nymphæ. Hanc amabat Glaucus quem Circe diligebat, ſed quàm proniſſimus in F
Scyllam fuerat. Irata Circe, fontem in quo illa corpus ſuũ lauare cõſueuerat infecit venenis, in quem Scylla quũ deſcendiſſet, pubetenus in va-

rias

A *tias mutata est formas. Horrens itaq; suã deformitatem in mare se præcipitauit. Hæc Seruius. Hanc tertiã Scyllã fuisse Tuscam Cæritem authores asserũt, inter quos Epigenes præcipuus est in Apologetico contra Italos, quo Tyberini &*
B *Glauci bellum refert, qui etiã ait terminum Cæritis amnẽ à patris nomine Minoem appellasse, quem in Minoem transmutasse ex contemptu Tuscos asserit. Fontem verò & mare vbi se præcipitauit mare Scyllanũ dici. Nunc etiam ætate*
C *nostra sic appellatur, & Tusca vernacula lingua quæ synæresi vtitur Mar Scylliano vocamus. Est amnis iuxta Cærite oppidum ad mare vbi Scylla se lauare consueuerat. Itaque vt diximus, omnia quadrant. Tempore enim quo re-*
D *gnabat Theseus erat Manto & Tyberinus Tuscus, Glaucus quoq; filius iunioris Minois, Scylla & Circe, & Hercules & Thelamon. Nam Circe in Italiã venit cũ Argonautis, qui ab Hispanis regredientes in Thelamonis portũ, dictũ*
E *à duce, iuxta Turrheniam venerunt, vt asserit Diodorus in quinto. Inde Hercules, à quo ad hãc ætatem dicitur portus Herculis in Tuscia, in cõtinentem descendens, & ad fanum Volturnæ in subcyminiis radicibus veniens, primo quidem*
F *vt suum robur ostenderet, lacum Cyminium nobis effecit, vt author Seruius refert libro septimo Aeneidos.*

Quartus Aegyptiis imperauit Amme-

nep

nephus annis xxvij. cuius anno quarto A apud Celtas regnat Rhemus, à quo Rhemi. Anno nono eius apud Assyrios regnauit Tautanes, & anno xvj. apud Aborigines Latinus, apud Tuscos autem regnat Mezentius.

Rhemus Celtarũ rex, à quo Rhemi, quis fuerit nondũ comperi. Sat est ab eo Rhemenses Gallos dictos, quos Lucanus in primo & in cõmentariis Cæsar cõmemorat, suntq; inter Belgas proximi Celtis, & Suesionibus, cũ quibus eodẽ iure c ac iisdem legibus olim vtebãtur. Finitimi sunt Veromanduis, Treueris, Metensibus, Cathalensi quoq; & Laudunensi diœcesibus, ac syluæ Arduennæ, à Cæsare celebratæ. Metropolis est Rhemi ipsi in qua Rex Galliæ solebat magna põpa D religiose inungi, ac Rex acclamari. Porrò Latinũ fuisse filium Fauni quidã scribunt, alij verò adulterinũ Herculis Piratæ. Mezẽtiũ Agillinũ ciuem authores concelebrant, quũ fuerit Tuscus, sed à capta Agillina dictus est Agillinus, vt E alibi scripsimus, quem Vergilius in Aeneidos libro vij. Larthem in luco ingenti fanoq; Volturnæ crudelia exercentẽ, à ciuibus Vetuloniæ pulsum, asserit profugisse in suum Cæritem oppidũ, moxq; inde militibus sumptis, ad Turnũ contra F Aeneam profectus est, cõtra quos classem atque terrestrem militiã Aeneæ ad se venienti Tarchon Rex cõsignauit. Qui etiã Mezentius teste

Mac

A *Macrobio in Saturnalibus, antea Rutulis imperauit, vt sibi offerrent quas Diis primitias offerebant. Tum Latinos omnes similis Imperij metu, ita vouisse. Iuppiter si magis tibi cordi est nos ea tibi dare potius quàm Mezentio, vti nos* B *victores facias. Et idcirco à Vergilio dictus est contemptor Deorũ. Hinc pia illa insultatio sacerdotis. Hæc sunt spolia & de rege superbo primitiæ, raptas de eo notans exuuias. Vnde contra Latinos postea Turnum iuuit Cætera in temporibus Amenophis & Teutanis, Eusebius & alij conueniunt.*

Secutus est vltimus Larthes septem annis, post quẽ secuta est Dynastia sine Larthe annis centum 77. per quam numerabi- D mus qui Babyloni;, Aegyptij, & Turrheni floruerunt. Anno Dynastiæ Diapolitanorum primo Troia euersa fuit, & anno tertio Aeneas venit ad Italiam, ad Latinũ, & Euandrũ, & Turrhenos. apud quos regna- E uit Tarchon iunior annis xx.

Dynastiæ Aegyptiorũ primæ à diluuio vsq; ad xliij. annum Nini xv. fuêre, vt Eusebius de temporibus scribit. Prima omnium iuxta Berosum fuit Camesi, quem inter primos Deos iunio- F *rem Saturnum appellauerunt Aegyptij, vt in Beros. explicauimus, durabantq́; singulæ septem annis sub duodecim Diis primis maioribus Aegyptiorũ hoc pacto. Anno à diluuio cxxxj. teste*

Bero-

Beroso Chemesem primus tenuit Dynastiã Ae- A
*gypti septem annis cui Chem Myn vrbem dedi-
cauerunt, vt ostendimus. Huic successit Oceanus
cum Tethyde, qui colonias posuit iuxta Nilũ, à
quo & Nilus antea fuit dictus Oceanus, à quo
innumeræ Nymphæ genitæ sunt, vt Hesiodus in* B
*Theogonia scribit & Diodorus in primo libro
de Nilo confirmat. Postquam verò septem annis
Dynastia penes Nilum fuit, cessit tertio, & hoc
ordine duodecim Dij regnauerũt, singuli in suis
vrbibus septem annis, qui summam annorũ effi-* C
*ciunt quatuor & octoginta. Tres ex Diis iunio-
ribus secuti, cœperunt augere tempus quorũ pri-
mus principatum tenuit annis xiiij. secundus
xxvj. postremus xxxvij qui simul sumpti effi-
ciunt annos vij. & lxx. adiectique superioribus* D
*Dynastiis reddunt annos vnum & sexaginta
& centũ, ad quos si addis centũ & triginta vnũ,
qui à diluuio ad primã sub Chemese Dynastiam
interfluxerũt, erunt anni duo & nonaginta su-
pra ducentos, quo tempore ortus est Habraã an-* E
*no xliij. Nini, vt Eusebius de tẽporibus, & Mo-
saicũ tempus comprobant. Hoc anno cœpta est
xvj. Dynastia sub Osiride, qui concessit Dyna-
stiã Thebæis, durauitq; ista annis nonaginta &
centũ, vt Aegyptij & Eusebius supputant. Se-* F
*quuta est pastorũ Dynastia xvij. centũ & tri-
bus annis, vt idem scribunt. Ab hac emersit
xviij. Dynastia Diapolitanorũ annis xlviij.*

&

A & trecentis, vt computant. Hinc in diuersis locis Aegypti lustrauit xix. Dynastia sub diuersis Larthibus, annis quatuor & nonaginta supra centum, vt ab eisdem asseritur, qui vt asserũt, iterato in Diapolitanos regressa est, & xx.
B Dynastia dicta sine Larthibus, vt hic Manethon scribit, & Eusebius connotat. Itaque per hanc Dynastiã progressus Manethon, ait eius primo anno Troiam ruisse. Eusebius verò vltimo anno præcedentis Aegyptiæ Dynastiæ illã
C notat euersam. Sed plenius Archilochus tradidit de aduentu Aeneæ in Italiã. Quo anno in Italiam venerit post crematã Troiam diuersa opinio est. Hoc tamen constat Aeneam profugũ domo venisse ad Latinũ Aboriginũ Regem, à quo
D primũ Aborigines Latini dici cœperunt, à Latinoq; comi hospitio exceptus Aeneas etiã Latini filiã cõiugio accepit, ob quod ortũ bellũ est inter Troiugenas & Aborigines & Rutulos. Nã teste Liuio in primo ab vrbe cõdita: Turnus Rex
E Rutulorũ, cui pacta Lauinia ante aduentũ Aeneæ fuerat, prælatũ sibi aduenã ægre patiẽs simul Aeneæ Latinoq; bellum intulerat, Neutra acies ex eo certamine læta abiit, victi Rutuli, victores Aborigines Troianiq; ducẽ Latinũ amisere, In-
F de Turnus Rutuliq; diffisi rebus, ad florẽtes Hetruscorũ opes eorumq; Regẽ Mezentiũ confugiunt. Qui nouæ origine gẽtis & vrbis res Troianas crescere non tutum esse ratus, socia arma

Ru-

Rutulis iungit. Parata classe atque militia ex A
duodecim populis teste Vergilio, dum plus nimio exercet crudelia, ad supplicium quæsitus Mezentius, à fano Volturrhenæ inter cædes & ignes fuga elapsus, in Cæritéque suum oppidum quod non longe est profectus. B

Anno vij. Ascanius Latinis imperat, anno verò sequente Teuteus Assyriis, & post Francus Celtis ex Hectoris filiis, & anno eodem Lydi mare obtinuerunt.

Lydos quos ait mare obtinuisse existimo non C
fuisse Tuscos, sed Mæones in Asia, quanquã & Tusci tunc mare inferum ac superum & omnes insulas circum Italiam ea tempestate occuparent. Nam teste Liuio in primo ab vrbe condita, in aduentu Aeneæ tanta opibus erat Hetru- D
ria, vt iam non terras solum, sed mare etiam per totam Italiæ longitudinem ab Apibus ad fretum Siculum fama sui nominis implesset. Porrò quis Francus iste Hectoreus aut quo pacto rex à Celtis susceptus fuerit, neminem legi. Vincen- E
tius tamen diligentißimus historiarũ scriptor, illum commigrasse in Franciam asserit euersa Troia, & ob ingentem animi virtutem percharum Celtis & regi acceptum, etiam Regis filiæ matrimonio iunctum fuisse, ac post eum regnũ F
in Gallia suscepisse. Par Aeneæ suo conciui fuit, qui pari modo Regi Latino & affinitate, & successioni Regni Latini iunctus fuit, asserunt

eum

A *eum esse à quo primo Franciæ nomen.*

Anno XLII. Amazones templum Dianæ Ephesi succenderunt, & anno XLVII. Ocnus imperauit Italiæ annis XLVI. vixit annis XCVI. Et XLIX. Syluius Latinis, &
B Timeus Assyriis.

Arbitror supputationem temporum corruptam fuisse à scriptoribus. Nam Eusebius temporum diligentißimus vestigator asserit Syluium regnasse apud Latinos anno huius Dyna-
C *stiæ quadragesimoquinto. Hic Syluius Posthumus est. Syluius quidem quia ruri educatus fuerat. Posthumus verò quia fœcundata Lauiniæ cõiuge, Aeneas obiit, postq́; illius mortem partus fuit. Ab eo omnes Albani reges Syluij vocati*
D *fuerunt, succeßitq́; fratri suo Ascanio. Ocnus quoque iste Posthumus fuit, quia Hetruriæ rex Tyberinus quum grauidam Mantc fecisset, circa Tyberim cecidit in bello quod cum Pelasgis & Glauco gerebatur, cui adolescẽ. i omnis Tus-*
E *ca militia credita fuit cum Aenea, vi narrauimus, omen scilicet futuri Imperij, & quod ipse Larthes à patrij s oris Tyberinis duceret agmẽ in Transpadanam Calliam ad condendam à no-*
E *mine matris vrbem, de quo Verg. in x. Aeneid.*

Anno XLV. Dynastiæ regnauit Latinis Aeneas Syluius, & Assyrus Dercilus anno XLVII. At LXXII. Tuscis imperat Pypinus annis quinquagintaduobus.

Dißidentiam comperio inter Manethonem A
& Eusebium de temporibus, qui asserit Dercilum regnasse anno Dinastiæ huius lxxviij. & Aeneam Syluium lxxiij. quod profectò arbitror euenisse, quod alij his paucis annis regnauerint, qui non habentur in precio apud Chrono- B
graphos, sed cum succedente sæpe computantur, quum etiam ante hunc Aeneam Syluium reperiamus regnasse Latinum fratrem Posthumi annis tribus. Vnde & ipse Eusebius quasi respondens ad dictam dissensionem sic ait. In alia hi- C
storia reperimus quarto loco Latinum Syluium regnasse, Lauiniæ & Melampodis filium, vterinum fratrem Posthumi, & quinto qui nunc hic quartus ponitur Syluium Aeneam Posthumi filium. Porrò Pypinus hic est, qui regiam D
Tuscanicæ Cybelis reparauit in agro Cybelario Votuloniæ, vt excisa triũphalia marmorea memoriæ produnt. Nam procul quoq; Vetulonia est ager Pypiniensis, & Pypini Regis balnea, cuius loci Liuius meminit, quũ in ix. ab vrbe condita E
scribens: Vmbri, inquit, concitata omni iuuentute sua, & magna parte Hetruscorum ad rebellionem compulsa, tantum exercitum fecerant, vt relicto post se in Hetruria Decio, ad oppugnandum inde Romam ituros, magnificè de se, F
ac contemptum de Romanis loquentes, iactarent. Quod inceptium eorum vbi ad Decium consulem perlatum est, ad vrbem ex Hetruria magnis

A *gnis itineribus pergit, & in agro Pypiniensi, ad famam intentus hostium, consedit.*

Anno VIII. regnat Latinis Syluius Latinus & CXXI. Eupales Assyriis. Anno CLVIII. Alba Latinis: regnat, & CXXVIII.
B Nicius Fesulanus Tuscis annis XLVII. Anno CLXVI. Piseus Tuscus pirata imperat Italiæ annis LII. Ita paulatim Assyrij, Aegyptij, Turrheni delitiis eneruati decrescunt econtra Latini crescunt. Itaque
C subiiciemus breuiloquium, quo pacto Reges Assyriorum, Aegyptiorum cœperunt eneruari, ecõtra Græcorum & Latinorum Aboriginũ. Apud enim Tuscos Piseo successit Tuscus iunior annis XXXIX. huic
D Amnus annis XXV. quem sequutus est Felsinus annis XXXII. Hinc Bon, annis XXVIII. Atrius XXVI. Marsias decem & octo. Etalus XXX. Cælius vno & viginti. Ex Latinis autem sequuti sunt per quos
E propagati Romani Imperium tenent.

Ergo dimissis cæteris pergit ad Romanum imperium abreuibus bsoluens aliorum diminutionem. Et Latinus quidem Syluius ante Aeneam Syluium regnauit, vt diximus. annis tri-
F *bus, & post cum annis quinquaginta, vt Latina historia tradit & Eusebius notat. Eupales regnauit, vt hic Manethõ ait, apud Assyrios anno Dynastiæ cxxj. Iuxta verò Eusebium cviij.*

Similiter Alba Syluius quem ait regnasse Dy A
nastiæ anno clviij. Eusebius scribit imperasse an
no clv. De Niscio Fesulano nõ est dubium quin
is fuerit, qui à Corsica Phocẽses expulerit, & à
se dicta Nicea vrbe posita, Corsis tributa quot
annis pendere Thuscis imperauit, vt historici B
quidam scribunt, & Diodorus refert in sexto
libro breuibus dicens: Est insula trecentis stadiis
distãs à Cercina & Ethalia, quæ à Græcis Cyr-
nos, à Romanis Corsica appellatur. Callirois in
ea vrbs est à Phocensibus condita, qui à Tur- C
rhenis postmodum insula pulsi sunt. Nicea quo-
que à Turrhenis maritimis, qui reliquas etiam
Turrheni maris insulas suæ ditionis fecerunt,
condita fuit. Hi postea vrbibus quæ in Cyrno
erant subactis, resinæ, ceræq; ac mellis, quorum D
ea fertilis est insula, tributa posuerunt. Cæterùm
Piseus is est, quem ad piraticam exercendam
inuenisse tubam, Plinius in septimo libro natu-
ralis historiæ ac cæteri scribunt. Cœpit autem
Piraticã, teste in quinto libro Strabone, quum E
ille Turrhenus ingenuus status & concordia cœ-
pit eneruari dissensionibus duodecim populorũ.
Quibus & delitiæ & loci opulentia magno de-
cidendi ab imperio, & paulatim cedendi locum
Romanis adiumento & fomento fuerunt. Per- F
seuerauit tamen in eis quæ à Iano tradita fuit
philosophia, & interpretatio fulgurum & effe-
ctuum naturalium, atque theologia, vsque ad
ætatem

A *ætatem Diodori Siculi sub Iulio Cæsare. Qui quum in libro quinto dixisset, Turrhenos esse iuxta portum Thelamonis, mox in sexto libro à portu Thelamonis quo incipiunt, vsque in Cyminia iuga, eorum tractum, opulentaq; arua,*
B *& diuitias, imperium priscum, & peritiam breuibus describens Turrheni, inquit, fortitudine egregij, magno potiti imperio, ciuitates condiderunt plures atque opulentas. Classe quoque potentes quum diutius mari imperitassent, Italum*
C *pelagus à se Turrhenum denominauerunt. Pedestri quoque exercitu præualidi, tubam primi adinuenerunt, & bello admodum vtilem, & ab his vocatam Turrenam. Duces exercitus pluribus insignibus decorarunt, lictores illis, ebur-*
D *neam sellam, togam purpuream adiicientes. Domibus addiderunt porticus, in quas seruorum & concurrentium turba diuerteret, quæ imitati postmodum Romani inque melius aucta, ad suam Rempublicam transtulere. Literis quoq;,*
E *& rerum naturalium, ac theologiæ inuestigatione plurimo tempore impenso, præ cæteris in fulgurum interpretatione versati sunt, adeo vt nostra quoque ætate vniuersus fermè orbis cum admiretur viros, tum præcipuè fulgurum inter-*
F *pretibus vtatur. Patriam vberem incolunt, quam studio curaq; efficiũt fertiliorem. Mensa bis in die sumptuose præparata, omnia quæ ad epularum delitias pertinent abundè submini-*

ſtrant. Stragulas inſuper veſtes floribus di- A ſtinctas, poculaq; aurea varij generis, ac miniſtrorum ſeruorumq; numerum permagnum in vſus habent multiplices, vbi non ſolum ſerui ſimulantur, ſed etiam liberi plures. Poſtremo priore virtute abiecta, potui ſe atque ignauiæ B tradentes, haud iniuria partam à maioribus ſuis in bellis gloriam amiſerunt. Non autem eos parum ad delitias impulit patriæ fertilitas, quæ fructifera rerum copia ad ineptiam voluptatemq; traduxit. Sunt enim Turrheni campi la- C ti: collibus diſtincti, cultiq; admodum, & ſolo fertili, vt qui aquis non hyemis tantũ, ſed æſtatis quoque tempore abũdent. Hæc Diodorus. Reliqua tractauimus in hiſtoria Hetruſca Pontificia, quam idcirco Pontificiam dicimus, quòd D à Pontifice maximo Noa qui & Ianus in Vaticano cœpta, iterato ad Pontificem maximum, & ſedem apoſtolicam ſubiecta rediit. Sic igitur in ea ex- E currimus omnia tempora ſimul & Reges & geſta, vt quaſi ſub epitomate complexi ſimus. F

MET A

A METASTHENIS LIBER DE IVDICIO TEMPORVM ET ANNA-

B *libus Perſarum, cum commentarijs Annij.*

Metaſthenes Perſa fuit gente, vt titu-
lus indicat, qui ſic inſcribitur: Me-
C taſthenes Perſa, de iudicio temporum &
Annalium Perſarum. Tractat enim de cen
ſura annalium duarum Monarchiarum,
videlicet Aſſyriorum & Perſarum. Et id-
circo quiſquis ille fuerit qui librũ traduxit
D exiſtimo melius dixiſſet de cenſura quàm
iudicio. Corruptius vſus eſt Petrus Come-
ſtor, qui ſcholaſticas hiſtorias edidit. Nam
ſuper Danielem prophetã, dicit: Metaſthe-
nes in libro iudiciorum. Nam etſi etiam
E ad indicia & iudicia temporum hæc refer-
ri poſſunt, proprie tamen ad cenſuram &
emendationem eorum qui per opiniones
priuatas, præter publicam annalium fi-
dem ſcripſerunt conſtat opus æditum. Cor-
F ruptiſsimè tamen inueni hunc in aliqui-
bus Megaſthenem pro Metaſthene, quia
primus fuit Græcus & hiſtoricus, hic ve-
rò Perſa, & Chronographus, & ille lai-

cus,hic verò ſacerdos,quia non ſcripſit niſi
publica & probata fide, quod erat propriũ
ſacerdotis officium,vt hoc loco ipſe Meta-
ſthenes indicat. Et idcirco omnes Græci au
thores de temporibus fermè, vt verboſi
reiiciuntur, quia non erant ſacerdotes, nec B
probata fide ſcribebant, ſed teſte Ioſepho
contra Appionem,& Euſebio de tempori-
bus primæ Olympiadis, quiſque per opi-
niones, vt cuique viſum eſt ſcripſit. Vnde
nec mirum ſi inter ſe pugnant & diſſen- C
tiunt, & inteſtino bello non philoſophiam
modo, ſed etiam totam hiſtoriam confo-
dunt & obtruncant. Facit autem duo Me-
taſthenes. Primo ponit cenſuram de tem-
poribus. Secundo caſtigatiſsimos annales D
duarum monarchiarum tradit.

De primo ſic cenſet.

QVi de temporibus ſcribere parant, E
neceſſe eſt illos non ſolo auditu &
opinione Chronographiam ſcribere, ne
quum per opiniones ſcribunt, vti Græci,
cum ipſis pariter & ſe & alios decipiant, &
per omnem vitam aberrẽt. Verùm abſque F
vllo errore fiet, ſi ſolos annales duarum
monarchiarum aſſecuti, cæteros omnes vt
fabulatores reiecerimus. In his enim tam

liquidè

A liquidè atque verè digesta sunt tempora, Reges, & nomina, quàm apud eos splendidissimè regnatum est. Neque tamen omnes recipiendi sunt, qui de his Regibus scribunt, sed solum sacerdotes illius regni,
B penes quos est publica & probata fides annalium suorum, qualis est Berosus. Nam is Chaldæus omne tempus Assyriorum digessit ex antiquorum annalibus, quem solum vel maximè vnum Persæ nunc se-
C quimur.

Dat regulas temporum Metasthenes, vt ex eis sciamus iudicare, qui authores sint accipiendi in Chronographia, & qui reiiciendi. Prima regula est ista. Suscipiendi absque repu-
D *gnantia omnes qui publica & probata fide scripserunt. Et declarat quòd sacerdotes olim erant publici notarij rerum gestarum & temporum, qui præsentes essent, aut ex antiquioribus copiarent, sicut nunc instrumentum publicum &*
E *probatum dicitur, quod à notario præsente publicatur & scribitur, aut ex antiquiore notario per præsentem notarium traducitur. Secunda regula est ista. Gesta & annales quatuor Monarchiarum non possunt negari & reiici ab ali-*
F *quo, quia solum publica fide notabantur, & in Bibliothecis aut archiuis seruabantur. Vnde & in Esdra legimus quòd controuersiæ de reparando templo diffiniebantur ex annalibus Per-*

sarum seruatis in bibliothecis, & Ctesias Gni- A
dius recipitur in temporibus Persarum, quia ex annalibus publicis transtulit. Tertia regula, qui solo auditu vel per opiniones scribunt priuati, hi non sunt in temporibus recipiendi, nisi vbi à publica fide non dissentiunt. Cui argu- B
mento est, quia quod per opinionem vel auditum traditur, pugnam patitur intestinam, quales fuère Græci, qui vt hic insinuat Metasthenes, & Iosephus probat contra Appionem, sibiipsis de temporibus dißident, & de mendacio alter- C
utrum accusant, vt est pugna inter Herodotum Agesilaum, Hellanicum, Ephorum, Timæum & reliquos. Et nota quòd Iosephus per has Metasthenis regulas facit validißimum argumentum, quòd Græci non habuerũt literas à Cadmo, D
quia nulla publica probata fides inuenta est vnquam in archiuis, sacerdotum aut publicis bibliothecis. Et ideo nuper habuerunt mutuati à Mæonibus & Galathis, vt supra significauerũt Xenophon & Aerchilochus. Ex his patet quòd E
nemo de temporibus suscipiendus est, nisi annalibus quatuor Monarchiarum concordet. Et in Monarchia quidem Assyriorum quia publica fide scripsit Berosus Chaldæus, consequens est vt in temporibus eiusdem Monarchiæ ipsi detur F
palma, & item eum sequutis Persis, ex quibus est Metasthenes, & Græcis, ex quibus sunt Xenophon in æquiuocis & Archilochus &

Euseb

A Eusebius. Reiiciuntur à temporibus huius monarchiæ Assyriorum qui priuatas opiniones contra publicam probatamq; fidem scribunt. ex Græcis, Herodotus, Hellanicus, Agesilaus, & ex Latinis, Iustinus, Gellius, & Orosius.
B In secunda verò Monarchia Persarũ & Medorum author publicæ fidei fuit Metasthenes Persa, & Ctesias Gnidius, vt in tertio libro Diodorus notauit. Reiiciuntur Iosephus ex Hebræis, & Clemens, Tatianus, Aphricanus, &
C Eusebius ex Græcis, quia priuatas opiniones sequuti contra publicam fidem notant reges & tempora, quæ in bibliothecis & annalibus non fuerunt, & contra omnem publicam fidem scribunt, Cyrum ante dedisse licentiam Hebræis in
D Babylone captiuis, & mortuum, quàm Babylonia Darius eius patruus potiretur. Proinde idem Eusebius quoniam in tertia Monarchia Græcorum, & in quarta Romanorum publicam annalium fidem sequitur, in vtraque re-
E cipitur. Recipitur & Phylo Hebræus, quia nec in vno quidem mense discrepat. Reiiciuntur Iosephus & Talmudistæ, qui in multis temporibus de publico mendacio cõuincuntur. Hactenus de censura. Nunc Metasthenes ad fidem
F publicam Berosi conuersus tempora Monarchiæ Assyriorum, breuibus digesta per Reges, & quantum quisque regnauerit absoluit dicens quid scribat Berosus.

Is ergo

Is ergo tradit ante Ninum ducentis & A
quadragintanouem annis regnatum fuif-
ſe ſub tribus Diis regibus, quorum qui pri
mus vniuerſo imperauit orbi fuit Ogyges,
qui præfuit inundationi terrarum. Inde Sa
turnus fundata Babylonia regnauit annis B
ſex, & quinquaginta, Belus Iuppiter eius
filius duobus & ſexaginta Ninus eius filius
qui primus Monarchiam cœpit, annis quin
quagintaduobus. Semiramis, quadraginta
duobus. Sameis, annis trigintaocto. Arius, C
triginta. Aralius, quadraginta. Xerxes Ba-
leus, triginta. Armatrites, trigintaocto. Bel
Ochus Priſcus, quinque & triginta. Baleus
iunior, duobus & quinquaginta. Altadas,
duobus & triginta. Mamitus, triginta. Mã- D
caleus, triginta. Spherus, viginti. Mamelus,
triginta: Sparetus, quadraginta. Aſcatades,
quadraginta. Amyntes, quinque & qua-
draginta. Bel Ochus iunior, quinque & vi-
ginti. Belle Pares, triginta. Lamprides, E
trigintaduobus. Soſares, viginti. Lampa-
res xxx. Pannias, quinque & quadraginta.
Soſarmus, decẽ & nouem. Mytreus, vigin-
tiſeptem. Tautanius, trigintaduobus. Teu
teus, quadraginta. Tineus, triginta. Der- F
cilus xl. Eupales, trigintaocto. Laoſthe-
nes, quadragintaquinque. Pyrithydias,
triginta. Ofrateus, viginti. Ofraganeus.

quinq

A quinquaginta. Ascrazapes, duobus & quadraginta. Tonosconcoleros, quindecim. Hunc Græci Sardanapalum vocant. Hucusque Berosus. Nos autem illum imitati, nullo alio authore vsi sumus, quàm publi-
B ca Susiana bibliotheca, in qua annales Persarum ferunt fuisse Belochum tertium, Sardanapali clandestinum hostem, qui eius militiæ præfectus erat.

Xenophon ab Ogyge vsque ad Ninum, eos-
C *dem Deos quos Metasthenes & Berosus, & totidem annos enumerat à descriptione Semiramidis, vt super eum exposuimus libro de æquinocis. Saturnum verò hic appellat Nymbrotum patrem Beli, & auum Nini, vt Berosus exprimit.*
D *Itaque ab Ogyge vsque ad Ninum, qui vitiare cœpit aureum seculum cupiditate monarchiæ, fuerunt anni* CCXLIX. *vt conuenit inter authores Berosum, Metasthenem, Xenophontem, Fabium Pictorem, & Catonem super quos iam*
E *commentaria confecimus. Ogygem verò vocant Noam cognomine Ianum, vt Berosus exprimit, qui præfuit diluuio, & primum genus humanum vt antiquissimus omnium pater erexit, dicente apud Ouid. in primo de Fastis eodem Ia-*
F *no. Me penes est vnum vasti custodia mundi. Et ius vertendi cardinis omne meum est. Igitur verissimè tempus probatum publica fide ab inundatione terrarum ad primum Monarcham*

Assyr

Assyriorum Ninum, sunt anni CCXLIX. *A Ni-* A
no autem vsque ad finem Sardanapali durauit
Assyriorum monarchia, annis iiij. & xxx. su-
per CC. *ac* M. *Ergo quia Eusebius eosdem reges*
& tempora Assyriorum sequitur, à Nino vsq;
ad Sardanapalum recipiendus est exceptis sex B
annis. Notat enim regnasse Sardanapalum an-
nis viginti, quum annales Assyrij scribant xv.
Hæc itaque in publica Persarum bibliotheca ex
Assyriana publica fide posita excerpsit Meta-
sthenes, in qua etiam publici annales Persarum C
erant, continentes quo pacto post Sardanapalũ
Medorum & Persarum Monarchia cœpit tri-
partita inter Medos & Babylonios, deinde quo
modo reunita fuerit sub primis Cyro & Dario.
Cœpit autem hoc pacto, quia Belochus tertius D
princeps militiæ Sardanapali prodito domino
suo Sardanapalo, partitus est cum Medis Mo-
narchiam, vt Metasthenes enarrat dicens de
eodem proditore.

Is cum Arbace tum Medorum principe E
partitus est monarchiam ea lege, vt Bel-
ochus Babyloniã, Arbaces Mediam atque
Persas regeret. Itaque interfecto & ex ipso
flammis iniecto Sardanapalo, Monarchia
bipartita fuit. Apud Medos in ea, hi regna- F
uerunt annis IIII. & CCC. Arbaces XXVIII.
Mandanes L. Sosarmon XXX. Arti Car-
min, quinquaginta. Arbianes, duo & vi-
ginti

A ginti. Arceus, XL. Attines, vigintiduo.
Astybarus cum Apanda filio, viginti. Apan
da solus XXX. Hoc Cyrus & Darius deui-
cto, regnauerunt annis XXXVI. Nam ante
reunitam Monarchiam regnauerunt in
B Perside annis sex. Inde aliis sex Persico re-
gno resignato Gambysi filio, sexennale
bellum Tamyri reginæ Scytharum intule
runt sexto anno à Babyloniis euocati, at-
que Balt Assare interfecto, reunitam mo-
C narchiam in Persas transtulerunt.

*Diodorus in iij. lib. copiosissimè de Bel Ocho
& Arbace, atque Sardanapalo historiam tra-
dit, & quomodo Ctesias Gnidius in temporibus
monarchiæ Assyriorum deificat, non digerendo
D Reges, & eorum nomina & tempora, quibus
quisque regnauerit. Sed in Monarchia Medo-
rum laudat eũdem Ctesiam, qui ex publica fide
atque bibliotheca Persarum, annales in Græciã
retulit, & eadem refert, quæ hic Metasthenes.
E Et ideo Græcus Ctesias recipitur in temporibus
Persarum, & repellitur à temporibus Assyrio-
rum, sicut econtra Eusebius recipitur de tem-
poribus Assyriorum, & excluditur funditus à
temporibus Persarum, quia secutus Herodotum
F & conterraneos fabulatores Græcos, corrupit
publicam & probatam fidem quam incorruptè
referunt Diodorus, Ctesias, & Metasthenes.
Et nota in Diodoro Siculo dicente quod Apan-*

dam

dam Græci vocant Astyagem. Et caue ibi à cor- A
ruptione impressorũ, qui Bel Osum & Bel Esum pro Bel Ochũ impresserũt. Ergo in bipartita Monarchia regnatum fuit apud Medos & Persas annis quatuor & trecentis, & per consequens totidem apud Chaldæos & Babylonios, vt Me- B
tasthenes subinfert dicens:

Totidem annis in bipartita Monarchia regnatum est apud Babylonios. Primus Phul Bel Ochus annis quadragintaocto. Phul Assar vigintiquinque. Salman Assar, C
decem & septem. Sennacherib, septem. Assar Adon, decem. Merodach, duo & quinquaginta. Ben Merodach, vnum & viginti. Nabugdonosor primus, trigintaquinque. Nabugdonosor magnus, quinque & qua- D
draginta. Amilinus Euil Merodach, triginta. Filius huius primus Reg Assar, tribus. Secundus Lab Assar Dach, sex. Tertius Balt Assar, quinque.

Philo Hebræus eadem prosequitur quæ & E
hoc loci Metasthenes, & nos super eum commentaria confecimus. Diuinæ quoq; literæ in quarto libro Regum, & in secundo Paralipomenon, horum Babyloniæ Regum reminiscuntur, quia aßiduè bellum habuerunt cum gente Hebræa. F
Nam de Belo Ocho cognomine Phul ita scribitur in quarto libro Regum capite decimoquinto. Venit Phul rex Assyriorum contra Manas-
sem

A sem Regem Samariæ, Nec te moueat quòd vocat eum regem Assyriorum, quia diuinæ literæ omnes Reges Babyloniæ vocant Reges Assyriorum. De Phul Assar cognomine Teglat, eodem capite ita scribitur: Venit Teglat Phul Assar cō-
B tra Phacee regem Samariæ, & transtulit in Assyrios Galileam & vniuersam terram Neptalim. Et capitulo sequente. Misit (inquit) Achaz Rex Hierusalem ad Teglat Phul Assar Regem Assyriorum, vt iuuaret eum contra
C Reges Samariæ ad Damascum. De Salman. Assar ita scribitur capitulo sequente. Ascendit Salman Assar rex Assyriorum contra Oseam regem Samariæ, & cepit eum sexto anno Ezechiæ regis Hierusalem, & transtulit decem tri-
D bus Israël in Assyrios, vt scribitur capitulo decimoseptimo & decimooctauo, vbi de Sennacherib dicitur. Anno decimoquarto Ezechiæ Regis ascendit Sennacherib Rex Assyriorum ad vniuersas ciuitates Iuda munitas, & cepit eas. Et
E de Assar Adon, ita scribitur capitulo decimonono. Cum Sennacherib sacra faceret in templo Dei sui, duo filij eius interfecerunt eum, & regnauit Assar Adon filius eius pro eo. De Merodach scribitur vigesimo capitulo: Misit (in-
F quit) Merodach Rex Babyloniorum literas & nuntios ad Ezechiam Regem Iuda. De filio huius Ben Merodach nomen non habetur in diuinis literis, sed solum quod captiuauit & incar-

cerauit Manassem filium Exechiæ post mortem A
ipsius Ezechiæ, vt patet in secundo libro Parali pomenon capitulo trigesimotertio. Porrò primi Nabugdonosor qui huic successit, fit mentio in iiij. libro Regum capitulo vigesimotertio. De magno verò Nabugdonosor, qui cremauit Hie- B
rosolymam & templum, & duxit Hebræos captiuos in Babylonem, & Euil Merodach eius filio, meminerunt fines Paralipomenon & Regũ. De tribus verò huius filiis, magister historiarũ scholasticarum reperit Metasthenis locum istũ. C
Quòd verò interfecto BalAssare reunita sit monarchia & translata in Persas etiam vates Daniel quinto capitulo meminit. Itaque Metasthenes expositis annalibus bipartitæ Medorum & Persarum mox reunitæ, publicos annales vsque D
ad Alexandrum refert sic dicens:

BaltAssare interfecto, regnauerunt simul Cyrus & Darius annis duobus, inde solus Cyrus duobus & viginti. Filius Darij priscus Artaxerxes Assuerus annis xx. vl- E
tione interea sumpta de factione Tamarica, quæ per dolum patruum tradiderat Tamyræ. Huius duo filij Cyrus Artabanes, & Darius Longimanus vij. mensibus pro imperio dimicarunt, & vij. mense Longima- F
no victoria cesſit, regnauitq; annis vij. & xxx. Eius filius Darius Nothos annis decẽ & nouem. Magnus Artaxerxes Darius Me-

neon

A neon,annis LV. Artaxerxes Ochus sex &xx.
Nostra ætate Arses,annis quatuor. Darius
vltimus,sex. Magnus Alexander, qui transtulit imperium in Græcos , annis , duode-
cim. Seleucus Nicanor,qui nunc agit trige
B simum annũ,succefsit toti Asiæ ac Syriæ.

Ex his patet reunitam Monarchiam durasse annis vno & nonaginta supra centum. A principio verò ab Arbace vsque ad magnum Alexandrum,perseuerauit annis quinque & nona-
C ginta supra quadringentos. Patet quoque Metasthenem hunc floruisse circa tempora. Magni Alexandri Cætera copiose sunt exposita in commentariis super Philonem. Verùm quia in annalibus Græcanicæ monarchiæ, à Seleuco & ma-
D gno Alexandro vsque ad Philippum vltimum, Eusebius sequitur publicam fidem Asiæ ac Syriæ per ipsius digesta tempora, & Reges, & in Romana monarchia Latinam fidem publicam norat : idcirco in omnibus temporibus se-
E quimur Eusebium , excepta Monarchia Medorum & Persarum ab Arbace vsq; ad Magnum Alexandrum.

*

PHILONIS LIBER A

PRIMVS DE TEMPORIBVS, CVM COMMENTARIIS ANNIJ.

PROOEMIVM ANNII IN B *Primum librum Philonis.*

QVæritur de genealogia Saluatoris, sit certa & manifesta, necne? Nam Iulianus apostata, & post eum sequuti hæretici, persuaserunt sibiipsis, esse tum falsam, tum incertam. Sic enim, teste Hyeronymo, arguebat apostata Cæsar: Ea, inquit apostata Cæsar, genealogia iure manifesta dicitur, quæ à primis scriptoribus non sibi D mutuo contradicentibus vnanimi traditione promulgatur. Porrò primi promulgatores genealogiæ Christi, principesq; scriptores fuêre duo: alter quidem Matthæus, qui Christi arcana probè nouit, & retulit: alter E verò Lucas, qui Euangeliũ, vt aiunt, dictãte beata virgine, progeniei Christi eruditissima, & approbante Paulo Apostolo, & dicẽte: Cuius laus est in Euangelio per omnes ecclesias, conscripsit: Quare genealogia F Christi ab his promulgata, falsa est, nedũ obscura quia sibi mutuo coatradicunt: dum alter dicit virum Mariæ Ioseph fuisse filium

A filium Iacob ex ſtirpe Salomonis: alter verò eundem fuiſſe filium Elyth, & ex ſtirpe Nathan affirmat. Quòd ſi etiã vtrouis parente & vtrauis ſtirpe genitus fuerit: quid, inquit, viri Mariæ Ioſeph ſtirps ad Chriſtũ,
B à quo non fuit genitus, vt eorundẽ ſcriptorum vterque tradit? Vnus enim putatitium filium Ioſeph dicit, alter illum conceptum ante Ioſeph nuptias de ſpiritu ſancto tradit, & ob id in ſuſpitionẽ veniſſe Ioſepho,
C tamque validam, vt ne angelo quidem crediderit, admonenti hoc factum vaticinio Eſaiæ. Nam etſi eam non dimiſit, non tamen ipſam poſt partum virginem manſuram credidit, quia ſcribitur: Non cognouit
D eam à ſpiritu fœcundatam, donec peperit, quando licentia maritali etiam oculis, intactam cognouit. Sed hæc fortè credibilia poſſent eſſe, niſi (quod contra naturam eſt) conſcriberent Salathielem & Zorobabelẽ
E à Salomone atque Nathan genitos, quum in vtraque linea naturalis poſteritatis vterque ſcribatur. Quo quid abſurdius, quàm duobus patribus vnum eundémque cõcipi & naſci? Hæc Iuliani Cæſaris obiecta con-
F tra genealogiã Saluatoris. Sequuntur obiectiones hæreticorum. Prima obiectio eſt iſta: Quæ eſt indeciſa atque interminata genealogia, & in ſcandalum fidei atque

prouocatiua apostasiæ, si ventiletur atq; di A
sputetur, ea non est manifecta & certa, sed
obscurissima, incertaq; atq; potius falsa.
Ceterùm eiusmodi est genealogia Christi,
de qua disputare vetat Apostolus, prima ad
Timotheum epistola, primo capit. dicens B
Denunties quibusdam ne aliter doceant,
neque intendant fabulis & genealogiis in-
terminatis, quæ quæstiones præstant ma-
gis errorem quàm ædificationem Dei, quæ
est in fide. Et in epist. ad Titum iij. ca. Stul- C
tas, inquit, quæstiones & genealogias, & cō-
tētiones & pugnas legis deuita. Sunt enim
inutiles & vanæ. Verum ad Iuliani opposi-
tionem, qua dicit: Quid ad Genealogiam
Christi Ioseph, à quo Christus non est geni- D
tus? beatus Thomas in postilla super Mat-
thæum & Lucam, & glosa ordinaria super
Matthæum j. ca. eandem quæstionem repe
tunt his verbis: Quid, inquiunt, ad Christū
genealogia deducta à Dauid ad Ioseph, quū E
Christus non fuerit ex semine Ioseph? Et re
spondēt: Non est cōsuetudo scripturarum,
vt ordo mulierū in genealogiis texatur. Et
ideo nō per Mariam, sed per Ioseph induci
tur, ex quo sit manifesta & certissima genea F
logia Mariæ, quæ genuit CHRISTVM, quia
vir cogebatur accipere vxorē ex sua tribu
& familia per legē latā, Num. vlt. capitulo,
dicent

A dicentem: Omnes viri ducēt vxores de tribu & cognatione sua. & cunctæ fœminæ de eadem tribu maritos accipient, vt hæreditas permaneat in familiis, nec sibi misceātur tribus. Sed ita maneāt vt à Domino se-
B paratæ sunt. Porrò beatus Hieronymus ad Iuliani obiecta ita respōdet: Hæc profectò quàm turpiter hæretici atque iudaizantes Christiani aberrent indicant, dum neque lineas Salomonis & Natham, alteram al-
C teri adoptione atq; successione regni, quæ sub Athalia completa est, fuisse obnoxiam intelligūt, vt Philo illustris Hebræus scribit: neque aduertunt alterum Euāgelistarum viri, alterum ipsius virginis genealo-
D giā texere, & corrupta orthographia scribere Eli, quod est Deus meus. Nam Elyh, Lucas scripsit, quod apud Syros est Deus fortis aut resurgens. Idem apud Hebræos Ioakin. Is est pater Mariæ virginis. Vnde
E beatus Hieronymus. Verùm quia omnis hæc dubitatio tollitur, si diligenter considerentur, quæ Philo Hebræus de temporibus scribit: quod profectò opus etiam ad tempora gentilium plurimùm valebit: id-
F circo super ipsum commentaria instituimus. Fuit autem iste Philo inter viros illustres à diuo Hieronymo numeratus, quem suspicantur quidam, vt scribit in prologo

ſuper Prouerbia Salomonis, ſcripſiſſe librũ
Sapiẽtiæ. Quũ inter Iudæos & Aegyptios
Alexandrinos mutua cædes facta fuiſſet,
miſſus eſt Philo admodũ eruditus adoleſcens,
legatus ad Tiberiũ Auguſtũ, anno Imperij
eius, vigeſimo, vbi offendit præfectum B
Tyberij Seianum Tuſcum filium Mecœnatis,
qui plurimum apud Cæſarem poterat,
& inſtantiſsimè cohortabatur, vt gentem
Iudæorũ deleret, teſte eodem Philone
libro legationis ſecundo, & Euſebio id no- C
tãte in vigeſimoprimo anno Tiberij. Edidit
plura opera, inter quæ illud eximium
eſt, quod breuibus & abſolutis verbis emẽdauit
omnia tempora ad ſuam rectitudinẽ
& integram veritatem, ab Adam vſque ad D
ſuam vltimam decrepitam: & ob breuitatem
operis, illud Breuiarium de temporibus
appellauit, mirórque cur à Theologis
ſenſim neglectus fuerit, & ab Epiſcopis derelictus,
quum ex eo pendeant multa con- E
tra Hebræos, & complura diuinarum dubia
literarum elucidentur. Sed vel ignoro,
cur ita factum ſit: aut ſi ſcio, non auſim dicere.
Soluant ad rem, non ad hominem, ſi
poſſunt, quod Paulus ad Hebræos ſeptimo F
capitulo, Manifeſtum eſt, quia dominus
IESVS ex tribu Iuda ortus ſit. Nam ſi legimus
commentaria iuniorũ ſuper Matthæum

A thæum & Lucam,ipſa genealogia Salua-
toris,quæ teſte Apoſtolo erat Hebræis ad
quos ſcribebat manifeſta,nunc tam dubia
& incerta redditur,eorum ſtultis,imò im-
piis litigiis & ſubtilibus quæſtiunculis,vt
B irriſioni pateat Iudæis,qui ex his exiſtimāt
etiā apud priſcos Chriſtianos ſemper fuiſſe
incertam ob falſitatem Euangeliſtarum
Chriſti genealogiam,ac propterea nō poſ-
ſe probari Chriſtum noſtrum eſſe Meſsiā,
C qui ab Euangeliſtis non apertè ſcribatur
fuiſſe de domo Dauid,& qui videntur do-
cti Chriſtiani,in ea re ſibi mutuo aduer-
ſentur,& ſeipſos & alios per inuolucra in-
uoluant & decipiant.Nam vt mihi ſæpe
D reſponderunt,& quidem veriſsimè:De Ly-
ra poſtillauit,id eſt,poſt illa antiqua anni-
hilauit, & plicauit. Burgenſis inuoluit, &
alius replicauit.Proh impietas. Scriptura
ſacra manifeſta eſt,teſtimonium Dei luci-
E dum eſt,ſapientiam præſtans paruulis.Nō
egent literæ diuinæ plicis,non inuolucris,
non replicis,quia hęc non ſapientiam prę-
ſtant paruulis,ſed eorum animos in con-
fuſo relinquunt,& per omnem vitam ani-
F mos hominum aberrare compellunt, vt
de Græcis Diodorus ſcribit in tertio li-
bro. Non qui plicant,non qui replicant,
ſed qui explicant & elucidant me,vitam

æternam habebunt, vt ſacræ literæ conte- A
ſtantur. Sed de his hactenus. Nam has ineptias, quas & ſtultas quæſtiones & contentiones Apoſtolus ſupra vetuit in epiſtola ad Titum, ſatis aperuimus in commentariis noſtris, quę ardore fidei cõfecimus ſu- B
per omnes diuinæ hiſtoriæ libros. Nunc vt breuibus & lucidis & explicatis inuincibilibúſque, tum expoſitione, tum reſpõſione vtamur pro genealogia Saluatoris atque diuinis temporibus, præmittimus cõmen- C
taria ſuper duos libellos Breuiarij Philonis de temporibus, in quorum primo enumerat tempora ab Adam vſque ad deſolationem templi, & in ſecũdo ab eadem deſolatione vſque ad ſuam ætatem ſecula di- D
gerit. Vltimo reſpondebimus ad obiecta.

PRAEFATIO.

EXponemus antea librum primũ Philonis, deinde ſecundum. Tertio ex his reſpondebimus reſolutoriè ad obiectiones E
factas cõtra genealogiam Saluatoris. Primus liber diuiditur in duas partes. In prima tractat in ſumma, quæ tempora fluxerunt ab Adã vſque ad quartũ annum Salomonis. In ſecunda, ab eo anno vſque ad de- F
ſolationem templi. Verũ quoniam de priſcis ſeculis atque temporibus ſæpenumero fit mentio in omnibus ſequentium autho

A thorum libris, idcirco ne sæpe nos oporteat eadem ad longũ repetere, hoc loco admonendos existimo lectores, vt initio vtamur beati Hieronymi in commentario super illud Apostoli ad Hebræos dicentis: Fide
B credimus aptata fuisse secula, vt ex inuisibilibus visibilia fierent. Vbi diuus Hieronymus sic ait: Chaldæorum veterum traditio est, huius visibilis & formati mundi, fuisse inuisibilem & informem, præiacentẽ
C naturam sempiternam, à nullo productã, quam posteriores Græci, Hylen, Chaósque vocauerunt, Moyses verò abyssum. Hanc materiam ad visibilitatem & formã fuisse à meliore natura deductam confitentur,
D atque vti Moyses primò cœpisse stellis ornare cœlos, ex tempore nõ ab æterno produnt, inde terram ornatam fuisse animantibus & plantis, postea piscibus aquas, volucribus aërem, postremò hominẽ domi-
E num mundi factum: Quæ omnia Naso in opere magno à Chaldæis accepta, ad vnguem prosequutus est. Quinetiam & annos & homines ante regnum Macedonum sub Alexandro produnt à quibus orti sunt,
F annis circiter quatuor & triginta supra sexcentos & tria millia. Quæ si retro ab Alexandro supputes, peruenies ad Adam primum. Quod profectò Moyses in omni
cor

eorum ſcientia atque hiſtoria eruditus cõ- A
ſcripſit,& quod erroris erat eliſit in ipſo
initio,dicẽs:In principio creauit Deus cœlum & terrã,quæ erat inuiſibilis & incompoſita,quia tenebrę erant ſuper faciẽ abyſſi.Quòd ſi nobis obiiciant Chaldei Moy- B
ſen id non probaſſe,in promptu eſt reſpõſio, quia neque ipſi ſuam poſitionem firmant,ſed per opinionem ſcribunt.Eſt autem omni humana opinione certior fides,
quę & rationi magis conſonat,& quod in- C
genia & natura non tolerant,vt natura inferior par ſuperiori duratione fiat,horret,
& qua credimus vt ait Apoſtolus,aptata fuiſſe ſæcula vt ex inuiſibilibus & incompoſitis ad viſibilia & formata deducerentur. D
Quæ profectò præpoſitio efficientis,& materialis ſimúlque ac temporis habitudinem refert.Hæc beatus Hieronymus.In hac authoritate B.Hieronymi multa memoratu digna continentur.Primum,quòd E
quãdo dicit Apoſtolus ex inuiſibilibus viſibilia facta fuiſſe,iſta præpoſitio ex,conſtruitur cum iſto ablatiuo inuiſibilibus in habitudine triplici.Primo,in habitudine
cauſſæ efficientis idæalis,quia iſte mundus F
viſibilis factus eſt effectiuè ex archetypo inuiſibili,nedum ſecundùm fidem,ſed etiã ſecundùm Platonem.Ex quo,teſte Hieronymo

A nymo,eliditur vnus error Chaldæorum &
aliorum,qui ponunt Chaos & materiam
mundi à nullo productam.Secundo con-
ſtruitur in habitudine cauſſæ materialis,
in qua philoſophi cum fide conueniunt,
B quòd ex inuiſibili,id eſt,informi,rudi & in
digeſto Chao à Deo & meliore natura quã
ſit Chaos,productus & formatus ſit iſte
mundus viſibilis,& in partes ſpeciéſque re-
rum ac formas digeſtus.Tertio conſtrui-
C tur in habitudine temporis,ſicut quando
dicimus:Ex mane fit meridies,id eſt,poſt
mane.Ita quum dicit Apoſtolus:Ex inuiſi-
bilibus viſibilia ſunt facta,id eſt,poſt inui-
ſibilem & informem atque confuſam mũ-
D di ſubſtantiam,facta eſt viſibilis formatio,
& diſtinctio rerum ex tempore.Et in hoc
conueniunt gentiles cum fide.Neminem
enim lego,etiam ex eis qui aſſerũt Chaos
æternum,qui poſuerit formationem æ-
E ternam,ſed ex tempore factam,vt etiam
Moyſes poſuit.Vnde Ouidius,qui non ſo-
lum Chaldæos,ſed etiam omnes qui æter-
nitatem materię poſuerunt ſequutus eſt,in
primo Metamorphoſeos etiam ex tempo-
F re cœpiſſe ſtellas & formationem rerum
aſſerit.Et æternitatem quidem inuiſibilis
materiæ ſic deſcribit:

Ante mare & terras,& quod tegit omnia cœlũ.

Vnus erat toto naturæ vultus in orbe, A
Quem dixêre Chaos, rudis, indigestaq; moles.

Deinde quòd cœperint primò stellæ, & deorum, id est, signorum cœlestium imagines, & Planetarum qui dij dicuntur apparere, postea animalia, & vltimo homines, B his versibus aperit:

Hanc Deus & litem melior natura diremit,
Sydera cœperunt toto efferuescere cœlo.
Neu regio foret vlla suis animalibus orba,
Astra tenent cœleste solum, formæq; Deorum, C
Cesserunt nitidis habitandæ piscibus vndæ.
Terra feras cepit, volucres agitabilis aër.

Deinde quòd homo sit vltimò factus, sic asserit:

Sanctius his animal, mentísque capacius altæ D
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera posset.
Natus homo est, siue hunc diuino semine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo,
Siue recens tellus, & reliqua. E

Verùm quoniam hæc copiosè tradidimus in commentariis super Genesim ad literam, & ad illum locum hæc magis pertinent, idcirco nunc ad chronographiã Philonis regrediamur, quæ à primo homine F incipit, & à quo ante Alexandrum fermè tribus millibus annis atque sexcẽtis & triginta quatuor se ortos Chaldæi insinuant,

vt

A Vt ex ſupradicta Hieronymi authoritate
apparet. Aduerte etiam eoſdem Chaldęos,
eodem tempore ſcilicet Adæ, fuiſſe doctos
ab eo aſtronomiã & literas, vt coniicitur ex
hisquę refert Diodorus Siculus in tertio li-
B bro, dicens: Chaldæi mundũ ſempiternum
fuiſſe affirmant, & neq; principiũ habuiſſe,
neq; finem ſortiturũ. Anni verò quibus ſe
vacaſſe aſtronomiæ aſſerunt, nõ facile quis
crediderit. Ante enim aſcenſionẽ ſiue Mo-
C narchiã Alexãdri, tria & quadraginta mil-
lia ſupputant, annos ſcilicet menſtruales, vt
ait Xenophõ in libro de Aequiuocis, quem
mox poſt Philonem expoſituri ſumus. Eſt
autem annus menſtruus à loco luminari
D coitus ad reditum lunæ ad eundem gradũ,
& amplius ad lineam mediæ cõiunctionis,
id eſt, vigintinouem diebus annus is men-
ſtruus conſtat, iuxta aſtronomiam, qua ex-
celluere Chaldæi. Porrò menſtruorũ qua-
E draginta tria millia, efficiunt annos ſola-
res fermè totidẽ, quot ſuprà Hieronymus
ſupputauit. Et ideo literæ ſimul & diſcipli-
næ omnes infuſæ cũ primo homine cœpe-
runt, vt Chaldęi aperiunt & Theologi pro-
F ſequuntur. Plinius verò in ſeptimo natu-
ralis hiſtorię cap. vltimo arguit. Aſſyrias li-
teras æternas fuiſſe, ob id, quòd quum ante
Ninum ſiue priſcũ Phoroneũ (nam eodem

anno

anno vterque regnare cœpit, vt est author A
Xenophon lib. de Aequiuocis) annis quindecim cœptę sint literę Aegyptiæ quę sunt antiquissimæ, nunquam in authoribus inuenitur origo Assyriarũ. Eius verba sunt hęc: Assyrias literas semper fuisse arbitror. B
Nam Antichides repertas in Aegypto fuisse à Menone quodam scribit, ídque monumentis probat xv. annis ante Phoroneum antiquissimum Græciæ regem. E diuerso Epigenes apud Babyloniam septingento- C
rum viginti annorũ, obseruationes syderum coctilibus laterculis inscriptas docet, grauis author in primis. Qui minimum Berosus & Chritodemus 480. Et concludit Plinius: Ex quo patet, æternum fuisse vsum D
literarũ. Sed fundamentum Plinij falsum est, & consequentia nulla, quia in authoribus ipsis Assyriorum, quorum Principes sunt Chaldæi, origo inuenitur ante Monarchiam Alexandri xliij. millibus annis E
menstruis, qui sub Adam incipiunt, & in Alexandro finiunt, vt Hieronymus dicit, & in nostra topographia demonstrabitur, quam post commentaria super Metasthenem explicabimus. Et idcirco quę Græci & F
Latini de sempiternitate literarum & hominum somniant magis quàm scribũt, vitanda sunt vt nihil, & cum ipsis Chaldæis atque

A atque Moyse authorum vetustissimo, de antiquitatibus & priscis temporibus consentiamus, quos Philo sequutus, duos de temporibus libellos edidit, primusq; in duas partes diuiditur. In prima ab Adam,
B primo Chaldæorum & gentis humanæ doctore simul & parente, tempora fert vsque ad templi ædificationem, inde vsq; ad eius desolationem.

C Primam verò partem breui summa excurrit, dicens:

D AB Adam vsque ad diluuium fluxerũt anni mille sexcẽti quinquaginta sex. A diluuio ad Abraham, duo & nonaginta super ducentos. Ab Abraham ad Moysen quinq; & viginti & quadringenti. A Moyse ad exitum de Aegypto & inchoatum
E templum ligneum, anni octoginta. Ab eo ad inchoatum lapideum, anno quarto regni Salomonis, & executioni mandatum decretum Dauid de successoribus regni, anni colligũtur octoginta & quadringẽti.
F *Hæc est igitur prima pars Philonis, quam ipse in quinque partes diuidit, vt in litera patet, in quarum prima ponit tempus ab Adam vsque ad diluuium sub Noa. In secunda scribit*

tempus à Noa, vsque ad Abraham. In tertia ab A
Abraham vsque ad Moysen. In quarta à
Moyse, vsque ad exitum populi ab Aegypto. In
quinta, ab hoc exitu vsque ad inchoatum tem-
plum anno quarto Salomonis. Verùm quoniam
summa temporum in chronographia est confusa B
& incerta & obscura plusquam chaos, nisi di-
geratur per singulos viros aut Reges & Duces,
aut capita originum sibi perpetuò succedentia,
& quot inter eos anni colligantur, apudq; Chal-
dæos & ipsum Moysen simul singuli homines C
& anni digerantur, idcirco Mosaica chrono-
graphia vtemur ante diluuium, quoniam Chal-
dæam reperire nō potuimus, quamuis omni stu-
dio & solicitudine vsi fuerimus, vt pro aliis an-
tiquitatibus habendis, ita pro hac digestione D
temporum ante diluuium nihil inexploratum
omiserimus. Nam Berosus, vt etiam Plinius te-
tigit, solum temporibus inscriptionum quarun-
dam per annos 480. ante Ninum & Phoroneū
supputauit, suppressis singulis ducibus & tem- E
poribus. Porrò Moyses Genesis v. capit. studuit
singulos duces & tempora digerere. Erant au-
tem ducum loco primogeniti successores, & capi-
ta originū, per quos digerebantur tempora, qui
numero decem fuêre ante diluuium, hoc modo: F
Adam primus vixit annis centū & triginta,
& genuit Seth. Seth vixit cv. & genuit Enos.
Enos vixit annis xc. & genuit Caynā. Caynam

vixit

A vixit lxx. & genuit Malaleel. Malaleel vixit lxv. & genuit Iareth. Iareth vixit centũ lxij. & genuit Enoch. Enoch vixit lxv. & genuit Matusalem. Matusalem vixit clxxxvij. & genuit Lamech. Lamech verò vixit clxxxij. &
B genuit Noam. Noa verò quum quingentorum esset annorũ, genuit Sem, Cam, & Iapheth. Anno autem sexcentesimo vitæ suæ, vidit Noa terras inundatas per nouem mensis integros, & vt ait Moyses, decimo mense cacumina montiũ apparuerunt
C in Armenia, & Delos insula in mari, vt Solinus meminit. Verum vsque ad finẽ duodecimi mensis expectauit Noa exsiccationem terræ, & præceptum egrediendi ex arca. Ex quo patet Moysen annos solares duodecim mensium
D intelligere in supradicto cap. Nec solus Moyses retulit vitam priscorum hominum fermè annis mille durasse, tum recente cœlo, & natura prona in celerem multiplicationẽ generis humani, sed etiam de his longæuis cõscribunt omnes qui an-
E tiquitates apud Græcos & Barbaros conscripserunt, vt Manethon qui Aegyptiorum historiam texuit, & Berosus qui Chaldaicam deflorauit, & Mochus, & Estyus adhuc & Hieronymus Aegyptius & Maseas, qui Phœnicam
F descripserũt, sicut refert Iosephus in j. de Antiq. Iudaica. Patet etiã Iosephũ & quosdã iuniores aberrare, qui plures annos quàm supra collegerit Moyses enumerãt, & qui Hieronymo imponũt

à se falsò positum numerum aßignasse. Nouit A
enim diuus Hieronymus suprascriptũ à Moyse
numerum. His autem occasionem præbuit igno-
ratio modi numerandi Chronographice. Patet
quoque prima cõclusio Philonis, quòd ab Adam
vsque ad diluuium, non fuêre plures anni, quàm B
sex & quinquaginta supra sexcentos & mille.
Quod verò ait Philo, à diluuio ad Abraham
fluxisse annos ducẽtos nonaginta duos, id idem
à Chronographia Moysi desumpsit Gen. xj. cap.
hoc modo: Sem biennio post diluuium genuit C
Arpaxat. Arpaxat vixit annis xxxv. & ge-
nuit Sale. Sale vixit annis triginta & genuit
Heber. Heber vixit annis xxxiiij. & genuit
Pelech. Pelech vixit annis triginta & genuit
Reu. Reu vixit annis xxxij. & genuit Saruch. D
Saruch vixit annis triginta & genuit Nachor.
Nachor vixit annis xxix. & genuit Tharam.
Thara vixit annis septuaginta & genuit Abra-
ham. Sunt ergo à diluuio vsque ad Abraham,
vt ait Philo, anni ducenti nonaginta duo. Qua- E
re Noa pater viuebat, quia vixit post diluuium
annis trecentis & quinquaginta, vt Berosus
scribit in quinto antiquitatum, & Moyses asse-
rit Genesis nono capitulo. Tertiam quoque con-
clusionem suam Philo desumpsit à Moyse per F
capita patrũ hoc pacto: Abraham centenarius,
genuit Isaac. Isaac sexagenarius, genuit Iacob
& Esau. Iacob nonagenarius genuit Ioseph.

A *Ioseph vixit decem & centum annis, post quem sequuta est seruitus in Aegypto annis sexagintaquinque, & natus est Moyses qui octogesimo ætatis suæ anno stetit coram Pharaone, & eduxit populum ex Aegypto in desertum, eodemq;*
B *anno cœptum est templum ligneum, id est, tabernaculum fœderis. Quare vera est summa Philonis, quòd ab Abraham ad Moysen intercesserunt anni quadringenti vigintiquinque, & à Moyse ad inchoatum templum ligneum, & le-*
C *gem datam in monte Sinai, anni octoginta. Ex quo patet quòd ab Abraham ad legem datam à Moyse, colliguntur anni .v. supra quingentos, à quibus si subtrahis ætatis Abrahæ annos septuagintaquinq;, quando accepta repromissione cœ-*
D *pit peregrinari, vt patet Genesis xij. cap. vtique consequens necessario erit, vt anno trigesimo & quadringentesimo post repromissionem data sit lex Mosaica, non ad reprobandam & cassandam dictam repromissionem Messiæ, sed solum*
E *ad præparandum populum vt digni essent susceptione illius, quia non decreto legis est hæreditas benedictionis, sed sola liberalitate ac repromissione Dei ante legem factam annis xxx. supra cccc. Et ita argumentatur Apostolus ad*
F *Galathas iij. capitulo. Abrahæ, inquit, factæ sunt repromissiones, & semini eius, qui est Christus. Quæ verò post quadringentos & triginta annos facta est lex, non irritat & euacuat re-*

promissionem, quia si esset hæreditas repromissa A
benedictionis ex lege, iam non esset ex repromis-
sione, quod est falsum, quia nō Moysi sed Abra-
hæ per repromissionem donauit Deus. Eandem
summam Moyses exposuit Exodi xij. capitulo.
Habitatio, inquit, filiorum Israël qua habita- B
uerunt in Aegypto, subaudi à prima vice qua
Abraham descendit in Aegyptum, fuit anno-
rum ccccxxx. Cæterùm sequens conclusio Phi-
lonis qua dicit à templo ligneo ad lapideū sup-
putantur anni cccclxxx. eadem ponitur in ter- C
tio libro Regum capitulo sexto, hoc modo: Anno
quadringentesimo octogesimo egressionis filio-
rum Israël ab Aegypto, in anno quarto Regis
Salomonis cœpit ædificare domum. Hæc summa
digeritur ab ipso Moyse vsque ad Salomonem, D
non per capita originum, sed per ipsos duces He-
bræorum, quorum primus fuit Moyses, qui octo-
gesimo anno ætatis suæ eduxit populū de Aegy-
pto, vt dicitur Exodi vij. capitulo, & xl. annis
præfuit in deserto, & ita vixit annis cxx. vt E
vltimo capitulo Deut. scribitur. Digerūtur ergo
dicti anni ccclxxx. per duces hoc modo. Moyses
præfuit annis xl. Iosue præfuit annis xxvij.
Othoniel præfuit annis xl. Aod præfuit annis
lxxx. Delbora & Barach xl. Gedeon præfuit F
annis xl. Abymelech filius eius iiij. Thola præ-
fuit annis xxij. Iair præfuit annis xxij. Iepte
præfuit annis sex. Esebon præfuit annis vij.

Labdon

A *Labdon præfuit annis viij. Samson præfuit xx. Heli præfuit annis xl. Samuel & Saul annis xl. David primus ex tribu Iuda xl. Salomon verò filius David regnauit annis xl. & quartus eius regni, fuit quadringentesimus*
B *octogesimus ab egressu filiorum Israël ab Aegypto, quando in deserto data est lex, & inchoatum fuit tabernaculum fœderis feretrium, vice templi stabilis. Nam quia populus non stabilis erat vna mansione, nec ad regnũ stabile in ter-*
C *ra promissionis peruenerat, idcirco feretrium templum ligneum fabricatum iussu diuino fuerat, vt inclinatissimus ad idololatriam populus, vtcunque religione teneretur.*

D

Secunda pars Philonis.

SIquidem orta lite inter filios Dauid, quos ex Bersabee genuerat, quis regno præcederet, Dauid edicto statuit à iu-
E nioribus inchoari, & vt alteri succederet, vbi posteritas naturalis deficeret. Itaque à Salomone minimo cœptum est, & à Nathan illi natu proximiore filio dicto Ahiasar & Mathat, & posteris eius Ahiasa-
F rim atque Mathathym, id est, vt omnes dicerentur & essent fratres principis & donati tempore ad succedendum. Hinc vsque ad Iosaphat & Ochoziam posteritas

Nathan ſemper dicta eſt Ahiaſarim, nam A
quos occidit Ioran poſteros Nathan quos
pater in tribu Iuda præter decretum ho-
norauerat, filij Ioſaphat fratres Ioram di-
cti ſunt. Similiter infantes eorum quos Io-
ram liberos quidem, ſed reditu vacuos in B
tribu Iuda reliquerat, dicti ſunt fratres &
filij Ochoziæ, cum tamen Ochozias vnicus
ſolus ex Iorã & Salomone ſuperſtes eſſet,
quo perempto omnem ſtirpem regiam
Ahiaſarim Athalia conata eſt delere, niſi C
prouidentia Ioſabet ſororis Ochoziæ ex
Ahiaſarim ſaluatus fuiſſet minimus ex
Ahiaſarim infans Elyh qui & Eliakin.
Nam ſynonyma ſunt Syris & Aegyptiis
Elyh, Eliakin. Ioakin. Cognominatus au- D
tem infans Elyh fuit Ioas primus ex do-
mo Dauid, & poſteritate Nathan, pro quo
myzmor à dextro & læuo choro decanta-
tus fuit, qui à ſeptuaginta ſenioribus ſe-
ptuageſimusquartus poſitus eſt, & ſub Ioa- E
da inſtitutus, ne diſperderet Deus funditus
domum Dauid vbi finierat proles Salo-
monis. Ab iſto Ioas atque deinceps in re-
memorationem reges ſemper binomij &
trinomij fuerunt. Nam iſte primus dictus F
Elyb, Ioas, Simeon, Item Her, Manaſſes,
Ezechias, Ieſu, & eiuſcemodi. Itaq; à quar-
to anno Salomonis vſque ad finem poſte-

A ritatis eius, & primum ſucceſſorem Ahia-
ſarim cognomine Ioas, ſupputantur anni
octo & triginta ſupra centum. A Ioas verò
vſque ad ſpontaneam tranſmigrationem
Ioakin, anni ſunt ducenti nonaginta vnus,
B connumeratis decem annis quibus regna-
uit Amon captiuo patre Her qui & Ma-
naſſes. Porrò à tranſmigratione ad deſola-
tionem, anni ſunt vndecim.

Hæc eſt ſecũda pars huius primæ partis prin-
C *cipalis, in qua Philo volens colligere tempora*
per ſolam poſteritatem Dauidicam, interſerit
paucis verbis infinitam ſyluam hiſtoriarum.
Primo enim reddit cauſam edicti, id eſt ſtatuti
Dauid de ſucceſſoribus ſuis ex ſolis filiis quos ex
D *Berſabee ſuſceperat. Vbi notandum eſt, quod in*
ſecundo libro Regum capitulo quinto, & in pri-
mo libro Paralipomenon capitulo tertio diſtin-
guuntur filij David per fœminas, vxores, vel
concubinas. Vxorum filij erant iure communi
E *Hebræorum & gentium apti ad ſuccedendum*
honori & dignitati, atque hæreditati paternæ,
Concubinarum autem minimè. Vnde in lege
etiam naturæ Sarra dixit ad Abraham Gene-
ſis vigeſimoprimo capitulo. Eiice ancillam &
F *filium eius, quia non erit hæres filius concubinæ*
ancillæ cum filio meo Iſaac. Et capitulo vigeſi-
moquinto de filijs aliarum concubinarũ Abra-
hæ dicitur: Dedit (inquit) Abraham cuncta

B 5

quæ possederat Isaac, filiis verò concubinarum A *largitus est munera, & separauit eos à filio suo Isaac, dum adhuc ipse viueret. Et ideo in supradicto capitulo solum in genealogia Dauidica ponuntur filij naturales vxorum, quos ipse ex eis genuerat, & filij concubinarum non nomi-* B *nantur nisi in communi, quia non erant apti regni successioni. Qui verò ex vxoribus erant, his verbis enumerat. Nati sunt Dauid filij, ex Achinoë quidē Amon primogenitus. Ex Abigail verò Daniel. Tertius Absalon ex Maaca.* C *Quartus Adonias ex Agit. Quintus Saphatias ex Abithal. Sextus Ietram de Egla. Sex ergo nati sunt ei in Hebron, vbi regnauit septē annis, & sex mensibus. Triginta autem & tribus annis regnauit in Hierusalem, in qua absq;* D *liberis cōcubinarū, nati sunt ei ex Bersabeæ filij quatuor, Sciammaa, Sobau, Nathan, & Salomon. Ergo Nathan iste non fuit ille Propheta & sacerdos, neque fuit filius Vriæ adoptatus à Dauid, vt quidam delirantes nullo certo autho-* E *re, aut contrario textu literali somniant, in hoc peiores Philone atque Iudæis qui hoc horrent. Sequeretur enim quod Christus non descendisset ex vero sanguine Dauid, & quòd Lucas decepisset Christianos, qui naturalē sanguinē Da-* F *uid per Nathan vsque ad Saluatorē contexuit. Vt autem non subticeamus deliberatum contra Christum delirantium argumentum, scias quòd*

A se fundant in Prouerb. cap. iiij. vbi Salomon dicit quòd fuit tenellus puer coram patre suo, & vnigenitus coram matre sua. Ergo, inquiũt, fuit vnigenitus respectu David, & per consequens alij filij Bersabeæ fuerunt adoptati à David.
B Verè vbi Lyra non bene sonat, equidem magistra experientia delirat. In primis negatur istis delirantibus contra Christum & eius scriptorẽ Lucam, quòd Vrias adhuc liberos nunquam habuerit ex Bersabea puella. Secundo negatur ipsi
C consequentia, quia ignorauit dialecticam, quia econtrario infertur. Fui vnigenitus coram matre mea. Ergo nullum alium habuit mater mea filium. Non enim dicit fui vnigenitus coram patre meo, sed puer & tenellus quia vltimus ab eo
D genitus, & coram matre mea fui vnigenitus, quia ea procurante David decreuit illum successurum in regno quod ad primogenitum pertinebat. Vnde in tertio lib. Regum cap. j. dixit Bersabeæ ad David: Tu, inquit, iurasti mihi quòd
E filius meus Salomon regnabit post te. Tertio patet quòd isti falso sibi vendicant nomen sensus literalis, quum in æquiuocatione literæ decipiãt seipsos & alios. Non enim diuinæ literæ vnigenitum vocant semper eum qui vnicus genituræ
F est, sed etiã qui vnicus sit ad successionem. Nam Abraham ante Isaac genuit Ismaëlem, & tamen Deus vocat eum vnigenitũ, non Sarræ, sed Abrahæ, Genes. xxij. cap. dicens ad Abraham:
Tolle

Tolle filium tuum vnigenitum quem diligis A
Isaac. Et infra: Non pepercisti, inquit, filio tuo
vnigenito propter me. Ergo dicas vnigenito tuo
non Sarræ, & vnigenitus coram matre mea nõ
respectu patris. Ex quo patet quòd ad sensum re
pugnantem claræ literæ exponant, & catholi- B
cam atque lucidißimam diuinam scripturam
& fulgidam non explicent, sed plicent & repli-
cent, & confundant, & ipsi splendido soli nubes
& caligines ingerant. Sed his dicendum est, cur
se sapientes vocent & postillatores, cum paten- C
tia & clara scripturæ sacræ loca & cognita ex-
ponant, imò plicent per ignotiora & occultiora,
& quæ eadem facilitate contemnantur, qua cõ-
tra lucidum caliginosius proferunt. Verùm ho-
rum innumeros errores, tum literales, tum pa- D
tentes, tum in fide Saluatoris periculosos, locis
suis quibus opus fuit exposuimus atq; redargui-
mus in commentariis nostris super diuinas lite-
ras. Quod verò ad institutum Philonis facit, hoc
est, quia ex peccato Dauid dictum est illi à Na- E
than propheta: non recedet gladius & discordia
de domo tua in æternum. Vnde primogenitum
Amonem interfecit Absalon, qui & ipse diuino
iudicio percussus interiit, subsequutaq; discordia
successionis inter residuos fratres, iurauit Da F
uid, id est, firmauit decreto, vt recte Philo expo-
nit, quod minimus inciperet Salomon, inde Na-
than si Salomonis posteritas deficeret. Moreba-
tur

A tur ergo vnius posteritas alteri, quod decretum
fermè est de iure gentium, excepto quòd David
instituit vt à minoribus initium fieret, quod &
de facto iurauit se non reuocaturum, & Ado-
niam maiorem natu quàm erant quatuor filij
B Bersabeæ ab præsumpto regno deposuit, vt pa-
tet in primo cap. tertij libr. Regum. Ergo vt ibi
dicitur à Bersabea: tu rex iurasti mihi per do-
minum Deum, quòd Salomon regnaret, & Da
uid respondit: sicut iuraui tibi per Dominum
C Deum Israël, ita fiet, vtique decretum iura-
mento firmatum insinuat. Quod autem addit,
per dominum, ostendit non amore carnali, sed
diuina iussione illud gestum, vt clarius ostendit
in primo libro Paralipomen. cap. xxvij. quando
D moriturus dixit principibus: Dominus elegit Sa
lomonem filium meum, vt sederet super solium
meum, & dixit mihi: Ego firmabo regnum eius
in æternum, si perseuerauerit custodire legem
meam. Quòd autem intellexerit illum Salomo-
E nem proiiciendum à regno quoad posteros expli
cauit in eodem cap. quando Salomoni dixit: Et
tu fili mi Salomon si quæsieris Dominum, inue-
nies eum, Si autem dereliqueris illum, proiiciet te
in æternum. Quòd verò filios Nathan Salomon
F fecerit Abiasarim & Mathatim, vt ait Philo,
ex decreto iam insinuato patet in tertio lib. Re-
gum quarto capit. vbi scribitur de tribus filiis
Nathan constitutum Abiasarem fuisse illum

qui

*qui erat adolescentior in ordine. Sic enim scribi- A
tur ibi: Azarias filius Nathan erat super eos,
qui adsistebant Regi. Cabul verò eiusdem Na-
than filius erat sacerdos amicus regis, & Abia-
sar præpositus domus. Sacerdos hic accipitur pro
præfecto super omnes sacerdotes, vt in ij. lib. Re- B
gum in fine viij. cap. dicitur: Filij, inquit, Dauid
sacerdotes erant. Quod in primo lib. Paral. in fi-
ne xviij. ca. ita in textu exponitur: Filij Dauid
erãt ad manus regis, id est, ad officia Regia, quę
tria erãt. Primum vt esset super omnes maiores C
regni qui adsistebant ei. Hoc habuit Azarias
primogenitus Nathan. Secundum vt præesset
Zanedrim, id est, collegio sacerdotum & docto-
rum legis, penes quos erat publica potestas iudi-
ciorum, & sceptrum occidendi & viuificandi, D
eligendi reges & deponendi, vt fecit Ioiada pon-
tifex contra Athaliam. Et huic præposuit secun-
do genitum Nathan, & ideo dicitur sacerdos,
quia illis præpositus, non ad sacrificandum, sed
ad eos continendum regio iure, & amicus regis, E
ne cum eis contra regem conspiraret. Tertium
officium fratris vel primogeniti regis, vt domus
& familia omnis regia tanquam à primogenito
regeretur, quod est ius successionis. Hoc munus ha-
buit adolescentior filius Nathan. Vnde nomine F
dignitatis appellatur ibi vbi scribitur. Præposi-
tus domus Salomonis erat Abiasar, id est, frater
principis, vt diuus Hieronymus & Philo expo-*

nunt

A nunt. Lucas verò filium hunc Nathan dicit Mathat, id est, donatum successione regni ex dicto decreto, vti Philo exposuit. In plurali autē Philo & Hebræi vocant Abiasarim & Mathatim omnes posteros Nathan, id est, fratres principis,
B & donati tempore ad succedendum, vt Philo exponit & exemplificat de fratribus Ioram & Ochoziæ. Vbi notandum est quòd in iiij. lib. Regum cap. x. dicitur quòd Hyeu interfecit fratres Ochoziæ regis Iuda, quadraginta viros, nō ado-
C lescẽtes. Et in secundo libro Paralipomenon capitulo vigesimosecundo scribitur, quòd erant isti principes Iuda & filij fratrum Ochoziæ. Quo pacto, inquiunt, aliqui erant fratres Ochoziæ si erant ei nepotes & filij fratrū? Respondetur à Phi-
D lone & veteribus Hebræis, quòd litera dicit, quòd erant fratres vel nepotes qui ministrabāt ei, videlicet in supradictis tribus officiis regiis quæ spectabant ad solos successores. Et ideo inquantum erant Abiasarim dicebantur fratres
E & sorores principis & nepotes omnes de linea Nathan. Inquantum verò linea Nathan suscitabat semen fratris sui Salomonis si deficeret, dicebantur filij principis & regis familiæ Salomonis, & non Nathan, quia secundùm le-
F gem naturæ atque Mosaicam, qui suscitat semen fratri suo, etiam nomen eius suscitat. Vnde nunquam dicuntur aut raro filij & posteri Nathan, sed Salomonis. Et ideo Ioas & Iosabet eius

sorer

ſoror dicuntur eſſe filij regum ex poſteritate Sa- A
lomonis, quum tamen eſſent ex Abiaſarim & Mathatim. Vnde patres fratrum Ochoziæ dicti ſunt fratres etiam Ioram patris eiuſdem Ochoziæ & filij Ioſaphat. Vnde cap. præcedente dicitur quòd Ioram habuit fratres filios Ioſaphat, B
quos occîdit. Quare autem occîdit, dicunt aliqui, vt eorum bona poſſideret, & ne ſe eiecto aliquis eorum regnaret. Vtraque cauſſa partim falſa, partim vera eſt. Prima enim falſa eſt in eo quòd dicit vt bona eorum poſſideret, quia ipſe voluit C
ſolùm bona quæ præter decretum Dauid illis Ioſaphat conceſſerat, vt ait Philo. Pro quo nota quòd pro medietate redditum regni viuebant ſimul poſteri Salomonis & Nathan ex decreto. Cuius argumentum eſt, quia quum decem tribus D
deſciuerint ab filio Salomonis, ex duabus reliquis Beniamin & Iuda, ex decreto diuino dicto per prophetam, ſola vna tribus Iuda data eſt pro regno ſucceſſorum Salomonis, vt patet in ſecundo lib. Paralipomen. ca. x. vbi dicit quod non eſt E
ſequutus quiſpiam domum Dauid, præter tribum Iuda ſolam. Vnde duas dictiones exceptiuam & recluſiuam, præter, & ſolam adiecit, vt intelligas nullo pacto ad regimen & reditum regis poſteri Salomonis pertinuiſſe tribum Ben- F
iamin, ſed ſolam tribum Iuda. Et ſi obiiciatur quòd in capitulo ſequenti dicitur, quòd rex Iuda conuocauit tribum Iuda & Beniamin ad pugnand

gnand

A gnandum contra alius decem tribus rebelles, vti que hoc facit pro Philone, quia qui vtilitate & commodo ac redditibus regni gaudent, etiam communi impensa bellare debent. Ergo filius Salomonis & fratres eius ex Nathan simul & cõ-
B muni impensa bellare debuerunt. rex quidem in tribu sua Iudæ ciendo militem, & fratres eius in tribu Beniamin. Ex quo patet quòd quãdo quæritur quando impletum fuit decretum diuinum quo dixit ad Hieroboam, dabo tibi decem tribus,
C & filio Salomonis vnam solam, quum duæ tribus sequutæ sint domum Dauid, responsio clara est, quia dicit, dabo vnam tribum filio Salomonis. Nam alteram dederat filiis Nathan fratribus Salomonis. Vnde patet quòd ex decreto Da-
D uid & diuino, ad regem spectabat omnis pensio & redditus totius tribu Iuda. Iosaphat autem Rex ex linea Salomonis, pater naturalis Ioram & auus Ochoziæ præuaricatus est decretum, quia etiam in tribus Iuda præter alia dona dedit
E filiis suis Abiasarim pensiones cum ciuitatibus munitissimis, & Ioram solum constituit regem, diminuto redditu, vt scribitur in secundo libro Paralipomenon. Et ideo interfecit eos, non vt haberet bona eorum, quia dimisit ea eorum filiis
F quos non occidit, sed vt restitueretur sibi totus redditus. Potest tamen dici, quòd illa bona eorum erant, quia Iosaphat vir sanctus erat, & reuelatione diuina videbat finiendam posteri-

tatem Salomonis, iuxta quod dixerat David A
Salomoni, si non quæsieris Dominum, proiiciet
te in æternum. Et ideo diuino iussu potuit muta
re decretum, & incipere dare suscitatoribus semi
nis Salomonis partem tribus Iuda. Et hoc pacto
saluatur prima veterum responsio, quòd interfe- B
cit filios Iosaphat suos fratres, vt possideret bona
eorum, quæ diuino nutu habere cœperunt in tri-
bu regia. Partim quoq; verum est quòd timuit
ne se eiecto inciperent succedere antequam fini-
retur posteritas Salomonis. Quod profectò cona C
ta est facere Athalia, vt ait Philo, quia vt scri-
bitur quarto Regum vndecimo capite, & in se-
cundo libro Paralipomenon vigesimosecundo ca
pite, eadem Athalia videns mortuum filium suũ
Ochoziam, scilicet & stirpem Salomonis finitã, D
interfecit omne semen regiũ, filios filij sui Ocho-
ziæ, qui scilicet successuri erant, & non natura-
les, quia nullus illi erat, adeo vt nulla spes esset,
vt quis amplius regnaret de stirpe Ochoziæ tam
naturali quàm suscitatiua seminis eius ex Na- E
than, nisi quia infans in cunis Ioas seruatus est,
qui fuit trinomius, Elyh, Symeon, & Ioas. Ve-
rùm aduerte Philonem quia non dicit, fuit pri-
mus rex trinomius, sed primus ex Abiasarim,
aliàs esset falsum, quia pater eius successione F
Ochozias fuit trinomius, vt patet in secundo li-
bro Paralipomenon, vbi capite xxj. dicitur Ioa-
chaz, & in sequente dicitur Ochozias, & qui-
dam

A *dam volunt etiam nominatum Azariam. His ita expositis clara est litera Philonis, qui reuersus ad tempora dicit: A quarto anno Salomonis vsque ad deletam posteritatem eius naturalem, sunt anni* CXXXVIII. *Hos annos digerũt per*
B *tempora Regum eius posteritatis, liber tertius & quartus Regum, & secundus Paralipomenon hoc modo: Salomon à quarto anno regnauit annis xxxvj. Roboam regnauit annis xvij. Abias regnauit annis tribus. Asa autem re-*
C *gnauit annis vno & quadraginta. Iosaphat regnauit annis xxv. Ioram regnauit annis octo. Ochozias regnauit anno vno. Athalia regnauit annis septem. Anni verò sequentes vsque ad desolationem sic sunt digesti: Ioas primus ex Na-*
D *than regnauit annis xl. Amasias regnauit annis xxix. Azarias regnauit annis duobus & quinquaginta. Ioathan regnauit annis sexdecim. Achaz regnauit annis sexdecim. Ezechias regnauit annis vigintinouem. Manasses regna-*
E *uit annis quinquagintaquinque. Amon connumeratis decem absente patre xij. Iosias regnauit annis xxxj. Ioachar regnauit mensibus tribus. Ioachim regnauit annis xj. Ioakin qui et Elyh Neri, mensibus tribus, & quarto mense vltro*
F *in Babyloniam trãsmigrauit, pro quo Sedechias regnauit annis xj. & facta est desolatio.*

PHILONIS LIBER SECVNDVS.

Argumentum.

SEcundus libellus Philonis diuiditur in quatuor partes. Prima ponit tempora à desolatione templi vsq; ad Iudam Machabæum. Secunda ab eo vsque ad Herodis tyrannidem. Tertia à tyrannide eius vsq; ad finem legitimi regni. Quarta ab eius successore vsque ad ætatem suam. Itaque de prima parte sic dicit:

ET à desolatione ad carceres Ioakin, sunt anni xx. & ab eius transmigratione xxxi. sex annis sequentibus tunc æditus, Mizmor LXXXVII. in fine autem septimi anni Euil merodach eductum Ioakin de carcere in honore habuit, eumq; populus Heri cognominauit, quòd lucerna Dauid quæ timebatur extincta: illuxerit, & Mizmor octogesimusoctauus ęditus est ad gratiarũ actionẽ atq; conseruationẽ gẽtis, & celerẽ missionem Mesiæ. Mox liberato Heri datus est à Deo filius Mesezebel cognomento Salatiel, qui anno decimoseptimo ante solutionem captiuitatis Barachiam qui anno decimoseptimo soluta captiuitate dux populi

A populi fuit,& ab eo ducatu dictus Zorobabel, anno à transmigratione octogesimo primo,& à desolatione septuagesimo. Præfuerunt autem populo duces ex domo Dauid,& sacerdotes ex Leui seorsum vsque ad B tempora Asmonai,& de his septuaginta seniores sic in scriptis reliquerunt: Iesu filius Iosedech magnus pontifex cum Barachia Zorobabele filio Mesezebelis filij Heri, ipse est Ioakin, anno primo Cyri venit C Hierosolymam,qui secundo anno dum iacerent fundamenta prophetantibus Agai & Zacharia,ob mortē Darij Histaspis impeditum est opus, nec adiri potuit Cyrus, qui bello Tamyrico erat impeditus. Successit D cessit interfecto Cyro Assuerus priscus Artaxerxes, qui bellum parabat contra Artaxat factionis Tamyricæ fautorem, qui & ad defectionem compulerat Assyrios, Medósque ac Persas,& Assuerus intra Ba-E byloniam sese continebat. Ad eum Iesu pontifex, quia duces Syriæ contra Hebræos scripserant, se contulit, relicto in pontificatu anno duodecimo Assueri filio Ioakin qui & Elyh. Ergo quia eo anno F erat Assuerus occupatus bello, non est auditus Iesu. Victor cum sequente anno missum à se Holofernem à Iudæis truncatum audisset, edicto publico vetuit templum

origi. Successerunt duo filij eius, qui de imperio cõtendentes, Dario Longimano qui votum relaxandi edictum patris emiserat vij. mense victoria cessit. Anno eius primo reuersus Iesu hortantibus iisdẽ prophetis ædificare templum annixus est. Gessit ergo Iesu pontificatum primũ vsque ad duo decimum annum Assueri prisci, annis sex & xxx. Ioakin filius in eius absentia annis viij. Is & Iudith gesta conscripsit, & anniuersariam liberationis memoriam quotannis agendam instituit. Idem Iesu reuersus prosecutus est pontificatum annis xx. vsque ad xx. annum Longimani, natus annos xxx. & centum, Et successit Ioakin, itẽ secundo pontifex, annis xlviij. vsque ad xij. annũ magni Artaxerxis Assueri, qui gesta Hester scripsit, & memoriam Phurim instituit, hortante illum per literas Mardocheo, qui x. & viij. annis ætatem Isaac superauit. Tertius pontifex successit Eliasib, annis vno & xx. vsq; ad xxxiij. magni Artaxerxis: Hic primus posuit Hierosolymis portam gregis. Quartus pontifex Ioada gessit pontificatum annis xxiij. & totidem Ioatham vsque ad finem Ochi Artaxerxis. Vltimus sub Persis fuit sextus põtifex Iaddua annis x. Princeps verò ex domo Nathan primus Simeon qui & Ioas. Rursus

Leui

A Leui qui & Amaſias, item Ieſu qui & Ezechias, Her quoq; qui & Manaſſes, Hi ante captiuitatem. Porrò in captiuitatis ſolutione Zorobabel primus præfuit annis viij. & L. Reſa Myſciollã vj. & lx. Ioanna Ben Re-
B ſa iij. & L. Iudas primus cognomine Hyrcanus xiiij. Ab Alexandro verò ad Aſmonaim põtifices vſque ad Iudam, Onias priſcus annis xxvij. Simõ priſcus xiij. Eleazarus Antiochi Theos inimicus xx. Manaſſes
C Seleuco Gallinico amicus xxvij. Simõ Iſtus honoratus à Magno Antiocho xxviij. Onias huius filius à Seleucho ſpoliatus templo xxxix. Hunc ſequitur Iudas Aſmonai. Duces verò ex domo Dauid vſque ad di-
D ctum Iudam fuêre Ioſephus primus, annis vij. Abner Semei xj. Elyh Matathias xij. Aſar Maat ix. Nagid Artaxat x. Agai Helly viij. Maſlot Naum vij. Amos Syrach xiiij. Matathias Siloa x. Ioſephus iu-
E nior Arſes, honoratus à Ptolemæo lx. Ianneus ſecundus Hyrcanus præfuit annis vj. & x.

Plura memoratu digna dicit, Primò quia diſtinguit annos tranſmigrationis ſpontaneæ à de-
F ſolatione & captiuitate inuita totius regni. Et de vtriuſque diſtinctione atque geſtis ſcribitur in fine quarti libri Regum & ij. Paralip. & de vtraque eſt vaticinium Hieremiæ cap. xxxiij.

vbi in fine contra Sedechiam dixit, & solitudi- A
nem atque desolationem vocauit dicens: Reducã
Chaldæos in ciuitatem hanc, & prælíabuntur
contra eam & capient eam, & succendent igni,
& ciuitates Iuda dabo in solitudinem, quia nõ
erit habitator. Quomodo autem sit impletum B
scribitur in eodẽ libro Hieremiæ à cap. xxxvj.
vsque ad XL. *& in fine Vaticinij eius, & in fi-*
ne quarti libri Regũ, & secundi Paralip. Eius-
dem desolationis vaticinium, & quantum tem-
poris duratura esset desolatio, expressit capitulo C
vigesimoquinto, hoc modo: Nabugdonosor regem
Babylonis seruum meum adducam contra ciui-
tatem istam & habitatores qui circũ eam sunt,
& interficiã eos, & ponam in solitudines sem-
piternas, & erit vniuersa terra eius in solitudi- D
nem & in stuporem. Et seruient omnes gentes
istæ regi Babylonis septuaginta annis. Quúm-
que impleti fuerint septuaginta anni, visitabo
iniquitatem Regis Chaldæorum, & reliqua. Ex
quo sequitur Philonem rectè posuisse septuagin- E
ta annos desolationis & solitudinis non trans-
migrationis, vt quidam inconsiderate scribunt.
Quos etiam annos desolationis non transmigra
tionis uocauit doctissimus Daniel propheta no-
no capitulo dicens: In anno, inquit, primo Da- F
rij filij Assueri de semine Medorum qui impe-
rauit super regnum Chaldæorum anno regni
eius, ego Daniel intellexi in libris numerũ an-

nor

A norum, de quo factus est sermo domini ad Hieremiam prophetam, vt complerētur desolationis Hierusalem septuaginta anni. Et quia clara est litera, idcirco omnem aliā expositionem probatam ab obscuriori, negamus. Et hoc de primo.

B Secundo notandum est quòd Philo digerit annos vnum & nonaginta supra centum à primo anno Monarchiæ Cyri & Darij vsque ad magnum Alexandrū, per sex pontifices, quos etiā Neemias enumerat capitulo duodecimo, dicens:

C Iesu sacerdos genuit Ioakin. Ioakin verò genuit Eliasib patrem Ioadæ. Ioathan fuit pater Ieddua, & filius Ioadæ. Hos, vt ait, etiam septuaginta seniores memoria produnt, siue septuaginta seniores intelligat Zanedrim, siue septuaginta

D ta interpretes, qui etiam (vt ait) enumerat totidem annos à duce Zorobabel vsque ad Iudam primū Hyrcanum de domo Dauid. Rursus per pontifices Leuitici generis & duces Dauidicos colligūt dicti seniores annos quatuor & septua-

E ginta supra centum, ab Alexandro vsque ad Iudam Machabæum. Et quia ipse Philo digerit singulorum nomina & annos, idcirco legantur in textu. Tertio notandum, quòd solus Philo habuit chronographiam annaliū quatuor mo-

F narchiarum, vt in emendatione chronicarum videbitur. Et ideo solus ipse in temporibus ex Hebræorum scriptoribus recipitur. Quinetiam non per opiniones, vt Iosephus, sed etiam septua-

ginta seniorum testimonio usus certissima scri- A
bit. Sed de his hactenus. Vltimo excurrenda est
litera Philonis, si quid obscurum est elucidan-
dum. Carceres Ioakin iniusti fuerunt, quia sub
fide publica sese cum suis potestati magni Na-
bugdonosor permisit, & post lapsum temporis il- B
lum in vinula coniecit, & idcirco illum tanquã
iniustè ibi positum, filius magni Nabugdonosor
cognomine Euil Merodach, & nomine Amili-
nus, eduxit & honorauit, vt scribitur in iiij. li-
bro Regum, cap. xxiiij. & xxv. & in ij. Para- C
lip. cap. vltimo. Quod verò Hebræi Mizmor, id
Latini dicunt Psalmum, & Psalmus octogesi-
musseptimus est Psalmus Domine Deus salutis
meæ, editus & decantatus sex annis quibus Ioa-
kin fuit iniustè in carceribus, & sequens Psal- D
mus quando fuit ab Euil merodach, liberatus,
ad quem sensum literalem nos exposuimus in
commentariis super Psalterium. Neri appellat
etiam ipsum Lucas Euangelista patrem Sala-
thielis, cui nomen propriũ fuit Mesezebel. Huic E
fuit Barachias filius, qui à principatu cogno-
minatus est Zorobabel, id est, princeps captiui-
tatis Babel Porrò Zorobabel genuit Resa, &
libro secundo Paralipomenon cap. iiij. Misciol-
lam. Porrò breuibus ponit genealogiam Nee- F
mias tertio capite dicens: Et iuxta eum ædifica-
uit Misciollam filius Barachiæ filij Mesezebel.
De bello Tamyrico Philo sequitur veram hi-

stor

A storiam Persarum & Metasthenis Persæ chronographi, & asserit post mortem Darij interfectum & non ante, vt somniauerunt Herodotus & Eusebius noster. Et hoc est quod significat Esdras cap. iij. & iiij. quod licet Darius & Cy-
B rus adepta monarchia soluerint captiuitatẽ Babylonicam quam ibi inuenerunt, & dederint licentiam reponendi templum, tamen fuit impeditum à vicinis ducibus Cyri omnibus annis Cyri, post eum secutus Artaxerxes publico edicto
C prohibuit, hoc addens quod semper ciuitas illa rebellarat contra Reges, quia scilicet interfecerat fœmina Holofernem principem suũ existente pontifice Ioakin, suffecto apertè Iesu, vt Philo scribit, & in libro Iudith commemoratur. Et
D non te moueat quod iste Assuerus vocetur Nabugdonosor in libro Iudith, quia vt ibi dicitur, & Philo scribit, Artaxat inuaserat Monarchiam, tenebátque Assyrios, Medos & Persas, & iste Assuerus solam Babyloniam, vbi Rex
E communi appellatione dignitatis vocatur Nabugdonosor, vt in Aegypto Pharao, Romæ Papa. Et Iudæi quidem iuniores festum agunt triũphi Iudith, & librum habent dubium propter nomen Nabugdonosor. Perdiderũt enim omnem
F sapientiam quam sui habuerunt, & Philo ex autoribus certissimis septuaginta sanctis senioribus tradit. Et ob id ecclesia recipit eum, & facit argumentum apud veteres Iudæos & Chri-

stia

ſtianos,licet non apud modernos Iudæos,quibus A
etiam ipſa lux veteris teſtamenti fermè obſcuratur,ſed de his aliàs.Vocabulum verò Zanedrim,quia ſæpe occurrit,interpretatur à Talmudiſtis,collegium ſceptri & publicæ poteſtatis totius regni,quæ erat penes ſeptuaginta ſeniores B
ex principalioribus de tribu Iuda & aliarum tribuum,quibus vnus rex præerat,& loco eius Salomō ex decreto David & Dei poſuit Matathim vt expoſuimus.Dicūt autem Talmudiſtæ in libro Zanedrim,quod hoc erat publicum C
ſceptrum inſtitutum à Deo in deſerto Numeri ij.cap.vbi Deus inſtituens regimen totius populi ad Moyſen:Congrega,inquit,mihi lxx.viros de ſenioribus Iſraël quos tu noſti quod ſenes populi ſunt & magiſtri,& duces eos ad oſtiū D
tabernaculi fœderis,faciéſque ibi ſtare tecum. Et deſcendam & loquar tibi,& auferam de ſpiritu tuo tradámque eis,vt ſuſtentent onus populi tecum,& non tu ſolus graueris.Super hoc ſceptrū erat tribus Iuda & Rex,ſicut & Moy- E
ſes.Vnde Zanedrim erat collegium publici regiminis & poteſtatis quibus vnus præerat.Et hi dicuntur vſitato veteri vocabulo ſenes ſiue veteres.Romana verò lingua Senatores,Aramea & Etruſca Lucū,vltima ſyllaba habente ac- F
centum,& Græce γέροντες καὶ παλαίοι.Porrò etiam eſt opus vt ſint magiſtri,id eſt,verbiſtæ, cuius verbo pareatur,quos Romani à verbo &

dicto

A dicto imperioso Dictatores vocant, & communi vocabulo vnico Magistratus. Ergo collegium publicæ potestatis etiam apud Hebræos vetustißimos dicebatur Senatoriũ magistrale, apud Romanos Senatorium dictionale, apud
B Etruscos Lucumonũ, apud Græcos γερουσία & Paleologum. Vnde nomina importantia publicã potestatem apud veteres composita inuenimus ex duabus dictionibus, quarum altera vetustatem & senium, altera verbum & rationem im-
C periosam importet, vt apud Hebræos Zanedrim, apud Romanos senatus decretum, apud Græcos Palæologum, à palæos vetus, & logos ratio & verbũ, apud Etruscos Lucumonium à lucu vetus, & moni ratio & verbum. Et tandem Vi-
D terbum veterum verbum siue dictatura. Quare à loco & argumentatione non modo à vetustissimo more, verumetiam ab inexpugnabili & semper inuicta interpretatione, eadẽ sunt apud Romanos Senatus decretum & verbum quæ
E apud Talmudistas Zanedrim, & apud Græcos Palæologum, & apud Desyderium Regem Viterbum, & apud Etruscos Lucumonium De his hactenus. Quòd verò Philo scribit Mardocheũ superasse Isaac annis x. & viij. significat eun-
F dem Mardocheum vixisse annis duo de ducentis, quia Isaac vixit annis viginti & ducentis, vt patet Genesis capite trigesimoquinto. De regibus verò Nathanicis ante captiuitatis

libe

liberationem, & ducibus post liberationem, siue A
nomina, siue cognomina vsque ad Iudam Machabæum conueniunt Lucas Euangelista, & Philo, & in multis Iosephus, inter quos præcipui fuerunt Iosephus Arses, & Ianneus secundus Hyrcanus amici Ptolemæi, de quibus etiam B
in temporibus Ptolemæi Eusebius notat dicens: Iosephus vir inter suos nobilis legatus à Iudæis ad Ptolemæum missus, quũ familiaritatem eius ob plurima in eum meruisset obsequia, dux Iudææ & regionum finitimarum instituitur. Et C
de filio: Hyrcanus, inquit, Iosephi ducis Iudeæ filius, scilicet post mortem patris quum ad Ptolemæum perrexisset, honorificè ab eo susceptus est. Verùm fratris eius contra eum seditione mota, magnarum calamitatum Iudaicæ genti causa D
extiterunt. Hæc Eusebius ex Clemente & Tatiano & Aphricano. Asmonai Hebraicè, sed Latinè dicitur pugnax & vulgo palladinus ab armata Pallade, Græcè verò Machabæus.

Hæc de prima parte. E

DE PARTIBVS TEMPORVM, SECVNDA, TERTIA, ET QVARTA.

Argumentum.

IAm primus libellus Philonis percurrit tempora ab Adam vsque ad spontaneam

dedi

A deditionem atque transmigrationē Neri, qui & Ioakin. Secūdus quoque libellus absoluit primam temporū partem à desolatione vsque ad Iudam Machabæum. Nunc prosequitur tempora aliarū partiū libelli, B à Iuda Machabæo ad tyrannidē Herodis, & ab ea ad legitimū principatum, à quo ad suam ætatem Philo sic prosequitur dicens:

Philo.

MOx sequuti Asmonai simul cū pon- C tificatu etiam ducatum à domo Dauid subripuerunt, vnde orta inimicitia & simultas, Iudas Asmonai correptis armis contra Antiochum illustrem & filium eius Eupatorem atque Demetriū, prǫfuit annis D v. Ionathas eius frater xix. Simon ab Antiocho Sidete immunitate donatus, præfuit annis viij. Iohannes Hyrcanus priscus prǫfuit ex Asmonaim annis xxvj. Aristobolus, vno. Ianneus Alexander xxvij. Eius vxor E Alexādra ix. vltimus Hyrcanus xxxiiij. qui captus à Parthis relicta vxore ac filia & eius fratre Aristobolo, mox Herodes iubēte Senatu Romano inuitis Hebræis regnū tyrannicū iniit sumpta sibi vxore filia F Hyrcani capti à Parthis, & declarato filio eiusdem Hyrcani Aristobolo pontifice, vt Iudæorum animos ad se inclinaret. Sustulit autem ex filia Hyrcani sibi vxore

filios

filios duos. Sed cum anno xxvj. tyrannici
regni sui Herodes reuersum soceru Hyr-
canum aduerteret, more prisco regis salu-
tari ab Hebræis, illū sibi socerum socrúm-
que atque filiam sibi vxorem, & duos ex ea
susceptos liberos, & Aristobolū interemit, B
bienniόque post Hebræos multis calami-
tatibus afflixit. Anno verò xxx. principatus
sui tyrannici, Zanedrim ex domo Dauid
deleuit, & Annaleum quendam atque Za-
nedrim ex Proselitis suffecit, qui nimium C
in lege videbantur eruditi. Tum & Salo-
men sororem suam & virum eius de tribu
Iuda. Itémq; proprium filiū, quem ex vxore
eiusdem tribus susceperat interfecit, quòd
diceretur iam in lege promissus CHRI- D
STVS natus. Fessi tandem Hebræi, vltro
ipsi ac eius posteris regnum obtulerūt, iu-
rantes in fide ipsius ac posterorum sese per-
mansuros. Regnauit hic primus Herodes
Ascalonita tyrānico principatu, annis tri- E
ginta vno, & legitimo sex. Et filius eius Ar-
chelaus, annis nouem. Herodes autem Te-
trarcha, annis vigintiquatuor: cuius vigesi-
moprimo anno Legatus à nostris Iudæis
ab Alexādria missus adolescens eram. Se- F
quutus est hunc Agrippa priscus, annis se-
ptem. Agrippa iunior, annis septem & vi-
ginti. Et Agrippinus, qui & Agrippa vlti-
mus

A mus, annis triginta, vsq; ad hunc vltimum annum ætatis meæ decrepitæ.

Quot fuerint Antiochi Reges Syriæ & Asiæ post magnum Alexandrum, lucidè enumerat Eusebius de temporibus, & nos in emendata B *chronographia posuimus. Sunt autem anni à Iuda Machabæo vsque ad tyrannicum principatum Herodis cxxix. vt hic enumerat Philo. Duobus annis minus regnasse Asmonai Iosephus tradit, id est, viginti septem supra centum.* C *Talmudistæ verò in libro Aaboda Zara, in distinctione quæ incipit Lipfne Idiem, aiunt: Rabi Iocep tradere Asmonai regnum durasse annis tribus & centū, videlicet vigintisex minus quàm ponat Philo. Sed dicendum quòd Iocep* D *dicit regnum, scilicet pacificum. Nam vigintisex annis pugnatum est, à Iuda quidem Machabæo quinque, & Ionatha decem & nouem, & à Simone duobus. Nam tertio anno immunitatem ab Antiocho Sidete accepit. Et ideo con*E*cordat Iocep Talmudista & Philo, Iosephus verò in temporibus reiicitur, quia tam in diuinis literis quàm gentilibus inuenitur quoad tempora erroneus. Nam libri Machabæorū, qui absq; temporibus scripti erant, & gesta, & sub qui*F*bus regibus acta erant, apud veteres habebantur: Iosephus tempora adiiciens, apocryphos reddidit, quia ponit Antiochum illustrem regnasse anno centesimo trigesimoseptimo post Alexan-*

drum, vt in primo libro Machabæorum primo A
capite scribitur: qui tamen regnauit anno centesimo quinquagesimotertio, vt patet in annalibus Græcorũ per singulos Reges Asiæ & Syriæ post Alexandrum, quos Eusebius de temporibus eruditè notauit. Hæc est autem vna maxima B
Metasthenis & Chronographorum, quòd omnis author reiicitur, qui præter annales quatuor Monarchiarum de temporibus scribunt, quia in eis est publica temporum per singulos reges digesta fides. Porrò Herodes regnauit tyrãnico C
principatu annis vno atque triginta, & sex legitimo principatu. In summa regnauit annis trigintaseptem, vt omnes concedunt. Ab eo autem per successores vsque ad annum quo hæc scripsit Philo, supputantur anni septem & nona- D
ginta. Ergo regnatum est in domo Herodis legitimo principatu, annis centum & quatuor. In supradicta verò distinctione Talmud. vno minus supputat Rabi Iocep, dicens: Regnum Herodis durauit stante templo, annis centum E
tribus, vbi glosa Rabi Selamo dicit, cum triginta annis Barcozbe cum Agrippa, quod est falsum, quia Barcozban cœpit cum Agrippa regnare anno vltimo Agrippæ, cum quo rebellauit Romanis, à quibus hostis indicatus fuit. F
Et ideo quia in illa distinctione non ponit Iocep, nisi annos quibus regnatũ est vel legitimè, vel pacificè, idcirco sustulit vltimum annum Agrip

A Agrippæ vltimi, quem Philo vocat Agrippinum: & ita remanent anni regni legitimi Herodiani centum & tres, vt verè ponit Iocep. Si verò volumus scire quantum regnauerit falsus Meßias, quem ipsi Talmudistæ vocant Bar-
B cozban, siue Bencozban, id est, filium mendacij, quia decepit eos, vtique hoc pacto sciemus. A trigesimoprimo anno Herodis vsque ad vigesimumnonum Agrippini, numerantur à Philone atque Talmudistis anni centum & tres. Cœpit
C autem legitimus principatus Herodis, eius regni anno trigesimosecundo, qui erat Octauiani Augusti annus quadragesimussecundus, vt per Olympiades probatur, & Eusebius optimè annotauit. Quare eo anno verè fuit ab-
D latum sceptrum de tribu Iuda, quia natus fuit qui mittendus erat Meßias. Si verò ab hoc anno quadragesimosecundo Octauiani, qui erat primus legitimi principatus Herodis, numeremus vsque ad vigesimumnonum Agrippini su-
E pradictos centum & tres annos, vtique perueniemus ad quintum annum Traiani Imperatoris. Ergo sequēte sexto anno Traiani cœperūt simul regnare Agrippinus & Bencozban. Porrò vt ipsi Talmudistæ atq; Latina historia docet,
F & Eusebius de tēporibus diligēter annotat, anno Hadriani xvij. Bencozban ingētißima clade cū Hebræis à legionibus Romanis accepta deletus est. Quare Bencozban regnauit falsi Meßiæ

nomine annis triginta vno cum Agrippino, A
quia totidem supputantur à sexto Traiani, qui imperauit annis decem & nouem vsque ad successoris sui Hadriani annum decimumseptimũ. Si quis verò curat intelligere gesta huius falsi Messiæ, quærat à Talmudistis, & legat Euse- B
bium cum Ecclesiastica historia. Quæ tempora Philonis supremo studio memoria sunt retinenda, cum quia plurimũ valet ad chronographiam emendatam, tum præcipuè ad emendatè atque irreuincibiliter disserendum de septuaginta heb- C
domadibus Danielis, tum vel maximè ad intelligendas diuinas literas, & pro comprobandis veri Messiæ temporibus. Nunc percurrenda est Philonis litera. Ait enim quòd susceptus principatus fuit caussa simultatum. Nam duces Da- D
uidici depressi quidem iure irascebantur. Et Philo quidem nõ ponit qui successerint ex domo Dauid, quia studuit tempora per duces notiores exprimere. Quidam verò Iudæi in primitiua ecclesia fingentes se Christianos, vt obscurarent E
genealogiam Christi, quam Lucas & Matthæus claram exponunt, potissimè Lucas qui ait Ianneo successisse Melchi, & Melchi successisse Leui patrem Mathan & auum Elyh siue Ioakin, transmutatis nominibus dixerunt Panter F
pro Melchi, & Bar panter pro Leui, & quòd Elyh quasi alter à Ioakin fuerit pater Ioseph. Legalis per suscitationem fraterni seminis. Contra

quos

A *quos Hieronymus de ortu beatæ Virginis scri-
bens : Quid,inquit, Pantheris & Barpanteris
& fraterni seminis suscitatione opus fuit ad ge-
nealogiam Mariæ quæ clara est, nisi quia falsi
fratres sub specie angeli lucis ad eludendum E-
B uangelia , quasi illa expositura hæc finxerunt,
vbi euangelista Lucas , & sanctorum traditio
Syrorum , sicut Philo & Lucas clarissimè de-
scripserunt. Quinetiam & vbi Lucas tempora
non colligit, & Philo definit , ipsi ea clarissimè
C inferunt,dicentes:Vixit autē Melchi filius Ian-
nei annis xxv. & genuit Leui, qui quadrage-
narius genuit Mathan. Hic agēs annū xxxvj.
genuit Ioakin,qui & Elyh,patrem quidem na-
turalem Mariæ & legalem Ioseph. Anno autē
D xlvj.natura sterilis genuit Mariam, Quæ &
ipsa decimoquarto ætatis anno peperit Saluato-
rem.Verùm contra Euangelia angelus Satha-
næ se transfigurat in angelum lucis. Hæc Hie-
ronymus. Si numeres lector à Melchi ad xiiij.
E annum beatæ Virginis,equidem annos clxj.sup-
putabis,& totidē à Iuda Machabæo ad xxxij.
Herodis.Quare primus annus quo legitimè sce-
ptrum de Iuda sustulit. Herodes, idem fuit &
primus nati Saluatoris. Porrò de institutione
F tyrannica Herodis,& grassatione atque crude-
litate in suam sororem socrum,socerum filios &
cognatos,partim in Iosepho,partim in Petro Co-
mestore,& aliis legimus , quæ etiam Eusebius*

studuit in temporibus annotare. De Zanedrim A
verò deletione Hebræi scribunt in Talmudist. in libro Baba Bathra, in distinctione Assurafin. Herodes inquit, Ascalonita seruus fuit Asmonaim, qui suscepto per vim regno, interfecit vniuersos Zanedrim septuaginta iudices, vno re- B
seruato Baba filio Bota, cui eruit oculos. Porrò de filio interempto Macrobius in Saturnalium secundo meminit, dicens: Augustus quum audisset inter pueros quos in Syria Herodes rex Iudæorum intra bimatum iussit interfici, filium C
quoque eius occisum, ait: Melius est porcum Herodis esse, quàm filium.

Vltima pars libelli Philonis.

SEquitur libellos duos supradictos pars D
tertia, quasi quodam epilogo confirmatiuo eorum temporum quæ supra exposuit Philo monens lectores, siue illam Philo, siue alius subscripserit. Hæc his verbis exprimitur: E

EXplicit breuiarium temporum Philonis eruditissimi historici Hebræi, qui asserit in historiis suis omnia tempora quadrasse ad veros annales quatuor monarchiarum, qui soli & emendatissimi ha- F
bentur, quos soli & maximè primi, retulerunt ex Chaldæis Berosus pro monarchia Assyriorum, & Metasthenes Persa histori-

cus

A cus in annalium indiciis pari forma ait ex Græcis eos solos se persequuturum, qui annales Græcorum sequuti sunt septuaginta seniores interpretes vsque ad Ptolemæum & Asmonaim, inde Romanos qui tempora
B sua diligentissimè conseruauerunt.

Verba tamen sonant alium hæc apposuisse ex libris historiarum eiusdem Philonis, in quibus ait eundem Philonem probasse tempora sua idcirco esse emendatißima, quia non per opinionem
C suam vel aliorum priuatorum historicorum, sed publicam per fidem annalium quatuor Monarchiarum suam chronographiam conscripsit, quarum singula suum habet probatum authorem. Nam Chaldæorum annalium probatus author
D ex Chaldæis sumitur, inter quos enitet Berosus. Porrò Persarum & Medorum annalium itidem probatus author ex Persis sumitur, inter quos effulgēt Diocles & Metasthenes Persæ historici. Caue quum legis Petrum Comesta-
E rem super Danielem, quia ibi corrupta orthographia scribitur Diocles & Megasthenes, pro Deiocles & Metasthenes: quia primi sunt authores Græci, sed secundi Persici & Medi. Ab Alexandro verò vsque ad Asmonaim se-
F quutum se dicit septuaginta interpretes, quia hi eruditi erant in annalibus Græcorum. A Machabæis verò, quia iam inierāt Hebræi societatē cū Romanis, vt gesta Machabæorū indicāt, id-

circo annales Romanorum Philo ab eis ſumpſit, qui tempora ſua ſummo ſtudio per annuos conſules abſque errore conſcribebant, vt patet in Liuio, qui emẽdatè tempora digeßit per regulos Latinos ab Aenea ad Romulum, & per Romanos à Romulo ad Tarquiniũ ſuperbum, & per annuos magiſtratus à Bruto primo conſule ad Cæſarem. Ex his patet, qui authores in temporibus ſuſcipiendi ſunt, & qui reiiciendi. Et quidem in monarchia Aſſyriorum à Nini atauo Gyge priſco, vſque ad ipſum Ninum Beroſus Chaldæus præeminet, & qui deſcriptam à Semiramide columnam ſequuntur Xenophon. Archilochus, vtrique Græci: itemq; Latini Cato de originibus, Fabius Pictor, Sempronius, & qui de temporibus aurei ſeculi ante Ninum conſcribunt. Deinde à Nino vſque ad Sardanapalum duo ſoli recipiuntur, videlicet Beroſus, vt diximus, & Euſebius, quia ipſum ſequitur in eius monarchiæ annalibus. Reiiciuntur autem in ea Paulus Oroſius ex Latinis, & Iuſtinus atque Trogus, quia ab his annalibus deuiant: & eadẽ ratione ex Græcis Herodotus, Hellanicus, Xenophon, & qui eos ſequuntur. Quinetiã & ipſum Cteſiam Gnidium, quanquam in multis aliis in precio habitum, tamen in temporibus huius monarchiæ reiiciunt Chronographi, non modò quia ab eius annalibus diſcrepat, verum etiam quia nomina regum & ſingulorum tempora non digerit

A (beside line 1) · B (beside "nos à Romulo…") · C (beside "Gyge priſco…") · D (beside "de temporibus aurei…") · E (beside "Paulus Oroſius…") · F (beside "precio habitum…")

A gerit, vt significauit Diodorus Siculus in tertio libro, dicẽs: A Nino ad Sardanapalum triginta numero reges tenuerunt imperium Assyriorum annis mille trecentis & sexaginta, vt Ctesias in secundo libro scribit, qui nomina regum, quãtoq;
B quisq; regnauerit tempore non digessit, quamuis memoret auxiliũ Priamo missum à Tautamio Assyriorum rege. Post Assyriorũ monarchiam sequuta est secunda Medorum atque Persarum, vsque ad Alexandrũ, cuius annales digesserũt
C Deiocles & Methastenes Persæ. In patre verò ab Arbace vsque ad Cyrum, ex eiusdem monarchiæ annalibus retulit supradictus Ctesias Gnidius, vt fragmentum eius indicat, & Diodorus in tertio lib. cõmemorat. Quare, quoniam ab his
D annaliũ Persicæ Monarchiæ veris authoribus deuiãt Herodotus, Eusebius, Tatianus, Iosephus, Clemens, Aphricanus, & Porphyrius, idcirco negantur in tẽporibus eiusdem monarchiæ. Reassumitur tamen Eusebius in tertia monarchia,
E quia digerit fideliter annales Græcorũ, regumq; Asiæ atque Syriæ ab Alexãdro ad Pompeium. Et similiter recipitur in quarta monarchia, quia sequitur annales Dictatorum & Imperatorum & Consulum Romanorum. Sed de his
F clarius tractabitur in emendatione chronographiæ nostræ. Nunc satis est nosse ad quadram diuinarum literarum, & quatuor monarchiarum Philonis Breuiarium temporũ, & quidem

vtilissimum traditum esse: & occasionem respon- A
dendi Christianis tribuisse, præcipuè ad argu-
menta Iuliani Apostatæ & aliorum hæretico-
rum, vt author est Hieronymus. Nam quum
obiicitur falsa scripsisse Euangelistas, quia scri-
bunt Zorobabelem & Salathielem in duabus B
distinctis lineis naturalium posteritatum Salo-
monis & Nathan, negatur assumptum, quia so-
lùm in linea Nathan inueniuntur, vt patet ex
supradictis. Et ideo tam Maria quàm Ioseph de
domo Dauid per Nathan venerunt. Quod ve- C
rò obiicit, Euangelistas sibi mutuo aduersari,
quum dicatur ab vno Ioseph filius Iacob, ab al-
tero filius Elyh, vtique nulla est cōtrarietas, si di-
catur: Ioannes est filius Petri naturalis, & est fi-
lius meus legalis, quia habet filiam meam vxo- D
rem. Quoto enim gradu mihi est consanguinea
filia mea vel neptis, toto est mihi affinis vir ea-
rum. Vnde & neptis meæ virum, voco nepotem
meum. Et hoc est quod Hieronymus dicit, quòd
Ioseph fuit filius Iacob genitura, & Elyh seu E
Ioakin lege vxoria. Quod si dicis: Quid ad ge-
nealogiam Christi Ioseph? Plurimū equidem, nō
ad significandū quòd Saluator fuerit filius eius,
sed quòd Maria erat ex tribu Iuda, vt ait glos.
ordin. propter præceptū legis Num. vlt. cap. vbi F
sic dicitur: Omnes viri ducēt vxores de tribu &
cognatione sua, & cunctæ fœminæ maritos de
eadem tribu accipiēt, vt hæreditas permaneat in
famil

A familiis. Et hæc lex, vt ait Talmudista, obligat solum primogenitos ad quos spectat hæreditas, quia ea lex facta fuit propter filias Salphaat & familiarum succedentium in hæreditate, vt patet in dicto cap. atque lege. Beata autem virgo
B fuit primogenita Ioakin sterilis, & Ioseph primogenitus Iacob. Et idcirco necessaria illatio est ex lege, vt quoniam Ioseph ex tribu Iuda & cognatione Dauidica extitit, vtique & beata virgo fuit ex domo Dauid & tribu, quia in lege
C vtrunque ponitur: Omnes, inquiens, viri accipiāt vxores de tribu & item de cognatione sua. Ergo Iosaba filia regis Ioram, quia nupsit Ioiadæ pontifici alteri à tribu & cognatione sua, nō fuit primogenita Ioram. Quòd si obiiciat hæreti-
D cus, quia in j. Para. iij. ca. nullus inuenitur filius Zorobabel, qui dictus sit Abiut, vt Matthæus Euangelista scribit, respondet Hieronimus, quòd sicut Misciollam ibi ponitur sine cognomine, ita & Ananias. Et sicut Misciollam primogenitus
E cognominatus est Resa, quod Lucas posuit & Philo expressit, ita alius filius Zorobabelis fuit binomius & dictus est Ananias & Abiut, quod vtique vsitatissimum est in diuinis literis. Quia ergo tēpore Apostolorum erat cunctis co-
F gnitum Ioseph atq; Mariam esse ex tribu Iuda & cognatione Dauid, idcirco Apostolus pro principio à cunctis concesso semper arguit contra Iudæos, dicens & præsupponens, pro ma-
xima

xima manifesta ad Hebræos septimo capitulo: A
Manifestum est, inquit, quòd ex tribu Iuda
Dominus noster ortus est. Et in primo capitulo
ad Romanos: Factus est Iesus ex semine Dauid
secundum carnem: Quod verò obiicitur, quia
Apostolus dicit ad Timotheum, vt denuntiet B
quibusdam ne doceant aliter, aut intendant fa-
bulis & genealogiis interminatis, & ad Titũ:
Stultas, inquit, deuita quæstiones, & genealo-
gias, & cõtentiones & pugnas legis deuita, quia
sunt inutiles & vanæ: vtique his respondetur, C
quòd ipsa verba Apostoli declarant seipsa, quia
loquitur de genealogiis & pugnis intermina-
tis, fabulosis & inutilibus & vanis. Et ideo non
loquitur de Genealogia Christi quæ erat termi-
nata, manifesta & clara, vt ipse dicit ad He- D
bræos, & Euangelistæ pro clarissimo & certis-
simo tunc fundamento fidei in ipsa prima fronte
Euangelij posuerunt. Neque erat fabulosa, sed
vera: neque vana & inutilis, sed supremè ne-
cessaria, quia si Christus non fuit de cognatione E
Dauid, vtique nec Messias. Non potest autem
bene intelligere beatũ Paulum in his locis, nisi
quis nouit vanitates Pharisaicas Talmudicas
etiam in primitiua ecclesia, quas nos ad plenum
retulimus in commentariis nostris super episto- F
las beati Pauli, & super Prophetas atque alios
libros. Sed pauca adducemus pro his vocabulis
apostolicis: Interminatũ, fabulosum, inutile, va-

num

A num: & quod item prohibet in secunda episto-
la ad Timotheum cap.ij. Prophana & vanilo-
qua. Est autem totum documentũ Apostoli con-
tra eos qui peruertebant verba Saluatoris, vt
patet in prima epistola capit.vj. vbi ait: Si quis
B aliter docet, & non acquiescit sermonibus domi-
ni nostri Iesu, superbus est, & nihil omnino
sciens, sed languens circa quæstiones & pugnas
verborum: ex quibus oritur scandalum, & non
ædificatio ecclesiæ. Primò ex verbo Christi dicen
C tis: Helias iam venit, & ipse est Ioannes. Venit
hora, & nunc est quando mortui & qui in mo-
numentis sunt, audient vocem filij Dei. Ergo
iam resurrectio facta est, & nulla alia expecta-
tur. Et hi fuerunt conuersi ex Saducæis, qui ne-
D gabant resurrectionem esse, & fuerunt Hyme-
næus & Philetus, quos excommunicauit beatus
Paulus. De quibus ait in secunda epistola ad
Timotheũ ij.cap. Prophana & vaniloqua de-
uita, quia proficiunt ad iniquitatẽ. Ex quibus
E est Hymenæus & Philetus, qui veritate excide-
runt, dicentes resurrectionẽ iam factam, & sub-
uerterunt quorundam fidem. Hi duo fuerunt
principes factionis Saducææ contra beatũ Pau-
lum, propter quos in concilio dixit: Ego sum
F Pharisæus filius Pharisæorũ. De spe & resur-
rectione ego iudicor, vt patet in Actibus Apo-
stolorum, cap.xxiij. Patet igitur quæ sunt Pro-
phana & vaniloqua præter intentionẽ Christi.

Interm

Interminatas autem genealogias & fabulas A
contra b. Paulum, & Titum diaconum, &
episcopos Syluanum & Timotheum mouebant
alter Hymenæus ex tribu Issachar, & Alexan-
der ex Leuitica tribu, qui contra b. Paulum præ
dicauerunt Galatis & aliis pluribus Christia- B
nis, quòd cum Euangelio etiam legalia & cir-
cũcisio erant seruãda, & probãt ex eo quia Chri-
stus seruauit. Beatus verò Paulus econtrario di-
cebat: Si circuncidimini & seruatis legem, Chri
stus nihil prodest: & probat quia factus est sub le C
ge tanquam finis ideo qui sub lege erãt redemit,
& probabat quòd finis omnium præceptorũ erat
charitas & conscientia bona, quæ sola Christus
cum lege intendit, vt patet in omnibus epistolis
eius. Verùm vt in eadem epistola ca iij. ad Tim. D
scribit: Sic, inquit, Iannes & Mambres restite-
runt Moysi: ita isti duo restiterũt veritati: qui
quum non possent vincere b. Paulum nec auerte
re Christianos ab eo, cœperunt stultas quæstio-
nes, & fabulas verborũ, & interminatas, id est, E
indecisas genealogias afferre, fundantes se in
duobus. Primo quòd docti siue doctores in regno
cælorum. id est, Euãgelico, debent esse solum scri-
bæ, dicente Christo in Euangelio: Omnis scriba
doctus in regno cælorum profert testimoniũ de F
veteri & nouo testamento. Secundo, quòd in ve
teri testamento nulli poterant esse scribæ & le-
gis doctores & sacerdotes, nisi ex tribu Leui &

genea

A genealogia eius. Vnde istæ pugnæ legis ortæ fuerunt. Prima, an alius posset ex officio ordinario dicere, quàm de genealogia Leuitica. Et in hoc ante aduentum Christi erat pugna rixosa. Leuitæ enim dicebant nullum posse esse scribam &
B doctorem legis, nisi ex genealogia Leuitica, dicente Moyse ad populum Deuteronomi vltimo capitulo: Leuitæ docebant iudicia tua Iacob, & legem tuam ô Israël. E contra Ionatham Ben Ooziel dicebat, quod etiam genealogia Iudaica
C poterat docere. Vnde in Targum Genesis quadragesimonono traducit: Non auferetur sceptrum de Iuda, & scriba de filiis filiorum eius, donec veniat Messias. Qui verò erant de tribu Issachar dicebant, quòd etiam de sua genealogia po-
D terant esse doctores. Nam in primo libro Paralipomenon duodecimo capitulo dicitur: De filiis Issachar erant viri eruditi, qui nouerant singula tempora ad præcipiendum quid deberet agere Israël. Plures alij volebant, quòd ex omni-
E bus tribubus & genealogiis etiam conuersorum ad Iudaismum poterant esse doctores, quia interfectis legis doctoribus & Zanedrim. Herodes posuit Zanedrim ex neophitis & proselitis, qui dicti sunt Pharisæi & Scribæ. Vn-
F de & Mayr author totius doctrinæ Talmudicæ fuit Idumæus conuersus ad Iudaismum, vt sparsim in Talmud. traditur, & Rabi Moyses Aegyptius narrat in prologo summæ de authoritate

ritate Talmudica Et ita hæc quæstio de genea- A
logia doctoratus nunquam fuit definita. Secunda fuit de sacerdotio, quia solùm eo fungebantur qui erāt de genealogia Leuitica, vt Leuitæ probabant ex traditis à Moyse. Alij verò dicebāt, quòd qui etiam ex gentilibus conuersi, transis- B
sent in tribum Leuiticam, poterant esse sacerdotes, quia Moyses dicit de comestione agni, Exodi capitulo duodecimo: Si quis peregrinorum voluerit in vestram transire coloniam, circuncidatur, & ita comedat phase. Et mox subdens C
legem vniuersam: Eadem inquit, lex erit indigenæ & colono. Ergo eadem lex & ius erit colono, transeunti in coloniam & genealogiam Leuiticam, sicut & Leuitis. Et confirmabant, quia omnes pagani transeuntes in genealogiam D
Mesiæ, erunt etiam sacerdotes. Itaque hæc & huiusmodi pugnæ, & genealogiarum interminatarum rixæ erant, & ita vocabantur. Hymenæus autem & Alexander, quum non possent euincere beatum Paulum, vt auerterent E
ab eo Christianos ad circuncisionem & obseruantiam cerimonialium, conuersi sunt ad blasphemias & iniurias sub nomine doctrinæ dicentes, quòd CHRISTVS non venit legem soluere, sed adimplere, quæ præcepit, quòd nemo F
doceat aut sacerdotio fungatur quàm tribus Læuitica, aut saltem qui in eius coloniam transiuisset, quódque Paulus solus contra Christum & Moys

A *& Moysen, quum sit de tribu Beniamin, te-
merariè decipiendo Christianos, docet, & in-
stituit Leuitas & Episcopos Gentiles, qui non
transiuerũt in coloniam & domum Leuiticam,
quales erant Lucas, Timotheus, Syluanus, &
B Titus, & huiuscemodi. Atque his publica præ-
dicatione iniuriis infamabant beatum Pau-
lum, tam apud Iudæos, quàm apud Galatas
& Corinthios, quibus Epistolas Paulus con-
tra eos scripsit. Nam & ad Hebræos scribit
C quòd sacerdotium Christi nullam debet sequi
genealogiam Aaroniticam, & ritum, sed de-
bet esse secundum ordinem Melchisedech, cu-
ius nulla scribitur genealogia sed omnes ample-
ctitur ad suam dignitatem. Vnde translato sa-
D cerdotio, cuius ius erat apud Leuitas, necesse vt
legis Leuiticæ cuius erat docere, translatio fie-
ret, & impleretur dictum Hieremiæ de lege no-
ua Meßiæ, quæ veterem excluderet. Et ideo lex
vetus dum mutatur impletur, quæ se mutan-
E dam asserit in aduentu Meßiæ, ac propterea
Christus nec vnum iota soluit à lege veteri dum
illam mutat, quia hoc iota erit ibi, & apex,
quod illam in nouam mutaret. Ad Galathas
verò scribens, quòd non vt illi Hymenæus &
F Alexander à Talmudicis fabulis & hominibus
didicit euadere, sed reuelationem Iesu Christi.
Et excommunicat eos in communi dicens: Qui-
cunque etiam si angelus de cælo, aliud prædicat*

E

quàm prædicauerim vobis, anathema sit, & ex- A
clamans: O inquit, insensati Galatæ, quis vos
fascinauit, non credere veritati, ante quorum
oculos Iesus Christus proscriptus est in vobis cru
cifixus? Tam stulti estis, vt quum spiritu cæpe-
ritis, nunc carne consumamini. Lege totam epi- B
stolam saluberrimam, reuocatiuam ad Euange-
licam legem. Et quia hi duo principes factionis
hæreticæ contra beatum Paulum more hæreti-
corum sanctimoniam & Christi seruitutem
ostendebant & peritiam in lege, & ob id erant C
in æstimatione apud Corinthios, idcirco ipse
Paulus eos reuocans per duas epistolas, etiam
in æmulos eos multa dixit, vti est in prima epi-
stola. Perdam sapientiam sapientum dicit Do-
minus. Et item, non veni ad vos in sublimitate D
sermonis. Quia non spiritum & sapientiam hu-
ius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo
est. Et ibi excommunicat eum qui materteram
duxit vxorem, permissu dictorum, qui ad legis
obseruantiam Talmudicam inducebant. Et in E
fine primæ epistolæ, excommunicauit eosdem in
communi dicens: Si quis non amat dominum no
strum Iesum Christum, sit anathema Marana
tha. Et in secunda epistola contra eosdem falsos
Apostolos, quos adeo æstimabant Corinthij, vt F
nihil supra. Incipimus ne hoc, inquit, denuo com
mendare? Aut nos egemus sicut quidam com-
mẽdatitiis epistolis ad vos aut ex vobis? Et item
in ead

A in eadem epiſtola contra eoſdem: Non enim prædicamus noſmetipſos, ſed dominum Ieſum Chriſtum. Et item: O Corinthij ſeparamini de medio eorum dicit Dominus: Et item. Quod facio & faciam, facio vt amputem occaſionem eorum, B qui volunt occaſionem gloriandi in vos, ſicut & nos gloriamur. Hi ſunt pſeudoapoſtoli, operarij ſubdoli transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti. Et non mirum. Ipſe enim Sathanas transfiguratſe in angelum lucis. Et ſubdit Apoſtolus: C Quare non eſt mirum, ſi eius miniſtri ſe transfigurent velut miniſtri iuſtitiæ. Verùm cum reuocatis ad fidem gentibus, eluſis à falſis fratribus, neq; deſiſterent maledicendo de beato Paulo & comitiua eius, & dicta Chriſti deprauan- D do, feſſus beatus Paulus eos nominatim excommunicauit, & beato Timotheo ſcripſit epiſtolam primam, in cuius primo capitulo denuntiat eos excommunicatos, & euitet eos & doctrinã eorum hortatur dicẽs: Rogaui te, vt ma- E neres Epheſi cum irem in Macedoniam, vt denuntiares quibuſdam, ne aliter docerẽt, neq; intenderent fabulis & genealogiis interminatis, quæ quæſtiones præſtant magis quàm ædificationẽ quæ eſt in fide. Finis enim præcepti eſt cha- F ritas, de corde puro & conſcientia bona, & fide non ficta, à quibus quidam aberrantes, conuerſi ſunt in vaniloquium, volentes eſſe legis doctores, non intelligentes quæ loquuntur neque de

quibus affirmant. Ecce quod de genealogiis in- A
terminatis loquitur Apostolus, in quibus, & ex
quibus ipsi soli volebant esse legis doctores, &
non de genealogia Christi, quam omnes lucidam
& terminatam habebant. Et ideo isti resisten-
tes Apostolo volebant præcedere, & soli esse do- B
ctores ob superbiam, & non ex charitate & ze-
lo fidei, quã conturbabant, & scismata procura-
bant, ob quæ meruerunt publicè excõmunicari,
vt in fine eiusdem capituli denuntiat dicẽs: Hoc
præceptum tibi fili Timothee commendo secundũ C
præcedentes in te prophetias, vt milites in illis bo
nam militiam, habens fidem & bonam cõscien-
tiam, quam quidam repellentes circa fidem nau
fragauerunt, ex quibus Hymenæus & Alexã-
der, quos tradidi Satanæ, vt discant non blas- D
phemare. Et in iiij. cap. Bonus sis minister Iesu
Christi, nutritus verbo fidei, & bonæ doctrinæ,
quam assecutus es. Et ideo ineptas & aniles fa-
bulas deuita. Quæ autem sint ineptæ & aniles fa
bulæ, in commentariis nostris super Biblia, præ- E
cipuè super Esaiam prophetam vtcunque retuli-
mus, in quibus præcipuè versabantur Hermoge-
nes & socius eius, qui scholas magnas in Asia
regebant. Quos cum reprehenderet Apostolus,
inimici eius facti sunt, vt in secunda epistola cer F
tiorem facit Timot. j. ca. dicens: Scias quòd auer-
si sunt à me omnes qui in Asia sunt, ex quibus est
Phygelus & Hermogenes. Contra quos Ephesi
fort

A fortiter restiterunt, atq; ideo ad vrbe Roma eis scribens Apostolus per Titicum Diaconum, eos collaudat, vt patet in Epistola ad eosdem Ephesios. Hæc pro commentariis Philonis, & genealogia Saluatoris sufficiant.

B

LIBER IOAN. ANNII SACRAE THEOLOGIAE PROFESSORIS.

C *De primis tēporibus, & quatuor ac viginti regibus Hispaniæ & eius antiquitate.*

D

DE TEMPORIBVS priscis.

CAPVT I.

QVi de temporibus emendatius scribunt,
E aiunt Deucalionem natum anno secundo Spheri Assyriæ regis, & iam duos & octoginta annos natum, afflictum fuisse diluuio, vt refert Xenophon chronographus. Hunc sequuti videntur Berosus & Eusebius, qui à secundo
F Spheri anno vsque ad trigesimumquartum Spareti, quo diluuium Deucalionis accidisse referunt, duos & octoginta supputant annos. Annus porrò secundus Spheri quo ortus est Deuca-

lion, is erat Hebraicæ seruitutis in Aegypto qua- A
dragesimusoctauus, vt Eusebius rectissime an-
notauit. Ab eo autem anno seruitutis vsque ad
principium vniuersalis diluuij sub Noa, annos
septingentos, & menses fermè decem Moyses cō-
putat. Totidem ex Chaldæis Berosus enumerat. B
Pares & Latinis Solinus in capitulo de Creta
supputat dicens: Meminisse, inquit, par est à pri-
mo diluuio sub Ogyge notato, quando diem cō-
tinua nox inumbrauit mensibus ix. & amplius,
vsq; ad Deucalionem DCC. *annis medium æuū* C
dari. Quare nos à diluuio Noæ cognomento Ogy
gis, vt tradit Berosus & Phœnices, tempora ex-
ordiemur, eaq; sic partiemur. A diluuio ad xliij.
annum Nini regis Assyriorum, anni numeran-
tur à Beroso ducenti nonagintaduo. Totidem D
Moyses enumerat Gen. cap. xj. ab eodem diluuio
vsq; ad ortum Abrahæ. Quare castigatissimè
posuit Eusebius Abraham ortū anno Nini xliij.
Porrò à xliij. anno Nini ad conditam Troiam
Eusebius & Berosus enumerant annos quingē- E
tos & trigintaocto, & ab eodē ortu Abrahæ ad
Christū Eusebius notat annorū duo millia vigin
tiquinq;. Quare à primo diluuio notato sub Noa
Ogygio vsq; ad conditā Troiā colliguntur anni
triginta & octingenti, & ab eadē inundatione F
vsque ad Christum decē & septem supra trecen
tos & duo millia. Hos igitur perpetuo annotabi-
mus cum adiectione à condita Hispania.

A

De antiquitate Hispaniæ.

CAP. II.

TEmpore Nini fuêre Hispanis literæ, poësis, & philosophia moralis. Hoc pendet à Beroso, Strabone, & Hispanica memoria. Berosus
B *etenim scribit Tubalem primũ Hispaniæ regem formasse Hispanos legibus, anno quarto Nini, & memoria Hispanica quam Strabo refert in primo libro, asserit se ante Strabonem assecutam fuisse literas, leges, & carmina sex mille annis.*
C *Teste autem Xenophonte chronographo de diuersitate annorũ Priscarum gentiũ, Iberici anni quadrimestres erant, ac propterea sex mille Iberici anni, duo millia solariũ efficiunt. Quos si ab Augusto circa quẽ floruit Strabo numere-*
D *mus, perueniemus ad tempora eiusdem Nini. Rursus à quarto anno Nini vsque ad octogesimum ante Troianum excidium, fermè octingẽtos annos Eusebius supputat. Eóque anno, vt Eusebius notat, Cadmus ob Zelotypiam Priscæ*
E *vxoris, certamen passus, ob quod teste Spingha & Palæphato, coactus est à Samothracia in græcas Thebas commigrare, vbi primus, vt aiunt, græcas literas formauit. Ergo fermè octingentis ante annis Hispani claruerunt philosophia*
F *& literis, quàm Græci elementa literarum à Cadmo assequerentur: Tanto videlicet Hispania quàm Græciæ antiquior est splendor & philosophia.*

De origine Hispanicæ gentis. A

CAP. III.

IN vniuersam Hispaniam principio gentium penetrarunt à Caspiis, Iberi, Persæ, Phœnices, Pœni, Celtæ, ut in tertio naturalis historiæ Plinius astipulatur, & M. Varro testatur, & Cato de originibus retulit, fabulosáque arbitrantur esse, quæ Græci fingunt de Hercule & Pyrene, & Luso, & Pane, & eiusmodi viris Græcis. Sunt autem Iberi & Aramei Scythæ Caspij, quos Persæ Sagas appellant, Persæ verò sub Caspiis Corsi à Sagis appellantur, vt in quinto naturalis historiæ Plinius tradit. Quos verò Persæ & Hebræi proferunt Corsum & Quorem, Græci pronuntiant Cyrnum & Cyrum. Quare Iberi Sagæ Saguntum, Persæ verò Corsi primi incoluêre Corsicam, quam Græci vocant Cyrnũ. Ex his igitur coloniis primis omnes insulæ Sicilia, Corsica, Sardinia, vsque Baleares, simul & tota Hispania genus traxerunt. Porrò quum Gothi & Alani à Caspiis in Europam se primùm diffuderint, hique post Christum in tanto in Hispanias penetrauerint, atque ad hanc ætatem regnauerint, consequens necessario est, vt posteri Gothi non variauerint priscam originem Hispanicæ gentis. Hæc est igitur tum inuariata, tum maximè vera vestra origo Rex, & Regina Ferdinande & Helisabet Catholici principes.

De

A De primo Hispaniæ Rege Tubale.

CAP. IIII.

Diuus Hieronymus & Eusebius aiunt Tubalem quintogenitum Iapeti filij Noë primogenitum omniū Hispaniæ regum fuisse. Idq;
B *Iosephus concedit ex Hebræis, & Berosus ex Chaldæis, qui ait eum condidisse Hispaniam anno à diluuio centesimo quadragesimotertio, qui erat annus duodecimus Saturni Babylonici Nymbroti, ante Troiam conditam annis septem*
C *& triginta supra sexcentos, & ante annū Christianæ salutis annis quatuor & septuaginta supra centū & duo millia Vrbs nomini suo dicata Tubal est in Bætica, vt patet ex Pomponio Mela. Huic præcipuum studium fuit greges &*
D *armenta atque iumēta inducere. Tum quia Hispania hæc quàm maximè parit, tum præcipuè quia eadem mortalibus ad esum, victum, & tegumentum & alia necessaria erant, tum vel maximè quia etiam inter primas diuitias &*
E *delitias ea tempestate posita erant. Huiuscemodi studium Aramei Tharacoam vocant, id est, pastorum congregationem, vt tam Hieronymus quàm Talmudistæ exponunt. Hinc Tubali Tharaconem munus indidit cognomentum, à*
F *quo non dubium est Tharaconam dictam, sicut à coloniis suis Sagis Saguntum nomen accepit vetustissimum. Hic teste Beroso Hispanos formauit legibus anno quarto Nini. Quod profectò*

*ſatis congruit ſupradicto veteris Hiſpaniæ te- A
ſtimonio quod ſupra ex Strabone produximus. Idem Beroſus tradit anno x. Nini, & eiuſdem Tubalis anno cxv. patrem Noam cognomento Ianum à Phœnicia & Aphrica in Hiſpanias traieciſſe, & dimiſiſſe Tubali, ſuo ex filio Iapeto B
nepoti duas colonias à ſuo proprio nomine dictas Noælas & Noæglas, quanquam Noægas & Noælas ſcribat Plinius in iij. natural. hiſtor. cap. xxj. Rurſus idem Beroſus ait eum regnaſſe vſque ad quadrageſimum tertium Nini annũ, C
qui à condita ab eo Hiſpania eſt annus quinquageſimusquintus ſupra centeſimũ. Ergo quinquennio prius quàm obiret Tubal ortus eſt Abraham Nam xliij. anno Nini genitus eſt, vt ſupra retulimus.* D

De ſecundo Hiſpaniæ Rege Ibero.

CAP. V.

*SVcceßit patri Tubali Iberus filius anno Nini quadrageſimonono, vt Beroſus ſcribit, id E
eſt, à diluuio anno ducẽteſimo nonageſimonono: à condita verò Hiſpania, centeſimo quinquageſimoſexto: ante autem Troiam conditam, primo & trigeſimo ſupra quingentos: & ante ſalutem Chriſtianã, decimoſexto ſupra duo millia. Qua- F
re ab Iberis Caſpiis tota Iberia dicta eſt, & Celtis, teſte M. Varrone, pars proxima Galliæ Celtiberia nuncupatur ab hiſtoricis: & ab Ibero Rege*

A *Rege dictus est Iberus amnis, & Iberi qui illum*
circumincolunt cognominantur. Hic fluuius, te-
ste Alberto magno, Solino, & Diodoro in sex-
to libro, oritur sub Pyrenæi radicibus in Can-
tabris, & flexuosè serpens sub Ferrariæ promõ-
B *torio mergitur in Baleare pelagus, commercio*
diues, & ab authoribus nominatus. Regnauit
autem vsque ad annũ trigesimum tertium Se-
miramidis iuxta, id est, annis triginta septem,
vt in Eusebio computatur.

C De tertio Hispaniarum Rege Iubalda.

CAP. VI.

SVmpsit Hispaniarum Imperium tertius Iu-
balda, à quo mons Iubalda nomen accepit,
D *teste Beroso, quanquam scriptores in Ptolemæo*
non castigatè scribant Iubeda, & corruptißimè
Mauri Gybaltar nomen Hispanis reliquerint.
Cœpit autem regnare anno trigesimoquarto Se-
miramidis, vt ait Berosus, id est, à diluuio tre-
E *centesimo trigesimosexto. Ab ortu verò Abra-*
he, quadragesimotertio: & à condita Hispania,
centesimo nonagesimotertio. Ante verò condi-
tam Dardaniam, quadringentesimo xciiij. Et
ante annum Christianæ salutis primo & octo-
F *gesimo supra mille nongentos. Anno decimo-*
quarto Iubalis fuit annus à diluuio trecentesi-
mus quinquagesimus. Ergo anno decimoquinto
Iubalis conceßit naturæ Noa pater, cognomento
Ian

Ianus Ogyges. Rursus anno trigesimosecundo A
Iubalis fuit septuagesimusquintus Abrahæ.
Ergo eo anno facta est illi repromissio Christianæ salutis, vt patet Genesis duodecimo capitulo,
vt benedictio paganorum non in nomine Dei
Israël, sed in nomine seminis Abrahæ, siue Chri- B
sti Dei fieret, dicente & exponente id Esaia capitulo sexagesimo secundo. Relinquetis, inquit,
vos Israëlitæ nomen vestrũ ad maledictionem
electis meis, & seruos suos Deus vocabit alio
nomine, in quo qui benedicetur aut iurabit, in C
Deo benedicetur, Amen. His temporibus Hercules Libyus ortus est, ante Græcum Herculem
annis fermè septingentis, qui Aegyptios annos
fermè decies mille efficiunt, vt Diodorus contra
Græcos arguit in primo libro. Regnauit Iubal- D
da teste Beroso à trigesimoquarto anno Semiramidis vsque ad decimumoctauũ Arij, id est,
annis sexagintaquatuor, vt in Beroso & Eusebio colligitur. Septennio ante Iubalis mortem,
centenario iam Abraham oritur Isaac. E

De Brygo quarto Hispaniæ Rege.

CAP. VII.

Brygus Hispanis imperat teste Beroso anno
decimonono Arij, id est, à diluuio quadrin- F
gentesimo. A condita verò Hispania ducentesimo sexagesimoseptimo, & ab ortu Abrahæ anno centesimooctauo. Ante autem Dardaniam
con

A conditam quadringentesimo trigesimo, & ante
annum Christianæ salutis Millesimo nongēte-
simo decimoseptimo. Brygum appellant Ara-
mei Castellanum. Brygolam verò Castellum.
Vnde Etrusci quibus ad hæc tempora plura ma-
B nent Aramea vocabula, Bricolam vocant ca-
stellum in edito positum. A duobus verò hunc
arbitror hoc cognomento fuisse dignatum, &
quòd insigne sibi in vexillo castellum statuerit,
& quòd teste Beroso plura in tota Hispania ca-
C stella fundauerit, & Brygum nomen indide-
rit, præposito singulo eorum proprio nomine
ducis cui illud consignabat, quod in Ptolemæo
facilè patet, vt in Lusitania Laccobryga, Miro-
bryga, & alia plura. Et in Taraconensi Bry-
D gantum, Volubryga, compluráque eiusdemodi.
Plinius in quinto naturalis historiæ, capite vi-
gesimoprimo asserit esse authores qui prodant
memoriæ Brygos Europæ in Asiam traiecisse,
& condidisse Brygios, quos mutata b, in ph,
E Phrygios dixerunt. Quinetiam in Hiberniam
colonias misit, & in Alpinos, & in Tusciam, in
quibus nomina extant. In Hibernia quidē ha-
bent fluuium Brygum, & Brigantes eius po-
pulos, & in Vindelicis Brygos & Bartobrygā,
F vt in Ptolemæo describitur. At in Tuscia Regio
Sabatia continet agrum Brygianum, in quo
postea fundatum oppidum Brigianum dicitur,
quamuis g, in cc, commutet vulgaris sermo, vt
Bry

Brygolam, Brygū, Brygianum, dicimus Brycolam, Bryccum, Bryccianum. Corruptè verò Bracchianum, sicut & illius proximum agrum amnis Laronis dicunt Anguillariam, quum amnis Lara dici debeat. Submutauit enim pluries nomina. Nam primo à duce Brygianum, inde Arcennum ab arce Veientum. Postea Arceanum & Barceanum, & corruptè Braccianum. Regnauit Brygus teste Boroso, vsque primum annum Balanei, id est, annis quinquagintaduobus, vt Eusebius aperit.

De Tago quinto Rege Hispaniæ.

CAP. VIII.

TAgus quintus rex Hispaniæ cœpit teste Beroso anno primo Balanei Xerxis, id est, à diluuio quinquagesimosecundo supra quingētos, & à condita Hispania trecentesimonono. Porrò ante conditā Troiam trecētesimo septuagesimooctauo, & ante annū Christianæ salutis sexagesimoquinto supra octingentos & mille. Ab hoc Tagus fluuius nomen accepit vt ait Berosus, diues piscatura & aureis arenis, vt Plinius scribit, & Solinus confirmat, de quo Iuuenalis in Satyra tertia: Tanti tibi non sit opaci omnis arena Tagi. Hunc Berosus Tagum Orma, Moyses verò per synæreticam compositionem Tagorma nuncupat. Posuit hic colonias Tagas in Caspiis, & Tagorma in Aphrica.*

A Vnde in Hispanias traiecit, vt ea loca in Ptolemæo memoriæ traduntur. Regnauit autem annis triginta, quibus & Balaneus Xerxes.

De Beto sexto Rege Hispaniæ.

B CAP. IX.

ANno primo Armatritis, teste Beroso, cœpit regnũ Hispaniæ Betus, id est, à diluuio quadringentesimo octogesimosecundo, & à condita Hispania trecentesimo trigesimonono. Ante C verò Troiam conditam trecentesimo quadragesimooctauo, & ante Christianam salutem trigesimoquinto supra octingẽtos & mille. Talmudistæ aiunt Betum per æ, diphthongon scribendum esse Bætum, quòd Etrusci transpositis D vocabuli literis a e, pronuntiarunt Beatum Latini felicem. Hinc Bætus & Bætica, beatus & beata patria est & felix, quam Homerus & Græci campos elysios dicebant, vti Strabo in primo libro retulit. Hebræi verò Betum à bethin E dici volunt, quod Hieronymus interpretatur locus vitæ meæ, id est, felicitatis optatæ, quæ cuique est locus vitæ & campus elysius. Hanc vos felicitatis auspices, felicissimique Hispaniæ Reges Ferdinande atque Isabella è manibus F impiorum, vt Aegyptius Hercules è manibus Geryonum, eripuistis. De Bæti eius fluuio atque saluberrimo aëre historici plura dicunt. Seneca verò Cordubensis in Medæa sic habet.

Non

Nomen qui terris dedit Betis suis Pulsans Hesperia maria languido vado. Et in Satyra Iuuenalis inquit: Præcipitare volens etiam pulcherrima vestem, Atque alias quarum generosi graminis ipsum Infecit natura pecus, sed & egregius fons Viribus occultis, & Beticus adiuuat aër. Et Martialis, inquit, Betis oliuifera crinem redimite corona Aurea qui nitidis vellera tingis aquis. Regnauit hic Betus annis triginta septem, & anno sequente Geryon tyrannidem assumpsit, vt Berosus asserit. A B C

De Geryone septimo Rege Hispaniæ.

CAP. X.

GEryon Afer teste Beroso tyrannidem assumpsit anno trigesimosecundo Armatritis, id est, à diluuio quartodecimo supra quingentos, & à condita Hispania trecentesimo septuagesimoprimo. Ante verò Troiam conditam trecentesimo decimosexto, & ante vniuersalem salutem orbis tertio supra octingentos & mille. Dictus est autem Geryon à vocabulo Aphro. & propriè Hebræo Gera, id est aduena, quod teste Beroso ex Mauritania Hispaniam inuasit atque aduenit. Fuit autem illi cognomentum Aramæe Deabo, Græcè Chryseo, Latinè Aureo, quòd à diuitiis nomen contraxerat, vt Berosus scribit, & Diodorus in quinto confirmat. Regnauit autem vsque ad vigesimum octauum annum D E F

Bel

A *Bel Ochi, vt Berosus scribit, id est, annis trigintatribus, vt in Eusebio numerantur.*

De Trigemino Geryone octauo rege Hispaniæ. CAP. XI.

B

ANno Bel Ochi vigesimonono, vt ait Berosus regnauerunt filij Deabi Lomnimi, id est, philarchæ ac exercituum principes, vt diuus Hieronymus interpretatur, quos nostri tri-
C *cgeminos Geryones vocant, quia tres Geryonis filij fuère. Cœperunt autem anno supradicto Bel ochi, à diluuio autem quadragesimonono supra quingentos, & à condita Hispania cccc vj. Ante autem conditam Troiam ducentesimo octogesi-*
D *moprimo, & ante humanam salutem millesimo DCC. sexagesimo octauo. Teste autem Beroso his regnantibus, & cum aliis orbis principibus consciis Typhœus Aegyptius peremit fratrem suum Osiridem, cognomento Iouem iustum, iu-*
E *ste imperantem. Quare, vt idem tradit, & Diodorus post eum passim repetit in libro primo, secundo, quinto, & sexto, Libyus Hercules Osiridis filius, in vltionem paternæ cædis, bello facinorosis per totum orbem indicto, patruum suum*
F *Typhœum in Aegypto iugulauit, Busiridem in Phœnicia deleuit, iuniorem Typhœum in Phrygia enecauit, Milynum maris præfectū in Creta obtruncauit. Antheum Libycis harenis strauit,*

& in Hispania tres Geryones singulari prouocatos certamine sustulit, & contra Lestrygones in Italiam profecturus, vt ait Berosus, creauit Hispaniæ regem Hispalum. Regnauerunt autem Geryones, vt Berosus insinuat, vsque ad trigesimumsextum Balei regis, id est, annis quadragintaduobus. A B

De Hispalo nono Rege Hispaniæ.

CAP. XII.

Hispalus, teste Beroso, regnauit anno trigesimosexto Balei regis, id est, à diluuio nonagesimo anno supra quingentos, & ab Hispania condita trecentesimo quadragesimoseptimo. Ante autem Troiam conditam ducentesimo quadragesimoprimo, & ante Christianam salutem vigesimoseptimo supra septingentos & mille. Ab hoc dictam esse Hispalim vel em nomen accusat, neque arbitror dici à palis, sed ab Hispalo rege, & eius coloniis Hispalis Scythiæ populis, quos secum adduxit Hercules per orbem, vt etiam Toletanus clarus historicus Rodericus commemorat. Hunc fuisse filium Herculis ex eo constat, quod Hispanus & Iliberia illius filia, nepotes Herculis ab Hispanis scriptoribus memorantur, quanquam vitio scriptorum à Berosi originali deciderit. Regnauit autem vsque ad finem regni Balei, id est, decem & septem annis. C D E F

De

A De decimo Hispaniæ Rege Hispano. CAP. XIII.

ANno primo Altadis, regnauit nepos Herculis Hispanus, qui à diluuio est annus se-
B ptimus supra sexcentos, & à condita Hispania quadringentesimus sexagesimusquartus. Et ante Troiam conditam ducentesimus vigesimustertius, & ante humani generis Saluatorē millesimus septingentesimus decimus. Quúmque
C omnium consensu Hispania nomen acceperit ab isto nepote Herculis, consequens necessariò est, vt ante hunc nouem præcedentium regum cognominibus appellata de more vetusto fuerit, qui cum Cato simul vitio scriptorum à Beroso
D decidit. Regnauit autem Hispanus duobus & triginta annis, quibus & Altades.

De Libyo Hercule, vndecimo Rege Hispaniæ. CAP. XIIII.

E POstquam Hercules Italia cōposita functus est omnibus laboribus, teste Beroso, ab Italia anno decimonono Altadis in Hispanias rediit, vbi eius nepos Hispanus regnabat. Quumq; Hispanus naturæ concessisset vltimo anno Al-
F tadis, ipse Hercules senex admodum regnum Hispaniæ iniit anno primo Mamiti: à diluuio, trigesimonono supra sexcentos: & ab Hispania condita, quadringentesimo nonagesimonono:

& ante Chriſtianam ſalutem, milleſimo ſex- A *centeſimo ſeptuageſimo octauo. Regnauitq́; ibi vſque ad decimumnonum annum eiuſdem Mamiti, & obiit. Cuius oſſibus opulentum ſepulchrum atque templum condidére Hiſpani apud Gades, vt Pomponius Mela exprimit Beroſum* B *ſecutus. Idem Beroſus ait eius nomini Libyo ædificaſſe ac dicaſſe vrbes Libyſiſon, Libyſocam, Libuncam, Liboram. Quas etiam Ptolemæus deſcribit. Plinius in tertio naturalis hiſtoria capite quarto adſerit Libyſoſam vocatam fuiſſe* C *à Romanis Forauguſtanam, & illi ius Italicum tributum. Ergo regnauit vſque ad decimumnonum annum Mamiti.*

De Duodecimo rege Hiſpaniæ Heſpero. CAP. XV. D

F*Ert Rodericus Toletanus Herculem duxiſſe ſecum Atlantem, qui circa tēpora Moyſi floruit. Hunc Beroſus non Maurum, ſed Italum fuiſſe tradit. Huic frater erat Heſperus, vt ſcribit Iginus, quē ſibi ſucceſſorem Libyus Hercules* E *reliquit. Regnauit teſte Beroſo vſq; ad vltimū annū Mamiti, id eſt, decem annis: quippe quia Italus Atlas illum ab Hiſpania pellens, in Italiam coëgit, vt ſcribit Iginus, ac propterea Hiſpaniam & Italiam Heſperias dictas ab Heſpe-* F *ro rege, non à ſydere, vt fingunt Græci, probat. Nam eadem ratione intermedia Gallia diceretur Heſperia, quia ſicut eo ſydere ab Italia in*

A Hispaniam, ita & in Galliam nauigāt Græci. Cœpit autem regnare in Hispania Hesperus, anno Mamiti vigesimo, succedens Herculi Aegyptio anno à diluuio sexcentesimo quinquagesimooctauo: & à condita Hispania, quingētesimo B decimosexto. Porrò ante Troiam conditam, centesimo septuagesimoprimo: & ante vrbem Romā, sexcentesimotertio: & ante humanatum Deum, millesimo sexcentesimo quinquagesimooctauo.

De decimotertio rege Hispaniæ Atlante Italo. CAP. XVI.

C Kityn Atlas, teste Beroso, regnauit apud Hispanos anno primo Mancalei, id est, à diluuio, sexcentesimo sexagesimonono: & à condita Hispania quingentesimo vigesimosexto. D Porrò ante Troiam conditam, centesimo sexagesimoprimo: & ante vrbem Romam, quingentesimo nonagesimotertio: ante verò Christianam salutem, millesimo sexcentesimo quadragesimooctauo. Tres fuisse Atlantes Seruius tra-E dit super Aeneida Vergilij. Primum omnium Maurum, postremum omnium Græcum, horum medium socerum Coriti Hetrusci Atlantem Italum fratrem Hesperi, quem Berosus vocat Atalum Kityn. De hoc sermo factus est. F Regnauit teste Beroso, vsque ad duodecimum annum dicti Mancalei, & creato Rege filio Sicoro, ipse in Siciliā, deinde in Italiam ad Coritū adnauigauit, vt in histor. Hetrusca probatur.

De decimoquarto Rege Hispaniæ Sicoro. CAP. XVII.

REgnauit Sicorus, teste Beroso, decimotertio anno supradicti Mancalei, id est, à diluuio, sexcentesimo octogesimosecundo. A condita verò Hispania, quingentesimo trigesimo octauo: ante Troiam, centesimo quadragesimo octauo: ante vrbem Romam, quingẽtesimo octogesimo. Et ante annos salutis, millesimo sexcentesimo trigesimo quinto. Ab hoc pars Hispaniæ Sicora dicta fuit, vbi est fluuius Sicoris. De hoc Lucanus: Hesperios inter Sicoris non vltimus amnis. Regnauit vsque ad septimum annum Mameli, vt insinuat Berosus, id est, annis quadragintaquinque. Sub hoc Sicoro hæc contigerunt. Primùm, quia vigesimus annus Sicori erat secundus Spheri, quo ortus est Deucalion saluator Thessaliæ. Item decimusnonus annus Spheri est trigesimusseptimus Sicori. At decimonono anno Spheri natus est Hebraicæ seruitutis saluator Moyses, vt Eusebius notat. Ita sub Sphero & Sicoro nati sunt duo saluatores, alter à diluuio ereptor, alter à seruitute.

De Sicano decimoquinto Rege Hispaniæ. CAP. XVIII.

SIcanus patri succeßit, vt Berosus tradit, anno Mameli octauo, id est, à diluuio septingentesimo vigesimosexto, & à cõdita Hispania, quing

A quingentesimo octogesimotertio. At ante Troiam, centesimoquarto: & ante vrbem Romam, quingentesimo trigesimo sexto: & ante Christianam salutem, millesimo quingentesimo vndecimo. Sicanum nomen Siculis & Italis tributum legimus, & celebre nomen est apud historicos & poëtas. Regnauit autem, vt Berosus indicat, vsque ad octauum Spareti, id est, annis vno & triginta. vt in Eusebio colligitur.

C

De Siceleo decimosexto Rege Hispaniæ. CAP. XIX.

Siceleus regnare cœpit paulo post Iasium Tuscum fratrem Dardani qui Troiam condidit, & primum Atheniensium regem priscum Cecropem, vt Berosus notat, anno nono Spareti: à diluuio, septingentesimo quinquagesimo septimo. Et à cōdita Hispania, sexcentesimo decimoquarto. Sed ante Troiam, septuagesimotertio: ante vrbem Romam, quingentesimo quinto: & ante aduentum magni Mesiæ, millesimo quingentesimo sexagesimo: ætatis autem Moysi, quadragesimoprimo, & Deucalionis quinquagesimooctauo. Ab isto Siceleo & filio Itali Siculi dicti fuerunt, vt Dionysius Halicarnasseus in primo libro recitat. Vt autem Eusebius & Berosus conscribunt, diluuium in Thessalia accidit anno Spareti trigesimoquarto, Deucalionis

octogesimosecũdo, Moysi sexagesimosexto. Huius autem Sicelei anno trigesimoquinto Ascatadis verò quarto, Io Aegyptia soror Osiridis reuersa est in Aegyptũ, & Isis dicta ob beneficium traditæ humano generi artis pistoriæ, vt Xenophon refert, & Eusebius notat. Et vt Berosus prosequitur, lis orta inter Dardanum & Iasium de regno, in qua contentione quum Iasius atque Tusci ab Hispania euocassent Siceleum, soli Aborigines sequebantur Dardanum, omnis verò Italia & Siculi cum Siceleo fouebant partes Cybeles & Iasij. Quumq; dolo Iasium Dardanus peremisset in Vetuloniæ agro ad thermas Iasinellas, Siceleus Aborigines exclusit, & Dardanum Italia pepulit, & in Samothraciam coëgit, vt Latina historia tradit. D
De quo Vergilius septimo Aeneidos:

Dardanus Idæas Phrygiæ penetrauit ad vrbes,
Threïciamq; Samum, quæ nunc Samothracia fertur.
Hinc illum Coriti Turrena à sede profectum, & E
reliqua.

Hæc fuit prima intestina Italiæ rixa, ob quam Aborigines infensi Siculis, post occasione data contra eos, socia arma Pelasgis iunxerunt, & ab Italia in Siciliam coëgerunt, vt in primo libro Dionysius Halycarnasseus commemorat. Eodem anno obiit Siceleus, quo & Iasius relicto filio Luso. Regnauit autem vsque ad decimumter

A mumtertium annum Ascatadis, id est, quatuor & quadraginta.

De decimoseptimo Rege Hispaniæ Luso. CAP. XX.

B NOn est Lusus hic Græcus, sed Hispanus filius Sicelei, qui regnare cœpit anno Ascatadis decimotertio: à diluuio, octingentesimoprimo: & à condita Hispania, sexcentesimo quinquagesimooctauo: & ante Troiam, vigesimonono:
C no: & ante vrbem Romam, quadringentesimo sexagesimo primo: & ante humanam salutem, millesimo quingentesimo decimosexto. Ab hoc Lusodictam Lusitaniam omnes concedunt. Lusum verò nominatum, quòd more Arameo vbi-
D que sacra ludis & saltu agebat, vti quandoque Dauid ante arcam egit: & Tuscis Lucumonibus erat moris, vt de conditore Lucensium Festus insinuat. Hic mortuo patre Siceleo in Italia, rexq; creatus multas duxit ex amicis Ita-
E liæ colonias in Lusitaniam, faciuntq; argumentum complura vetusta locorum & gentium nomina Italis & Lusitanis communia apud veteres Geographos seruata, quanquam nunc variata fuerint. Huius anno vigesimooctauo Dar-
F danus, qui à Turrena sede Coriti in Samothraciam profugerat, teste Vergilio, Ideas Phrygiæ penetrauit ad vrbes. Et Troiam condidit, quam à se primò Dardaniam nominauit, anno sexto

Aegypti fratris Danai Aegyptij, vt Eusebius rectißimè annotauit. Regnauit autem Lusus vsque ad annum septimum Aegypti, id est, annis triginta.

De decimooctauo Rege Hispaniæ Siculo. CAP. XXI.

Siculus, teste Manethone, regnauit anno Aegypti octauo, id est, à diluuio octingentesimo trigesimosecundo: à condita Hispania sexcentesimo octogesimonono. Et à condita Troia, secundo: sed ante vrbem Romam, quadringentesimo trigesimo: & ante annum salutis, millesimo quadringentesimo octogesimoquinto. Notandum est hoc loci olim Hispanos non propriè habuisse reges, sed electißimos duces, vt Trogus scribit, & Iustinus abbreuiat in quadragesimotertio libro. Cui argumento est, quòd suos principes vocabulo Arameo Iberico vocabant, non Ry, id est, reges: sed Sic, id est, duces. Vnde Orum, Anum, Eleum, Vlum, dixerunt Sycorum, Sicanum, Siceleum, Siculum, nomine ducum. Hic Siculus iunior dictus est, per distinctionem prisci filij Itali. Regnauit hic Siculus ad principium Menophis regis Aegypti, vt insinuat Manethon, id est, annis fermè sexaginta, vt in Eusebio supputamus.

D

A De decimonono Rege Hiſpaniæ Teſta. CAP. XXII.

TEſta, vt ait Manethon, regnauit primo anno Mencphis Regis Aegypti: à di-
B luuio, octingenteſimo nonageſimotertio: & à condita Hiſpania, ſeptingenteſimo quinquageſimo: & à condita Troia, ſexageſimoquarto. Ante verò vrbem Romam, trecenteſimo ſexageſimooctauo: & ante annum Chriſtianæ ſalu-
C tis, milleſimo quadringenteſimo vigeſimoquarto. Hoc eodem anno, vt Euſebius notat, filius Dardani Erichthonius regnare cœpit, ſecundus rex Troiæ. Hic Teſta, vt ait Manethon, fuit oriundus Libya Tritonide patria Mineruæ
D Palatuæ, condulitq; in littore Teſtam vrbem. à qua Ptolemæus Conteſtanos circa populos vocat. Eam (vt aiunt Hiſpani) Teucriam vocauere poſteri, à Teucro Thelamonio, vt Sillius & Iuſtinus ſunt argumento. Deinde Cartha-
E ginem nouam anno Teſtæ quadrageſimoſeptimo, qui erat ſeptimus Zeti regis Aegypti, vt notat Manethō & Euſebius. Tros filius Erichthoniĳ tertius Troiæ imperauit, à quo Troia ampliata ſimul & dicta fuit. Regnauit Teſta vſque
F ad trigeſimumſecūdum Zeti, vt inſinuat Manethon, id eſt, annis ſeptuagintaquatuor, vt in Euſebio numerantur.

De

De Vigesimo Hispaniæ rege Romo. A

CAP. XXIII.

REgnauit Romus, vt ait Manethon, anno trigesimoquinto Zeti: à diluuio, nongentesimo sexagesimooctauo: à condita Hispania, B trecentesimo vigesimoquinto: & à cõdita Troia, centesimo trigesimooctauo. Cæterum ante vrbem Romam, ducentesimo nonagesimoquarto: & ante annum salutis, millesimo trecentesimo quadragesimonono. Fuit alius Romus, qui in Latio Ro- C main oppidulum auxit, quod Roma Itali filia condiderat, vt Berosus tradit, & Plutarchus cõfirmat in vita Romuli. Quod oppidulũ postea Romam Latina iuuentus per interpretationem Valentiam dixit. Et Euander iterato Romam D vocauit. vt Solinus testatur. Est enim idem dictu Arameè atque Græcè Roma quod Latinè Valentia, sicut & Romus valens. Ergo vrbem quam more principum à se Romus Hispanus Romam vocauit, postea Romani seruata nominis E interpretatione Valentiam ad hanc ætatem dixerunt, vrbem profecto vetustißimam ab hoc Romo conditam, & inclytam Sancto Laurentio martyre ac Vincentio confessore, Borgianaq́; domo quæ quàm maximè enituit summis pontifici- F bus, Calisto tertio, cuius auspicio Turcus in Vngaria fusus est, & festum transfigurationis institutum, & item eius nepote, nunc sanctißimo

Pont

A Pont. Max. Alexandro sexto, cuius aduentu in suam Vetuloniam Iasiana & Cybelica triumphalia apparuere, quæ tempore defensoris eius Sicelei regis Hispaniæ condita fuerunt. Sub hoc pontifice maxima suspicamur in eius gloriam B futura. Finiuit autem regnum Romus, vt insinuat Manethon, anno duodecimo Ramsis regis Aegypti, qui in Eusebio anni tres & xxx. enumerantur.

C De Palatuo xxI. rege Hispaniæ.

CAP. XXIIII.

ERgo quia Palatui populi circa Valentiam describuntur, consequens est ididem patrem Romum & filium Palatuum sedem tenuisse. D Ab his Palentiam conditam fuisse, deriuatio nominis est argumento, in qua olim floruit Mineruæ studium & Gymnasium generale Hispaniæ, vt in legenda beati Dominici scribitur. Regnauit autem hic Palatuus, vt Manethon insinuat, E anno octauo Ramsis regis Aegypti, à diluuio quidem vno supra mille, & à condita Hispania nongentesimo quinquagesimooctauo, & à Troia fundata centesimo septuagesimoprimo. Porrò ante vrbem Romam ducentesimo quinquagesimosecundo, F & ante annum salutis Millesimo trecentesimo decimosexto. Hoc anno, vt Eusebius notat & Manethon, Ilus filius Trois, regnauit quartus rex Troiæ, à quo Ilium dictum.

simul

ſimul & conditum in Troia fuit. Regnauit hic A *Palatuus circa Valentiam, quem vt quidam existimant pepulit Cacus Celtiber, qui in Carpentanæ monte militiam duxerat, vbi & victoria potitus eſt, & monti Caco nomẽ ad hanc ætatem dedit, quamuis alij Canum dicant. Fe-* B *runt autem Palatuum victum, quia adoleſcentulus erat. Regnauit autem hac prima vice Palatuus puer vſque ad trigeſimum annum Ramſis, id eſt, annis xviij. vt in Euſebio ſupputari poteſt.* C

De Caco vigeſimoſecũdo Rege Hiſpaniæ.

CAP. XXV.

ANtequam Hercules Græcus natus eſſet annis duobus & quadraginta, Cacus etiam adoleſcens Celtiber regnauit in Hiſpania ob cu- D *ius victoriam monti Caco nomen impoſitum, anno Ramſis trigeſimoprimo, à diluuio autẽ Milleſimo decimonono, à condita Hiſpania nongenteſimo ſeptuageſimoſexto, à Troiæ conditione centeſimo octogeſimooctauo, & ante vrbem Ro-* E *mam ducenteſimo quadrageſimoquarto, & ante aduentum Chriſti Milleſimo ducenteſimo nonageſimooctauo. Dictus fuit Vulcani filius, quòd primus in Hiſpania ferrum & arma & armatam militiam, quæ Vulcano conficiuntur* F *maximè docuerit. Regnauit vſque ad annum vltimum Ramſis id eſt, annis trigintaſex. Et pulſus regno fuit, & coactus fuit in Italiam à*

A Palatuo, qui resumptis armis illum propulsauit ab Hispania, quoniam anno primo Amenophis mortuo Ramse, inuenitur Palatuus iteratò rex in Manethone. Non potuit igitur pelli à Græco Hercule qui non natus erat. Paulò post anno B sexto dicti Amenophis ortus est, vt mors eiusdē Herculis probat. Nam vt idem Eusebius omnibus consentiens scribit, ab anno sexto Amenophis ad sextumdecimum Amenemis, duo & quinquaginta anni computantur, quibus vixit C Hercules, & prædicto decimosexto anno Amenemis seipsum Hercules in flammas coniecit, vt omnes consentiunt. Ergo antea non potuit Hercules pepulisse Cacum, aut Argonautas cepisse, aut vastatum fuisse Ilium ab Hercule, vt mendosè in Eusebio scribitur, quia nondum natus D erat Hercules, vt ex prædicto tēpore illius interitus certissimo cōprobatur. Regnauit secundo Palatuus, non multis annis, vsq; ad ortū Herculis.

E De Erythro XXIII. Rege Hispaniæ.

CAP. XXVI.

SIcut rex Hispalus filius Herculis Libyi cognomentum hoc à coloniis habuit (nam teste Roderico Toletano Hispale Scythicæ gentes sunt) F ita Erythrus à coloniis Erythreis verisimile est cognomentum desumpsisse, qui à mari rubro in Gades venientes insulam Erythram incoluere, vt Plinius in tertio naturalis historiæ insi-

insinuat, & alij complures confirmant. Regnauit iste anno septimo Amenophis, id est, à diluuio M.LXI. *à cõdita Hispania* DCCCC.XVIII. *à conditione Troiæ* CC.XXXI. *Ante autem vrbem Romam* CC.I. *& ante Christianam salutem* M.CCLXXII. *Perseuerauit autem vsque ad euersionem Troiæ, id est, annis* LXVIII. *Anno huius* XI. *qui erat sexagesimus ante Troianam euersionem, venit Euander Romam. Anno eiusdem vigesimoquinto Hercules Græcus Cacum in Auentino monte Romæ insidiosè peremit. Et eodem anno in Asiam adnauigans Laomedontem quintum Troiæ regem dolo truncauit. Erat enim Alceus Hercules pirata maximus non iusti belli & ordinatæ militiæ dux. Quare Hercules annũ vigesimumsextum agens Ilium vastauit. Non potuit igitur Priamus regnasse annis* LVIII. *post obitum Laomedontis, vt Eusebius ponit, quia tunc Hercules inuenitur decemnis sub præceptore Lino musicam discens non bella exorsus. Ergo vigesimosexto anno Erythri Caco occiso Laomedon periit, & filius eius Priamus anno sequente regnum exorsus regnauit annis quadragintaquatuor, quo anno cum Troia interiit. Quisque tamen tempora Troianorum regum emendatissima in Archilocho legat.*

*

De

A De Mellicola XXIIII. rege Hispaniæ.

CAP. XXVII.

B *AB excidio Troiano anno primo Mellicola proditur imperasse Hispaniæ, cuius propriũ nomen fuit Gargoris, dictusq; Mellicola, quòd primus Hispanos mella colligere docuit, cuius nepotis Habidis mirabilem fortunam & regnum summatim refert Iustinus in quadragesimo secundo libro Epitomatum. Hunc igitur vltimum reperire proprio nomine in authoribus cum residuis præmissis duntaxat hactenus potui, regnúmque exorsus anno primo post Troianum excidiũ, à diluuio verò, millesimo centesimo trigesimoprimo, & à condita Hispania, octauo & octogesimo supra nongentos, & ante vrbem Romam* C. XXXI. *simulq; ante Christum* M. CLXXXVIII. *Finiuit anno primo Aeneæ Syluij regis Latinorum, id est annis* LXVII. *Deinde ad prouincias & particularia dominia ciuitatum Hispania conuersa est vsque ad Carthaginenses, et mox ad tempora Romanorum, quæ aliquando procurabo distinctè rimari, si cum Vita concedatur commoditas.*

quarto

F

*

G

F. IOAN. ANNIVS DE ANTIQVITATE ET REBVS ETHRVRIAE.

Institutio de æquiuocis prima.

ARistoteles vbique docet æquiuoca nomina prius esse distinguenda quàm diffinienda, vt euitetur obscuritas & æquiuocatio nominum, quæ etiam eruditissimos capit: & errare compellit. Porrò vt author est Varro de lingua Latina: obscuræ originis nomina sunt Diua, Volturna, Palatua, Flora, Furina, Falucer, Pomona, Pomonúsque pater: adduntur & Turrena atq; Etruria. Quare distinguenda sunt hæc omnia nomina, vt reiiciamus, quod obiicitur non pertinens ad Etruscam originem.

DIVA vt est Latinæ originis à diuinitate deriuatur, & significat diuinum: vt est Etruscæ originis à dio, id est, aëre deriuatur, vt sub dio Etrusci, corruptè sub diuo dicunt Latini. Inde Dius & Dia atque Diespiter, & Diana. Hæc Varro docet in primo de lingua Latina, vnde genitiu' Græcus Zeus, Dios, id est Iuppiter Iouis ab Etrusca origine deriuatur, quia barbara & Etrusca origo, antiquior est Græca simul & Latina.

VOLT

A VOLTVRNA ET VOLTVRNVS Ty-
beris Volturnus deus Varro in primo de
lingua Latina diſtinguit ſic. Volturnus,
quod vt oritur in Samnio, non eſt originis
Latinæ. Quod vt caput extra Latium non
B pertinet ad linguam Latinam, etiam ſi in
Latinam linguam effluat. Quod vt ſecus
mare, Colonia eſt Romana, & ad Latinam
originem ſpectat. Volturnum Tyberim
deum, Roma dicit eſſe ſuũ, & Etruria ſuũ.
C De Tyberis verò nomine anceps eſt hiſto-
ria, dictus ne ſit à rege Veientum, an Alba-
norum. Hæc ſignificat Varro. Liuius verò
in iiij. ab vrbe condita. Volturnum inquit,
quod nunc Capua eſt, Etruſcorum fuit. Fa-
D bius quoq; Pictor de origine vrbis Romæ,
eadem fermè dicit. Sic in fine ad verbum
ſcribit. In parte inquit Romæ ſunt loca
Etruriæ, Antipolis, Ianiculũ. Tyberis ipſe
limes imperij Volturreni, inter veteres Ia-
E num & Saturnum, qui à principe illius vr-
be Volturrena, per ſyncopam Tyberis di-
ctus eſt Volturnus, & ob id Tuſcus non
Latinus. Quod verò Volturnum ſine ſyn-
copa & compoſitione eſt nomen primiti-
F uum, notat fluuium in Samnio, & op-
pidum Romanum in littore, à quo Vol-
turnus deus Tyberinus in Latio, ſicut &
Volturnus vt caput imperij in Etruria.

Et ſubdens Fabius: Quamobrem inquit A
deum Tyberinum, ſuum dicit eſſe Roma,
atque Etruria ſuum,eundem Ianum Ver-
tumnum , & ab eis dictum Vadimona. Ex
his omnibus iuuentus noſtra Viterbenſis
cũ de Volturnæ nomine contentio eſt,mox B
ita diſtinguat,aut Volturna eſt nomen pri-
mitiuum ſine compoſitione ſyncopaq́;, aut
ſimplex & deriuatiuum aut compoſitũ ſyn
copatum & deriuatiuum. Si eſt primitiuũ
ſimplex & ſine ſyncopa ſignificat fluuium C
in Samnio , & oppidum in littore Latij.Si
verò ſit ſimplex & deriuatiuum , ſignificat
Capuam vt ait Liuius,quia deriuatur à co-
gnomine fluuij Volturni , qui vt in Ptole-
mæo patet oritur in Samnio & præterfluit D
iuxta Capuam,& in mare mergitur.Cæte-
rùm ſi ſit nomen compoſitum à vol, & tur-
rena,& per ſyncopam in compoſitione di-
ctum Volturna , tunc ſignificat vrbem,ca-
put imperij Thuſcorum , regiámque ſe- E
dem extra Latium in Etruria. Ergo quo-
niam accolæ Capuæ & Romani in litto-
re Latino, à Volturno dicuntur etiam ipſi
Volturni,eruditiſsimè Plinius in tertio na
turalis hiſtoriæ Volturrenos regios Etruſ- F
cos diſcreuit ab omnibus aliis dicens capi-
tulo ſexto Volturreni cognomine Etruſ-
ci,in eadem parte Volſiniẽſes. Quare quæ

cunque

A cunque Volturna non eſt in eadem parte qua & Volſinienſes, illa vtique neq; Etruria cognomine neque caput imperij extra Latium eſt. Nos ergo de Volturna locuturi, illam accipimus quæ in Tuſcia erat ca-
B put imperij prope Volſinienſes, & ad cuius Regium Fanum indicebantur concilia xij. populis Etruriæ, vt Liuius author eſt.

PALATVA eſt nomen obſcuræ originis: vt eſt Latinæ, plures habet origines, ſi-
C cut & Palatiũ, de quibus Varro tradit, vbi de Palatino colle ſcribit in primo de lingua Latina. Vt verò eſt Etruſcæ originis, eſt cognomen Numidicæ Mineruæ, ad lacum Tritonidem inuentę, vt copioſè expo-
D ſuimus in opere de lacu Vadimonis Nauiſo, ibi Vadimona Palatia.

FLORA vt eſt Latinæ originis, ſignificat deam florum, de qua Ouidius in quinto Faſtorum loquitur inducens eam ita dicẽ-
E tem: Chloris eram quæ flora vocor, corrupta Latino Nominis eſt noſtri littera Græca ſono. In agro Volturreno noſtro, viculum poſuerunt Pelaſgi, quem Annales Gotifredi vocant Caſtrum Chloræ, Nam Lu-
F cum ingentem ſiue Fanum Volturnæ fama eſt veteres ſacraſſe pelaſgos, vt tradit Vergilius in octauo Eeneidos. Argumentum ei facit Volturnæ campus ad hanc

ætatem Pelaſgi dictus, quamuis ruſtici ge- A
minato ll, pellaſgi proferant. Vt Flora eſt
Etruſcæ originis, deriuatur à Falor, vt aiũt
Talmudiſtę, à quo falora & per ſyncopã flo
ra, eſt dea mœrentiũ. Nã Falor per ſe mœ-
ror, vt etiã diuus Hieronymus cõſentit. Sa B
crificabatur ipſi vt mœrores auferret & læ-
titiam redderet. Dicatum ei fuit oppidũ in
eodem agro Volturreno, ab eo dictum Flo
rentinum vſque ad hanc ætatem, & quarto
miliario aut paulò amplius ab eo diſtat C
Tudernum, vel corrupta prima litera in
Ptolemæo impreſſerunt Sudernum. Vtrun
que olim illuſtre vuis oppidum, vt Plinius
author eſt in decimoquarto naturalis hiſto
riæ capite quarto dicens: Tuſcis peculiaris D
eſt vua Tudernis, æquè ac eiuſdem nomi-
nis Forentia. Non enim de Florentia præ-
clara nunc vrbe intellexit Plinius, quia tũc
non extabat vrbs illa, licet accolas Arnus
aliquot haberet, Fluentinos à præfluenti E
Arno dictos, vt idem Plinius in iij. nat. hiſt.
capitulo ſexto indicat.

FVRINA vt ad linguam latinam ſpe
ctat ſignificat deam furum. Vt verò ori-
ginis eſt Etruſcæ ſignificat deam ſortium, F
ad dirimendum lites, deriuata & dicta à
Furim, id eſt ſortibus, vt diuus Hierony-
mus & Hebręi cõſentiunt. Venerabatur in
regio

A regione Furina, vbi postea positum est sacellum beatæ virginis adhuc de furinis dictæ, quamuis rustici mutata litera u, in a, de farinis dicant:

FALVCER est (vt ait Varro) obscuræ B originis. Nam vt nomen simplex secundæ declinationis, & originis Volscę vt quidam sentiunt, & significat eorũ principem deũ. Vt verò compositum à duobus Etruscis vocabulis fano, & luceres, est Etruscum no- C men, & per synereticam compositionem dicuntur Fani Lucumonij ciues scilicet circum Fanum Volturnæ habitantes. Lucerũ verò nomen à Lucumone deriuatur. Quod Varro doctissimus in j. de lingua Latina D probat authoribus se antiquioribus, & ratione deriuationis grammaticæ. Doctores affert, vt Ennium, qui dicit Romam diuisam in tres partes à Romulo vnde tribus dictæ, & eas à tribus ducibus nominatas, E Tatienses à Tatio, Rumnenses à Rumulo, Luceres à Lucumone, vt ait Iunius. Et hæc sunt nomina Etrusca, vt ait Tolũnius Tragœdiarum Thuscarum scriptor. Quęque enim gens imponit nomina suæ lin- F guæ. Quare ex tribus ducibus, quorũ erat munus imponendi nomina, à Lucumone Etrusco imposita sunt, qui triumphos peperit Romulo, quia Etrusca sunt nomina.

Nam Latini dicunt Titium & Titienses, A
Romulum & Romuleos, Lucios & Lucanos à luceo: Et lucos atque antelucanum.
Porrò Etrusci dicũt Tatium & Tatienses.
Rumulum verrò à Ruma dicunt Rumnũ
& Rumnenses, quasi Rumarenses, vt Sem- B
pronius de diuisione Italiæ dicit. Et Luceres à Lucumone, & Lucumo à Luca verbo
Etrusco. Lucus verè Etruscæ originis à Luca vltima syllaba habente accentum, quod
vt Talmudistæ perhibent, significat senem C
& Senatorem. Et ideo lucus non per antiphrasim à Luceo gignitur impropriè, vt
aiunt Latini, sed quàm maximè propriè ab
Etrusca origine deriuatur, scilicet à Luca,
id est Sene. Lucus id est Senatorius, quia lu- D
cus propria definitione, est Senatorum curiæ templum, vt de Luco Latini regis Virgilius in septimo Aeneidos definiuit Etruscum vocabulum dicens: Templum augustum ingens centum sublime columnis: E
Horrendum syluis ac relligione parentũ.
Hinc sceptra accipere & primos attollere
fasces, Regibus omen erat, hoc illis curia
templũ. Non enim nisi inaugurato loco, vt
ait Seruius, poterat Senatus habere curiã F
siue concilium: vnde templum Vestæ non
erat consecratum, ne illuc Senatus accederet vbi erant virgines. Et ideo lucus pro-

prie

A prie, horrendus, id est, venerandus syluis, quia centum sublimibus arboribus consitus, quas poëtice columnas appellat, vtique est senatoribus curia templum, cuius nulla est proprietas significata, vt lucus Latinè B deriuatur à luceo, sed vt Arameè atq; Etruscè deriuatur à luca, id est Sene ac senatore. Quare lucus vt est Senatorū curia templum, solā Etruscam, à proprietate nominis habet originem, & nō Latinā, nisi tra- C cto per capillos vocabulo ad violētam Antiphrasim. Et ita lucus propriè & ab eo Lucumones ab hísque Luceres, Etruscæ originis, & certissimæ linguæ eorum nomina sunt, vt doctissimus Varro inuincibiliter D probauit.

LVCERES Varro (vt diximus) probatè & non verbosè, à Lucumone dictos, origine Etruscos demonstrauit. Is Lucumo fuit Etruscus, qui post Cęlium Tuscum fuit au- E xilio Romulo contra Sabinos, vt Dionysius Halicarnasseus in secundo libro scribit. Cælius enim primus cum manu sua venit auxilio Romulo contra Cenienses & alios Latinos, vti Varro ait in primo de F lingua Latina. Galeritus verò Arbanus Lucumo auxilio fuit Romulo cōtra Sabinos, & illos deuicit, dicente Vertumno Tusco in libro iiij. Elegiarū Propertij: Tempore

quo sociis venit Lucumonius armis, Atque A
Sabina feri contudit arma Tati, Vidi ego
labentes acies & tela caduca, Atque hostes
turpi terga dedisse fugæ. Et in alia Elegia
Propertius cum aliis consentiens: asserit
Galeritum vicisse, posuisse prętoria Romę B
primum: indidisse tribubus nomina, & ita
eius auxilio quatuor triumphos Romulũ
egisse, dicens: Prima Galeritus posuit præ-
toria Lucmo. Magnáque pars Tatio rerũ
erat inter eos. Hinc Taties: Rumnésque vi- C
ri: Lucerésque coloni. Quatuor hinc albos
Romulus egit equos. Cato quoque in fra-
gmento xij. originum: Romulus inquit cũ
palatio Exquilinum collem tenuit, ab ex-
cubiis dictum, quas illi more Thusco Lu- D
cumo dedit xij. lictorum ad custodiam sui
corporis, quia Tatius non erat sine suspi-
tione infidæ societatis. Hæc existimo esse
xij. prætoria vt ait Propertius, quæ hic Ca-
to dicit xij. lictores. Et fragmento penulti E
mo Cato. Sub Capitolio est Ianus quadri-
frons Quirinus à victoria Lucumonis à
Quirino colle mouẽtis. Quirinalem enim
collem contra Sabinos tenebat Lucumo
Etruscus, & Romulus Exquilinum, vt ait F
Dionysius in secundo lib. Fabius itẽ in lib.
de origine vrbis Romæ sic ait: Condita vr-
be quarto mense, audax facinus in raptu
Sabi

A Sabinarum & Latinarũ perpetratum fuit. Primùm Latini Ceninenses & alij intulerunt bellum. Romulus implorato auxilio à Thuscis, cum Cælio rege Etruriæ primũ ex his triumphum retulit, & ob id quartus
B vrbis collis à Thuscis habitari cœptus est. Subinde Sabini ingens bellum orsi, coëgerunt Romulum denuo à Lucumonibus socios milites expetere. Galerito Lucumoni Arbeæ prouincia data, magna manu occu-
C pauit collem Quirinalem, vnde mouens contra Sabinos insequentes Romulum, deuicit & in fœdera coëgit. Et infra. Diuiso Romano agro æquis collibus, Sabinis ac Tatio Capitolium & Quirinalis: Romulo
D sequentes Exquilinus & Palatinus, Galerito verò & Luceribus Thuscis, Cęlius & Cęliolus obuenerunt. Deinde subdit, quòd Thusci relicto Cælio colle subsidētem vallem tenuerunt: quæ vicus Thuscus dicitur,
E & quòd nomina tribubus imposuit Lucomo lingua Etrusca, à se suos Thuscos vocauit Luceres. Seruius item super v. Aeneidos, ibi tres equitum turmæ. Tres inquit partes ab initio fuisse populi Romani con-
F stat, vnam Tatiensem à Tatio Rege Sabinorum dictam, alteram Rumnensium à Rumulo, tertiam Lucerum à Lucumone vt ait Varro, qui ait Romulum dimicantem

contra Tatiū à Lucumonibus id est Thuſcis auxilia poſtulaſſe, vnde quidam venit cum exercitu, cui recepto, pars vrbis data eſt, quæ vicus Thuſcus dicitur. Hactenus pro Varrone, nunc contra eum alios audiamus.

LVCERES. Liuius in primo ab vrbe condita: Lucerum inquit nomen eſt incertæ originis. Reſpondet Suetonius in vita Caij Calligulæ, quòd Cal. Cæſar paulum abfuit quin ſtatuas & ſcripta Liuij ab omnibus bibliothecis amoueret, carpens illū vt verboſum & negligentem in hiſtoria, qui ſuppreſsit triumphos Romuli habitos & partos victoria Tuſcorum, quod in hiſtoria eſt genus falſitatis, dignum abolitione authoris. Antoninus item Cæſar in Itinerarij veri fragmēto cum de itinere Cyminio ſupra Caſsianum loqueretur, Volturna, inquit, cuius pręclaris geſtis inuidit Liuius. Porrò ſi quis contra doctiſsimum ſua probantem: ſolo verbo contradicat, quòd eſt puerile atque anile, vtique verboſus dicitur, quia ſolo verbo vtitur. Et ideo iuxta regulam diui Hieronymi, ea facilitate cōtemnitur qua profertur. Cæterùm Liuius contra doctiorem ſe in origine linguæ Latinæ & vocabulorum vrbis: Varronem dico, inexpugnabiliter probantem dicta ſua, &

A &alios,ſolo verbo vtitur dicens:Lucerum nomen eſt incertæ originis. Et ideo iure in hac regione Thuſca,à duobus Cæſaribus damnatur tanquàm negligens & verboſus in hiſtoria,& ea facilitate contemnitur di-
B ctum eius qua profertur,quanquam,alioqui eloquẽtiſsimus. Nam aliud eſt eloqui, aliud rectè narrare hiſtorias & origines. Similiter Plutarchus & Plinius & alij reiiciuntur, qui aiunt Luceres dictos à Luci
C Aſili quotidiana communione,quo multi fuga delati ciuitate donati ſunt. Sed iſti peccant in origine nominis & in hiſtoria. In origine quidem nominis,quia Luceres nõ deriuantur à Luco,vt Lucus latine ori-
D tur à Luceo:quia ſic dicuntur Lucij & Lucani,vt ſupra expoſuimus. Peccant verò in hiſtoria,quia communicantes fugæ Aſili, ante raptum Sabinarum,Romulei erant & Rumnenſes poſtea à Lucumone nuncu-
E pati. Poſt bellum igitur Tatienſes Sabini & Luceres Thuſci adiecti ſunt. Poſtremò obiiciunt quòd Feſtus dicit Luceres dictos à Lucero Ardeæ rege aduerſus Tatium ferente auxilium Romulo. Et ad hoc dicit
F Fabius Pictor à Lucere Arbeæ rege non Ardeæ. Arbea verò eſt quarta pars vrbis Etruriæ,à qua Harbanum dicitur & non Herbanum à Plinio,vt oſtendimus in xl.

quę

quæstionibus Anniis. Hactenus de Faluce- A
re ac Falucro.

POMONA Pomonúsq; pater. Hęc sunt
obscuræ originis, vt ait Varro. Sunt enim
Latinæ originis si deriuantur à Pomo, & si-
gnificant Ianum & Vestam qui primi ra- B
tionem Georgicorum tribuerunt: vnde &
à Georgicis poëtis inuocãtur. Vt verò sunt
Etruscæ originis deriuantur à Pomazo vl-
tima syllaba acuta, & significat iuuo. Hinc
& Dalmatæ dum salutant, dicunt: Boch ti e C
pomazi, id est, Deus te iuuet. Ergo Pomo-
nus pater & Pomona, vt Etruscæ originis
est, Iuppiter & Iuno dij optimi, & maximi
inter Veiouesiidem Ianus Vertumnus &
Vesta Horchia, vt in commentariis expo- D
suimus super Elegiam Propertij ad Vertũ-
num, quam inseruimus pro Iano patre in
tertio libro antiquitatum Berosi.

ETRVRIA vt Grecæ originis, teste Ser-
uio, scribitur cum he, aspirato Hetruria, E
estque nomẽ compositum ab heteros quod
est alter, & oros quod est finis & limes.
Hinc Hetruria quasi Heteroria, id est, alte
ro fine limitata, vno quidem Macra amne
inter Thuscos & Ligures: altero verò Ty- F
beri fine imperij Volturreni inter vete-
res Saturnum & Ianum: vt Fabius Pictor
est author, & nos in cõmentariis super eum
expla

A explanauimus,de quo fine Iuuenalis dixit:
Et quæ imperij fines,Tyberinũ virgo natauit. Si ergo aspiratè scribatur Hetruria & Hetrusci:significat totam prouinciã & populos eius. Vt verò est Etruscæ originis:
B scribitur sine aspiratione Etruria:& est nomen deriuatũ à Tursibus. Et vt ait Myrsilus de origine Italiæ & nos copiosè super eum demõstrauimus:Etrusci nõ proferunt Etruriã vel Turrenã,aut Volturrenam,sed
C per literã s,Voltursenã,Tursenam,Etursiã. Huius nostra ætate argumentũ manet oppidulum antiquissimũ inter Lucã & Macram:quod vetusta prolatione non Turrenam sed Tursenam dicimus,licet rustici
D ob propinquitatem literarũ mutato t,in c, dicant Cursenam pro Tursenam. Posteri verò vt author est Quintilianus,posuerũt in pluribus r, in quibus s, veteres proferebant,vt quos antiqui dicebãt Valesios,Fu-
E sios,Phalesios,decos,honos,Turses,Cameses,Camesena,eadem posteri dicunt Valerios,Furios, Phalerios,decor, honor, Turres,Cameres,& Camerena. Ita & Turses, Tursenam, Voltursenam, Etursiam,dixe-
F runt Turres, Turrenam, Volturrenam, Eturriam, & transposito vno r, Etruriam. Quę omnia prolixè exposuimus in xl.quęstionibus Anniis,& in commentariis supra

Myr

Myrsilum. Itaque sine aspiratione Etruria significat principaliter vrbem regiã Volturnam circa Volsinienses: quia teste Plinio cognomine Etrusci sunt Volturreni circa Volsinienses. Vnde & Cato in ij. fragmento vbi dixit Ianum in tractũ Vmbriæ fundasse regiam vrbem, mox in xiij. eam nomine suo nominãs, Etruria inquit olim Italiæ princeps à metropoli eorum sic cognominatur. Dionysius quoque Halicarnasseus in primo libro hoc ipsum cõfirmat dicens. Romani vocant Etruscos à loco regionis quondam ab his habitatæ dictæ Etruria. Myrsilus item antiquior Dionysio, quem idem Dionysius sequitur in libro de origine Italię, Turreni inquit Tetrapolim suam vocant Etursiam. Et infra, Romani confitentur Turrenos esse vetustissimos, & eos vocant Etruscos à prima eorũ Tetrapoli dicta Etruria. Et Cato item in xvj. fragmento, gens inquit tertia Tusciæ Transcyminia. à Cyminiis diffunditur ad Pistorium. In his Volturna sub radicibus Cyminiis iacens dicta Etruria. Et Plinius: Volturreni inquit cognomine Etrusci, in eadem parte Volsinienses. Idem Cato in fragmento xix. Turrenus inquit patre Elbio ad lacum Vadimonis cæso, & semper Romanis principibus charus, ad reddendã

vrbem

A vrbem Etruriam pellectus eſt: anno ſecundo Olympiadis centeſimæ vigeſimæquartæ. De hac deditione Valerius Maximus libro IIII. cap. ccccxvi. Quod inquit ſequitur, idcirco inter externa poſuimus, quia
B ante geſtum eſt, quàm ciuitas Etruriæ daretur. Et ita Liuius intelligitur in primo ab vrbe condita dicens. Sabinis erat vicina Etruria, proximi Etruriæ Veientes. Et in nono ab vrbe condita, Fabio inquit decre-
C tus fuit triumphus, ob egregie perdomitam Etruriam. Quæ profectò duo falſa eſſent ſi origine Græca pro prouincia ſumeretur & ſcriberetur Hetruria. Veientes enim non ſunt finitimi Hetruriæ, ſed intra
D Hetruriam, vt rectè dicit Plutarchus in vita Romuli. Neque verum eſt quòd Fabius egregie perdomuit Hetruriam, qui vix cepit ſubiacentem Cyminiis Volturnæ regionem hanc. Etenim neque à fronte atti-
E git Volſinienſes Volturnæ proximos; neque à ſiniſtris Tarquinienſes vicinos, ſed eos ſequente anno Decius ſubegit, vt ipſemet Liuius ibidem ſcribit. Quare quod refert Liuius verum eſt pro Etruria, ſed non
F pro Hetruria, & ita ſine aſpiratione ſcribendũ eſt in Helio Spartiano, in vita Commodi & Antonini Annij Veri: vbi ſcribit, pleraque horũ origo, materna quidem ex

Fauentia, paterna verò fuit ex Etruria. Et A
item Antonino factum est omen imperij
in Etruria, quia eius dolia suffossa supra
terram reperta sunt, & ædes eius in tota
Etruria examen apum cõpleuit. Et item:
Antoninus præfecturam Etruriæ tenuit,
quia multas possessiones paternas in ea habuit. Aetate nostra faciunt argumentum,
eius prædia, quæ adhuc fora Annia nuncupamus, ab Annia Tuscorum vetustissima
familia dicta, ex qua ortus est Antoninus, C
vt idem Helius scribit. Possunt adduci innumera loca authorum, in quibus Etruria
pro vrbe regia Volturna accipitur, & sine
aspiratione, quia à Tursibus deriuatur.

TVRRENA, & Volturrena. Ol Hebræi & Vol Aramei dicunt, quod latini æternum, vel antiquissimum & priscum. D
Hinc Turrena commune nomen multis
vrbibus Turrenis, sed Volturrena, id est, omnium antiquissima Turrena, vni soli cõuenit. Igitur vt est Etruscæ originis Turrena & Volturrena, sine aspiratione scribenda sunt, & à Tursibus deriuantur, non à E
Turrheno Mæone, quia multis ætatibus &
seculis prius quàm pater & ataui Turrheni essent nati, vtique Turrena & Volturna F
erãt à Tursibus dicta, vt clarè probat Myrsilus de origine Italiæ, & eũ sequutus Dionysius

A nyſius in primo libro vtrunque refert atq;
probat,& nos in cõmentariis ſuper Myrſi-
lum expoſuimus. Vt verò ſunt Græcæ ori-
ginis, ſcribenda ſunt cum rrh aſpirato, &
ypſilon Tyrrhenus,& Tyrrhenia atq; Tyr
B rhena, & ſignificat Verebum filium Atus,
& eius oppidula circa Tyberim,vbi conſe-
dit,vt referunt Myrſilus & Dionyſius, &
nos copiosè explanauimus in eiuſdẽ Myr-
ſili commentariis,& in XI.quæſtio. Anniis.
C Ergo cum in contentione nomen & orto-
graphia fuerit,referat ſe iuuẽtus noſtra ad
Etruſcam originem de Etruria, Turrena,
Volturrena, ſiue per ſyncopam Volturna.

TVSCA TVSCIA vt eſt Arameæ &
D Etruſcæ originis,dicuntur à Tuſco rege fi-
lio Herculis,quem pater Vetuloniȩ præfe-
cit deletis gigãtibus Leſtrygonibus Italiæ,
vt ait Beroſus in quinto antiquitatũ ſuper
quem iam cõmentaria cõfecimus. Id idem
E ſentit Feſtus dicẽs: Tuſcia dicitur à Tuſco
rege filio Herculis,& ſcribitur ſine aſpira-
tione. Tuſca vrbs, à qua Tuſcanienſes &
Tuſci,& Tuſcia ager eius, à quo in Tuſcis
dicuntur eſſe ab hiſtoricis, omnes regionis
F eius incolæ,vti eſt illud Plinij in xiiij.natu-
ralis hiſtoriæ,cap.iiij. Tuſcis,inquit, pecu-
liaris eſt vua Tudernis, æque ac eiuſdẽ no-
minis Florentia. Et in xxxiij.libro cap.iij.

Equeſtris inquit ordinis nomẽ ſæpe varia- A
tum eſt. Sub regibus enim & Romulo Ce-
leres appellati ſunt, inde Flexumines, poſt-
ea Troſſuli ab oppido eiuſdẽ nominis ci-
tra Volſinos nono lapide in Tuſcis, capto
abſque pedite. Similiter illud Liuij, Cæſo B
noctu exul in Tuſcos abijt. Sic enim ſine
aſpiratione Etruſci & Tuſci iidem, quia
Tuſca eſt quarta portio regiæ vrbis Etru-
riæ, vbi Vertumnus colebatur, vt poſtea di-
cetur. Vt verò eſt Græcæ originis cum aſpi C
ratione th. Thuſcia ſcribitur, & ſignificat
totam prouinciam. Et vt Seruius & Feſtus
aſſerunt, deriuatur Thuſcia à futuro huius
verbi θύω, id eſt, ſacrifico & aruſpicor,
quod facit futurum thuſo, à quo thuſia, id D
eſt, ſacrificola & aruſpicatrix. Et hanc de-
riuationem Græcam habuerũt à Mœoni-
bus eiectis Pelaſgis, vt inſinuat Plinius in
tertio naturalis hiſtor. cap. VI. dicens: Etru-
ria ſæpe mutauit nomen. Vmbri eam co- E
luêre, quos antiquitus pepulêre Pelaſgi,
hos Lydi, à quorum rege Turrheni, mox à
ſacrifico ritu, lingua Græca Thuſci cogno-
minati fuerũt. Quòd ſi quæris, vnde Thu-
ſia addita c, dicatur Thuſcia? Reſpondi- F
mus in XL. quæſtionibus Anniis, quia Ro-
mana lingua id moris habuit. Vnde Ciliſ-
ſam, Ciliſcam: Phœniſſam, Phœniſcam:

Libyſſ

A Libyſſam, Libyſcam: & Libyſsillam, Li-
byſcillam proferunt. Vnde quam Græca
origine à futuro Thuſo Thuſiã dicere do-
cet, ipſi addito c, dicunt Thuſciam. Argu-
mento ſunt vetuſta prolatione permanen-
B tia loca, Tuſſa, para tuſſa, Tuſſa Nana,
quæ Romani proferunt Tuſca, haſtata tu-
ſca. Tuſca Nana, ſiue tuſcanella, Eſt autem
Tuſca Nana vrbs diruta inter Tuſcanel-
lam & Caninũ. Et para Tuſſa, id eſt haſta-
C ta Tuſca eſt pars Volturnæ ſiue Etruriæ
Tetrapolis, vnde fuit Lycabas dux, ex
Delphinis exul, de quo in tertio Metamor
phoſeos Ouidius ait, Furit audaciſsimus
omni de numero Lycabas, qui Tuſca pul-
D ſus ab vrbe, exilium dira pœna pro cæde
luebat. Hactenus de obſcuritate originis
nominum quaſi æquiuoca: quoad ſatis eſt
pro noſtra vrbe Etruria nunc Viterbo, vt
videbitur.

E FRATRIS IOANNIS ANNII SECVNDA IN-

ſtitutio, de definitione nominũ Turrhenæ, Volturnæ, Etruriæ, &
F *de forma veteris eiuſdem vrbis.*

VBi iam origo quaſi æquiuoca Tur-
renæ, Volturrenæ, & Etruriæ patuit,

instituenda est iuuentus Etrusca de diffini- A
tione nominum dictorum. Vt Etruscę ori-
ginis sunt, & à Tursibus deriuantur. Initiū
diffinitionis sumendum est ab ipsis Tursi-
bus. Sunt autem Turses Etrusca lingua
ædes turritæ, vt insinuat Dionysius in pri- B
mo libro, & Myrsilus exprimit in de ori-
gine Italiæ. Et ideo diffinitur vrbs à Tur-
sibus deriuata, quòd sit vrbs turritis ædibus
extructa, vt idem Dionysius significat, se-
cutus Myrsylū, qui in prędicto lib. sic habet. C
Etrusci. Turses & Turrenas vocant, si sunt
Tetrapoles, turritas ædes, perinde ac Mos-
sineci à Mossinis in Asia. Ex his eādem vr-
bem significant regiam, vt sunt Etruscæ
originis, videlicet Turrena, Volturrena, D
Etruria. Inuincibilia autē argumenta sunt
ab origine propria nominis, simul & à dif-
finitione. Nam quæcunque eandem pro-
priam deriuationem & originem nominis
habent, eandem rem significāt, licet pos- E
sint differre in modo significandi, teste au-
thore modorum significandi & speculati-
uis non vulgaribus grāmaticis, vti fluuius,
fluentum, fluere, flere, quæ à fluo habent o-
riginē. Porrò, Tursena, Voltursena, Etur- F
sia, quam latini protulerunt Turrenam,
Volturrenam, & Etruriam, vtiq; à Tursi-
bus vnam eandemq; propriam originem

de

A desumunt, vt probat Myrsilus, & eum secutus Dionysius, & commentaria nostra super Myrsilum. Quare eandem vrbem significant: licet diuerso modo significandi. Nam Turrena significat per modum com B munis turritam vrbem. Volturrena verò addit antiquitatem, vt diximus, & Etruria frequentiam & crebritatem. Etruria enim valde turrita, sicut Volturrena antiqua tur rita dicitur. Vnde omnis Voltursena & E C tursia est Tursena, sed non omnis Tursena est Etursia & Voltursena, quoniam inter Lucam & Macram est Tursena viculus, nõ tamen est Etursia & Voltursena, quia non est frequẽtibus & crebris extructis ædibus D extructa, neque antiquissima omniũ, quod soli regiæ conuenit. Similiter quæcunque habent eandem penitus definitionem, sunt eadem, vt Marcus Tullius Cicero. Porrò Turrrena, Volturrena Etruria, eãdem pe E nitus definitionem habent, quia quælibet definitur quòd sit vrbs extructis turritis ædibus. Quare Turrena, Volturrena, & Etruria eandẽ turritã vrbẽ significãt. Colligitur itẽ ex supradictis ꝙ vrbs Etruria fue F rit tetrapolis, vt Myrsilus insinuat. Quod profectò & ex aliis probamus. Nã & regiã sedẽ antiqui, vt insinuat Xenophõ in lib. de æquiuocis, tetrapolim constituebant, id est,

quatuor distinctis portionibus instar oppi- A
di,& partes eius regiæ erant, vt ibidem in
commentariis probauimus de Babylonia,
Niniue, Arbea Phœnicum, Samothracia,
Hierosolyma, Syracusa. Roma,& ipsa vr-
be Etruria: de qua Myrsilus circa finem B
libri de origine Italiæ dicit. Tetrapolim
quoque suam Etursiam Turreni,& eius
partes Voltursenam, Vetuloniã, Tuscam,
& Harbanum cognomine à Luco Calum-
bum,à Deo suo fundatam asserunt. Porrò C
Latini singulis his partibus regia munera
tribuunt, vt intelligas vere partes vrbis re-
giæ fuisse. Nam Vetuloniæ fasces & secu-
res, Volturnæ Senatorũ Fanum Lucumq;.
Tuscæ principem tribuunt vrbis regium D
Deum,& eiuscemodi. Et quidem de Fasci-
bus tributis Vetuloniæ, Sillius Italicus in
octauo testatur dicens.

Mæoniæq; decus quondam Vetulonia gentis,
Bissenos dedit hæc primos præcedere fasces. 1
Et iunxit totidem tacito terrore secures.
Hæc altas eboris decorauit honore curules,
Et princeps Tyrio vestem prætexuit Ostro,
Hæc eadem pugnas accendi protulit ære.

Berosus quoque ac Manethon in Vetulo- E
nia regnasse omnes reges Italiæ à Iano ac
deinceps, & eam fuisse regiam regum as-
serunt. Quod verò Volturna fuerit regia
&

A & illi Lucus regius tributus, qui erat, vt
in præcedentibus expoſitum eſt, regibus
curia templum, tam Liuius quàm alij do-
cent, qui ad fanum Volturnæ indici conci-
lia xij. populis Etruriæ perhibent. Ver-
B gilius quoque in octauo Aeneidos, ſcribit
ad auxilia imploranda ab Etruſcis contra
Turnum, veniſſe Aeneam ad Lucum in-
gentem Lucomonũ patrum religione late
ſacrum. Quod autem Tuſcæ parti regius
C Etruriæ vrbis Deus tribuatur, patet in Ele
gia Propertij ad Vertumnum, in qua Ver-
tumnus dicit: Tuſcus ego, Tuſcis orior. Eſt
enim Vertumnus municipalis ac princeps
deus vrbis Etruriæ, vt inſinuat Varro in pri
D mo de lingua Latin. Quod verò Harbanũ
ſit regiũ, cũ nomen indicat, quia Harbanũ
quarta pars dicitur ab Arbea quod eſt quar
ta ſecundum Talmudiſtas, tum præcipuè
conſtat ex eo quòd à Luco regio, Calum-
E bum, id eſt, viride, cognomen deſumpſit,
vt Myrſilus dicit. Quod verò hæ quatuor
partes eſſent diſcretæ, non ſub vnis mœni-
bus, non modo decretum Deſiderij pro-
bat, ſed etiã Plinius qui eas diſtinctè enu-
F merat in tertio naturalis hiſtoriæ, cap. vj.
dicens: Harbanum Tuſcanienſes, Vetulo-
nienſes, Volturreni cognomine Etruſci.
inſtitutio hæc ſecunda erudit iuuenes no-

ſtros,ſi nomina in contentionem & ſignifi- A
cata veniãt, aſſerere regiam ſedem Thuſ-
corum tribus ſynonymis eandem eſſe E-
truriam, Turrenam, & Volturrenam, &
eam fuiſſe tetrapolim, cuius partes regias,
authores nominant Harbanum, Tuſſam B
ſiue Tuſcam, Vetuloniam, & Volturnam
vti expoſuimus. Quod ſi quis obiiciat Vol
turnam eſſe nomen commune toti tetra-
poli, ſicut Turrenam & Etruriam, & ob id
non eſſe nomen partis, neganda eſt conſe- C
quentia, quia antiquitus vt plurimum, ali-
quod nomen commune toti vrbi vni par-
tium eius imponebatur, vnde & Threiicia
Samus, quæ nunc Samothracia fertur, an-
tea dicebatur Samus tota & pars ſimiliter, D
dicente Strabone in eius Geographia. Sa-
mothracia, inquit, cum eſſet tetrapolis, ha-
buit vnam ex his, quæ Samæ & Samos di-
cta fuit. Similiter & Babylonia & Niniue
fuerunt tetrapoles, vt patet Geneſis x. cap. E
Et tamen vnam partem Babyloniæ tam
Moyſes ibidem, quàm alij nomine totius
vocant Babyloniam, & vnam partem Ni-
niues vocant Niniuen. Pari forma etiam
tetrapolim Etruſcam cõmuni nomine vo- F
cant Volturnam, & ſimiliter partem eius.
Et hæc ſufficiant pro ſecunda inſtitutione.
Nunc de tertia eſt tractandum.

FRAT

A FRATRIS IOANNIS ANNII VITERBENSIS

Tertia institutio, vbi sit Tetrapolis Etruria.

B QVærentibus vbi ſit Tetrapolis Etruria: Reſpondendum eſt: vbi limites eius & partes: quia totum non eſt ſine partibus. Et primo ſic reſpondeat noſtra iuuentus. Ibi eſt Etruria, vbi eam egregie per-
C domuit Q. Fabius conſul tranſgreſſus iuga Cyminia, vt author eſt Liuius in nono ab vrbe condita. Sed illam perdomuit ad lacum Vadimonis, habentem à tergo Cyminia tranſgreſſa iuga, à fronte autem
D Volſinienſes, & à ſiniſtris Tarquinienſes, quos non attigit, ſed Decio in annum ſequentem reliquit, vt ibidem Liuius ſcribit. Ergo Etruria vrbs ad lacum Vadimonis eſt, habens à tergo Cyminia iuga, & à ſi-
E niſtris Tarquinias, & à fronte Volſinienſes. Quare neceſſario ſequitur, vt Etruria ſit inter Cyminia iuga, & Volſinienſes. Confirmatur idem limes Volſinienſis ab argumento à coniugatis inuincibili tam
F ſecundum peripateticos, quàm etiam Ciceronem in Topicis, vt ſi iuſtitia eſt bonitas, vtiq; iuſtum eſt bonum: Et ſi Fluentini ſunt ciues Florẽtini, equidẽ Fluẽtia eſt ciui-

tas Florentia. Quare necessario cōsequens A est, vt si Volturreni sint cognomine Etrusci, vtiq; Volturna verè sit cognomine Etruria hac propterea vbi Volturreni & Volturna ibi Etrusci & Etruria. Cęterùm teste Plinio in tertio natur. hist. Volturreni cogno- B mine Etrusci sunt circa Volsinienses. Ergo vrbs Volturna cognomine Etruria est circa Volsinienses. Rursus vbi pars Etruriæ vrbis dicta Tusca, vtiq; ibi est & ipsa Etruria tetrapolis. Cæterùm vrbs Tusca dei re- C gij Vertumni, est in focis Volsiniis, dicente in Elegia Propertiana eodem Vertumno.

Tuscus ego Tuscis orior, nec pœnitet inter.
Prælia Volsinos deseruisse focos.

Ergo eius tetrapolis Etruria est in focis D Volsiniis. Hæc de limite vrbis Etruriæ, ex parte Volsinia. Nunc de eius limite ex parte Cyminia repetendum est. Vbi igitur finit gens Ciscyminia, quæ teste Catone Veiens à Metropoli dicitur, ibi est vrbs E Etruria, dicente Liuio in primo ab vrbe condita. Sabinis inquit est vicina Etruria, proximi Etruriæ Veientes. Cæterùm Veientes finiunt limites suos in iugis Cyminiis, & lacu Cyminio, vt author est Cato F in xv. fragmento de originibus. Quare Etruria vrbs est proxima iugis & lacui Cyminio. Quod clarè insinuauit Liuius in

A in nono ab Vrbe condita, dum profectionem Transcyminiam. Q. Fabij scribens: postera inquit die luce prima consul Cyminia iuga tenebat. Inde contemplatus opulenta Etruriæ arua, milites emittit.
B Amplius, vbi Vetulonia regia, ibi Etruria tetrapolis eius, quia vbi pars, ibi & totum. Porrò Vetulonia est iuxta lacum Cyminium, & Thermas, in quarum aquis est piscatura salubris, & in regione
C mediterranea Tyberina, vbi Turrhenus consedit. Ergo ibi est tetrapolis Etruria. Etenim de loco Thusciæ vbi consedit Turrhenus, omnes consentiunt quòd non consedit in maritima gente, quæ teste Catone in fragmentis originum, diffunditur
D ab ostio Tyberino vsque Lunam & Macram. Similiter non consedit in secunda gente mediterranea Veiente, quæ eodem authore diffunditur à Vaticano in Cyminia iuga.
E Restat igitur, vt in tertia gente mediterranea consederit, quæ teste Catone protenditur à Cyminiis iugis ad Pistorium. Non enim sunt in Tuscia vt enumerat Cato, nisi istæ tres gentes. Maritima,
F Transcyminia & Ciscyminea. Quod & de duodecim populis significauit in decimo Aeneidos Vergilius.

Gens illi triplex, populi sub gente quaterni,

Ipsa

Ipsa caput populis, vires de sanguine Thusco. A
Quod equidem copiose in quæstionibus Anniis & commentariis super fragmenta Catonis exposuimus. Verùm quoniam gẽs Transcyminia diuiditur in Tyberinam & Arniensem, & Tyberina est à iugis Cymi- B
niis circa Hortem oppidum, & à lacu Cyminio vsque ad fontes Tyberis & Arretium. Arniensis autem est ab Arretio & fontibus Arni vsque Pistorium, consequens est, vt quoniam Turrhenus non consedit in C
gente maritima prima Thusciæ, neque in secunda Ciscyminia Tyberina Veiente à Vaticano ad lacum Cyminium, equidem tenuit tertiam Transcyminiam gentem aut Tyberinam, aut Arniensem. Non au- D
tem tenuit Arniensem. Ergo necessariò tenuit eam partem Tyberinam Transcyminiam, quæ est à fontibus Tyberis & Arretio vsque ad Hortem & lacum Cyminium. Hanc argumentationem nostra iu- E
uentus firmet authoribus, Myrsilo & Dionisio Halicarnasseo, atque Herodoto qui exprimunt, ad quam partem Tusciæ Turrhenus Mçones adduxerit. Dionysius enim in primo libro, breuibus dicit: Herodotum F
& quosdam alios scribere Turrhenum ad partem septentrionalem Tyberis venisse vbi erat Vmbris habitatio, & cum eis consedisse

A ſediſſe, habitaſſe, & vrbes ædificaſſe, quæ extant. Myrſilus quoque de origine Italiæ ſuper quem iam commentaria confecimus, his verbis vtitur. Turrhenis quidam originem ſuſpicantur eſſe à Lydis. Et pau-
B lò poſt. Turrhenus inquit filius Atus in ſeptentrionalem partem Tyberis veniens, eius totam medietatem à fontibus vſque vbi erat priſcis Vmbris habitatio tenuit, & cum eis conſedit & habitauit, & vrbes
C hactenus dictas Mæonias & Turrhenias ædificauit. Quæ autem ſint iſtæ vrbes in tractu Tyberis ab Aretio ad lacum vſque Cymnium, ſiue à fontibus Tyberis vſque ad Hortem, ſi quis ſcire cupit, legat cōmen
D taria noſtra ſuper Myrſilum, & Annias quęſtiones. Satis eſt iuuentuti Etruſcæ inſtituēdæ, Lydos conſediſſe in tractu Tyberis ſeptentrionali & ipſum Turrhenum conſediſſe & habitaſſe vbi fuit priſcis Vmbris
E habitatio. Quærendus eſt igitur locus ab Arretio vſque ad Cyminium lacum vbi fuit priſcis Vmbris habitatio. Vmbri enim antiquitus coluerunt Etruriã, quos pepulêre Pelaſgi, vt Plinius dicit in iij. natur. hiſt.
F cap. ſexto, vbi etiam ad mare Thuſcum numerat Vmbronē fluuium & tractum Vmbriæ, ſcilicet finem eiuſce tractus, qui incipit à Tyberi ſeptētrionali parte, quia ibi

fuit

fuit priſcis Vmbris habitatio. Quærendum eſt hoc loco ad complementum doctrinæ, qui dicuntur priſci Vmbri, qui patres eorum, & vbi nati, & quando à Pelaſgis pulſi ad montes. Reſpondent ad hæc M. Antonius & Cato in fragmentis, & Myrſilus in ſupradicto loco. De M. Antonio teſtimonium perhibet Solinus in Collectaneis dicens, Veterum Gallorum prolem Vmbros eſſe M. Antonius aſſeuerat. Hos eoſdem quia tempore a quo ſæ clac dis Hymbribus ſuperſtites fuerunt Græce Vmbros dictos. Cato item in fragmento ſecundo. Ex Scythia veniſſe Ianum rate in Vaticanum, à quo ipſe Deus Vaticanus cum Dyrim & progenitoribus Vmbrorum, & à Vaticano progreſſum in tractum Vmbriæ ibi fundaſſe regiã & fani Olympum ſacraſſe, & non longè à regia dicaſſe Auguſtalem Turrhenam, vbi ad ſalutandum regem nouis lunaribus xij. populi conuenirent. Myrſilus quoque de origine Italiæ. Tetrapolim inquit ſuam Turrheni Etruſiam, aureo ſeculo mox poſt inundationem terrarum à Deo ſuo fundatam aſſerunt, argumentáque afferunt agrum ſuum eorum lingua Sale Vmbrone dictum vbi primum geniti Vmbri. Et deos, ritus, mores literas & leges illius vetuſta-

tis

A tis,quibus à cæteris differunt etiam sibi vicinis Rursus Cato in tertio fragmento, Italia inquit, complura à diis & ducibus sortita fuit nomina, à Iano Ianicula, à Camese Camesena, à Saturno Saturnia, à gentili-
B bus Sale Vmbrona, & reliqua. Sempronius quoque de diuisione Italiæ, Montes inquit à fontibus Tyberis vsque ad Nar inhabitant Vmbri, prima veterum Gallorũ proles, vt Augustus scribit. Ex his ergo autho-
C ribus, & quæ in commentariis super eos demonstrauimus: respõdetur ad quęsita: quòd primi Vmbri dicuntur prima proles Italiæ, nata in Sale Vmbrone Etruriæ, à gentilibus veteribus Ianigenis Gallis, id est inun-
D datis, vt in commentariis ostendimus super Xenophontem de æquiuocis. Vocabulum autem Sale vmbrone vt super Myrsilum & alios probauimus, est Arameum & Etruscum, & Sale significat egressum. Hinc Sale
E vmbrone est regio Etruriæ in qua egressi ab vtero veterum Ianigenarũ fuêre Vmbri, & à Pelasgis pulsi vt ait Plinius Quo autem tempore, in historia Etrusca narrauimus. Nunc examinanda est regio ab Are-
F tio ad lacum Cyminium, vbi sit Sale vmbrone. Et quidem nusquam inuenitur nisi in agro Volturnæ nostræ, quia vt ait Myrsilus. Etrusci vocant agrum suum Sale vm-

brone,quo primum geniti fuerunt Vmbri. A
Hinc vsque ad ætatem nostram, partem amnis exeuntis à lacu Volsiniēsi vocat vulgus La caduta di Sale vmbrone. Antoninus quoque in fragmento itinerarij sui, quod est de sex præcipuis itineribus ab vr- B
be Roma in gallias:de itinere Cyminio supra Cassianum loquens,ordinatè loca enumerans ait:Cyminio itinere sunt Gallera, Larthenianum siue veiens, Rosulum, Sutrium,Lacus Elbii,iuga Cyminia, fanum C
Volturnæ cuius claris gestis inuidit Liuius, Sale vmbrone Volturnæ, Larthes amnis Volsinæ Clusium vetus, olim Comer solū Clusium nouum, à quo nunc dictus clusentinus transitus Annibalis, Phesulæ transi- D
tus. Ex quo euidentissime patet, argumentum vulgatum quod ex dictis pendet esse validissimum. Turrheni inquit,& Tusci soli indigenæ.s.Italiæ ac propria regione oriundi sunt:cæteri cōuenæ & aduenæ ab ori- E
gine scribūtur, vt Myrsilus probat,& Dionysius Halicarnasseus in j.lib. insinuat, & Cato in fragmentis atque Fabius Pictor in de origine vrbis Romæ significant. Cæterū in Thuscia Ianus fundauit primam omniū F
vrbem tetrapolim Etruriam. Volturrenā in subcyminiis,vbi prima proles Italiæ in Sale vmbrone orta fuit, vt probatum est.

Igitur

A Igitur in tota Italia prima omnium vrbiũ
eſt tetrapolis Etruria , & eius quatuor par-
tes Arbanũ,Tuſſa,Volturna,& Vetulonia,
quæ dicta eſt, decus Mæoniæ gentis, vt Sil-
lius in viij.li.cecinit,quia Turrhenus & Ly-
B di ea donati & decorati fuerunt:vt Beroſus
in v.antiquitatum exprimit. Nam vbi pri-
ſcis Vmbris in Etruria in regione Tyberi-
na ab Aretio vſque in lacum Cyminiũ fue-
rat prima habitatio,equidem ibi ſocietate
C imperij & ciuitate donatus cõſedit Turrhe
nus. Porrò ab Aretio in lacum Cyminium
nuſquam eſt Sale vmbrona, ſiue natiuitas
Vmbronum niſi in Volturna regia.Quare
Turrhenus conſedit & habitauit in Vol-
D turna regia tetrapoli.Cæterũ decoratus &
donatus fuit Vetulonia regia, vt Sillius &
Beroſus perhibent.Ergo Vetulonia eſt in
Sale vmbrone , pars Volturnæ & Etruriæ
regiæ.At Volturna regia tetrapolis eſt in-
E ter Cyminiũ lacũ & Volſinas vt ſupra pro-
bauimus. Ergo Vetulonia eſt inter lacum
Cyminiũ & Volſinas. Quod etiam ex his
quæ dicunt authores conſtat. Sillius enim
in viij.cum legionem vnam contra Anni-
F balem ex Etruria ſumptam à Romanis
referret & enumeraſſet , qui ex maritima
gente iuiſſent à Phregene ad Lunam , cu-
ius laudes ſub Porſena ponit , & deinde

enumeraſſet duas vrbes Tranſcyminias, A
remotam quidem Pheſulas à Veientanis
Tranſcyminiis, etiam proximam eis Ve-
tuloniam declarauit dicens: iuxta hos Ve-
tulonos eſſe finitimos Veientes populos,
inter quos ponit Sutrium, Nepe, & lacum B
Cyminium. Quare Vetulonia pars tetra-
polis regiæ eſt iuxta lacum Cyminium &
Veientes qui ſunt proximi Etruriæ vt au-
thor eſt Liuius in primo ab vrbe condita.
Plinius quoque eandem Etruriæ vrbis re- C
gionem inſinuat, dum in ij. naturalis hiſto
riæ capitu. de miraculis fontium & aqua-
rum dicit. Aquis calidis Piſæ innaſcuntur
ranæ, ad Vetulonos verò in Etruria non
procul mari, piſces. Notat duo Plinius, D
quòd Vetulonia ſit in Etruria quod de Pi-
ſis ſubticuit, & quòd Caldanis aquis innaſ-
cuntur piſces quod de Caldano amne Vol-
turrenæ veriſsimum eſt. Non dixit autem
eam eſſe maritimam quia Vetulonienſes E
in mediterraneis cum Tuſcanienſibus &
Volturrenis enumerat in iij. naturalis hi-
ſtoriæ capitu. vj. Et Turrhenus donatus ea
conſedit in mediterranea quia eius ager fi-
nitimus limiti Tarquinienſium fluuio Ble F
rano, tredecim milibus paſſuum diſtat à
mari Grauiſco Vnde qui Vetulonium pro
Itulonium in littore ſcribunt, ſomniant &
nomen

A nomen ſimul atque Ptolemæum corrumpunt, vt demonſtrauimus in XL. quæſtionibus Anniis, vbi & id expoſuimus, quod Vergilius in viij. Aeneidos de Luco ingenti & ſede regia dicit. Haud procul hinc ſa-
B xo incolitur fundata vetuſto Vrbis Agillinæ ſedes, vbi Lydia quondam Gens bello præclara iugis inſedit Etruſcis.

Sic enim exponitur, ſedes regia vrbis Agillinæ, id eſt ciuis Agillini Mezentij,
C quia ibi accipit locum pro locato, & vrbem pro ciue, ſicut in primo libro Ilium in Italiam portans, id eſt ciues. Non enim Lydia gens in iugis aut Agilla vrbe maritima, ſed vicina Tyberi vt Volturna & Vetulo-
D nia inſedit, vt ſupra probauimus. Quare ſola expoſitio vera hęc eſt. Sedes regia Turrhena ciuis Agillini fundata ſaxo vetuſto, id eſt, antiquiſsima ſub Iano, incolitur haud procul hinc ab vrbe Roma, quia eſt
E in Etruria proxima Romæ, quia teſte Macrobio in Saturnalibus vſque Coſas ab oſtia dicitur Etruria proxima Romæ, remota verò à Coſis ad Lunam. Ergo ſedes Volturna eſt in Etruria vicina Romæ, vbi
F Turrhenus & Lydia gens bello præclara à principio inſedit in iugis Etruſcis, id eſt, Volturrenis, quia Volturreni ſunt cognomine Etruſci. Ex his ſequitur quod

pluries diximus. Quod nunc Viterbum di- A
citur, olim regia tetrapolis Etruria diceba
tur. Nam si limites quæris, ipsa à tergo ha-
bet iuga lacúmque Cyminium, à fronte
Volsinienses, à sinistris Tarquinienses, à
dextris suã portionem Tyberis Trossam B
vbi Turrhena & Mœonia deleta: Mœnia-
nus ager & oppidum Trossulum deletum,
& Trossanæ vadus vti exposuimus in quæ-
stionibus Anniis. Calidæ aquę & Caldanus
ex his amnis, piscibus refertus, adhuc no- C
mine & remanet. Si quæris partes quatuor,
adhuc nomina quatuor partibus perseue-
rant vetusta prolatione Volturna, & Vetu-
letum, à quo Vetulones & Vetulonia. Item
para Tussa, id est, hastata Tusca: Et rursus D
pons Arbanus cognomine pons sancti Lau
rentij vbi Musarnum Herculis & à luco
Calumbum, vt ait Myrsilus, licet corrupte
pronuntient Palumbum. Lucus ipse vesti-
gia seruat, vt exponemus in tabula FAVL E
Faluceres. Sale vmbrone & pars lacus Vol-
siniensis Viterbensium est. Viterbum quo-
que & eius ager vicinus est Sabinis, & pro-
ximus Cyminiis Veientanis populis. Et vt
vnico argumento peruincamus, nusquam F
in tota Tuscia, sed in solo Viterbo simul
omnes partes descriptionis regiæ Voltur-
næ, Tussæ, Vetulonis, Arbani, Fani, limi-
tum

A tum,nominum, locorum, & ipſa nomina
atque loca collecta reperiũtur. Quare ne-
ceſſariò conſequens eſt,vt quod nunc à De-
ſyderio rege Viterbum dictum eſt,ſit ipſa
tetrapolis Etruria regia. Hinc eam in au-
B thoribus ſæpe variato nomine appellatam
reperimus. Turrhenam ſedem poëtæ no-
minant,& quandoque ab aliquo Larthe il-
lam cognominant,vti Virgilius ſupra vo-
cauit antiquam ſedem Agillini Mezentij
C in viij. Aeneidos. Item in vij. appellauit à
Rege patre Dardani Turrhenam ſedem
Coriti ibi. Hinc illum Coriti Turrhena à
ſede profectum. Et Sillius in iiij. vocat à ſa-
cro Fano,& priſco Corito ſedem ſacratam
D priſci Coriti ibi. Ergo agit arreptis præ-
ceps exercitus armis Lydorum populos,ſe-
démque ab origine priſci Sacratam Cori-
ti,& reliqua. Dicit autem Turrhenam ſiue
Volturnam ſedem fuiſſe ſacratam ab ori-
E gine,quia Ianus pomœrium illi & Fanum
primus ab origine ſacrauit,& regiam xij.
populorum Thuſciæ inſtituit,vt authores
ſunt Fabius pictor & Cato & alij. Quando
que vocant eam à toto vel à parte Voltur-
F nam,vt Liuius ſæpe Fanum Volturnæ,&
Plinius Volturreni cognomine Etruſci cir
ca Volſinos. Nonnunquam vocant eam à
parte Vetuloniam,vt Sillius in viij. lib. ibi.

Mœoniæque decus quondam Vetulonia A
gentis. Et Plinius ad Vetulonos inquit in
Etruria aquis calidis innaſcuntur piſces.
Sæpe à parte Tuſſa Tuſcos vocant & Tuſcam
vrbem. vt Propertius in Vertumniana, Tuſcus ego Tuſcis orior, nec pœnitet B
inter prælia Volſinos deſeruiſſe focos. Et
Ouid. in iij. Metamorphoſeos de Lycaba.
Qui Tuſca pulſus ab vrbe, exiliū dira pœnam
pro cæde luebat. Sæpiſsimè tamen &
in vſu fuit dici communi nomine Etruria C
vt ſupra expoſuimus. Hac ergo inſtructa
inſtitutione tertia noſtra Etruſca inuētus:
quærentibus vbi ſit priſca Thuſciæ regia
regum Etruria tetrapolis, reſpondeat vbi
nūc Viterbum, quia in tota Thuſcia nulli D
loco niſi Viterbo, conueniunt cunctæ ſimul
collectæ partes deſcriptæ ab authoribus, vt
patet irreuincibiliter perquirenti, examinanti,
& nihil indiſcuſſum dimittenti. E

Fratris Ioannis Annij quarta inſtitutio, de exciſis marmoribus.

SEx tabulę memoratu dignę exciſę marmoribus
extant de antiquitate & rebus F
Etruriæ. Duæ ſunt Libyſcillæ, Duæ Cybelariæ,
vna Tuſcanienſis, altera Arbana.
Primæ duæ dictæ ſunt Libyſcillæ à loco.

A Est enim Libyscilla regio iuxta Vetuloniam, ex qua effossum est ad quantitatem semidigiti alabastrum transparens, quod si contra solem opponitur, videntur ab intus albæ literæ quæ ita leguntur:

B LIAYSCILA VITVRGIA. Viturgiam alteram pro oppido notat Ptolemęus longe ab ista, circa Tyberim supra Ferentinũ Othonis oppidum. Quare vel corruptus est Ptolemæus, vt in multis aliis locis,
C vel altera est oppidum, altera villula Vetuloniæ vbi Ceres Aegyptia primos panes confecit quæ Libyssa cognominata fuit, à qua lucus Libyscilla, vt in tertia tabula videbitur.

D

De secunda tabula.

Altera Libyscilla tabula fuit aduecta, item alabastrina ad quãtitatem magnæ manus, quam idcirco incantatam ap-
E pellabant: quia nunc sine literis eminentibus cernebatur, nunc ab intus cernebantur ipsæ literæ, & nunc vnum inde aliũ mentiebantur colorem. Quidã verò quia quædam malè legebantur cum sæpius corio, &
F oleo atque aceto tergerent, numen ipsum deleuerunt. In ea tabula ita excisum erat.

FAVL Faluceres pellunt Agillum tyrannum. Vetulones hostiis placant Vol-

turnæ, Volturnum. Agillæ ſtultitiæ ſucce- A
dit Tarcon & Ocnus. Sic Turrena Ethuræ
Longhola ſancta manet. Etruſco quaterno
populo.

Quo tempore hi verſus æditi fuerint, è
dicto Catonis excerpere poſſumus, qui in B
fragmentis de originibus hæc dicit ad verbũ.
Etruſci Græcas literas ſemper horruerunt,
& ob id Latinas ſuſcipere noluerunt
vſque ad Cecinam Volturrenum, magiſtrũ
quadrigarum & augurum principem: pa- C
trẽ Menippi & auum Menodori, quas ante
illum pater eius Volturrenus, auúſque Titus
& Turrhenus proauus quanquam Romanis
principibus chariſsimi, ſemper renuerunt.
Nam is Turrhenus patre Elbio D
Etruſcorum regum vltimo, ad lacum Vadimonis
cæſo, equidem ad reddendam vrbem
Etruriam anno ſecundo Olympiadis
centeſimæ ac vigeſimæquartę allici potuit,
ſed ad recipiendum Latinas literas nun- E
quam perſuaderi potuit. Hæc Cato. Sane
quidã nõ vulgariter eruditi exiſtimãt hunc
Menodorũ fuiſſe patrem Mœcenatis, quia
magno ardore ſemper ſecutus fuit partes
Iulij Cæſaris. Nam & Appianus in v. libro F
de bellis ciuilibus ait Menodorum Turrhenum
parata claſſe pro Iulio Cæſare cõtra
Pompeium iuniorem, ſuperaſſe Me-
nec

A necratem nauali prælio. Causa autem cur
Turrheni nunc Viterbenses partes Maria-
nas & Cæsarianas secuti fuerint, facilè ha-
betur ab eodem Appiano in primo libro,
quia sub Sylla soli Turrheni & Vmbri pro
B prio solo vexati sunt, quare cum Marius ex
Aphrica cõtra Syllã regrederetur, in Tur-
rhenam adnauigans ad sex millia Turrhe-
norum: vt scribit, sibi adiunxit, cum hísque
ad Cinnam profectus pergrate ad belli so-
C cietatem admissus est. Et de his hactenus.
Satis est ab auo Menodori susceptas lite-
ras Latinas ab Etruria vrbe: paulò ante
Augustum & Mecœnatem, & ob id Etru-
scos ea ætate inassuetos linguę Latinę mol-
D li ac dissoluto stilo scripsisse, vt de Mecœ-
nate in secundo Saturnalium scribit Ma-
crobius. Ergo quia molli ac dissoluto stilo
hi versus compositi sunt, idcirco excisi &
editi fuerunt ætate Mecœnatis. Liceat ta-
E men cuilibet vt libet opinari. Exponamus
igitur eos hoc pacto.

FAVL, quatuor literæ sacræ sunt Fani
Volturnæ adhuc ita dicti. Est enim Faul
Volturnæ subsidẽs campus, ab ipsa natura
F spectaculũ, & Luco quàm aptissimũ produ
ctus, vndiq; quatuor cauis distinctísq; col-
libus cinctus, Arbano, Tusso, Vetuleto, &
Volturno, vt egregie descripsit Virgilius
in

in octauo Aeneidos cum Aeneam transito A Minione inducit Egelido amne lustratum promeruisse allocutionem Veneris. Est autem Egelidus riuus in reducta valle quarto miliario à Fano siue Faul distans, adhuc nomen à frigiditate vulgo Fredanum reti- B nens, sicut illi proximus Caldanum à caliditate. Itaque Vergilius cum transito Minione qui decimo lapide distat à fontibus Egelidi amnis Aeneā vidisse è vicino Fanum, & illi vicinas legiones Etruscas indu- C cit, ita Fanum ipsum describit. Est ingens gelidum, lucus prope Ceritis amnem. Religione patrum late sacer, vndique colles Inclusere caui, & nigra nemus abiete cingunt. Syluano (fama est) veteres sacrasse D pelasgos Aruorum pecorísque deo, lucúmque diémque. Omnes hæ partes descriptionis Faul Volturnæ conueniunt, vt ad sensum cernimus. Faul enim est xv. lapide, itinere Casiano prope amnem Ceritis, id est E Minionem, vt rectè Seruius exposuit, quia is amnis ad ius Ceritum pertinebat. Et hic Lucus & fanum Volturnæ, erat religione patrū Lucumonum sacer, nō priuatis ciuibus tantū, sed late omnibus accolis, & xij. F populis vt significat Seruius. Erat enim Fanum Volturnæ regium, Lucumonibus curia templum, ad quod teste Liuio indice-

bau

A bantur cõcilia xij populis. Cernimus eundem Faul cinctum vndique quatuor tetrapolis ipsius collibus vt diximus. Arbores crematæ sunt, postquam Christi fides suscepta fuit, iuxta Dei mandatum Deutero
B nomij xij. cap. In Volturna adhuc est vicus, quem Seuaston Pana vocabulo pelasgico dicimus, id est, Augustalem Syluanum. Est enim Pan Inuus Syluanus idem teste Seruio super Aeneida & Georgica. Aruorum
C pecorísque deus Vertumnus, Pomonus, pater Ianus, Etruscis erat, vt probauimus in commentariis super Vertumnianam Propertij in iij antiquitatum Berosi. Itaque duo argumenta sunt, Faul veteres post Ia-
D num secundo sacrasse pelasgos, tum quia Volturnæ vicinus est campus Pelasgi adhuc dictus, tum vel maximè quòd Augustalem Syluanum Vertumnum vocabulo pelasgico Seuaston Pana dixerunt. Vnde &
E Vertumnus deus erat princeps Etruriæ, vt ait Varro in j. de lingua Latina. Et hęc ratio soluens dubium tale Cum locus Fani Faul dicatur, & in compluribus nummis argenteis & æreis id idem seruetur, cur in
F quibusdam vltima sacra litera p, ponitur, & scribitur Faup? Responsio in promptu est, quia duobus dicatum erat Fanum, scilicet Lucumonibus quibus erat curia templum

plum

plum,& Aruorum pecorísque Deo Pomo- A ni Syluano. Primo modo dicitur Faul,id est,Fanum almæ Volturnæ Lucumonum. Secundo modo Faup,id est, Fanum almæ Volturnæ Pomoni, aruorum pecorísque Dei,dicente eodem Deo in Vertumniana B Propertij de seipso.

Pastor & ad baculum possum curare,vel idẽ Serpiculis medio puluere ferre rosam. Nam quid ego adiiciam,de quo mihi maxima fama est.Hortorum in manibus do- C na probata meis?Ergo est Faup Fanum almæ Volturnæ Pomoni,aruorum pecorisq; Dei, vt in dictione Pomonus & Pomona vidimus institutione prima.Ab his quatuor sacris literis introitus Faul siue Faup dici- D tur in contractibus porta quadriera,quia quatuor æreis denariis insculptæ erant istæ quatuor literæ,dũ sacraretur. Teste enim Plutarcho in vita Romuli,Etrusci sacrant Olympum mysteriis & literis quibusdam. E Quòd si excellens sit locus,æreis literis sacrant,vt de ilice Luci Vaticani Etrusci.Plinius significat in xiiij.libr.naturalis historiæ,cap.lxj.dicens: Vetustior vrbe in Vaticano est ilex,in qua titulus literis ęreis Etruscis,religione arborem tum dignam fuisse signat.Hãc ilicem Vaticani inter sanctum Petrum & castrũ sancti Angeli fuisse memoria

A moria antiqua ſeruat,quam Eugenius pōtifex Maximus,in valuis eccleſię ſancti Petri æreis exculpſit,vt patet aſpicienti valuas æneas.

FALVCERES ſunt Eani ciues,circum B Fanum incolentes,Arbani,Vuſsi,Vetulones,Volturreni,vt in dictione Falucer & Luceres in prima inſtitutione vidimus. Vetulones hoſtiis placant Volturnæ Volturnũ. Dictione Volturna diximus de Iano Vo- C mono Volturnæ Deo principe. Vetulones, Vetulonia & Vetulonienſes,deriuationem habent à Vetuleto,vna ex quatuor partibus tetrapolis Etruriæ,vt in ſuperioribus expoſuimus. Et in xl.quæſtionibus Anniis D copioſe probauimus: Placant autem ſacrificio expiatiuo,quo expiauerunt vrbem & luſtrauerunt exercitum ab impietate Mezentij.

PELLVNT Agillum tyrãnum. Agillũ E tyrannũ appellat Mezentiũ Larthẽ Etruriæ regiæ,cuius impietate atque crudelitate diutina feſsi ciues,illúmque ad ſupplicia expoſcentes,fugatum viderunt,vt hiſtoriã integram in octauo Aeneidos Euander re- F fert Aeneæ:quem ad Lucumones pro auxiliariis legionibus mittebat in Lucũ ingentem ſiue Fanum Volturnæ,vbi congregati erant,& in cuius latis aruis Turrheni &

Tar

Tarcon rex tutis tenbeant cast a locis. De A
hoc Tarconte ita subdit. Agillæ stultitiæ
succedit Tarcon & Ocnus. De vtroque loquitur Vergilius De Tarconte quidem rege, qui legiones dedit Aeneæ contra Turnum & Mezentium, loquitur pluries in B
octauo Aeneidos & in decimo. De Ocno verò cõditore Mantuæ in x. dicit. Ipse etiã patriis agmen ciet Ocnus ab oris Fatidice Mantus, & Thusci filius amnis, id est, Tyberini, qui ante Mezentium Larthes C
fuit Etruriæ & contra Glaucum filiũ Minois apud Albulam dimicans in fluuiúmq; submersus nomen Tyberi dedit: vt in Anniis quæstionibus, & in commentariis super tertium fragmentum Catonis proba D
uimus. Sane sciendum est, tres fuisse Tarcontes. Primus fuit filius Turrheni Mæonis, & frater Trasimeni, vt Berosus in secũdo antiquitatũ in genealogiis notat. Huic teste Strabone in v. libro pater ob pruden- E
tiam, condendarum vij. vrbium ministeriũ delegauit, & inter eas à se nobilem Tarquinas vrbem posuit xv. vt cernimus lapide à Fano Volturnæ. Hæc enim tria xv. lapide à Volturna distant, à fronte Volsinę, à sini- F
stris Tarquinæ, & à tergo Minio itinere Cassiano. Secundus Tarcon fuit, qui Euãdro Palatinum collem permisit, & vt Solinus

A nus in collectaneis ſignificat. Cacũ in vincula coniecit. Hunc teſte Manethone ſecuti ſunt Larthes Etruriæ Tyberinus pater Ocni, & Mezentius. Quo fugato ſucceſsit tertius Tarcon & poſt eum Ocnus, vt Ver-
B gilius inſinuat, & Manethon exprimit, & hæc exciſa tabula teſtatur, & nos in hiſtoria Etruſca narrauimus. ſic Turrhena Ethuræ Longhola ſancta manet. In tabula Turrhena Ethuræ cum aſpiratione ſunt
C ſcripta, cum ſine aſpiratione hoc loco ſcribi debuiſſent, vt in prima inſtitutione ſignificauimus. Sed ea ętate, vt diximus, Etruria vtebatur molli & diſſoluto ſtilo & orthographia. Longola dicitur à vico lon-
D go, ſicut Vetulonia à vico eius Vetuleto. Eſt autem idem para & Longola. Nam vt ait Samuel Talmudiſta, quos Græci & Latini vocant Perſas, Aramei & Hebræi vocant à dignitate principatus parazim, id
E eſt, haſtatos conſulares. Par enim haſtam & ſceptrum Aramei vocant, quia antiquitus haſta pro ſceptro & corona reges vtebantur, vt aſſerit Trogus & Iuſtinus vltimo epitomate. Græci verò Longen vocant ha-
F ſtam, & Longolam haſtatam. Quare pars Etruriæ dicta vocabulo vetuſto para Tuſſa, eandem Pelaſgi qui ſacrauerũt Fanum lingua ſua dixerunt Longolam Tuſſam,

ad diſtinctionẽ Tuſſæ Nanæ. Latinè item A
dicimus haſtatam Tuſcam, vt copioſius
fuit expoſitum in XL. Anniis quęſtionibus.
Latini verò abſolutè Tuſſam ſiue Tuſcam
pronuntiant, vt in prima inſtitutione ab-
ſoluimus. Longola autem eſt duplex. Vna B
in Latio ſecus mare, in Volſcis circa Tar-
racinam, vt Liuius inducit in ſecundo ab
vrbe condita. Ergo quia in Latio eſt, ſcribi
debet ſine aſpiratione Longola à longitu-
dine dicta. Hæc autem noſtra, quia nec vi- C
cus ille longitudinem habet, nec eſt in La-
tio, & per interpretationem potius Para
dicitur, idcirco cũ aſpiratione dicitur Lon-
ghola in Thuſcis Tranſcyminiis, de qua
Liuius in nono ab vrbe condita dicit. Po D
ſtero die repetitis auſpiciis dictator Papy-
rius, cum legionibus nuper conſcriptis ad
terrorem Cyminiam ſyluam traducti ex-
ercitus profectus peruenit ad Longholam.
Et acceptis à conſule Martio veteribus mi E
litibus explicauit acies, nec hoſtes detrecta
uere pugnam. Quidam iuuenis ex Flami-
nia ſuperioribus annis cum publicè diſpu-
tationes quotidie de hac patria fierent, di-
xit Liuiũ loqui de Longola Latij, quia di- F
ctator Papyrius dictus fuit pro bello Sam-
nitico, cui præerat conſul Martius, vt ſcri-
bit Liuius, & nõ pro bello Etruſco Tranſ-
cyminio

A cyminio, cui præerat Q. Fabius ad lacum Vadimonis. Vnde & veteres milites à Martio non à Fabio accepit. Dicebatq́, quod putabat esse verum, quòd eodem tempore Papyrius in Samnio pugnabat, quo & Fabius in
B Etruria ad lacum Vadimonis, & ideo non potuisse interesse Papyriũ pugnæ Transcyminiæ ad Longolam. Huic respõdimus primo falsum esse quòd eodem tẽpore fuerit vtrobiq; pugnatum, quia litera Liuij est in
C contrariũ. Finita enim pugna Etrusca, subinde inquit pugnatũ est in Samnio. Quòd verò acceperit veteres milites à Martio cõsule, equidẽ verum est. Sed, vt ait Liuius ad Longolam, vbi expectabat eos recepit cum
D legionibus ad hunc Cyminium terrorem nouiter conscriptis, & vbi explicauit acies contra hostes ibi paratos. Porrò hostes parati non erant in maritima Longola, cum nullum ibi esset bellũ, sed in remotis mon-
E tibus Samnij & Cyminiis. Quare conuincitur, vt si nullum bellũ, nullus hostis erat in maritima Longola, sed actu præsens in Etrusca vtiq; Papyrius nõ explicauit acies in Longola maritima Volsca sed Etrusca.
F Quod verò obiecit quòd creatus est dictator pro bello Samnitico, consequens est vt nõ pro bello Volsco, & ob id nec ad Longolam Volscam explicasse acies. Et cũ pro his

adductus esset Liuius,& hæc ibi lecta,mul- A
ta ille iuuenis submurmurans, dixit, se in
futura disputatione omnino probaturum,
quòd nullo modo Papyrius interfuit bello
Etrusco. Sed cum in palatio dominorum
vbi res gerenda est, non affuisset (nam in B
Perusiam festinauerat:noster Vetulonien-
sis Ser.Thomas Veltrinus vices illius ac-
cepit,& his validissimis argumentis obie-
cit. Primo quia pœna capitis mulctabatur
Dictator,si iniussu Senatus,alio proficisce- C
retur,quàm in prouinciam sibi delegatam,
atqui Papyrio Samnium erat decretum.
Respondi primùm quòd iussu Senatus id
fecit,qui teste Liuio nuperátque nouiter le-
giones conscripserat pro terrore Transcy- D
minio non Samnîtico.Et ideo Dictator ad
eam Longolam illas deduxit, vbi erat ter-
ror Transcyminius. Et ita iussu Senatus
illò traduxit legiones. Deinde argumen-
tum in eum sic verti. Pœna capitis erat E
alio descriptas Legiones ducere, quàm in
prouinciam pro qua conscribebantur, aut
alibi pugnare & explicare acies.Porrò non
fuit Papyrius dictator creatus pro bello
maritimo Volsco & Longola Volsca,neq; F
Senatus nouiter scripserat Legiones pro
terrore Samnitico vel Volsco, sed Tran-
scyminio. Quare nullo pacto has legiones

duxit

A duxit in Samniũ, neq; in Longolam Volſcam,neque ibi explicauit acies vbi nullum erat indictum bellum,ſed bene hæc omnia cõueniunt Longolæ Trãſcyminiæ vbi hoſtes parati Etruſci & finitimæ Vmbriæ, vt
B ait Liuius,cuius terror percuſſerat vrbem, & Senatum coëgerat ad nouiter Legiones conſcribendas, quibus actu indictum bellum & non Longolæ Volſcæ. Secunda obiectio fuit iſta: Vnuſquiſque triumphat pro
C bello quod geſsit. Porrò Fabius triumphauit ob egregie perdomitam Etruriam, & non Papyrius,vt ibidem Liuius eſt author. Quare Papyrius non geſsit bellum Etruſcum. Ad hoc reſponſum fuit,aliud eſſe bel-
D lum gerere,aliud ſuccenturiari. Conceditur igitur quòd Papyrius nõ geſsit bellum Etruſcum,ſed Samniticum,& ideo vterque de ſuo bello triumphum retulit. Ante tamen bellum Samniticum quod ſubinde
E geſtum eſt, vt loquitur Liuius ,territa vrbs de profectione Q. Fabij qui teſte Liuio dicto in Sutrio Papyrio dictatore, tranſgreſſus fuerat Cyminia iuga circa lacum Vadimonis, mox conſcripſit legiones ad ſuc-
F centuriandum Fabio, quia (vt ibi exprimit Liuius t)error fuit vrbis, ne ſubitò cohortibus Etruſcis & Vmbris exercitus intercluderetur, quia vt patet ad oculum, Fabius

cum exercitu stans in hac planitie, habebat A à frõte Volsinenses, à sinistris Tarquinenses, à dextris Etruscos & Vmbros Tyberinos, à tergo sola iuga Cyminia versus Longolam, quæ nisi Legionibus Romanis custodita fuisset, funditus interclusus fuisset B exercitus, & nõ potuisset, vel retro referre, neq; à fronte aut dextris vel à sinistris procedere. Et ideo clarè dicit Liuius, quòd ad hunc terrorem tollendum, nouiter conscripsit legiones Senatus, cum quibus profe- C ctus peruenit ad Longolam Transcyminiã dictator, & explicauit acies ad succenturiandum & custodiendum iter Transcyminium, ne intercluderetur exercitus, & non ad pugnandum iusti more belli Ter- D tio sic obiecit. Hæc pugna Transcyminia pugnata fuit vsque Perusiam, quia induciarum fregerat fidem, vt ibi ait Liuius. Ergo nõ fuit ibi Papyrius, qui pugnabat in Samnio. Responsum est, quòd consequentia est E falsa, simul & adsumptum. Consequentia quidẽ, quia fuit ibi Papyrius (ut diximus) antequam pugnaret in Samnio, quia subinde ac perdomita Etruria, ipse gesit bellum Samniticum. Adsumptum quoq; fal- F sum est, quòd ea pugna Transcyminia eo anno pugnata fuerit vsq; Perusiam, aut ꝙ Perusia induciarũ fregerit fidem, quia teste ipso

A ipſo Liuio ibidē, egregiè perdomita Etruria regia, non proceſsit ad Volſinienſes à fronte Fabius, nec à ſiniſtris ad Tarquinienſes, nec à dextris ad alios Tyberinos Etruſci nominis & Vmbros, ſed ſequente
B anno illos Decius cōſul ſubegit. Quod verò ait pugnam Tranſcyminiam pugnatā vſque Perufiam, vtique Liuius nō affirmat, ſed per opinionē refert dicens quòd quidā id aiunt. Et ideo tanquā veritati non cohe-
C rēs opinio reiicitur. Hactenus de Longola, id eſt, Para Tuſſa, de qua exciſus lapis dicit, ꝙ ſit expiata impietate Mezentij & ſuccedētibus religioſis Tarcone & Ocno. Longola Turrena vrbs Etruriæ manſit ſancta,
D id eſt, pia ex religionibus vt prius dedita.

Sequitur.

ETRVSCO QVATERNO POPVLO.

Quatuor partibus conſtabat tetrapolis Etruria, vt diximus, Arbano, Vetulonia, Pa-
E ra Tuſſa, ſiue Longola haſtataq; Tuſca, & Volturna. Et ideo referens ad has quatuor partes Helius Spartianus dixit ꝙ Antonij pij omnes ædes in tota Etruria examen apum compleuit, quia in qualibet parte vr-
F bis Etruriæ paternas ædes habebat. Erant autem abſq; mœnibus quatuor magna oppida vſque ad Deſyderium regem, vt dicemus in quinta tabula. Et ideo quaternus

Etruſcus populus dicebatur: Et ſeorſum enumerabãtur, Arbani, Tuſcanienſes, Vetulones, & Volturreni, vt patet in tertio naturalis hiſtoriæ, capite ſexto Plinij, & in Myrſilo de origine Italiæ. In authoribus verò hiſtoricis & poëtis, confunduntur nomina, quia interdum totum pro parte, interdum pars pro toto accipitur.

TABVLA TERTIA VNA EX CYBELARIIS.

DVæ tabulæ exciſæ Marmoreæ quæ Corſettus repperit, Cybelariæ idcirco dictæ, quòd in prædiis turſitæ Cybeles, & colle eius hactenus Cybelario dicto, repertæ ſunt, vbi paulopoſt aſtante curia quæ cum beatiſsimo Alexãdro ſexto, Pont. Max. Viterbum ſe contulerat, effoſſæ fuerunt triumphales ſtatuæ vetuſtiſsimæ, minio illitæ, Cybelis, Iaſij, Armoniæ, Veſtalis & Electræ. Sub ſtatua Iaſij carmen rhythmicum, antiquis literis & verbis Etruſcis exciſum, in Latinum ita vertitur.

Iaſio acclamauit Herculeus, dux inuicte, inuicta corona:

Anno ætatis ſuæ trigeſimooctauo. Sub Cibele hoc carmen exciditur, ita dicens.

VeiuZo hoſpita Iſis, hoſpitata eſt epulatrix.
In domo Tylæ ſponſæ decoræ regis Sypi:

Anno

A Anno ætatis eius quintodecimo.

Prima igitur tabula marmorea magna, exciſa eſt literis Græcis, & vetuſta orthographia Græca, cuius hæc eſt in Latinum traductio.

B CORITINA deſponſatio cum Electra Atlai Kityi, iam dudum pertranſiuerat.

ET MAXIMA Iſis frumentaria atq; Panifica, conceſsit ad nuptias Iaſij filij Coriti, in habitaculum turritæ Cybeli ſpon-
C ſæ Iaſij, in prædio Cybelario, ad fontē Cybelarium, paulo ſub Vadimona palatia.

ET PAVLO poſt à ſcelerato fratre Dardano Iaſius male periit in agro Iaſinello, ad Thermas Iaſinellas in Thuſcis.

D ET QVIDEM iſta regia fuit reparata, primùm quidem à Pipino, poſterius verò à Marſia & Turrhenis principibus, ad æternam gratiam & monumentū rerum.

LAPIS vetuſtiſsimus repertus ſub his
E verbis. Omnium primus Cameſes cum patre ſuo Iano, & Ry Comero Gallo, Vetulo nos colonos ſupra balnea ſtatuit. Et poſt pufillum iuſta iſtos caſtellum fundatum fuit à Lybio Aegyptio, qui cognominatus eſt
F Hercules Celſus. ſed ante hunc Herculem Celſum, Sabatius Sangni pater Sabinorū atque Samnitum, villam poſuit in Volturrenis Troſsis in Celeni regione.

ALTERA TABVLA CY-BELLARIA IN ORDI-ne quarta, hæc est.

EPigramma Araratheum in Vetulonis repertum ad portam Vetuleti, sub his verbis, Omnium primus Cameses cum patre Iano & Ry Comero Vmbro patre Vmbrorum dedit Vetulonos habitatores ante Balnea. Iuxta hos posuit munitionem Libyus Aegyptius, cuius prænomen Hercules Celsus, & prius isto Hercule Celso Saturnus Sangni dedit munitionem in ferocibus in bello & castellum Camsancti, siue panos Sebasti, & castellum Fenestræ, & castellum Lucernæ. Hucusque tabulæ Cybellariæ, tertia quam Corsettus afferre pollicitus erat funditus periit. Vnde has duas breuibus exponemus.

PRAEDICTARVM TABVLARVM EXPOSITIO.

HAs igitur tabulas quærendo exponemus. Principio quæritur. Si Etrusci semper horruerunt literas Græcas & disciplinas, vt supra fuit expositum, cur has antiquitates Græcis literis seruandas tradiderunt? Ad hoc ex dictis ipsius Catonis responderi

A ſponderi poteſt, qui teſte Plinio in vigeſimonono libro naturalis hiſtoriæ capite primo ad filium ſcribens, his verbis vtitur. Dicam de iſtis Grecis ſuo loco Marce fili, quid Athenis exquiſitum habeam, & quòd bo-
B num ſit illorum literas aſpicere non perdiſcere. Vincam nequiſsimum & indocile genus illorum. Et hoc puta vatem dixiſſe. Quandocunque iſta gens ſuas literas dabit, omnia corrumpet: Hęc Cato vt Plinius
C refert. Itaque quoniam bonum eſt Græcas literas aſpicere non perdiſcere, vtique Etruſci ad perdiſcendas eorum literas & fabulas atque mendacia magis quàm diſciplinas nunquam inclinati fuerunt, ſed be-
D ne rectéque aſpexerunt illas, & permiſerunt vt patriæ antiquitates ſcriberentur literis Græcis & Latinis, quia niſi ad honorem non pertinebat hoc genus ſcribendi.

E SECVNDO Quæritur quo tēpore fuerunt exciſa? Reſpondetur, quòd coniectura eſt circa tempora conditionis Romæ has tabulas fuiſſe permiſſas ſcribi literis Etruſcis. Nam teſte Archilocho in epi-
F theto temporum, ſuper quem iam commentaria confecimus poſt euerſionem Troiæ, aliis & aliis temporibus octo Homeri claruerunt, quorũ qui eximius poëtarũ eſt

fuit

fuit ipſi coætaneus & vicit Olympico certamine, Olympiade vigeſimatertia, quæ fuit circa trigeſimum annum Numæ Pompilij, vt patet in Euſebio. Eo anno, vt aſſerit, fuit ipſi ita tributum emendare literas ſimul & linguã Græcam, quas ſemibarbaras & rudes Cadmus retulerat in Græciã. Quare hæ tabulæ paulò ante Numam exciſæ fuerunt, quia ruditatis antiquæ ſunt plenæ. Nam orthographia eſt vetuſta, quæ Vetuloniã ſcribit per ου, & ε, doctrina Homerica poſtea ſcribitur per β, & η βητευλωνια. Rurſus ſcribit Sangyn per στη, cum per duplex ττ, ſcribendum dictauerit Mæon Homerus. Similiter poſt Marſian & Pipinũ Larthes Etruriæ fuiſſe exciſas, tabulæ ſunt teſtimonio, quæ illos nominant. Floruit autem Marſias Etruriæ Larthes, quinto & ſeptuageſimo anno ante Romam vrbem conditam, vt probauimus in Etruſca hiſtoria & Chronographia, quam contra Euſebium, & alios corruptores publicorum temporum conſcripſimus. Quare poſt Marſiã, & ante Numam circa cõditionem vrbis Romæ, exciſa ſunt hæc marmora.

TERTIO Quæritur quis fuerit hic Atlas & Coritus. Reſpõdetur iuxta Seruium ſuper ſeptimo Aeneidos, tres fuiſſe Atlantes. Primus maximus Maurus dictus, quia teſte

A teſte Diodoro Siculo in quarto libro in Mauritania obiit. Poſtremum ſibi finxit Græcia mendax. Inter hos fuit Atlas Italus ſocer Coriti & pater Electræ, quem Aramei ac diuinæ literæ vocant Kitym, id eſt, B Italum, à quo Italia primo nomen habuit circa Tyberim, in quo ſunt loca à Siculis qui venerunt cum Italo à Sicilia primùm habitata, Phalaris & Pheſcennium, & circa Tybur Sicilienſia, vt ait Dionyſius in pri- C mo libro. Vnde tam in Latio quàm agro Etruſco vallis Sicania & loca Sicania ſunt. Hic Atlas Italus, fuit frater Heſperi regis Hiſpaniæ, quem teſte Igino & Beroſo ab Hiſpania pepulit in Italiam, quo tempore, D quia Larthes Etruriæ poſthumus in cunis erat, qui nomine dicebatur Cambo, vt in ij. & v. antiquitatum dicit Beroſus, & cognomine vocabatur Ianus iunior, vt Iginus & alij ſignificant, vbi ſcribunt, Iani ope E atque permiſſu Italum condidiſſe Capenam, idcirco infantis tutelam in Turrena ſede ſuſcepit Heſperus, & ob id, vt ait Iginus, tam Hiſpania quàm Italia Heſperiæ, ab eo dictæ ſunt, & non ab Heſpero ſydere F quo nauigant in Italiam & Hiſpaniam, ſicut ſomniat Græcia mendax, quia eadem ratione Gallia eſſet tertia Heſperia, quia eo ſydere nauigant in Galliam. Itaque hic di-

citur Atlas Kitym, id est Italus pater Electræ, per distinctionem ab aliis duobus Mauro & Græco. Coritus autem hic dicitur Ianus iunior, pater Dardani & Iasij. De his vt Iginus, ita ante illum Fabius Pictor de origine vrbis Romæ ita dicit. Prima origo Romæ fuit collis capitolinus, à Saturno cultus, & Saturnia dictus. Sequens hunc Auentinus fuit habitatus ab Atlante Italo, è Sicilia illo aducto contra fratrem suum Hesperum, in cuius tutela erat Etruriæ imperium, adhuc Iano puero & immaturo ad munera regia & regni. Porrò Italus dimicare, à Iano & Etruscis prohibitus, in Auentino consedit, ad cuius radices iuxta Tyberim ope atque consilio Iani Capenam oppidulum cõdidit, & regionem eius permissu Italiam dixit. Mox Hespero fratre rebus humanis exempto, Italus in tutelam Ianum & Etruriam suscipiens, omnem regionem circa Tyberim vltrò citróque à se Italiam dixit extinctis aliis cognominibus priscis. Ab hoc loco Fabij Seruius super æneida scribit Italum cum Siculis in loca circa Tyberim venisse, & à se Italiam primo dixisse, esséque argumento loca dicta Siciliensia vel Sicania. Similiter & Solinus, vt Tortellius noster Aretinus scribit, ab hoc Fabij loco excerpsit, Italum

A lum iuxta Tyberim ædificasse Capenam
ope, consilio, & auxilio Iani, à qua portæ
Capenæ nomen fuit. Sequitur verò Fabius
de tertio colle Palatino, qui fuit tertius
in origine vrbis Romæ, sic dicens: Susce-
B pto Italus Italiæ imperio, tum filiam suam
Romam nomine, Aboriginibus & Siculis
in Latio præfecit. Quæ Capena relicta, Pa-
latinum collem medium tenuit, & oppidũ
Romam condidit in eius vertice vbi hæ-
C ret exquilino. Hæc Fabius. Ergo Italus At-
las, est qui in hoc loco scribitur pater Atlan
tis Electræ, & socer Coriti Iani, cuius inre-
gia Thuscorum & Italiæ sede tutelam su-
scepit, & illi filiam suam infantulam Ele-
D ctram vxorem pro futuro imperio locauit,
vt Berosus in quinto antiquitatum expri-
mit, super quem exegimus commentaria.
Et notandum quòd Iano huic, vt diximus,
nomen fuit Cambo, & dignitatis nomen
E Coritus, id est Iuppiter, vt probauimus su-
per Berosum & in Anniis quæstionibus, in
quibus exposuimus vrbes & oppida quæ
condidit in hac Turrhena sede.

QVARTO. Quæritur vbi regnauit Ita-
F lus. Respondetur quod regnauit in Etruria
tetrapoli. Id probatur argumentis commu
nibus, propriis, & Authoribus. Commune
argumentum est, quia vel regnauit circa
Tybe

Tyberim in Capena, vel circa Tyberim in Volturna quæ Etruria regia. Circa enim Tyberim consedit cum Siculis, & eam regionem à se nominauit Italiam, vt Seruius & cæteri conscribunt. Porrò non regnauit in Capena, quia non potuisset dici rex Italiæ sed Latij regulus. Nam ante Romanorum imperium à tempore Iani, & deinceps solum penes Thuscos imperium totius Italiæ fuit, cuius regia fuit Volturna nec quispiam potuit esse regulus in Italia, nisi permissu Larthis Etruriæ, vt Fabius Pictor scribit, & nos in commentariis nostris super eum, & quæstionibus Anniis copiose probabimus. Quare in regia Volturna regnauit. Alioquin, non modo non potuisset dici Italiæ rex, sed ne regulus quidem Aliud commune argumentum est, authorum dicentium quòd ibi regnauit circa Tyberim Italus, vbi fuerunt vrbes ante Pelasgos habitatæ à Siculis, vt Capena & circa Tybur loca Cæterùm in Thuscia Veientana, circa Tyberim sunt Phescennium & Phalaris vrbes, ante Pelasgos habitatæ à Siculis, vt asserit Dionysius Halicarnasseus in primo libro. Quare Italus commune imperium tenuit circa Tyberim, vltro in Latio, citroq; in Thuscia. Sed nullus ante Romanorum imperiū

regn

A regnauit citra Tyberim in Thuſcia, ſimúlque vltra in Latio, niſi Larthes Etruriæ, vt omnes concedunt qui de imperio Thuſcorum poſt Ianum ſcribunt. Quare Italus haud dubiè fuit Larthes Ethruriæ. Ter-
B tium commune argumentum ſumitur ab externis authoribus ex vocabulo Kityn. Sint igitur hæ pro hoc argumento inſtitutiones. Diſtant Cetyn & Kutyn. Nam Cetym eſt vrbs Macedoniæ, adhuc dicta terra
C Cetym, de qua in primo libro Machabæorum dicitur. Alexander Philippi Macedo, egreſſus de terra Cetym, percuſsit Dariũ regem Perſarum. Porrò Kityn fuit Italus Atlas, vt hæc tabula indicat, & Beroſus in
D quinto antiquitatum teſtatur, & Aramei atque Hebræi aſſerunt. Vnde à Kityn, id eſt, Italo diuinæ literæ Italiam dicunt Kityn. Et in ſeptem locis diuinæ hiſtoriæ ponitur Kityn, ſcilicet Geneſ. decimo capite.
E Et Numeri xxiiij. Bis quoque Kityn vocat Eſaias capite xxiij. ſemel capite vltimo Semel Hieremias capite ſecundo. Semel Ezechiel vigeſimoſeptimo. Codices quidam latini mendoſi ſunt in quibuſdam his locis.
F Scribunt enim Cetym pro Kityn, quia Kityn eſt ſcribendum, vt patet in textu Hebræo. In his igitur ſeptem locis LXX. interpretes Kityn interpretãtur Italiam, diuus

verò Hieronymus quandoque interpretatur Italiam, quandoque proprium nomen Itali in sua lingua reliquit, vt est illud Hieremiæ ij. capit. Ite in Kedar & ad insulas Kityn, & videte quia gens non mutauit deos suos, Israël autem mutauit me in idolum. Vbi septuaginta ita interpretantur. Ite in Cedar & ad insulam Italiam, quia gens non mutauit deos suos. Appellat autem Hieremias Italiam insulam, quia vt cernimus, & Liuius in quinto ab vrbe condita dicit: Italia instar insulæ cingitur supero & infero mari. Non mutauit autem deos suos in Etruria tantū, quia teste Myrsilo & Dionysio Halicarnasseo, soli Etrusci non mutauerunt deos suos vetustissimos Vadimona, Vertumnum, Horchiam & Razenuum, cum his differant ab omnibus etiam Thusciæ populis vicinis, nedum Italia & Mæonia. Alia institutio sit quòd Hebr. periti Romanos vocant Romanym. Italos verò circa Tyberim dicunt Kityn, quia Italus qui & proprio nomine Kityn dictus est, solùm circa Tyberim consedit & regnauit vt exposuimus. Ex his institutionibus hoc commune argumentū venit. Ibi circa Tyberim regnauit Italus, vbi gēs seruauit semper vetustissimos deos suos. Quæ cū sola gens Etrusca regia fuerit, vt auth

A authores docēt, necessario sequitur vt in tetrapoli Etruria regnauerit Italus. Sequuntur argumenta propria, ab eius proprio nomine cognomine, nominibus filiarum septem Pleiadum, & vxoris eius Pleiones. Ibi B enim regnauit Italus, vbi locis & titulis imposuit nomen suum proprium & cognomina, quia ad fulgorem ac memoriā rei gestę, veteres imponebāt sua nomina; montibus, fluminibus, & locis aliis, vt in iiij. antiquitatum Berosus dicit, & nos in commentariis super eum probauimus. Et ideo à nominibus est validissimum historiæ argumentū vt Liuius arguit de amplitudine imperij Thuscorum in v. ab vrbe condita. Cæterū D nomen proprium Itali in sola tetrapoli Etruria permanet. Tota enim pars Volturnę superior dicitur. Sic Kity Aryn, id est domicilium Itali sublimis, vt Talmudistæ interpretātur. Et circa extima parazoli Voltur-E næ, tituli septē sunt, inscriptis literis Etruscis, qui latinè dicunt. Tituli patriæ Kytei, hic sunt ad memoriam. Monti quoque ac riuo subcyminio Volturna, Ry Atlao est cognomen, vulgo Ry Tlao. Duobus collibus, alteri in subcyminiis, alteri circa lacum Volsiniensem, nomen est vulgò Mon Taliano, pro Italiano, quia vulgus Etruscū sæpe truncat primam syllabam in nomi-

nibus gentilibus & localibus, vt pro Philippo, Nicolao, Ogygiano Ry Osiri, Ry Atlao Italiano, proferimus Lippum, Colaum, Gygianum, Ry Syrim, Ry Talum, Talianum. Lacus quoque Volsiniensis à Plinio in secundo naturalis historiæ dictus est lacus magnus Italiæ. Aut ergo genitiuus istæ Italiæ, construitur appositiue ab isto nominatiuo lacus in habitudine denominationis communis Italiæ aut propriæ. Non communis, quia falsum est in com- C
muni Italia quod hic sit lacus magnus sed valde paruus. Quare constituitur in habitudine propriæ denominationis, secundum quod antiquitus à propriis limitibus suis denominationem habuit. Finiuntur enim D
limites ipsius lacus à fronte & dextris cum Volsiniensibus, à sinistris cum Tarquiniensibus, in quibus connumerantur Tusci Nani, & à tergo cum Etruscis. Vnde & oppidum in ore lacus deletũ à Romanis, quod E
adhuc nostrum est, & nomen illi Cort, Nossa. Liuius in vj. ab vrbe condita dixit esse Etruscorum non Tarquiniensium. Quare à limitibus denominationes habet, & dicitur lacus Tarquiniensis & Italiæ, at Volsi- F
niensis ab eodem Plinio. Desiderius quoque rex, cum totum lacum Viterbensibus decreto restituit, rationem reddidit quare lacus

A lacus magnus Italiæ dictus fuit antiquitus, quia inquit ager Vetulonus antea fuit Italiæ dictus, à sede Itali ibi decreta. Argumẽto quoq; est vxoris Itali Pleionę nomẽ inditũ monti Pleionico, quem corruptè vulgus B profert Pleiobicum, non procul Ry Atlao. Rursus locum generationis & patriam Pleiadum vetusto vocabulo Cercinas Mauri vocant, vt Diodorus in quarto libro indicat. Nam, vt quidam Talmudistæ dicunt, C Scythæ & Aramei antiquitus Pleiades vocabant Cercinas, sicut latini Vergilias & pullicinellas. Cæterùm nusquam in Latio, sed in parte Vetuloniæ est regio Cercinæ. Quare in Vetulonia Atlas ex Pleiona Ple- D iades suas Italas genuit. Denique in agro Etrusco fluminibus & oppidis nomina Pleiadum manent. Nam inter Volturnam & lacum Vadimonis viculorum fundamenta interpolata apparent, quæ ab Ameroe E diminutiue vulgo Amerella, & à Plinio nepote Amerina prædia dicuntur, in epistola de lacu Vadimonis ad Gallum Ab Alcione verò, quis dubitat dici, Alcion fluentum, quod interfluit regiam Etruriã, & diuidit F Vetuloniam, Volturna. Celeno oppidum nostrum adhuc incolitur, cui in vicino non deest sui amatoris vetustũ oppidum Oriona dictum. In iugis nostris Cyminiis Maię

oppidum deletum est, vbi Maiæ muros di- A
cimus, à quo Maia & Maiensis vetustissi-
ma Viterbensis familia. Mons quoq; Mons
Asteropus, quem ab Asterope dici nemo du
bitat. Sit igitur hoc vnum inexpugnabile
argumentum. Vbi circa Tyberim hæc o- B
mnia simul collecta reperiuntur Itali vide
licet, Domicilium, tituli, nomina propria,
& cognomina, itémque & vxoris ac filia-
rum patria & oppida atque nomina, ibi ne
cessario consedit, regnauit & consenuit. C
Cæterùm nusquam hæc omnia simul colle
cta circa Tyberim sunt: quàm in Tetrapo-
li Etruria nunc Viterbo, vt exactissimè per
scrutanti clara luce offertur. Quare nus-
quam nisi in Etruria nunc Viterbo Italus D
consedit atque regnauit. Confirmatur & à
sexta Itali Atlantis filia Electra, cuius præ
dia Electraria sunt à Corit Nyenta vsque
in Electraias fontanas, quas vulgus dem-
pto r. profert Electaias, vt in pręcedentibus E
diximus.

QVINTO Quæritur vbi regnauit Co-
ritus & Iasius eius filius? Respondetur argu
mento indubitato communi, quod ibi re-
gnauerunt vbi erat sedes Fani regij, siue se F
des sacrata Nam à prisco Corito siue ha-
stato Ioue rege Etruriæ vsque ad hunc vlti
mum Coritũ & Iasium, omnes successerunt

A sibi mutuò in eadem sede communi regia, quæ ab ipsis sæpe nominabatur, sicut superius diximus, vt sedes sacra prisci Coriti, sedes Turrena Coriti, sedes vrbis Agillinæ & eiuscemodi. Cæterùm sedes sacra
B Fani ingentis, fuit Etruriæ tetrapolis, vbi fanum Volturnæ, vt supra demonstrauimus. Regnauerunt igitur Coritus & Iasius in fano Volturnæ. Præterea sedes sacrata prisci Coriti fuit eadem & Itali & Mæo-
C num, quia ibi iunctus est sanguis auitus Thusciæ, scilicet prisci Coriti Ianigenæ & ipsius Itali, cum Ianigeno Corito, cui Electram filiam locauit vxorem, & subsequentis Turrheni Mæonis post interfectionem
D Iasij, vt Berosus in quinto dicit, & Sillius in quarto insinuat dicẽs: Ergo agit arreptis præceps exercitus armis, Lydorũ populos, sedémq; ab origine prisci Sacratã Coriti, iunctósq; à sanguine auorũ Mæonios Ita-
E lis permixta stirpe colonos. Quibus autem successiue fuit eadẽ sedes auiti sanguinis, in ea vtiq; regnauerunt. Cæterùm eadẽ sedes Turrena fuit Iani & prisci Coriti Volturna, & itẽ Itali Volturna, & itẽ Turreni
F Mæonis Volturna, vt clarissime in præcedentibus demõstrauimus. Ergo successores reges iuncti sanguine permixtáque stirpe horum trium auorum regnauerũt in Vol-

turna Porrò Coritus & Iasius Ianigenæ Thusci fuerũt, iuncti permixta stirpe Italo & eius filiæ Electræ. Quare in Volturna regnauerũt. Amplius, Prima vrbs Iani quæ & Coriti fuit Capena Auentini, quam ope eius posuit Italus, vt supra exposuimus. Extremas verò cõdidit Ianus Larthes in prædiis suis, quæ sunt Corit Nyenta, Cort Veia, Cort Nossa, Cort Enebra, Cortilianum, vt probauimus in Anniis quæstionibus. Itaque vbi sunt extremæ vrbes Coriti, ibi & Turrena sedes eius. Cęterùm in Volturrena sacrata fano regio, sunt omnes dictæ vrbes vt cernimus, & in supradictis quęstionibus explanatũ est. Quare in Volturna regnauit Coritus. Præterea vbi oppidũ Dardanium, & prædia à fratre eius Rege Iasio & Thermæ dictæ adhuc Iasinellæ, & prędia vxoris eius dicta adhuc ab ea cybelaria, & prædia matris Iasij dicta Electraria, & oppidũ à nomine patris dictũ Coriti mons, & oppidum vocabulo Etrusco & non Latino, vtiq; ibi domiciliũ & Regia sedes Coriti & Iasij, ac reginarũ Electræ ac Cebeles. Ergo in Volturna regnauit Coritus & Iasius, quia ibi sunt oppida & prædia Dardaniũ, Iasinellæ, Cybelaria, Electraia, & Corit Nyenta, id est, Coritus mons & oppidum, vt probatè interpretati sumus in

Ann

A Anniis quæstionibus, Amplius, vbi fuerunt ad memoriam regiæ acclamationis seruatæ more antiquo illitæ minio triumphales statuæ Iasij, Cybeles, Electræ, & Armoniæ, haud dubiè ibi regia eius sedes quærenda

B est. Quare Volturna fuit regia sedes Iasij, quia in eius agro & colle Cybelario seruatæ fuerunt dictæ triumphales statuæ, vt in principio huius tabulæ scripsimus, & latè probauimus de origine literarũ Etrusca-

C rum & philosophiæ. Mentitur ergo Grecia mendax in historia, quòd Cybeles mons in Phrygia sit à quo matris Deum Cybele nomen fuit, cum è contra à Cybele Thusca cognata Dardanij in Thuscia prius collis

D monsque Cybelarius, & inde in Phrygia sit nominatus, quia prius Cybele Thusca fuit quàm Dardania. Et vocabulum Thuscum est Cybele, à cibelizare id est sacrare dictũ, à quo Cybele regina sacrorum latine

E dicitur, vt probauimus in eodẽ libro de origine philosophiæ ac literarũ Etruscarum. Deniq; vbi ortus est Dardanus, ibi patris & matris domiciliũ, & regia sedes. Sed vetusti Arunti Camillarij, id est, secretarij famã

F retulerunt, qua scriptũ est, quòd Dardanus est ortus in agris Camillariis siue Aruntinis. Quare quoniam Camillarij sunt Vetulonienses, idcirco in Vetuloniensi Tur-

rena sede patris Coriti Dardanus,& etiam Iasius.Pro quo valido argumẽto explanãdo,notãda est primũ distinctio Plinij in iij. naturalis historię,ca.vj.vbi in Thuscia tres Aruntes populos ponit,videlicet Arũtinos veteres,Aruntinos fidẽtiores, & Aruntinos Rullienses,vt copiosè exposuimus in commentariis super alios authores. Sed de Arũte vetere oppidulo videndũ est vbi sit. Cato in fragmento xvj.de originibus, in tertia gẽte Thusciæ Trãscyminia,inter alios hos enumerat,dicẽs:Sub Volturrena sunt Arũtes veteres cognomine Camillarij,Lõgius Blere.Rursus Antoninus de sex itineribus ab vrbe Roma in Gallias, Cassiano inquit itinere itur per Politorum, Arcenum, Nionem,Forum Cassij,Aruntes Camillarios,Tudernum,Varentanum, & reliqua. At Camillarius vicus deletus, & lingua Etrusca Mont Arunes, siue latinè Senes Aruntes,est sub Volturna inter forũ Cassij & Tudernum,in Thermis Caiis, vt limites suprascripti, & nomina manentia, & vestigia probant.Quare in Volturna natus est Dardanus.Nota item lingua Etrusca Camillum esse ministrum & secretarium siue camerarium principum. Vnde secretarium deorum Mercurium, Etrusci vocant Camillum, vt Seruius cuncta recte expo

A expoſuit ſuper xj. Aeneidos, Vnde Aruntes
ſenes ſunt cognomine Camillarij, id eſt,
ſecretarij,& à commētariis Lucumonum,
quibus creditur neceſſariò, quorum teſti-
monium retulit Latinus ad Troianos,di-
B cens in vii. æneidos. Fama eſt obſcurior
annis,Aruntos ita ferre ſenes, his ortus in
agris Dardanus ideas Phrygiæ penetrauit
ad vrbes,Threiiciámque Samum,quæ nūc
Samothracia fertur. Hinc illum Coriti
C Turrena à ſede profectum,& reliqua. Hac
authoritate expoſita ſic inſtituti iuuenes ar
guant. Arūtinis veteribus vti Camillariis
Etruſcarū antiquitatū,neceſſariò creditur
de Dardano & aliis rebus Etruriæ. Porrò
D iſti Camillarij ad oculū demōſtrant, & cū
pronomine demonſtratiuo dicūt hic ortus
in agris Dardanus,& profectus à Turrena
ſede Coriti patris. Ergo neceſſariò pro ve-
ritate hiſtoriæ creditur,quòd his Camilla-
E riis agris regiæ Turrenæ ſedis Coriti fue-
rit ortus Dardanus. Quidam mutata lite-
ra t,in c,dicunt in Vergilij dicto carmine
Aruncos ſenes, pro Aruntos. Quorum falſi
tas cū ex pluribus,tū vel maxime ex pro-
F nomine demonſtratiuo, his apparet, quia
falsò dixiſſent Arunci,Dardanus eſt ortus
his Aruncis agris. Fuit enim Tuſcus non
Sabellus Dardanus. Pronomen enim ſtat
loco

loco proprij & non communis nominis & A certam significat personã. Vnde his agris aut demonstrantur ipsi Arunci proprio & certo nomine ac persona, aut Arunti veteres Camillarij. Non Arunci, quia falsum est quòd Dardanus fuerit Aruncus patria. B Quare fuit Aruns Camillarius, & ita Volturrenus. Denique notandum quòd hæc tabula Græce scripta incipit. τοῦ κορύτου νύεντος. Nyentos, aut est originis Græcæ, & tunc est vna dictio, & est genitiuus Græ- C cus, & significat desponsationem, vt habet tabulæ interpretatio, aut sunt duæ dictiones Etruscæ & Arameę Ny & Enta, & tunc Corit Nyenta est nomen loci in iugis Cyminiis. Ny autem vt Samuel dicebat opti- D mus Arameæ originis interpres, significat montem siue iugum. Et En Castellum, Enta verò oppidum. Hinc Corit Ny Enta, sonat latine, Coritus mons & oppidum, vt sæpe scribit Seruius super Aeneid. Simi- E liter; Cort en Ebra significat Cortius in transitu. Eber enim est transitus vel transiens, inde Ebrei. Liuius autem vna dictione in Etrusco agro ait esse Cort Enebram & Cort Nossam, id est, Coritus augurium, F quia Nosso est augurium, vt dicit beatus Hieronymus in lib. de interpretationibus nominum. Hactenus de prima clausula tabulæ

A bulæ. Sequitur de secunda quæ refert Isidē venisse in Etruriam tetrapolim, ad nuptias Iasij & Cibeles. Pro cuius veritate cōsequē da, per quæsita procedemus hoc modo.

PRIMO Quæritur quæ fuerit Isis siue
B Ceres frugifera panifica? Respondet Diodorus Siculus in primo libro, quòd Io soror & coniunx Osiridis, dicta est Isis, id est, Ceres frugifera & legifera, quia prima leges dedit, & fruges inuenit, vt testimonio in-
C scriptæ colūnæ in Aegypto probatur. Docuitq; Aegyptios omnes prima grana colligere, & panes conficere, præcipuéque Libycos Aegypto annexos.

SECVNDO Quæritur an venerit in
D Italiam ad docendum eadem? Respondet Plinius in septimo naturalis historiæ, capite vltimo, dicens: Ceres prima inuenit frumenta, cum antea glande vescerentur. Eadem molere & panes conficere docuit
E in Attica, Sicilia, & Italia. Et ob id dea putata. Eadem leges dedit. Hæc Plinius.

TERMTIO Quæritur in quem primū locum in Italiam rate vecta fuerit? Respondet Festus. Nam cum vicus Thuscus Ro-
F mæ antea Argeus, ab Argiuis comitibus Herculis dictus sit, & prius Libyssus, vt ait Fabius Pictor, quærit Festus vnde Libyssus dictus sit. Et sic respondet. Aegeus campus

pus dictus est Libyssus, quia Ceres ex Libya illo primũ fruges aduexerit: ob quod & campus Libyssus, & ipsa Libyssa dicta est. Ergo, vt testatur etiam tabula hæc, Isis maxima frugifera, legifera, panifica, ab Aegypto, & Libya mota, rate verit in Tyberim, ducẽs fruměta, vt doceret Italos serere frumẽtũ, & molere, ac panes cõficere.

QVARTO Quæritur, quo tempore venit in Italiam, Siciliam, & Atticam? Respondent vnanimi consensu omnes Græci & Latini, quòd hoc fuit ante Dardaniam conditam, probántque istud, quia interfuit in nuptiis Iasij, Cybeles, & Armoniæ. Vnde Diodorus in sexto libro referens fabulam Samothracam dicit: in Samothracia in nuptiis Armoniæ atq; Cadmi, quoniam Armonia soror esset Iasii & Dardani, & cognata Cybeles, interfuisse Isidem & alios deos & deas in eius nuptiis. Longè verò post nuptias defuncto Iasio, Dardanus cũ Cybele in Phrygiam sacra ferentes, Dardaniam condiderunt. Eusebius quoque de temporibus notat Isidem paulò minus XL. annis ante Dardaniam conditam reuersam fuisse in Aegyptum. Berosus itẽ eam interfuisse nuptiis, & reuersam in Aegyptum ante conditam Dardaniam scribit. Et ita cæteri consentiunt.

QVIN

A QVINTO Quæritur quo tẽpore cõdita sit Dardania? Respondent Chronographi ex publica temporum fide atq; monarchia Assyriorũ, quod cõdita fuerit anno secundo Amyntis, qui decimusseptimus imperaB uit post Ninũ. Et ita notat Eusebius de tẽporibus, & Manethon in supplemento Berosi, & alij qui notant Assyriorũ Annales.

SEXTO Quæritur quando Cadmus celebrauit nuptias Armoniæ Iasij sororis in C Samothracia, vt Græcia mendax fingit in historia, & quãdo obiit Iasius Samothrax? Respondet Palephatus Spinga, quem notat Eusebius in temporibus, quòd trigesimosexto anno Panniæ regis Assyriorum D qui fuit à Nino XXIII. Cadmus superinduxit Priscæ vxori Armoniam sororem Martis non Iasij, & passus à Prisca vxore certamen profugit. Inde circa nouissimos annos Mytrei regis Assyriorum rediit anE no à condita Dardania ferme septuagesimo supra ducentos, vt supputatio Eusebij atque Archilochi probat. Hoc etiam affirmat Xenophon in libr. de æquiuocis, qui cum VI. Cadmos enumerat, de V. sic dicit: F Quintus paulò ante ruinas Troiæ Armonia Samothraca inclytus, qui à Prisca vxore ob Armoniã certamen passus, rediẽsq; à Phœnicia, detulit in Græciã primus XVI.

nome

numero literas, non Phœnicas, sed characteribus Galatharum ac Mæonum persimiles. Archilochus quoque in epitome temporum dicit, Homero consensu totius Græciæ ius tributum emendandi characteres & linguam & nomina Græca (quæ vt aiit) Cadmus Samothrax semibarbara & ruditatis plena in Græciam attulit sub excidium Troianum. Ex his patet quàm mendacissimam Græciam esse in historia conditionis Dardaniæ, fabulantem post nuptias Armoniæ & mortem Iasij Samothracis, fuisse Dardaniam conditam à Dardano Samothrace fratre Iasij. Nam cum ducentesimo & septuagesimo post conditam Dardaniam anno reuersio Cadmi & mors Iasij fuerit, vt ostendimus, necessariò consequens est, vt alius Dardanus condiderit Dardaniam ante mortem Iasij Samothracis ducentis annis & amplius, ita non modo Armonia soror Martis Samothracis, quam finxerunt sororem Iasij teste Diodoro in sexto libro, verum etiam tempus ipsum detexit mendacium Grecaniæ leuitatis & nequitiæ, quæ teste Catone omnia corrupit, & instructa facultate dicendi & copia, incredibile est quantas mendaciorum tenebras excitauerit, vt ait Lactantius. xv. cap. libri primi diuinarum institutio

A tutionum. Itaq; redarguuntur Græci, quia Isis Aegyptia interfuit nuptiis alterius Iasij & Cybeles Tuscaniensis, ante nuptias Armoniæ Samothracis plus quàm ducentis annis, vt latina historia, & tabulæ ipsæ
B Cybelariæ ac subscriptio Cybeles indicãt & inexpugnabiliter probant, & Berosus asserit in quinto antiquitatum.

SEPTIMO Quæritur vbi Isis interfuit nuptiis Iasij Tuscaniensis postquam venit
C in Tyberim è Libya? Respondetur. In vicina regia tunc Italiæ Vetulonia, siue Tetrapoli Etruria. Probatur id multis argumentis. Primo Berosus in quinto antiquitatum author est, Isidem sororem Osiridis quæ
D sexcentis vixit annis, interfuisse nuptiis Iasij filij Coriti in Vetulonia. Sub statua quoq; triumphali Cybeles subscriptio est, vt in principio posuimus, quòd anno decimoquinto ætatis nouæ sponsæ Tyles filiæ
E ducis Sypi, hospita Isis fuit epulatrix siue conuiua in domo eius, & Veiuzo oppido id est Vetulono, quia Vetulonia & Veiuza est idem. Nam Vei curules, zi verò consulares dicuntur, vt supra de parazim in secunda
F tabula diximus. Similiter Vetulonia Veia & curulis Philarcha interpretatur, vt probauimus in quæstionibus Anniis. Est autem Veiuza ciuitas regia, quia curulis con-

ſularis ſiue philarcha. Quare in tetrapoli A
Etruria & Volturna, Iſis interfuit nuptiis
Iaſij ac Cybeles, quia ipſa ſola erat in Italia & Thuſcia vrbs regia. Rurſus ratio dictat, vt Aegypti regina in Italicum Tyberim doctura Italiam aduecta, Regem Ita- B
liæ adiret, & ab eo honorificè, vt par erat, exciperetur in ciuitate regia, ſiue mauis, vocabulo Etruſco Veiuza & Vetulonia. Hinc Veiuzi Viterbenſes & Vetulonia, curules regij ſiue Philarchæ interpretatio- C
nem habent. Quare impreſſores corruperunt Facium coſmographum de Vbertinis Florentinum, vbi de Viterbo loquens, dixit ante fuiſſe Viterbo nomina Tuſca & Veiuza. Nam impreſſores falſo Veienſa D
pro veiuza poſuerunt. Argumento ſunt cõtractus vetuſtiſsimi, & nomina ad hæc tempora ſeruata Iſidis & Veiuzæ vrbis noſtræ, quoniam ſicut Romæ quo primùm rate venit è Libya, Libyſſum nomen indidit, vt E
probauimus, ita vbi in Veiuzam ad nuptias venit. Libyſsilla nomen regio tenet, quam Libyſcillam proferimus. Similiter Veiuzos & truncata prima ſyllaba Iuzos ad hæc tempora nos vocant finitimæ gen- F
tes & contractus. Quæ cuncta cum luſtrator Italiæ Blondus non ſpectaſſet, dixit Viterbum eſſe vrbem parum vetuſtam,
cum

A cum omnium primam & regiam in Italia
Ianus condiderit, vt in secunda & tertia
institutione præmisimus. Quinetiam vt
manifestius & apertius mentiretur Blon-
dus, dixit lacum Vadimonis esse lacum
B montis Rosuli. Primo enim peccato topo-
graphiam subruit. Nam lacus montis Ro-
suli est in Ciscyminiis Veientanis ab vrbe
Roma populis, vt cernimus. At lacus Va-
dimonis est in Transcyminiis inter Cymi-
C nia iuga, quæ Fabius transgressus est, &
Volsinum, quod non attigit, sed Decio in
annum sequentem domandum reliquit, vt
Liuius in nono ab vrbe condita, author est,
& nos super secundam Libyscillam tabu-
D lam exposuimus. Peccat item multis aliis
peccatis, quia lacus Vadimonis sacer & na-
uisus dicitur, id est, sine naui, vt etiam expri
mit Plinius nepos in Epistola ad Gallum de
lacu Vadimonis. Item vt scribit aqua Va-
E dimonis est sulphurea, colore subalbida,
cærulea, spisior, habens artanas mobiles
iunceas, sine piscibus, & eiuscemodi, quæ
cuncta desunt lacui montis Rosuli. Et ideo
noster Florentinus, thusco sanguine natus
F atque notitia patriæ doctior Facius, voca-
bulo vetusto, quod permanet, vsus, dixit
Viterbū antiquitus dictum fuisse Veiuzā,
id est, curulem philarcham non Veien

Viterbenſes enim olim dicti ſunt Voltur- A
reni cognomine Etruſci, ſicut Volturna co
gnomine Etruria, vt in ſecunda inſtitutio-
ne ac prima oſtendimus. Etruſci autem di-
cuntur propriè Veij coloni Sardiniani, &
ob id Veientes Enetanos Sardinianos vo- B
cauit Romulus, vt in eius vita Plutarchus
aſſerit. Quia ſcilicet illi Veientes Romæ
proximi, erant (vt ait Dionyſius in ſecundo
libro) generis Etruſci ſiue Volturreni &
Vetulonienſis, qui teſte Beroſo in quinto C
antiquitatum, miſerunt primas colonias in
Sardiniam cum Phorco. Et ob id in trium-
phum Sardiniani cognominati, vti Cæſar
à victoria Britannicus & Scipio Aphrica-
nus. Vnde vt Strabo in quinto memorat, D
dum Hercules miſit Iolaum cum Toſpia-
dibus ad habitandum Sardiniam, iam oc-
cupatam & habitatam inuenit à Barbaris
qui erant natione Tuſci. Intelligat igitur
Blondus Etruſcos Veios & vocabulo pa- E
trio Veiuzos fuiſſe tantæ antiquitatis, vt
etiam Herculem Aegyptiũ Libyum præ-
cederent, & inſulis maris dominarentur.
Non enim Alcei Græci, ſed Libyci Hercu-
lis primogenitus fuit Sardus cum Iolao F
miſſus & Toſpiadibus, dicente Sillio in
duodecimo libro. Mox Libyci Sardus ge-
neroſo ſanguine fidens Herculis. Libius
enim

A enim fuit nomen Herculis Aegyptij, à quo Libyci populi, vt ait Berosus & diuus Hieronymus super Genesim, cum antea Phutei dicerentur. Nam & ob triumphum deuicti Antei teste Beroso, columnam ipse posuit B in Libya Alceus Græcus, vt Diodorus asserit in quarto libro. Quòd si Libyus Aegyptius Hercules tantæ antiquitatis fuit, vt Lestrygonem antecesserit, sicut tradit Berosus, aut decem millibus annorum præ- C cesserit Alceum, sicut scribit in primo lib. Diodorus, aut ferme æterna illi fuerit origo, vt Macrobius in Saturnalibus refert, quàm antiquissimi vtique ante illum fuerunt Veij Etrusci ac Volturreni, qui longè D ante Iolaum & Tospiades dominio maris potiti, colonos Veiuzos in Sardiniam trãsportauerunt. Sed de antiquitate Veiuza Volturrena, quę & Viterbum, aureo seculo & ante Ninum orta, satis dictũ sit in com- E mentariis super Fabium Pictorem, & Myrsilum Lesbiũ. Nunc satis sit Blondo, Veiuzum oppidum, quo ante Dardaniã nuptiis Iasij ac Cybeles interfuit vetustissima Isis, non esse parum vetustũ oppidum. Præbuit F Blondo, sicut & multis quanquam aliâs literatis, occasionem errandi, Viterbum nouellum vocabulum, & parua circunspectio antiquorum nominum eius ac limitum &

circunstantiarum adhuc extantium, vt su- A
pra ostẽdimus. Igitur ad hoc septimũ quæsitum responsum sit satis, Isidem interfuisse nuptiis Iasij in regia Veiuza tetrapoli Etruria nunc Viterbo. Nec obstat quòd excisa marmora dicunt Isidem cõcessisse in præ- B
dia Cybelaria, subscriptio verò statuæ in Veiuzam vrbem & domum Tyles quæ & cognomine Cybeles, vt in lib. antiquitatũ Berosus indicat. Nam vtrobique nuptiæ multis diebus celebratæ, in prædiis etiam C
fruges primum satæ & collectæ. Inde vãno purgare frumentum, molere, ac panes conficere docuit, quos primos in gratiam Iasij obtulit, vt Berosus dicit, & Diodorus docet ex Samothracum historia in sexto libro. D
Quare Viterbum olim Veiuza Volturna primos in Italia panes vidit & gustauit, patria semper numinum & deorum, habens à tergò Cyminia iuga syluosa, plena aucupij & venationis, herbarúmque salubrium E
atque scaturientium aquarum, à quibus subiacentia opulenta arua vrbis Etruriæ primùm contemplatus est Romanus miles; vt Liuius scribit in nono ab vrbe condita. Porrò à fronte habet, Volsinienses, à F
sinistris Tarquinienses, à dextris tyberim & finitima Vmbriæ. Huius Turrhenæ, vt indicat Diodorus in vj. libro, campi sunt lati,

A lati, collibus distincti, solo admodùm fertili, vt qui aquis abundent nō hyemis tantū, sed etiā æstatis tēpore. Patriā incolūt vberē, quā studio agriculturæ efficiunt fertiliorē. Ea naturalis feracitas, & soli opulentia, eos
B ad inertiā & ignauiam traduxit, vt ibidem Diodorus testatur. Haud procul habet mare, proximos verò lacus Cyminiū & Volsiniensem, à quibus opulenta recipit obsonia. Fluēta itē piscuosa in limitibus habet.
C Tarquiniensium quidē Bleranum, Thussæ autē Nanæ Larthē fluuium, Intráque agrū Ecalidum, Egelidū, Ry Osirim, Ry Gomerium, Alcionē, Rozenū, Ry Atlaum, Albianum, Vectiā, Catenaces, Veias & eiusmodi
D amnes saluberrimos simul & copiosis piscibus refertos. Thermæ & fontes calidarum aquarū, præcipuè Caiæ ad felicitatem agri abūdāt, quæ, vt author est Strabo in quinto Gæographiæ, salubritate sui cæteras præ-
E cellunt. Abundat perennibus riuis, latissimis & opulentis aruis, vinetis, oliuetis, & pratis, & omnibus delitiis naturalibus. Visus ipse cū à iugis Cyminiis, tum Phiscone monte planities ipsa occurrit, mox quasi a-
F perto cœlo & fugato carcere vndiq; reficitur, vt verè ipse situs nō otiosè à natura productus, ipsis primis diis, id est, iustis principibus Italiæ habitaculū fuerit præparatū.

aurea illa ætate, quando sola glans, & spō-
te nascentia, atque clari latices humano ge-
neri delitiæ erant. Quę verò postea huma-
na gula populatur, regio ipsa tam copiosè
producit, aues, volucres, altilia, ceruos, da-
mulas, lepores, apros & eiuscemodi quæ au- B
cupio & venatu quæruntur, vt quando cre-
duntur defecisse tum maximè excrescant.
Sed de his aliàs. Nunc satis est exposuisse
iuuentuti nostræ primam & secundam ta-
bulæ Cybelariæ clausulas: de Corito & ad- C
uentu magnæ Isidis in Veiuzam Verulo-
niam, & Cybelaria prædia fontemq́;, nunc
de tertia clausula dicendum est, quæ mor-
tem Iasij narrat.

DE MORTE Iasij hæc quærũtur. Pri- D
mo quæ causa impulit Dardanum ad peri-
mendum fratrem suum Iasium? Respōdet
Seruius, quia contendebant de regno. Et vt
ait Berosus in quinto, Iasius ortus est ex E-
lectra, patre existente Corito, id est, hastato E
Ioue, ad succedendum regno. At Dardanus
ortus est eodem patre existente Ito, id est
Ioue summo & rege actu. Quare Dardanus
nus dicebat se iure patris successorem esse
qui primogenitus erat patris actu regis. Ia- F
sius contra se primum esse successorem as-
serebat, quia pater iam hastatus regno &
Coritus ad succedendum genuerat. Et vt
ait

A ait Berosus, Dardani partes Latiũ & Aborigines fouebant. Iasij verò Ianigenæ atque Siceleus rex Hispaniæ. Vnde diffisus publicè congredi Dardanus, clam illum per insidias & dolo peremit, parata naui littore
B haud procul. Et, vt ait Vergilius, profectus à Turrhena sede patris Coriti, Ideas Phrygiæ penetrauit ad vrbes, Threiciiamq; Samum, quæ nũc Samothracia fertur. Et hoc occasionem mentiendi dedit Samothraci-
C bus, vt dicerent Dardanum fuisse Samothracem, vt supra ostendimus.

SECVNDO Queritur vbi Iasius fuit interfectus? Respondent Vergilius & hæc tabula. Nam Vergilius vrbem regiam no-
D tauit Turrhenam siue Volturrenam sedem Coriti, à qua profectus fugit in Samothraciam. Tabula verò locum priuatum & insidiis aptum exprimit, in Thermis inquiens Iasinellis. Adhuc retinent nomen,
E etsi vulgus mutet primam literam i, in l, dicens Lasinellas pro Iasinellas. Sunt præ- [illegible] & Thermæ Iasij sub Aruntibus Camil- [illegible]is, qui Arunci senes dicebantur. Dardanus his ortus in agris Phrygiæ penetrauit
F ad vrbes, vt Vergilius author est in septimo Aeneidos

TERTIO Quæritur quãdo peremptus fuit? Respondet Berosus in quinto, quòd

anno quinquagesimo regni sui. Nam vt ait A
cœperunt simul regnare Cecrops primus
Athenis & Iasius in Vetulonia, simúlque fi-
nierunt. Ergo quia Cecrops obiit anno
quinto liberationis filiorũ Israël ab Aegy-
pto, & xxxiiij. egressionis eorum Darda- B
nia condita est, vt Eusebius scribit, necessa-
riò sequitur, vt anno quinto liberationis
Dardanus aufugerit, & vigesimonono post
fugam anno, Dardaniam condiderit, sexto
scilicet anno, antequàm Moyses naturæ C
concederet, vt etiam Eusebius notat in con
ditione Dardaniæ.

Quarta huius tabulæ clausula est de re-
stitutione, siue reparatione regiæ Cybeles.
In quarta clausula ponitur quòd Pipinus & D
Marsias reparauerunt Cybeles regiã. Qui
fuerint hi duo Larthes Etruriæ, in Etrusca
historia diximus. Regiam verò in Cybeli-
cis prediis existimo ibi esse, vbi non procul
Cybelario colle, vnde fuerunt statuæ ef- E
fossæ, visuntur vestigia quædam, funda-
mentáque habitationis nobilis. Distat à
Iasinello prædio tribus milibus passuum,
& à Vadimonis palatiis quinto lapide.

Quinta clausula est de authoribus Ve- F
tuloniæ qui fuerint. Cato in secundo fra-
gmento de originibus docet, primum qui
tetrapolim Etruriam condiderit fuisse

A Ianum. Idem asserunt Myrsilus & Fabius Pictor. In tetrapoli autem Etruria continetur Vetulonia, vt Myrsilus scribit, & nos supra Myrsilum ostendimus, & in Anniis quæstionibus, & supra Xenophontem de B æquiuocis. Quare Vetuloniam primus omnium Ianus, non Cameses posuit. Item Berosus in quinto antiquitatum scribit, regem Comerum primum fuisse, qui docuit suos in plaustris siue veis more Scy- C thico habitare, vnde Vetulonia nomẽ fuit vrbi. Non igitur fuit primus Cameses. Respondendum mihi videtur ad hoc, quòd Ianus primus omnium condidit tetrapolim Etruriam, vt ait Cato cum aliis, sed D habitatio his tunc fuit in tuguriis & cryptis. Inde nepos Iani, Veias primus, teste Beroso, turritas extruxit, vti in Asia Mosineci Mossinas, sicut Dionysius Halicarnasseus in primo libro secutus Myrsi- E lum asserit. Cameses verò primus omniũ posuit ampliando. Nam illa quatuor oppidula à se nimis distantia, Arbanum, para Tussam, Vetuletum & Volturnam, ita ampliauit atque magnificauit, vt alte- F rum alteri cohæreret. Absolutè tamen Ianus primus omnium colonias eo aduectas fundauit. Quòd verò ait supra Balneas, exponendum est prope Thermas,

quia

quia Thermæ & Thermales aquæ, quas, vulgò Caldanum dicimus, ſunt prope Vetuloniam, dicente Plinio in ſecundo naturalis hiſtoriæ. Piſæ aquis calidis innaſcuntur ranę, & ad Vetulonos in Etruria piſces. Rurſus caſtellum iuxta Vetulonos poſuit Libyus Hercules. Hoc adhuc vocamus caſtrum Herculis Fuit ergo Aegyptius non Alcæus. Cui etiam eſt argumento vocabulum cognominis collis Aegyptium. Dicitur enim collis Muſarnus. Cognomina enim Herculis Aegyptij ſunt. Her, Hercol, Arino ſiue per ſyncopā Arno & Muſarno. Teſte diuo Hieronymo & Talmudiſtis, Her pellitū Hercol pellitū totū, Arno leonē magni nominis, Muſarno eruditionem D
leonis magni nominis ſignificat, Pellitus dicebatur à quotidiana pelle leonina quā induebat, Hercoles verò ſiue totus pellitus tēpore belli, quia teſte Diodoro in primo libro, nondum eius ætate inuentis armis, to- E
to corpore pro armis tegebatur pellibus ferinis, quod Græco Herculi non congruit Leo magni nominis dicebatur ab inſigni ſuo coronato ac ſemper victore leone. Eruditio verò leonis dicitur militia eius, quia F
docuit ad lacus ſulphureos initiare ſuam militiam, quibuſdam incantamentis quibus deditus erat, quod non congruit Græ-

co

A co Herculi, vt asserit Diodorus in sexto li-
bro. Vnde vbi Arnos & Musarnos legi-
mus, interpretamur Herculeos. Sed diffe-
renter, quia vbi Arnus dicitur, ibi solum
Herculeum in Latinum vertimus, vt Ar-
B nus fluuius, id est Herculeus. Et sub statua
Iasij dicitur, quòd Iasium regem acclama-
uit Arno, id est Herculeus populus. Verùm
vbi Musarnos legimus, ibi Latinè tradu-
cimus initiatos Herculeos, quia doctrina
C Herculis initiabantur. Hinc Ptolemæus in
Geographia regnorum Carmaniæ atque
Gedrosiæ notat antiquos populos Musar-
nos & metropolim Musarnam, id est ini-
tiatam Herculeam, & initiatos Herculeos.
D In hac quoque nostra Etruria nunc Viter-
bo, in parte Arbana, collis Musarnus dici-
tur, id est, initiatus Herculeus, vbi nunc est
episcopium & ecclesia sancti Laurentij,
olim templum & palatium Herculis Ae-
E gyptij, quod vulgo castrum Herculis dici-
mus. Et item non procul Viterbo videlicet
ferme quinto lapide, iuxta Coriti Lyanum
& Vadum Tuscaniense sub lacu Vadimo-
nis est oppidum deletum, quod ciuitas Mu
F sarna dicitur. Argumentum quòd eo habi-
tabant sacerdotes Herculei, initiatores mi
litiæ, quæ ad vicinum locum Vadimonis
initiabatur lege sacrata vt in nono libro

ad vide

ab vrbe condita Liuius ſcribit. Hactenus A
de caſtello Herculis in parte Arbana, & col
le Muſarno. Quod verò ſequitur quòd Sa-
batius Sangni ædificauit oppidū in Troſ-
ſis Volturrhenis, ſciendum eſt quòd ager
Volturrhenus cognomine Etruſcus nunc B
Viterbenſis, diuiditur in partem ſuperiorē
& inferiorem. Pars ſuperior dicitur à Viter
bo ad Tyberim vſque in longitudine, & à
Cyminiis iugis ad montem Phyſconem
& Florentinum in latitudine. Ea pars diui C
ditur in duas partes. Prima dicitur Trome
tina, altera verò Troſſana. Trometina dici
tur à Tromete campo hærente Volturnæ,
quem noſtra ætas Pelaſgico vocabulo dicit
planum Trometorum, à τρόμῳ quod eſt for D
mido vel horror, & τορέω id eſt Transfigo.
Hinc Trometores ſiue Trometini dicun-
tur, qui viribus & arte armorum, Herculeo
more luctando gladio ex improuiſo tranſ
figunt, vti Liuius de noſtro para Tuſſo in E
libris ab vrbe condita dicit, quod Fabium
in Veientes euntem, Tuſcus quidam ferox
viribus & arte armorum, gladio per pectus
transfixit. Hæc pars Trometina extēditur
à Viterbo vſque ad Vadum, adhuc Troſſa- F
num dictum, non procul Ferentino oppido
Othonis Ceſaris, cuius meminit Suetonius
in vita eiuſdē Othonis. Ab hoc vado Troſ-

A ſano vſque Tyberis portionem quæ ad ius
Viterbenſium ſpectat, extenditur Troſſa-
na regio, vbi Lydi & Mæones, Italis atque
ſacratæ ab origine ſedi priſci Coriti, mixti
fuerunt coniugio & ſtirpe, vt docet Beroſus
B in ij. & v. antiquitatum. Et Sillius Italicus
in iiij. lib. Vnde in hac portione manent no
mina deletis oppidis Turrhenæ, Mæono,
Mæoniæ, à quibus nunc planum Mæonia-
num, & oppidum ſimul. Interiit funditus &
C Troſſulum oppidum, de quo Plinius in
xxxiij. nat. hiſt. cap. iij. Sæpe, inquit, variatũ
eſt equeſtris ordinis nomen. Nam ſub regi
bus Celeres appellati ſunt, inde Flexumi-
nes, poſtea Troſſuli, quòd in Tuſcis citra
D Volſinum nono lapide, eius nominis op-
pidum ſine pedite cepiſſent. In hac portio-
ne eſt filiæ Atlantis oppidũ Celeno, & eius
amatoris Oriona, & Sangnena, vulgò nunc
Sayena, de qua nũc exciſa tabula dicit, quòd
E Sabatius poſuit villam in Troſsis. Rurſus
à Sangni extat Sangninaia regio Trome-
tina, à qua dicimus ſancta Maria Sangni-
naia. In Sabatia quoque nunc Anguillara
& Barceana regione, limes vltimus nõ pro
F cul Cere eſt fluuius Sangninaia. Hęc regio
Sabatia & limes Sangninaia dicitur à Sa-
batio Sangni, qui teſte Beroſo & Catone,
& his tabulis, fuit pater Sabi à quo Sa-

bini

bini & inde Sabelli, quos Latini Samnites, Græci verò Saunitas vocabant, vt significat Plinius in iij. naturalis historiæ ca. xiij. Hic lingua Sabina & Etrusca dictus est Sabatius Sangni, & item Sabatius Saga, Latinè verò Saturnus, Sanctus, Fidius: Semi-pater, vt copiosè ostendimus in commentariis super Fragmenta Catonis, & super Fabium Pictorem & Sempronium. Quo loci nota quòd hic Sabatius siue Saturnus fuit Caspius non Græcus, vt ibi ostendimus. Fuit & subregulus Iani in Latio, à quo Saturnia Capitolina & Saturnia Latium, vt Varro significat in primo de lingua Latina. Quin etiam dicta portio Etruriæ Sabatia, & ab eius cognomine Sanguinaia? Trometina, & oppidum Saturnia, nuper à Senensibus reparatum, & tota Thuscia quę tunc ditioni Iani suberat, amoto suo nomine Ianiculo, Ianus à nomine eius iussit dici, scribente Protarcho, & asserente Igino, & referente Macrobio in primo Saturnalium, quòd mortuo Saturno Ianus ei dicauit aras, & eius nomini regionem totã, quæ illius ditionis erat. Hæc satis sint pro expositione tabulæ. Quæ verò quarta in ordine Ararathea, & ab Hermolao Ararath eo interpretata in Vetuleti porta, fere eadem est cum præmissa. Oppidũ Fenestræ, Car-

canel

A canel ibi dicitur, & adhuc vulgò Carcarelle appellatur. Est oppidum cuius ruinæ visuntur in parte inferiore Volturreni nunc Viterbensis agri. Hæc pars inferior extenditur in longitudine decem milibus passuum à Viterbo vsque Bleranum fluuium olim Tarquiniensium, & in latitudine à iugis Cyminiis ad Larthem fluuium & lacũ Volsiniensem. Diuiditur hæc nostra portio in duas partes, in Tuscaniensem & Veciam, Tuscaniensis extenditur à Viterbo vsque Vadum Tuscaniensem adhuc vulgò dictum, quinto lapide à Viterbo. In hac portione Tuscaniensi adhuc sunt in iugis Dardanium oppidum deletum, mons Italianus, Iasinella regio, & Thermæ, fluuius Ecalidus vulgò Caldanus, & illustris miraculo piscoso, vt in secundo libro naturalis historiæ insinuat Plinius. Item est & regio Sais Xantho, & Xantho Apoito, illustris Osiridis triumpho, vt in Osiriana tabula dicemus. Est & Egelidus vulgò Fredanus in valle reducta fluuiolus, inclytus lustratione Aeneæ & allocutione Veneris, cum Aeneas missus ad Lucum Fanúmque Volturnæ ad Lucumones trãsmisso vicino Minione Ceritis limite ibi lustratus est, vt Vergilius in octauo libro Aeneidos est author. Dicitur autem Tuscaniensis hæc pars à

para Tussa, siue coronata Tusca vna ex tetrapolis vrbis Etruriæ parte regia. Ab hoc Vado Tuscaniensi ad Tuscanellam extenditur Volturreni agri portio Veia quinque milibus passuum in qua continentur amnes & prædia adhuc dicta Veia, Cybelaia, Katenaces, Cymella, Horchia. Sub his Tussi Nani & Tuscanelli in Tarquiniensi, in quo & Carcanim id est castrum lucernæ. Hactenus de quatuor excisis tabulis, nunc de quinta, id est decreto Desyderij regis.

QVINTA TABVLA.

Quinta tabula est ingens semirota alabastrina, literis Lõgbardicis excisa, effossa in vico Demi Atu Para Tussæ siue coronatæ Tuscæ. In ea continetur reuocatio eorum quæ contra Etruscos antea tulerat Aistulphus. Sane sciendum est vt in historia Longbardica scribitur, & vtcunque narrat Platina in vita Pontificum, Longbardi omnem regionem circa Tyberim, in tres ducatus partiti sunt, quorum metropoles fuerunt Etruria, Spoletum, Beneuentum. Dux beneuentanus regebat Latium, & Campaniam vsque Neapolim. Dux verò Spoletanus Vmbriam Tyberinam. Et dux Etruriæ partem Thusciæ, item

Tyber

A Tyberinam. Aistulphus dux erat Beneuen
tanus infensus Etruscis. Desyderius verò
Etruriæ dux contra amicissimus. Mor-
tuo rege Longbardorum, successit Ai-
stulphus, qui Longholam, siue Para Tus-
B sam iussit dici Longbardulam, & ab eis
abstulit lacum Volsiniensem, & ius cuden-
di monetas, & multa alia, vt solent reges
infesti vrbibus agere. Mortuo Aistulpho
successit regno Desyderius dux Vetulo-
C niæ siue Etruriæ. Quare vrbi ducatus sui
contulit plura beneficia. Et quia Hadria-
nus Papa iam euocabat Carolum ma-
gnum pro liberatione ecclesiæ simul & Ita
liæ contra Desyderium regem, idcirco De-
D siderius veritus quod futurum erat, studuit
beneficiis continere in officio primores vr-
bes. Scribit igitur Grimoaldo tunc Vol-
turnæ siue Etruriæ præfecto plura, quorum
nonnulla ipse Grimoaldus vt palàm à Thu
E scis legerentur excerpsit, & in hoc alaba-
stro excidit. Et nota quòd ducatus Etruriæ
solùm erat, quod nunc dicitur patrimo-
nium. Sed præfectura totam continebat
Thusciam, à Tyberi ad Macram. Et ideo
F in hoc decreto beneficia toti Thusciæ col-
lata, Grimoaldus posuit his verbis.

DECRETVM DESYDERII REGIS ITALIAE.

DIuiditur hoc transumptum ex decreto decisum in tres partes. Sed ante de Longbardis aliquid præmittendum est. Longbardi sunt gnæ Germaniæ Tuy- B
scones populi, ς..ι, vt notat in Geographia Ptolemæus, diffunduntur à Rheno Alemaniæ fluuio vsque trophæa Drusi. Vrbes in his ponit Ptolemæus & Cornælius Tacitus, vnam Nouesium, quam quidam putát C
nunc dici Nusiam. Incolunt regionem sub Sicambris in longitudine à Rheno per fluuium Iudrum & initia montis Meliboci vsque in Albim fluuium. Hi occupauerunt Italiam ducentis annis & amplius, & pri- D
mum Arrianam hæresim secuti, inde ad Catholicam fidem reuersi sunt. Literatissimi fuerunt, vt patet ex legibus eorum. Characteribus non multùm à latinis distant, lingua tamen Latina vtuntur. Ab his E
Gallia Cisalpina Longbardia & per syncopam Lonbardia nomen retinet. Aistulphus penultimus, Desiderius verò vltimus ex Lomgbardis Italiam occupauit. Itaque decretum eius diuiditur in tres partes. In F
prima ponit beneficia collata Viterbo. in secunda, quæ contulit toti Thusciæ, [illegible]s desolatione accusabatur. Tertiò

præp

A præparari iubet ad obſiſtendum Pontifici.
De prima ſic dicit:

Reuocamus ſtatuta regis Aiſtulphi con
tra Vetulonos ædita, vt lacus non Tyren-
ſium ſed Vetulonum ſit, quia lacus magnus
B Italiæ ideo Italiæ dictus eſt quia ager eo-
rum prius eſt Italia dicta ab ibi ſede Itali
decreta. Et vt ſuam Longholam, non Lon-
gbardulam ſed cognomine ſui amplioris
turreni Terebum vocent. Et ſub vno muro
C cingant ſua tria oppida Longholam, Vetu
loniam & Turrenam Volturnam dictam
Etruriam, totámque vrbẽ noſtra adiectio-
ne Viterbum pronuntient, vt Rhoda & Ci
uita Balneũ regium dici iuſsimus. Permit-
D timus pecuniis imprimi Faul, ſed amoueri
Herculem & poni ſanctum Laurentiũ eo-
rum patronum, ſicut facit Roma & Bono-
nia Iubemus quoque reparari Cort Nyen
tam, Dardanium, Aſsium, Forãnium, Cor-
E nyetum & Tuſcanellum.

Primum beneficium eſt reſtitutio lacus,
qui à limitibus tantùm dicitur Tarqui-
nienſis & Volſinienſis, ſed à limite ſimul &
iure atque principatu dicitur lacus ma-
F gnus Italiæ priſcæ, quia ager Volturnæ
prius dictus fuit Italiæ, vt in principio ter-
tiæ tabulæ expoſuimus. Nunc verò ad ius
Volturnæ nunc Viterbi ſolùm ea portio-

ſpectat quæ Cort Noſſam & montem Italianum proſpicit. Secundum beneficium, quòd Para Tuſſa cognomine Longhola, non dicatur Longbardula, vt Aiſtulphus voluit, ſed cognomine Turrheni Terebum. Sanè vt in commentariis ſuper Myrſilum oſtendimus, nomen proprium filij Atus regis Mæonis fuit Torebus, & commutatis vocalibus Terobus. Porro cognomen illi Turrhenus fuit ab vrbe regia Volturrena, qua fuit decoratus. Sed hoc loco Deſyderius abutitur vocabulo nominis & cognominis. Ampliauit autẽ Para Tuſſam ſiue Longholam Terebus, adiiciẽdo illi vicum Demi Atum. Nam Demos populus, & Ato fuit pater Turrheni. Hinc Demi Atus, eſt populus Atus ſiue Mæon, cuius decus & donum fuit Vetulonia, dicẽte Sillio in viij. Mæoniæq́; decus quondam Vetulonia gentis. Tertium beneficium eſt de mœnibus tretrapoli Etruriæ adiectis, cũ antea quaſi quatuor diſtincta oppida eſſent. Quartum beneficium ex percuſsionis numiſmatis cum inſigni veteris dignitatis Luci, qui illis erat curia templum, & quatuor literis ſacris F A V L. cõtinetur, vt in prima inſtitutione & ſecunda tabula expoſuimus. Quintum beneficium eſt, vt amoto Hercule corruptibili, diuus Laurentius poneretur, vt

nunc

A nunc cernimus. Nam antea erat Hercules leonem ſtrangulans, cũ claua & Longhola, vt æra vetuſta inuiolatè ſeruant. Notandũ eſt ꝙ Deſyderius impius occupabat bona eccleſiæ, ac Pontificem perſequebatur, & B tamen religioſus volebat videri in amouẽdo à nummis Herculem & ponendo ſanctum Laurentium, ſicut enim Acaz, qui cum eſſet idololatra, religionẽ tamen Dei ſimulauit dicens. Non petam & non tenta- C bo dominum. Sextum beneficium eſt reparatio veterum oppidorum Cort Nyente, de qua in tertia tabula diximus. Dardanium, Tardanum vulgus pronuntiat. Aſsiũ munitiuncula eſt, vbi Egelidus & Ecali- D dus amnes cõfluunt. Fora Annia ab Annia familia dicta. Cornuetum, per ypſilon Cornyetum ſcribit Deſyderius. Nam Cornuetum ſcribendũ eſt, vocabulo vetuſto Etruſco, compoſito à Corno arbore & Nuetũ. E Vrbis enim huius inſigne eſt Cornus arbor. Etruſcè autem Nuetum & Nuulum, Latinè dicitur nubetum & nubilum, id eſt, Grauiſcum, vt docet Cato in fragmentis & originibus. Et ideo Cornuetũ ſcribitur, id F eſt, Grauiſcæ, cuius inſigne eſt Cornus. Poſtremũ beneficiũ eſt, adiectio noua nominis, vt ſicut vnis nouis mœnibus cingebatur vrbs, ita vno nouello nomine dicere-

tur Viterbum. Hoc loco quæritur vnde di- A
catur Viterbum, & quid significet. Pro quo
notandũ est, quod in prima parte docet bea
tus Thomas dicens, aliud esse à quo no-
men imponitur, & aliud ad quod significã-
dum imponitur. Nã teste peritissimo Do- B
nato, nomen significat & substantiã & qua-
litatem propriam vel communem: quia no
mina imponuntur à proprietate rei quæ est
eius qualitas propria vel communis, & ta-
men significat substantiam, id est aliam ef- C
sentiam sicut lapis imponitur à proprieta-
te communi, vnde dicitur lapis, quasi læ-
dens pedem, & tamẽ significat aliam essen-
tiam corpoream. Itaque cum Desyderius
literatissimus adiecit vrbi antiquissimæ D
nouellum nomen, ab eius vtique qualitati-
bus propriis vel communibus Viterbũ no-
men imposuit, & tamen aliud significauit.
Primò igitur vidẽdũ est, à quibus qualitati
bus Viterbum nomẽ dicatur, deinde quid E
substãtialiter significet. Et ita grammaticè
procedemus. Qualitates plures habet Vi-
terbũ, & ideo à pluribus originẽ habet, &
ob id oẽs opiniones veræ sunt, excepta pri-
ma. Nã dicit, à primis fundatoribus Tybur F
tinis dici Viterbũ, quasi vi tybur id est par-
uum Tybur. Quod quidẽ falsum est, quia
Tybur nouissimis temporibus post Troiæ

ruinas

A ruinas cõditũ est, sed Volturna primis ætatibus & aureo seculo, ob quod Volturrena, id est, antiquissima Turrena dicitur, vti tres institutiones supradictæ asserunt. Secunda opinio dicit, quod desumitur à qualitate B particulari, qua Thebanus Aegyptius Hercules, in Arbana parte palatiũ munitissimum extruxit in colle Musarno, vbi lapis olim excisus inuentus est dicens. Hercolis imperium, & adhuc vulgò castrum Herco- C lis dicimus. Ab hac igitur particulari qualitate Viterbum, quasi vi Thebe dicitur. Facius verò de Vbertinis Florẽtinus, à proprietate alia qua vita suapte natura delitiosa viuitur, ait vrbem quę antea Tusca & D Veiuza dicebatur, postea dictam Viterbũ quasi vita hærbidũ. Tertius est Raymũdus in Post cæsarianis cõmentariis, qui ab alia qualitate qua emeriti militia Romani illo victuri se conferebant, ait Viterbũ vita in- E ermium dictũ. Quarti, à Thermis saluberrimis asserunt dictum Viterbum quasi vi Thermulũ, aut vi Thermũ. De his Thermis enim Caiis adhuc dictis scribit Strabo in v. dicens. Vbi Etruria magis Romæ ap- F propinquat abundat aquis calidis non minus quàm Caiæ quæ nobilitate alias præcellunt. Et Martialis, Morieris inquit Oppiane, nisi lotus Etruscis, id est Volturrenis,

fueris aquis. Volturrenos enim circa Vol- A
ſinos cognominant Etruſcos Romani, vt
Plinius indicat. Sed de his Thermis co-
piosè diximus ſuper Sempronium. Quinta
qualitas communis nunc, ſed olim propria
eſt, quia Turſita eſt & Volturſena à Turſi- B
bus dicta, vt Myrſilus dicit, & Dionyſius ſe
quitur, & nos in commentariis ſuper Myr-
ſilum probauimus. A proprietate igitur
Turſium ſiue Turrium, à qua & Volturſe-
na ſiue Volturrena dicta eſt, ab ea dicti in- C
ter quos Blondus, dicunt appellari Viter-
bum, quaſi vi Turrium. Sextus fuit Her-
molaus Venetus, Aquilegiæ patriarcha, vir
omni literatura excellens. Is enim aduerſa
prima tabula, voluit F A V L. exprimi qua- D
tuor vrbis huius tetrapolis populos, Falu-
ceres, id eſt, Volturrenos, Arbanos, Vetulo-
nienſes, Longholos ſiue Para Thuſſos. Hi
quoniã erant Etruriæ vrbis quaterni He-
roes ac regij populi, vtiq; Deſyderius eru- E
ditiſsimus, ab hac propria vrbis qualitate
impoſuit nomen Viterbum, quaſi vitam
Heroum. Hunc ſeptimus ſequutus noſter
Epiſcopus Archas, aliam propriã qualita-
tẽ attendit in hoc decreto dicens: Quia in- F
quit Deſyderius ex quatuor partibus ſolas
tres Mœnibus cinxit, Longholã Tuſſam,
Vetuloniámque, ac Volturnam, relicto Ar-
ban

A bano,cuius partes sunt Musarna,Calūba, & Ascreana,idcirco dixi- Viterbū Vi triū vrbium.Ser Thomas noster Veltrinus Vetuloniensis aliā propriam qualitatem adducit dicens quòd Etruria tetrapolis erat B caput imperij, & curulis Philarcha. Et ob id Veiuza vrbs & eius pars Vetulonia dicta.Et ab hac proprietate dignitatis antiquæ Desyderius imposuit nomen Viterbum,quasi Veiterbum id est curule. No- C nus est Ser Michaël Archāgelus Caprinus para Tussus,qui etiā proprietatē nominis Turrheni Terbū spectatus,asserit,& quidē verè,Viterbū dictum curule Terbū. Vnde Longholam Terbū dici iussit & totā vrbē D Viterbū,quasi Vei Terbū.Ergo eruditissimus rex Desyderius impositurus nouellū nomen,quod qualitates proprias & cōmunes supradictas includeret,dixit, adiectione nostra dicant Viterbum. Adiectione E inquit nostra noua sed mirabili, quæ omnes proprietates includat, & tamen substantiam aliam significet, vt in definitione nominis Donatus author est. Quæ autem sit ista nominis substantia, vtique est F eius vera significatio, quæ à compositione partium pendet. Sanè sciendum est Viterbum in omnibus excisis antiquis lapidibus & titulis sub Leone insigni definiri

Viterbum, vetus verbum. Vnde inſcriptio A illa antiquiſsima eſt ſub Leone. Nõ timeo verbum, Leo ſum qui ſigno Viterbum. Nec te moueat quòd poſuit literam i, & non e. Non enim Veterbum, ſed Viterbum dixit. Etenim in compoſitione ſæpe vocales mu- B tantur, præcipue vbi ſubeſt cauſa mutandi, qualis fuit in hoc loco, vbi opus fuit ita cõponere nomina & κατὰ συναίρεσιν vt omnes qualitates cum ſubſtantia includeret. Si autem dicis Veterbum, equidẽ ſub- C ſtantiam quæ eſt vetus verbum & qualitatem vnam includis à Veis, & non omnes. Si verò dicis Viterbum, non modo ſubſtantiam, ſed etiam omnes qualitates proprias & communes iucludis. Et ideo rectius di- D xit Viterbum quàm Veterbum. Quid autem ſibi velit hæc ſubſtantia nominis vetus verbum, nũc exponendum eſt. Verbum multis modis accipitur. Vno modo pro voce articulata, & ſic omnes partes orationis ſunt verba. Alio modo, vt eſt vna ex octo partibus orationis. Item pro dicto & imperio, vti eſt illud. Verbo domini cœli firmati ſunt. Et illud. Facito iuxta verbum regis, id eſt iuxta dictum & imperium. Vnde à dicendo imperatiue, Dictator apud Romanos appellatur. Verbum quoque rationem & ſupputationem ſignificat, vt de Lo-

gos

A gos dicit diuus Hiero.in epistola ad Pauli-
num. Vtrunque autem officium dictandi
populis,& præsidendi supputationibus siue
suffragiis,Lucumones Etruriæ habebant.
Dictandi quidem,& imperandi,quia XII.
B Lucumones erant XII. reges, vt author
Seruius super VIII. Aeneid. De suffragiis
verò,patet per id quod Dionysius scribens
in IIII.lib. Aderant inquit ex tota ciuita-
te Etruriæ ij qui suffragiis præerant,& ve-
C lati infulis à Tullo deprecabantur iram.
Mitram enim curules tantum Lucumones
& Larthes ferebant. Vnde insigne Vetulo-
niæ est currus siue Veia cum mitra Lucu-
monia. Et hoc modo accipitur verbum in
D nomine Viterbo pro dicto siue imperio &
præsidentia suffragiorum atque dictatura.
Hinc Viterbum est veterum dictatura &
præsidentia suffragiorum in Fano Voltur-
næ,ad quod teste Liuio XII.populis consi-
E lia indicebantur,quod certe Lucumonibus
erat curia templum. Cæterùm apud Ara-
meos,Luca senex & Vetus dicitur sicut Pa-
læos apud Græcos,vt in vocabulo Falucer &
Luceres diximus. Ratio verò & supputatio
F & verbum à Græcis Logos dicitur,teste di-
uo Hieron.in episto. ad Paulinũ,& ab Ara-
meis Moni profertur,vt Thalmudistę per-
hibent. Quare quod ex veteri & verbo La-

tine

tinè redditur in compositione Viterbum, A
hoc Græcè ex Palæos & Logos Palæologũ,
& idipsum Aramee ex Luca & Moni Lu-
cumonium. Quare inexpugnabili argumẽ
to ab interpretatione nominum necessa-
riò sequitur, vt idem sit Latinè Viterbum, B
quod Græcè Palæologũ, & Etruscè id idẽ,
& Aramee Lucumonium. Cæterùm Lucu-
mo substantialiter significat veterem di-
ctatorem regem, qui etiam imperio & suf-
fragiis imperialibus præsidet. Ergo per C
substantiam Palæologus & Viterbẽsis no-
mina significãt veterem dictatorem, ac pu-
blicorum suffragiorum regem. Et ita Lu-
cumonios ciues vrbis Etruriæ siue Voltur-
næ in Byzantium cum Constantino mi- D
grãtes Græca lingua Palæologos primùm
recte conuertit, quos Viterbos Desyderius
secũdò atq; Latinè interpretatus est. Qua-
re nomen Viterbum per substantiã signi-
ficat Aramee, oppidum Lucumoniũ, Græcè E
Palæologum, Latinè veterum dictaturam
& suffragium. Per qualitates verò proprias
significat Viterbum, id est, curule Tero-
bum, Vita Heroum, Vi trium vrbium, Vi-
ta vrbium, & antiquitus vi turrium, & per F
qualitates communes significat, Vi The-
bum, Vita Herbum, Vita inermium, Vi
Thermum & eiusmodi quamplurimas

qua

A qualitates.Hæc de beneficiis Viterbo collatis.Nunc quid ei ac toti Thuſciæ ſimul contulerit,ita in ſecunda parte decreti ſubinfert dicens:

Nos enim non ſumus Thuſciæ deſtru-
B ctores vt nos apud Gallos accuſat Hadrianus Papa.Nam in Thuſcia ædificauimus à fundamentis, vobis quidem Volturrenis, Caluellum, vicum Horchianum, balneariam.Barbaranum.& Gariophylum.Sen-
C timatibus autem Auſdonias,Roda Cophanum. Volaterris Roda Comalum , Lunæ Sergianum & petram ſanctam, olim Fanum Feroniæ.Phocenſibus autem ſanctos Geminiarum & Miniatem.Feſulanis oppi
D dum Munionis,in quod Vagos & Sparſos Arynlanos & palantes Fluentinos collegimus. Rurſus,plures antiquas nobiles vrbes ampliauimus , & muris cinximus , & nunc ididem agimus circa Lucam Piſto-
E rium,Aretium,Orbitum & Etruriam nūc Viterbum,cuius nomen aut à nobis conſtituta decreta ſi quis violauerit, aut capite puniatur, aut laqueo ſtranguletur. Hoc itaque non eſt Etruriam deſtruere, vt nos
F arguit Hadrianus qui pacem vltro à nobis oblatam reſpuit.

Contentionem inter pontificē & Deſyderiū prolixè narrat hiſtoria Longbardi-

ca,quam Platina ſequitur in vitis Pontifi-cum. Oppida à fundamentis Volturrenis id eſt,Viterbenſibus poſita ſunt Caluellii, nunc mons Caluellus,Vicus Horchianus, vulgò Vichorchiano: Horchia enim erat dea Etruriæ vrbis, vt Liuius author eſt in vi.lib.ab vrbe condita. Et ideo in hoc loco Fanũ erat Horchiæ,à quo regio Horchiana Trometina ſuperior,& ab ea vicus Horchianus. Erat illi & oppidum ſacrũ in Veia inferiore Tuſcana regione cuius ad hæc C tempora nomen durat Horchia,cuius agri Horchiani magna pars eſt iuris & poſſeſſio noſtri conuentus S.Mariæ ad Gradus. Sentinates appellat à Roda cophano, in edito monte à ſe fundato caſtro, per mon- D tem Tunniatem,vſque Orbitellũ & mare vbi erat vrbs Coſę,celebrata à Plin.& Geographis & Verg. Hanc euerſam à Gothis reparauit Deſiderius,& ſubmutato nomine vocauit prolatione Longbardica Aſdonias latinè Aſidoniis,vulgò Laſidonia,quia Sidones illam reparauerunt. Sidones inquam non Phœnices,ſed Germani. Hi Sidones non procul à Viſtula fluuio Ptolemæo notantur,quos nũc Polonos dicimus, quorum metropolim Cracouiam idem interfluit fluuius Viſtula, quem Viſclam vocant. Hi contermini atque intermedij iacent

A cent, inter fines Longbardorum inferiorum & initia Sarmatiæ, qui iuncti Longobardis Italiam occupauerunt, & sub Desyderio Cosos reparantes Asdoniam prolatione sua pro Sidoniam & vulgò la Sido-
B nia dixerunt: à Mauris postea diruta iacet. Fanum Feroniæ notat Ptolemæus. Et nunc Petræ sanctæ, qui est Christus à Desyderio dedicata fuit, non Feroniæ, à qua manet regioni Caferonianæ nomen. Pho-
C censis Thusciæ regio vbi adhuc Phocekius lacus, & oppidum dicitur. Cum verò Desyderius tot oppida in Thuscia condiderit, miror, cur solus sanctus Minias oppidum, cognomen del Tedesco obtinuerit. Nisi
D forte, vt à Sidonis Cose, ita à Theutonibus, id fuerit vel fundatũ vel reparatum à fundamentis. Munio oppidum nescio an ante fuerit. Veruntamen vt litera sonat, Fluentini à Fluento Arno, & Aryti Iani, id est,
E exaltati Iani à fundatione dicti sunt vnæ ex duodecim primis coloniis, à Iano in Thuscia positis, vt author est Cato in fragmentis originum. Eos denique Fabius Pictor vocat Arnienses ab Arno amne, in de
F origine vrbis Romæ, vt etiam in commentariis super vtrunque authorem exposuimus. Luca vrbs antiquitus Lucumodia dicta, & Lucenses Lucumodij. De quibus Fe-

ſtus Lucumodij (inquit) à duce ſuo Lucu- A
mone dicti qui poſtea Lucenſes appellati
ſunt. Lucumones verò dicti quidam homines ob inſaniam, quòd loca ad quæ veniſſent feſta facerent. Sed pace Feſti dixerim, ipſe inſanæ mentis atque imperitæ fuit, qui B
quod funditus ignorauit Etruſcum regiũ nomen, per inſaniam temerè expoſuit. Niſi forte mendoſus ſit codex, vt corruptor ob inſaniam ſcripſerit. vbi ob fana ſcripſit Feſtus. Nam, vt vocabulo Falucer oſtendi- C
mus, Lucus & Fanũ ſunt per ſe atq; propriè Etruſcæ originis, & nõ per Antiphraſim latinæ, vti etiã probauimus in quæſt. Anniis. Itaq; Lucumones XII. Etruriæ, erant teſte Seruio ſuper Aeneida, & aliis authoribus D
XII. reges quibus vnus Larthes præerat, & religionis principes, qui loca ad quæ condenda veniſſent ſana & ſacra feſta faciebãt, dicãtes illi lucumq; diemq;. Etenim, vt author eſt Liuius in v. ab vrb. condita. Etruſca E
gẽs, ſicut fuit ante omnes religionibus dedita, ita excelluit arte colẽdi eas. Et ita pro diſcẽda religione, ingenuos liberos ſuos Romani XII. his Lucumonibus, principib⁹ XII. populorũ Etruriæ tradebant, vt etiã Valer. F
Max. in I. lib. tradit. cap. I. Itaq; Lukius nomine, Lucumo dignitate Lucam cõdidit, & Lukium iuxta eam. Et ita à proprio nomine

A ne Lukij Lukium,& Luca,& Lucenſes, & à
Lucumonia dignitate conditoris. Lucomo-
dij cognominati fuerunt, retinentes adhuc
illam antiquiſsimam ad religionem & ſa-
cros ritus cõditoris inclinationem. Regna-
B uit Larthes Etruriæ, quadrageſimuſquin-
tus à Iano fundatore Etruriæ ſimul & Ita-
liæ, anno xxxv. Romuli, vt in chronogra-
phia ſimul & hiſtoria Etruſca oſtendimus.
Et ob initum principatum de more Tuſco
C Lucenſes fundauit anno ante perdomitam
à Q. Fabio vrbem Etruriam ad lacum Va
dimonis non minus quadringenteſimo, &
ante ſaluatoris aduentum ſeptingentis an-
nis & amplius. Vicatim & abſque mœni-
D bus eos poſuit, quia Etruſci fœmineæ ti-
miditatis exiſtimabant includi mœnibus,
Manibus in agro, non intra vrbes excipie-
bant hoſtes. Vnde vſque ad Deſyderium
regem, Lucam, & Piſtorium, Aretium, Or-
E bitum & tetrapolim Etruriã nunc Viter-
bum, & alias nobiles vrbes, abſque mœni-
bus incoluerunt. Addit autẽ quòd eas am-
pliauit, quia omnes antiquiſsimæ vrbes
Thuſciæ parua oppida erant, vt de Cere,
F Phalari, cernimus ac Veiente cognomine
Lartheniano. Moris enim fuit antiquis vr-
bes cõdere non magnas, ſed locis munitas
paruas, vt Dionyſius in primo lib. aſſerit.

Vnde Pisa, Luca, Pistorium, Florentia, Se- A
na, Perusium, Aretium, & Orbitum, post
Desyderium excreuerunt. Etruria verò
nunc Viterbum, quod includitur saxo fun-
datum vetusto, idcirco non excreuit, quia
tetrapolis est ab origine, & satis ampla cō- B
paratione aliarum antequam ampliaren-
tur. Postremò pœna mortis mulctat De-
syderius eum qui nomen Viterbum mu-
tare ausus fuerit, quia dignum erat vt no-
men supremo studio & sudore excogita- C
tum, quod veram substantiam loci anti-
quissimam cum qualitatibus propriis &
communibus exprimeret, non perderetur,
sed sacrilegio simile videbatur mutando
violare. Hæc de secūda parte decreti. Nunc D
sequitur tertia, & si incompleta, hoc pacto,
& his verbis.

Quare tibi Grimoalde præfecto Viter-
bensi præcipimus, vt quandiu dubia pax
perseuerat, iubeas omnes Thusciæ milites E
paratos esse in armis, & commeatus ac sti-
pendia sine auaritia fac in promptu ha-
beas, vt non solùm occurrere hostibus, sed
etiam illos inuadere.

Huc vsque integrè legitur. Quæ sequuntur in F
fracturis ita se habent. In prima fractura.
Ciues non grauabis nouis exactionibus.
In secunda. *Ex Papia veniunt.*

Inter

A In tertia. *Viterbenses.*

Ita sæpe variatum est huius vrbis nomen. A Tursibus enim Ianus eam Tetra polim factam, communi nomine vocauit Tursenam, id est, à turritis ædibus primis B Turrenam, & à crebritate earum tursium siue turrium, dixit Arameæ Etursiam siue Eturriam, id est, valde turritam. Romani verò transposito vno r, protulerũt Etruriã, vt supra Myrsilum probauimus. Porrò cũ C Tursitæ post aliæ vrbes cõderentur, ad earum distinctionem adiecerũt Vol, quod est prisca & omnium antiquissima, dixeruntq́; per syncopam Volturnam, & sine syncopa Volturrenã, id est, antiquissimam omniũ D Turrenam, vt demonstrauimus in Anniis quæstion. & super Myrsilum, & tetigimus in prima huius operis ac secũda institutione Vocabulo Volturnus ac Volturna. Rursus à partium quaternarũ dignitate dicta E est veiuza & Ve ulonia, id est, Curulis Philarcha. Item fanum Volturnæ, quod illis erat curia tẽplum. Item para Tussa, id est, hastata & coronata Tusca, ad distinctionẽ Tussæ Nanæ. Arbanum item cognomine F Calumbum, quod est quarta pars viridis Luci. Sub Constantino autem per Grecam interpretationem dicta est à dignitate Palæologa, & eandem postremò latinè Viter-

bum, id est, veterum dictaturam adiecit A Desyderius. Eius ager vsque Thelamonis portum, & quod dicitur caput Etruriæ: à nautis verò corruptè caput Eturiæ, & vsq; Perusiã olim à ciuitatis nomine dicebatur Turrena & Etruria, sub Longobardis du- B catus Etruriæ, sub Pontificibus verò post Henricum quintum & Matildim dicitur Patrimonium Ecclesiæ. Nec te moueat, quòd vno r, dempto caput Eturiæ vulgus proferat initium littoris Etrusci circa Vm C bronem vsque Ostiam. Nam & fontes Electraios ibidẽ r, amoto Electaios pronũtiat.

Sexta osiriana Aegyptia tabula. D

MAiores nostri, in templo olim Herculis, nunc diui Laurentij, vt semper ante oculos nostros æterna vetustatis huius vrbis memoria teneretur, pro rostris E posuit columnulam, id est, tabulam alabastrinam, Osiriani triumphi monumẽtum, auibus & animalibus & capitibus & arboribus, id est, sacris Aegyptiis literis excisam, de quibus sæpe authores scribunt. F

Et Plinius in naturali historia has inquit quas vides effigies, Aegyptiæ sacræ literæ sunt. In hac itaque columna est spatium

A tium in cuius medio eſt truncus arboris quercus inſtar ſceptri multiplicis,in quorũ ſceptrorum ſummo duo rami circulum faciunt inſtar oculi , quæ effigies eſt propria Oſiridis,vt ait Xenophon. Quod & Macro
B bius in primo Saturnalium confirmat , dicens , Oſirim exprimentes Aegyptij ſacris literis inſculpũt ſceptrum, inq; eo ſpeciem oculi exprimunt , & hoc ſigno monſtrant Oſirim. Ponuntur autem in hoc trunco ar-
C boris,non vnum ſed plura ſceptra, quia nõ in vna ſed omni parte orbis imperauit , vt Diodorus Siculus ſcribit. Et idcirco haud dubiè hæc prima effigies Oſiridem ipſum demonſtrat , vt hoc argumentum neceſſa-
D riò infert. Vbicunque enim ſacris effigiebus ſceptrum,inq; eo inſtar oculi circularis figura inſcribitur , ibi neceſſariò Oſiris legitur , qui vniuerſo imperauit orbi. Quare neceſſariò in hac columna Oſiris
E legendus eſt , & ad eum referenda columna,quia in ea inſculptum eſt ſceptrũ, inque eo inſtar oculi ſacris Aegyptiis literis. Sacræ enim hæ effigies ſunt , quæ mox cernentem cogunt petere quid hæc
F ſignificent. Sacræ enim literæ dicuntur, quæ magis ad ſecretum aliquod ſignificandum quàm ornatum apparent cuilibet aſpiciẽti inſtitutæ. Et idcirco hæc columna

Oſiriana eſt, pro cuius commentariis fir- A
miter habendis, hæc petuntur.

PRIMO Quæritur quis, & cuias, & quo patre atque auis genitus Oſiris? Reſpondent Diodorus in primo libro, & Beroſus in ſecundo & quinto antiquitatum. B
Pater illi fuit Aegyptius Saturnus inter deos iunior. Saturno Aegyptio pater fuit Vulcanus, qui ignem inuenit, & ſol qui & Cœlũ dictus eſt. Huic enim Cœlo duo primores filij fuerunt Atlas Maurus, qui obiit C
in Mauritania, & hic Saturnus ſuprema auaritia & impietate præditus, qui regnauit in Italia, Sicilia, & Libya, vbi Oſirim genuit, quẽ Iouem cognominauit, vt Diodorus in quarto libro, & Beroſus in quinto D
antiquitatum dicunt. Nam quo tempore hic Saturnus è Libya Hammonem generum pepulit, & ibi regnauit, tum ex Rhea ſibi ſorore, & vxore Hammonis hunc Iouem genuit, vt tam Beroſus quàm Diodo- E
rus ibidem aſſerunt. Et vt proſequuntur, cum Dionyſius Libycus filius dicti Hammonis & Amaltheæ Nymphæ regno paterno Libyæ potitus eſſet, deuictis Saturno & Rhea, eos quidem loco parentum ha- F
buit, puerum verò Iouem, Olympo præceptori tradidit, & eum regno Aegypti præfecit. Itaque Oſiris Iuppiter fuit filius

Saturni

A Saturni Aegyptij qui regnauit in Italia, Sicilia,& Libya. Fuit nepos solis Vulcani siue Cœli, & filius adoptiuus Dionysij Libyci,ortus in Libya,& præfectus regno Aegypti,loco patris sui Saturni.

B SECVNDO Quæritur,quæ fuerunt Osiridis epitheta & cognomina? Respondet Diodor. in I.I I.I I I I.& vj. libro passim hincinde, & Berosus in quinto libro quòd Osiridi cognomina fuerunt Iuppiter, Dio-
C nysius,Olympicus, Iustus, qui bene meritus de humano genere vniuerso imperauit orbi.Rationes cognom.num sunt istæ.Iuppiter enim dictus est non solùm quia iuuit orbem, vnde & saluator orbis dictus fuit,
D vt author est in sexto libro Diodorus, verumetiam quia fuit filius Saturni,quia Saturnus & Iuppiter ad se referuntur, vt author est Xenophon in libro de æquiuocis, super quem commentaria iam cõfecimus.
E Dionysius dictus à patre adoptiuo Dionysio Libyco,qui etiam Mineruam Tritonidem adoptauit,teste Beroso in quinto libro Olympicus dictus fuit à pręceptore suo Olympo,vt Diodorus scribit in quarto libro.
F Iustus verò fuit illi proprium cognomen & figura sacra in sceptro insculpta. Nam teste Diodoro in quarto oculus in sacris literis Aegyptiis significat seruatorem iusti-

ciæ. Et ita vbicunque insculptum est scep- A
trum vel melius sceptra cum oculo, ita legendum est. Ego sum Osiris Iuppiter iustus, qui vniuerso imperaui orbi. Et, vt ait in sexto libro Diodorus, licet pater eius Saturnus impius fuerit, tamen ipse quàm ma- B
ximè probus fuit & iustissimus, bonos præmio, & malos supplicio afficiens. Et indicens in toto orbe omnibus impiis & facinorosis, præcipuè gigantibus bellum. Et vt ait in primo & secundo libro, iustè im- C
perauit Aegypto, & maximis copiis & exercitu profectus est ad beneficientiam humani generis, magis quàm ad bellum. Vnde in columna Aegyptia, vt author est Diodorus, scriptum est. Sum Osiris rex, D
qui vniuersum peragraui orbem, nec fuit in orbe locus quem non adiuerim, docens ea, quorum inuentor fui, scilicet tauros domesticare ad aratrum, vnde Apis vnum ex cognominibus habuit. Apim enim & E
Set Apim Aegyptij taurum & sacrum diuúmque taurum dicunt. Docuit arare, serere, plantare vineas, & vinum conficere, & ceruisiam, & vites adiungere palis, & putare, vt Tibullus scribit. Et ob ea at- F
que saluationem ab impiis, vt in sexto libro Diodorus est author, totius humani generis consensu appellatus est iustus, Iup-

piter

A piter, pater, saluator, & illi locus assignatus in monte Olympo: qui, vt authores scribunt, & Tortellius refert in vocabulo Olympus, est secus mare rubrum in Aetiopia iuxta Heliopolim ciuitatem Aegypti, qui
B oriente sole vsque ad quintam horam diei ex se flammas emittit.

TERTIO Quæritur vtrum venerit in Italiam? Ad hoc respondent authores quòd sic. Sunt autem præcipui authores colum-
C na Aegyptia literis sacris inscripta. Diodorus in sexto libro, Berosus in quinto, & Cato de originibus, Dionysius Halicarnasseus, & columna hæc nostra Osiriana, & nomina & cognomina eius in Italia. Nam in
D columna Aegyptia, vt Diodorus in primo libro retulit, scriptum est, Sum Osiris, qui vniuersum peragraui orbem vsque ad Indorum fines desertos, & eos qui arcto subiacent, & vsque ad fontes Istri, nec fuit in orbe
E locus quē non adiuerim. Quod si ad fontes Istri, qui teste Plinio est Danubius, & non procul Italia oritur in finibus Galliæ ac Germaniæ, vbi fontes scaturiunt, nec fuit in orbe locus siue prouincia quam non adi-
F uerit, vtique nobilissimam terrarum prouinciam, fontibus Istri proximam, Italiam adiuit. Diodorus item in sexto libro exprimit dicens: quòd Ioui iusto in bello contra

gigant

gigantes,ſicut affuerunt Macedones circa A
Palenem, ita Itali circa Phlegream, quæ
poſtea Cymea dicta eſt. Non minus claré
Beroſus in v.hoc exprimit,dicens Italos op
preſſos à gigantibus euocaſſe à fontibus I-
ſtri Oſirim Iouem iuſtum, qui tribus præ- B
liis in Iſtria, & Cymea, & Veſuuia Phle-
grea gigantes deuicit,&Italiam liberauit,
& à ſui cognomine in triumphum ab Api
Apeninam, id eſt, Taurinam appellauit,
Cato quoque ſuper quem commentaria ex C
pleuimus,in fragmento tertio de origini-
bus ita dicit. Italia à diis & ducibus com-
plura ſortita fuit nomina, à Iano quidem
Ianicula,à gentilibus Sale Vmbrona,à Ca
meſe Cameſena,à Saturno Saturnia. Dura D
uit autem Saturnia nomen totidem ferme
annis, quod ante aurea ætas,vſq; ad Apim
deorum Italiæ vltimum, vt Antiochus Sy-
racuſanus ſcribit,à quo Apenina quã Tau-
rinam interpretatur, & ſi de more quidam E
Græci à bobus Herculis, vel quos opimos
gignit Italia,vt ait Hellanicus,aut à vitulo
egreſſo,vt Timæus,vel quia Italos quidam
Græci boues dicunt,vt fabulator Herodo-
tus,dictam exiſtiment. Dionyſius quoque F
Halicarnaſſeus in primo libro dicit Antio
chum Syracuſanum antiquiſsimum ſcri-
ptorem veriſimilius tradere Italiam mox
vt

A vt deſiit dici Saturnia, cœptam dici Tau-
rinam ab duce, non à bobus. Argumento
ſunt adhuc extantia in Italia locis indita
nomina, Ry Oſiris, Oſiri cella, à nomi-
ne & cognomine Apoitus, id eſt, Taurus
B Iuppiter, quia Apim, Taurum Aegyptij
& Etruſci dicunt, & Itus Iuppiter & fiducia
Iouis ab eiſdem Etruſcis interpretatur, vt
Macrobius author eſt in Saturnalibus.
Rurſus Aquaſenſes cognomine adhuc Ae-
C gyptio ab Api Apenentes, Plinius Tauri-
nos interpretatur in tertio naturalis hiſto-
riæ, capitulo ſexto. Amplius Sais Xantho
Nympha fuit Oceani & Thetyos, vt in
Theogonia Heſiodus ſcribit. Oceanus au-
D tem fuit filius Cœli ſiue Solis, patris Satur-
ni Aegyptij, vt ait in ſecundo antiquita-
tum Beroſus. Quare Oceanus fuit frater
Saturni, eodem Cœlo patre ortus. Ergo
Oſiris & Sais. Xantho fuêre conſobrini ex
E duobus germanis, quoniam Oſiris fuit fi-
lius Saturni, & Oceani filia Xantho. Ab
Oceano autem Nilus antea Oceanus di-
ctus fuit, vt author eſt Diodorus in primo
libro, cuius vnum oſtium Saiticum dici-
F tur, vt Herodotus & Geographi ſcribunt,
à Sais vrbe ipſius Muſæ. Xantho. Quare
etiam vna ex Muſis Aegyptiis cum Oſiri
in Italiam venit. Argumento quoque va-

lidiſsi

lidiſsimo eſt, quòd cum locis primoribus A
Oſiris columnulas inſcriptas in ſignum ex-
peditionis ſuæ ſemper relinqueret, vt aſſe-
rit Diodorus in primo libro, vtique vbi co-
lumnæ inſcriptum habent Oſirim literis
Aegyptiis, illuc profectus eſt in expeditio- B
nem. Ergo huc in expeditionem profectus
eſt, quoniam columnella Aegyptiis literis
in regione R y Oſiris inſcriptum habet Oſi
ridem, vt oſtendimus.

QVARTO Quæritur, qua comitiua C
egreſſus eſt, & quos prouinciis præfecit: Re
ſpondet Diodorus in primo & ſecundo li-
bro ex Aegyptia hiſtoria. Egreſſus eſt ex
Aegypto cum immenſis coloniis & exerci-
tu, cúmque conſanguineis ſuis deis & Mu- D
ſis, inter quos fuêre Pan iunior, & frater
eius Apollo, &, vt diximus, Muſa Sais Xan-
tho. Pręfecit autem vt ait, Libyę Antheum,
Phœniciæ Buſiridē, Aegypto ſuam ſororē,
coniugē, Iſidē, frugiferam legiferā. Mili- E
tiæ ſuæ præfecit tres principes deos, Hercu
lem qui corporis robore erat admirabili,
& ipſi genere proximus erat, & duos alios
ſuos filios, Macedonem cui erat inſigne Lu
pus, & Anubim cui erat inſigne canis. Et F
hanc præfectionem teſte Xenophonte ſi-
gnant Aegyptij literis ſacris Dracone, Leo
ne, Lupo, & Cane. Quod profectò Macro-

bius

A bius in primo Saturnalium clarius exponit
dicens. Serapis inquit ſimulachrum, capiti
calathum infixum habet, & ſignum tricipi-
tis animantis adiungitur. Quod exprimit
medio eodémque maximo capite leonis ef
B figiem habet. Dextra parte canis caput ex-
oritur, manſueta ſpecie blandientis, pars
verò læua ceruicis lupi rapacis, capite fini-
tur. Has animalium formas Draco volu-
mine ſuo connectit, capite redeunte ad Dei
C dexteram, qua monſtrũ compeſcitur. Hæc
Macrobius. In hac figura draco & ſerpens
teſte Diodoro in quarto libro, malos &
præcipuè gigantes opprimentes orbem ſi-
gnificat, & ob id draco in orbem fingitur.
D Calathus autem ponitur, quia cum Iſide
fruges inuenit. Leonis caput maius cane ac
lupo, Herculem Aegyptium ſignificat,
maiorem aliis diis Macedone atque Anu-
be, quia ſolum Herculem fecit vniuerſa-
E lem principem militiæ ſuæ, vt Diodorus
ſcribit. Omnes tamen ij dei affuerunt in
bello Macedonico cum Macedonibus circa
Palenen, & in Italico, cum Italis in campo
Cymeo, vt idem Diodorus in primo & ſex-
F to libro ſignificat. Porrò Oſiris toto tempo
re expeditionis ſuæ comam barbámque
nutriuit, quo vſque in Aegyptum reuerte re
tur, vt in primo libro ait Diodorus. Vnde

illius

illius peregrinatio exprimitur, capite faciéque ac gena solum vna comata, vt ait Xenophon, altera vel occulta vel rasa. Quod etiam Macrobius in primo Saturnalium docet. A

QVINTO Quæritur quando vicit, & quando in Italia resedit? Respondet Berosus in quinto antiquitatum, quòd triumphauit in Italia nouissimis annis Bel Ochi, qui octauus à Nino imperauit Assyriis, qua ætate Ioseph patriarcha erat x I. annorum, vt notat Eusebius. Mansit autẽ post triumphum in Italia annis x. vt ait Berosus, relicto Lestrygone Larthe Vetuloniæ. B C

SEXTO Quæritur in qua vrbe Italiæ resedit Osiris, his decem annis? Respondent authores Ratio, Nomina. Author vnus ex veracioribus est Berosus in quinto antiquitatum asserens illum imperasse Italiæ in Vetulonia x. annis. Ratio quoque ipsa suggerit vt in ciuitate regia tunc Italiæ resideret, quæ sola tetrapolis Etruria siue Volturna inuenitur ante Romanorum imperium, vt ex præmissis institutionibus patet. Argumento infallibili sunt nomina & cognomina. Nam cum teste Lactantio in primo libro diuinarum institutionum, & Beroso in quarto antiquitatum prisci duces ad monumentum rei gestæ atque ad D E F

fulgor

A fulgorem nominis sua nomina inderent montibus, riuis fluentibus, ac regionibus, equidem ibi præcipuè resederunt, vbi præcipua & crebriora sunt eorũ nomina. Quare in Volturna resedit, in cuius agro cre-
B brius & clarius sunt indita eius nomina & cognomina. Nam Ry Osiris riuus est, id est, Latinè rex Osiris, non procul Egelido amne, & Osiricella prædium olim conuentus nostri in Horchia, & contractus eius-
C dem conuentus seruant, adhuc perseuerant Apoitus, id est, Taurus Iuppiter instar templi, & eius oppidum fere deletum Eantho Apoitus vulgò dictum, à suo & consobrinæ vocabulis, integra nomina perseue-
D rant. Ateia, id est, Taurina aqua Vetuloniam & para Tussam diuidit. Haud procul tota regio incorrupta prolatione adhuc Sais Xantho dicitur. Neque tamen mirandum est, si in Italiam venit Osiris Iup-
E piter Iustus cum Sais Xantho Musa & Hercule Aegyptio & diis Aegyptiis, in quã pater eius Saturnus veniens regnauit, vt supra explanauimus, & Isis eius cõiunx frugifera, legifera, longè post ad nuptias Iasij è
F Libya concessit, & antea vsos glande Volturrenos, nunc Viterbenses, docuit molere atque panes conficere, vt in præmissis demonstrauimus. Ergo non somniaui vti

ſomniantes exiſtimabant, dum in propoſi A
tionibus meis dicerem Viterbum eſſe primam regiamq; ſub Iano aureo ſeculo vrbem Italiæ, & patriam deorũ, in qua conuiuati epulatiq; fuerunt omnes ferè dei atque deæ Italiæ & Aegyptij, pluraq; ſibi B
tribuiſſet Græcia mendax in hiſtoria, quæ geſta ſunt in Italia & Fano regio Volturnæ, & Aegypto ac Libya. Sed de his in hiſtoria Etruſca & commentariis, copioſius traditur. C

SEPTIMO Quæritur, quali ſcriptura ſit exciſa hæc Oſiriana columna, & quis ordo, & ſignificata. Reſpõdetur quòd hæc tabula continet tres literas ſacras Oſiridis & vnam Sais Xantho. Secundo continet lite- D
ras ſacras gigantum opprimentiũ imperium Italiæ & Italicorũ euocantium, & feſtinantis auxilij. Tertia literas ſacras compoſitæ ac liberatæ Italiæ. Tres autẽ literæ ſacræ Oſiridis ſunt, vna vniuerſalis impe- E
rij iuſti, alia peregrinationis in Vetulonia, cum ſocietate Sais & Xantho. Tertia cum inſigni ſibi & Cereri Iſidi coniugi cõmuni. Signũ autem imperij iuſti & truncus inſtar ſceptri & in ſummitate rami circumuo- F
luti inſtar oculi, vt ſupra expoſuimus. Vnũ autem ſceptrũ vnius partis imperiũ in orbe ſignificat. Ergo plura ſceptra, pluriũ in orbe

A orbe partium. Cæterùm in trunco huius arboris ab imo vſque ad ſummum plura ſceptra conſurgunt, finientia in circulo oculari ramorum. Ergo vniuerſale in orbe Oſiridis imperium ſignificat. Secunda litera
B ſacra Oſiridis eſt caput, facie dextra ſemicrinita, quæ illum in profectione exiſtentem ſignificat & peregrinantem, vt ſupra probauimus. Hic autem extra atque ſupra arborem à ſiniſtris eſt caput viri ſemifacie
C crinita. Quare Oſirim in peregrinatione atq; profectione & extra Italiam ſignificat. Tertia eius litera ſacra eſt Calathus, in quo conſiſtunt pulli. Quare quòd pullos ipſos Italiæque viros docuit ſcilicet frugi-
D feram artem demonſtrat. Litera ſacra Muſæ Aegyptiæ, eſt caput Nymphæ ſemifacie, à dextris ſupra arborem. Ea & Oſiris ſe ſe mutuò aſpiciunt, quod ad ſocietatem ſpectat. Hęc igitur quoniam continet Oſirim,
E vt probauimus in pręmiſsis, neceſſariò eſt tabula Oſiriana, & ſic legitur hæc prima pars. Sum Oſiris rex Iuppiter iuſtus, qui vniuerſo imperaui orbi, & profectus cum muſis præcipuè Sais Xantho prope Ita-
F liam veni, ſcilicet ad fontes Danubij, vt Beroſus & Diodorus ſcribunt. Hactenus de primis literis ſacris, ſignificantibus ad vnguem Oſiridē in profectione haud procul

ab Italia existentem. Nunc de euocatione A
eius cōtra gigantes, tres sacrę effigies sunt.
Serpens aut Crocodilus Draco iam initia
sceptri occupans vnà. Draco malum signi-
ficat, vt Diodorus in quarto libro dicit. Er-
go quoniam hoc malum in sceptro est, vtri- B
que tyrannos occupantes Italiæ imperium
portēdit. Aues in proprio nido aperto ore,
sunt secunda effigies. Proprius nidus pro-
priam patriā significat, & os apertum cla-
morem & vocationem atque locutionem C
annotat, vt ait Xenophon. Sunt autem duo
nidi alter à dextris alter à sinistris. Ergo
aues istæ clamantes in proprio nido sunt
Itali euocantes & implorantes auxilium
Osiridis, ab vtraque parte Italiæ, scilicet D
ab alpibus & Istria vnde oritur Italia, &
ab Apulia vnde finiri incipit. Tertia sacra
effigies, sunt duo accipitres ad pullos cla-
mantes, conciti aduolantes. Accipiter præ-
cipuè aduolans, celeritatem significat, vt E
exponit Diodorus in tertio libro. Quare
celerē succursum Italiæ clamantibus mis-
sum significat. Et quia alter accipiter à
dextris alter à sinistris aduolant, duo exer-
citus contra Gigantes missos demonstrat. F
Alterum quidem à Brundusio cui præfuit
accipiter Hercules, qui teste Diodoro in
quinto libro illos deuicit in Vesuuia Phle-
grea

A grea Campaniæ. Alterum verò ab Alpibus, cui præfuit Osiris accipiter, qui teste Beroso illos fudit in Phlegrea Istriæ. Vtérque verò, vti Berosus insinuat in quinto, & Diodorus in sexto. Gigantes vbi sedes eis
B erat in campo Cymeo tertia Italiæ Phlegrea, à fronte & à tergo iuuantibus Italis adorti, tertio prælio superauerunt, & Italiam composuerunt. Quamobrem vti sacræ effigies significant, & prædicti autho-
C res indicant, ita legendæ sunt hæ tres literæ. Sum Osiris rex, qui euocatus ab Italis contra oppressores Italici imperij festinus occurri, oppressorésque à duabus partibus Italiæ aggressus deuici, déque illis trium-
D phaui. Quid verò post liberatam Italiam, illis supradictis x. annis Italos docuerit, residuæ sacra effigies indicant. Si sceptra & oculum rectè spectamus, arbor est quercus putata, habens aliquot glandes, & duo nidi
E duo calathi sunt non nidi. Docuit ergo putare arbores & granum post araturam serere, ac metere, ea ætate qua glande vescebantur. Non tamen adhuc molere & panes conficere eos docuit, quoniam longè post,
F Isis eius soror & coniunx hæc adinuenit & docuit, vt supra exposuimus. Ab imo arboris sequens sacra effigies oritur vitis volumine suo circulari totam arborem & spa-

cium occupans vuarum pendentiũ plena. A
Hæc ſignificãt quę docuit, palis adiungere vitem, & vinũ conficere, vt Diodorus Siculus in primo libro aſſerit, Vnde, vt ibi ait, in columna Aegyptia ſacris literis ita legitur. Sum Oſiris qui vniuerſum peragra- B
ui orbem, nec fuit in orbe locus quem non adiuerim, docens ea quorum inuentor fui. Quæ verò inuenerit, Tibullus his verſibus refert.

Primus aratra manu ſolerti fecit Oſiris, C
Et teneram ferro ſollicitauit humum.
Primus inexpertæ commiſit ſemina terræ,
Pomaq; non notis legit ab arboribus.
Hic docuit primus palis adiungere vitem,
Et teneram dura cædere falce comam. D

Vltimæ in hac tabula ſacræ effigies ſunt duo accipitres quieti, cuſtodientes arborẽ & vitem, atq; vuas hincinde. Ergo quoniã accipitres aduolantes ſignificarunt duos duces, bello adiuuantes imperium Italiæ, E
vtique & hi quieti cuſtodientes ſignificant duos duces, ab Oſiri præfectos ad cuſtodiẽdum Italiam hincinde mari terráque. Hi autem, vt Beroſus eſt author, fuerunt Leſtrygon & Phorcus. Oſiridis nepotes ex fi- F
lio Neptuno Aegyptio, quorum Leſtrygõ (vt ait) Vetuloniæ Larthes. Phorcus verò portitor coloniarũ & maris dominus extitit

A tit vti etiã in hiſtoria Etruſca cõſcripſimus. Itaq; hæ vltimæ effigies ita leguntur. Sum Oſiris, qui docui Italos arare, ſerere, putare, vinitare, vindemiare, & vinum conficere, & eis duos reliqui cuſtodes imperij mari & terra nepotes meos.
B Quo verò tempore hæc tabella fuerit exciſa patet quòd primùm ſub Oſiride. An verò hæc illa ſit, an ei vetuſtate labenti, ad eius exemplar ſuffecta, nondum compertum habemus. Exiſtimamus tamen eandem permanere.
C Sed quiſque opinetur vt volet. Sat eſt infallibiliter hanc tenere Oſirim & eius in Italia expeditionem.
D

*

Finiuntur inſtitutiones iuuentutis Etruſcæ.

INDEX

Prioris Tomi

Insignium rerum antea prætermissarum accessione cumulatus ac ordine consequenti dispositus.

A

Ausones.

Drepa

Fabri

F

G

Galli

Græcæ

Herc

I

Magist

Pan

Sam

Scri

Sueui

Thes

S

Vitis

FINIS.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm